

Ankara Üniversitesi Yayın No: 727

APAM Yayın No: 15

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ASYA-PASİFİK ÇALIŞMALARI
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (APAM)

TÜRKİYE'DE KORE ÇALIŞMALARI-II

Yayına Hazırlayan

M. Ertan GÖKMEN - A. Merthan DÜNDAR

Ankara - 2021

Para ile Satılmaz

TÜRKİYE'DE KORE ÇALIŞMALARI - II

Yayına Hazırlayanlar
M. Ertan GÖKMEN
A. Merthan DÜNDAR

Ankara - 2021

Ankara Üniversitesi Yayınları No: 727
Asya-Pasifik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi
APAM Yayınları: 15

ISBN: 978-605-136-545-9

Yazarların görüşlerinin sorumluluğu kendilerine aittir.

Redaktör
Aysun HARPER

Baskı Yeri:
Ankara Üniversitesi Basımevi
İncitaşı Sokak No: 10 06510 Beşevler / ANKARA
Tel: (0312) 213 66 55
Basım Tarihi: 26/11/2021

İÇİNDEKİLER

A. Merthan DÜNDAR	
SUNUŞ	5
Hatice ÇELİK-Sıla Selin TÜRKEKEL	
<i>Kore Yarımadası'nda Nükleer Silahsızlanma Çabaları: Altılı Görüşmeler Örneği</i>	7
Kerem KILIÇDAROĞLU	
<i>Güney Kore'de Siyasi Partiler ve İdeoloji</i>	33
Joosong LEE	
<i>South Korea's Geopolitical Calculation and Its Foreign Policy</i>	57
Cem NALBANTOĞLU	
<i>Kuşak ve Yol Girişimi'nin Çin Dış Politikası Çerçevesinde Kore Yarımadası Üzerindeki Muhtemel Politika Sonuçları</i>	91
Abdürreşit Celil KARLUK	
<i>Çin'de Sınırşan Bir Azınlık Olarak Koreliler</i>	117
Özlem GÖKÇE	
<i>Kore'de Türkiye Hakkındaki Akademik Çalışmaların Lisansüstü Tezler Açısından Seyri</i>	149
Hatice KÖROĞLU TÜRKÖZÜ	
<i>Kore'nin Sözlü Edebiyat Ürünü Eski Çağ Kore Güftesi (Godae Gayo- 고대가요 (古代歌謠))</i>	171
Jung Hye LEE	
<i>Türkiye ile Kore Arasındaki Etnik ve Kültürel Yakınlık Üzerine Bir İnceleme</i>	183
Şehriban KARACAN	
<i>Kore ve Türk Toplumunun Kültürel Bağlamda Benzer Özellikleri</i>	199

S. Göksel TÜRKÖZÜ <i>Türkiye’de Korece Eğitiminin Tarihçesi-Erciyes Üniversitesi Odaklı-</i>	217
Eunmi YU <i>Study on the Effectiveness of Flipped Learning in Korean Language Education in Turkey</i>	237
Pınar ALTUNDAĞ-So Young YANG <i>Yabancı Dil Olarak Korece Öğretiminde Sözcük Öğretimi</i>	247
Muhammet Emre KORKMAZ <i>Koreceyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Türk Öğrencilerin İhtiyaç Analizi: Kore Dili ve Edebiyatı Öğrencileri ve Genel Amaçlı Öğrencilerin Karşılaştırılması</i>	265
Habibe SALĞAR <i>Sōseki Natsume’nin Eserleri ve Yazılarında Mançurya ve Kore</i>	283
Tuana Fulya ÖZMEN <i>Atatürk ve Park Chung Hee’nin Modernleşme Stratejileri Üzerine Bir Deneme</i>	307
Çağıl SÜT GÖKER <i>Güney Kore Vergi Sisteminde Patent Box Rejimi</i>	325
Eda SELÇUK <i>Kore Cumhuriyeti Hakkında (대한민국-Güney Kore)</i>	331

SUNUŞ

Kore Cumhuriyeti'ni (Güney Kore) ilk ziyaretimizi, 2010 yılında gerçekleştirmiştik. Resmî bir görevle gittiğimiz Kore'de, dönemin Cumhurbaşkanı'nın misafiri olarak heyetimizle birlikte, başta Seul ve Pusan (Busan) olmak üzere bazı şehirleri ve büyük sanayi bölgelerini görme şansını yakalamıştık. Bir toplantı sonrası Seul sokaklarında dolaşırken, orta yaşlı Koreli bir beyefendinin yakamızda bulunan Türk bayrağı rozetine dikkatli bir şekilde bakarak bize doğru yaklaşmakta olduğunu gördük. İngilizce olarak, Türk olup olmadığımızı soran bu bey, Türk'üm cevabını verdiğimizde we are bloodbrothers (biz kan kardeşiyiz) diyerek boynumuza sarılmıştı. Rahmetli büyük amcamız, madalyalı Kore gazisi bir Türk subayı olduğundan (Albay Fahreddin DÜNDAR) bu sıcak selamlaşmadan çok duygulanmıştık. Takip eden günlerde, Türk olduğumuz öğrenildiğinde bir iki defa daha sıcak selamlaşmalarla karşılanmıştık. Özetlemek gerekirse, okuduğumuz kitaplar dışında kendi gözlerimizle gördüğümüz Kore ile ilgili ilk intibamız çok olumluydu. Gelişmiş bir ülke, planlı şehirler, güzel bir doğa, çalışkan, sıcakkanlı ve samimi bir halk. Diğer iki ziyaretlerimiz ise 2011 ve 2016 yıllarında, konuşmacı olarak akademik toplantılara davet edilmemiz suretiyle gerçekleşmişti.

Kişisel gözlemlerden yola çıkarak Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Kore algısı ve bilgisinin köklerinin, ağırlıklı olarak 1950-1953 yılları arasında meydana gelen ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin de katıldığı Kore Savaşı'na uzandığını söylemek mümkündür. Son on yıldır ise özellikle K-Pop (Korean Pop Music'in kısaltması) aracılığı ile gençlerin, Kore Dizileri ile de ev hanımlarının Kore'ye büyük sempati beslemeye başladıkları iddia edilebilir. Diğer yandan, federasyonun verdiği sayıya göre Türkiye'de yaklaşık 400.000 lisanslı sporcunun Kore'nin millî sporu olan Tekvando (Taekwondo) ile uğraştığını da göz önüne alırsak, ülkemizde ciddi sayıda Kore sempatisanı olduğunu düşünebiliriz. Ayrıca otomotiv sektöründe faaliyet gösteren dünyaca ünlü Kore firmalarının, Türkiye'deki yatırımları ve ürettikleri kaliteli motorlu araçlar, ülkemizde Kore adının bir marka olarak öne çıkmasında önemli bir etkidir. Daha eskilere gidersek, Osmanlı Dönemi'nde de özellikle Kadı Abdürreşit İbrahim'in kaleme aldığı ve birden çok baskısı yapılmış olan, Âlemi-İslam ve Japonya'da İntişarı İslamiyet adlı kitabında Kore ile ilgili

verdiği geniş malumat aracılığı ile Osmanlı aydınlarının da Kore hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünmek mümkündür.

Türkiye ve Kore ile arasındaki ekonomik, siyasi ve askerî ilişkilerde de yükselen bir ivme vardır. Diğer yandan Türkiye’de Koreonoloji çalışmaları, Kore de ise Türkoloji çalışmaları artarak devam etmektedir. Birçok edebiyat eseri karşılıklı olarak Türkçeye ve Koreceye çevrilerek okuyuculara sunulmakta, Türkiye’deki Kore Kültür Merkezleri ile Kore’deki Yunus Emre Enstitüleri aracılığıyla da çok sayıda Türk ve Koreli dil öğrenerek, birbirlerinin tarihi ve kültürü hakkında bilgi sahibi olmaktadır.

Ankara Üniversitesi Asya-Pasifik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (APAM) olarak, ülkemizde hızla artmakta olan Kore ile ilgili literatüre katkı sağlamak amacıyla, Türkiye’nin en önde gelen Kore uzmanlarından olan, dostumuz ve meslektaşımız Sayın Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN Hoca ile irtibata geçip, 2017 yılında Dr. Pınar ALTUNDAĞ ile birlikte yayına hazırladıkları ve yine Ankara Üniversitesi Yayınları arasında yer alan Türkiye’de Kore Çalışmaları-I kitabının devamı niteliğindeki bu disiplinlerarası çalışmayı yayımlamaya karar verdik. Yayınımızın editörlüğünü yapmayı da kabul eden Sayın GÖKMEN’e ve bu uğraşımıza, değerli makaleleriyle katkı veren tüm yazarlarımıza müteşekkirimiz. Ankara Üniversitesi Basımevi çalışanlarına ve APAM personeline de teşekkür eder, Merkezimizin yayınlarını her zaman destekleyen ve bizi teşvik eden Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Necdet ÜNÜVAR’a şükranlarımızı sunarız.

Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR
APAM Müdürü

KORE YARIMADASI'NDA NÜKLEER SİLAHSIZLANMA ÇABALARI: ALTILI GÖRÜŞMELER ÖRNEĞİ

Hatice ÇELİK*, Sıla Selin TÜRKEK**

1. Giriş

Kore Yarımadası'nda bulunan iki ulus devlet, Soğuk Savaş'ın sona ermesine rağmen siyasi bir birleşme yoluna gidememiştir. Bu ülkelerden Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) bilhassa nükleer alandaki faaliyetleri sebebiyle literatürde de sıklıkla bir tehdit olarak nitelendirilmektedir. Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) ise Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) en yakın müttefiklerinden biri olarak yarımada kalıcı barışın sağlanabilmesi yolundaki en temel engellerden biri olarak komşusu Kuzey Kore'nin nükleer programını görmektedir. Bu konunun çözülmesi ve Kore Yarımadası'nda barışın sağlanması için, 2003-2009 yılları arasında ABD, Çin, Rusya, Japonya, Güney Kore ve Kuzey Kore arasında müzakereler gerçekleştirilmiştir. Ancak görüşmeler, Kuzey Kore'nin nükleer programına geri dönmesi ile sonlanmıştır. Bu bağlamda, çalışmada esas olarak Altılı Görüşmeler'in neden istenilen sonuca ulaşamadığı sorusuna yanıt verilmeye çalışılacaktır. Bu amaçla ilk olarak Kuzey Kore'nin nükleer silahlanmasının tarihsel süreci aktarılacak; ardından, Altılı Görüşmeler sırasında tarafların nükleer silahsızlanmaya ilişkin bakış açıları, beklenti ve talepleri açıklanmaya çalışılacaktır. Asya-Pasifik bölgesinin tüm aktörlerinin yer aldığı bu uluslararası mekanizmanın ilgili aktörler için ne anlam ifade ettiğini tespit etmek ve sürecin neden olumlu şekilde sonuçlandırılmadığını açıklamak çalışmanın ana hedefidir. Yöntem olarak ise temel olarak Altılı Görüşmeler öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılan resmi açıklamalar, sonuç bildirimleri ve liderlerin ikili görüşmelerine dair gerçekleştirdikleri beyanatlar incelenerek bir analiz yapılmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın argümanı ise Altılı

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Asya Çalışmaları Anabilim Dalı, Bölge Çalışmaları Enstitüsü, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1409-8865.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Asya Çalışmaları Anabilim Dalı, Bölge Çalışmaları Enstitüsü, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-7788-8616.

Görüşmeler'in başarılı ve somut bir adımla sonuçlandırılmamasındaki en temel faktörün ABD ve Kuzey Kore'nin arasındaki derin güvensizlik olduğu ve iki tarafın bu nedenle karar alma mekanizmalarını yeterince çalıştıramadığıdır.

2. Kuzey Kore'nin Nükleer Silahlanma Süreci

Kuzey Kore'nin nükleer programı 1990'lı yıllarda uluslararası güvenliğe yönelik bir tehdit olarak algılanmaya başlasa da, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlar ile ilişkisi bu kitle imha silahlarının ortaya çıktığı tarihe dayanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sırasında nükleer programını sürdüren devletler arasında Japonya da yer almaktaydı. Japonya, ABD'nin bombardımanlarının arttığı sırada, programın saldırılara hedef olmasını engellemek, bölgenin mineral kaynaklarından ve enerji kapasitesinden yararlanmak için nükleer programını Kore Yarımadası'nın kuzeyine taşımıştır. Kore Yarımadası'nın 1945'te ikiye bölünmesinin ardından ise yarımadanın kuzeyine yerleşen Sovyetler Birliği, kendi atom bombası programı için yine bölgedeki doğal kaynaklardan yararlanmıştır (Oberdorfer, 2001: 251).

Atom bombalarının, Doğu ve Güneydoğu Asya'yı istila edebilecek güce sahip olan Japon İmparatorluğu'nu teslim olmaya zorlamasına tanık olan Kuzey Kore, kuruluşunun ilk yılları itibari ile hem dış tehditlere cevap verebilmek hem de enerji problemine yardımcı olabilmek için nükleer seçeneğe hazırlık yapmaya başlamıştır (Park, 2010: 94-95; Hamm, 1999: 88). Kore Savaşı'nın sona ermesinin ardından, Sovyetler Birliği ve Kuzey Kore nükleer araştırmalarda iş birliği gerçekleştirmek için iki farklı anlaşma imzalamıştır (Oberdorfer, 2001: 251). Böylece Sovyetler Birliği, 1960'larda Kuzey Koreli mühendislerin nükleer enerji konusunda eğitilmesini sağlamış ve deneysel boyutta bir nükleer reaktör vermiştir (Perry, 2006). Ancak Sovyetler Birliği, bu dönemdeki nükleer program desteğini sivil faaliyetler ile sınırlamış ve reaktörün silah yapma amaçlı kullanılmadığının tespiti için Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (International Atomic Energy Agency, IAEA) denetiminde ısrarcı olmuştur. Bunun üzerine Kuzey Kore, nükleer silah programı için ilk nükleer testini 1964'te gerçekleştirmiş olan Çin'in yardımına başvurmuş ancak olumlu cevap alamamıştır. 1974 yılında Güney Kore'nin nükleer programının ortaya çıkması üzerine, kendi nükleer silahını üretebilmek için tekrar Çin'den destek talep eden Kim Il-sung ikinci kez reddedilmiştir (Oberdorfer, 2001: 251-252).

1970'ler itibariyle devam eden ekonomik ve siyasal sıkıntıları, müttefikler ile zayıflayan ilişkileri, Güney Kore'ye karşı konvansiyonel üstünlüğü kaybetmesi, Kuzey Kore'nin nükleer silah edinme isteğinde teşvik edici unsurlar olmuştur (Hamm, 1999: 89). Sovyetler Birliği ve Çin'den beklediği desteği bulamayan Kim Il-sung, ülkesinin kendi imkânları ile nükleer silah edinmesinde karar kılmıştır (Perry, 2006). 1980'lerde büyük bir gizlilik içerisinde nükleer silah programı yürüten Kuzey Kore, enerji ihtiyacını gidermek için yeniden Sovyetler Birliği'nden yardım alma arayışlarına girişmiştir. Sovyetler Birliği 1985'te bu isteğe, Kuzey Kore'nin Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması'na (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT) katılması halinde olumlu cevap vereceğini ilan etmiştir. Bunun üzerine Kuzey Kore, 12 Aralık 1985'te NPT'yi imzalayarak nükleer silah edinmeyeceğini ve bunun tespiti için nükleer tesislerine IAEA denetimini onaylamıştır (Oberdorfer, 2001: 253-254). Ancak, Kuzey Kore'nin gizli nükleer programı, ABD uydularının 1989'da Yongbyon şehri yakınında büyük bir tesis inşa edildiğini tespit etmesi ile açığa çıkmıştır (Perry, 2006). Kuzey Kore'nin nükleer programı açığa çıktığı sırada Soğuk Savaş'ta sona yaklaşıyordu. Sovyetler Birliği'nin zayıflaması ve komünist hükümetler üzerindeki kontrolünü kaybetmesi ile Kuzey Kore, 1945'ten bu yana güvenliğine ve ekonomisine destek sunan müttefikini kaybetmek üzereydi (The Chronology, 2009).

1991 yılı, ekonomik ve siyasal anlamda Kuzey Kore için zorlu bir yıl olmuştur. Sovyetler Birliği'nin desteğini kaybetmesi ile ekonomik problemler kötü bir hal almış ve bu durum Kuzey Kore'yi uluslararası sorunların diplomatik çözümüne yönlendirmiştir. ABD'nin Kore Yarımadası'ndaki askeri varlığını azaltması da diplomasinin önünü açmıştır. ABD 1957 yılından itibaren Güney Kore'ye yerleştiği nükleer silahlarını geri çekmiştir. Vietnam Savaşı ile ABD, 1970'lerin başına kadar Güney Kore'de bulunan savaş başlıklarının sayısını sürekli artırmıştır. Ancak 1974'te ABD kamuoyunun bu silahların Kore Yarımadası'nda olası olumsuz etkileri ve kullanışsızlığına yönelik getirdiği eleştiriler ile nükleer silahların sayısı kademeli olarak azaltılmaya başlanmıştır. ABD, uluslararası gelişmeler neticesinde Kore Yarımadası'ndaki nükleer silahlarını 1991'de tamamen çekmiştir. Yine aynı yıl, Çin'in baskısı sonucu ve Güney Kore ile eş zamanlı olarak Kuzey Kore, Birleşmiş Milletler (BM) üyesi olmuş ve Güney Kore ile ikili görüşmelere başlamıştır (Oberdorfer, 2001: 255-265). Görüşmeler sonucunda iki ülke, 1992 yılında test ve konuşlandırma dahil nükleer silah

sahipliğine yönelik faaliyetlerde bulunmayacaklarını onaylayan ortak bir deklarasyon yayımlamışlardır.¹

Güney Kore-Kuzey Kore görüşmelerinin devam ettiği Mayıs 1992’de, Kuzey Kore NPT’yi imzalamasından bu yana geciktirdiği IAEA denetimini kabul etmiştir. Ancak IAEA denetimleri sık sık engellenmiş ve Yongbyon tesisinde Kuzey Kore’nin ilan ettiğinden daha fazla plütonyum üretildiği açığa çıkmıştır (The Chronology, 2009). 1993 yılında, Amerikan istihbaratı Kuzey Kore’nin bir ya da iki bomba elde edebilecek plütonyum miktarına sahip olduğunu tespit etmiştir (Hamm, 1999: 88). Mart ayında NPT’den çekileceğini ilan eden Kuzey Kore, açıklamasından 89 gün sonra NPT üyeliğinin sonlanabilmesi için ilan tarihinden sonra 3 ay geçmesi gerekmektedir- kararını ertelediğini duyurmuştur (The Chronology, 2009).

Kuzey Kore’nin NPT’den çekilme tehdidine cevap olarak ABD, Japonya ve Güney Kore, plütonyum üretilmesi halinde ciddi yaptırımlar uygulayacaklarını ilan etmişlerdir. Yongbyon tesisine önleyici saldırı konusunu da gündeme almış olan Clinton yönetimi, Kim Il-sung’un uzlaşma isteği ile bundan vazgeçmiştir (Perry, 2006). Sonuç olarak, ABD ve Kuzey Kore arasında 21 Ekim 1994’te Çerçeve Anlaşması (Agreed Framework) imzalanmıştır. Anlaşmaya göre Kuzey Kore, Yongbyon tesisindeki nükleer faaliyetlerini durdurmayı ve zamanla programı yok etmeyi kabul etmiştir. Buna karşılık ABD, Kuzey Kore’nin nükleer enerji ihtiyacının karşılanması için gerçekleştirilecek hafif-su reaktörü (light-water reactor) projesinde oluşturulacak uluslararası birliğe liderlik etmeyi ve proje tamamlanana kadar ağır yakıt (heavy oil) yardımı yapmayı kabul etmiştir.² 1995 yılında Kore Yarımadası Enerji Geliştirme Örgütü (Korean Peninsula Energy Development Organization, KEDO) oluşturulmuş; Japonya ve Güney Kore projenin sorumluluğunu üstlenmişlerdir.³ Çerçeve Anlaşması ile birlikte Kuzey Kore, 2002 yılına kadar nükleer programını dondurmıştır (Perry, 2006).

---

¹ (Joint Declaration of South and North Korea on the Denuclearization of the Korean Peninsula, 1992, https://media.nti.org/documents/korea_denuclearization.pdf, 23 Mart 2021’de erişildi).

² (Agreed Framework of 21 October 1994 Between the United States of America and the Democratic People’s Republic of Korea, 1994, <https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infocircs/1994/infocirc457.pdf>, 23 Mart 2021’de erişildi).

³ (Agreement on the Establishment of the Korean Peninsula Energy Development Organization, 1995, <http://www.kedo.org/pdfs/EstablishmentKEDO.pdf>, 23 Mart 2021’de erişildi).

1996 yılına gelindiğinde Kore Yarımadası'nda barışın tesis edilmesi için çok taraflı çabalar ortaya çıkmıştır. Güney Kore ve ABD, kalıcı bir barış antlaşması imzalanması ve bölgedeki tansiyonu düşürecek önlemler alınması için Kuzey Kore ve Çin'e dörtlü barış görüşmeleri çağrısında bulunmuştur. Kuzey Kore'nin öneriyi bir süre bekletmesi ve ön görüşmelerde tartışılacak konular üzerine uzlaşma sağlanamamasının ardından dörtlü görüşmeler 9 Aralık 1997'de Cenevre'de başlamıştır. Görüşmeler sırasında Kuzey Kore, Güney Kore'yi dışarıda bırakan bir ABD-Kuzey Kore barış antlaşması oluşturulması ve ABD birliklerinin Kore Yarımadası'ndan ayrılması konularında ısrarcı olmuştur. Gerçekleştirilen altı görüşmenin ardından bölgesel barışın tesisinde temel konular üzerinde uzlaşma sağlanamaması ile dörtlü görüşmeler Ağustos 1999 tarihinde son bulmuştur (Kwak, 2003).

Kuzey Kore, Güney Kore ve ABD ile ilişkilerin nükleer krizin çözümü için umut vaat ettiği dönemde nükleer silah programının bir parçası olan uzun menzilli füze geliştirmeye devam etmiştir. Ağustos 1998 tarihinde Japonya üzerinden Hawaii'nin kuzeyine yolladığı füze ABD ile kriz yaşanmasına neden olmuştur. Ancak asıl nükleer kriz Kuzey Kore'nin 2002 yılında uranyum zenginleştirme programının açığa çıkması ile yaşanmıştır (Perry, 2006). ABD Başkanı George W. Bush, 29 Ocak 2002'de Kore Yarımadası'na yönelik yeni politikasını duyurmuştur. Konuşmasında, kitle imha silahlarının ABD ve dünyanın güvenliğini tehdit etmesi ile ilişkili olarak terörist gruplar ve Kuzey Kore'nin de içinde yer aldığı haydut devletler arasında bağlantı kurmuştur.⁴ Bush'un yaklaşımına göre terörist devletler nükleer silahları haydut devletlerden temin ederek ABD'ye karşı kullanabilirlerdi. Victor D. Cha (2002)'ya göre bu dönem ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik dış politikası "şahin angajmanı" üzerine kurulmuştur. Kuzey Kore'nin temel amacı ABD güçlerini yarımadadan çıkartmak, Güney Kore rejimini ortadan kaldırmak ve tüm yarımadayı komünist bir rejim altına sokmaktır. Victor D. Cha, Bush yönetiminin Kuzey Kore ile ilişkileri geliştirme stratejisi uygulayarak nihayetinde müttefiklerine bunun bir işe yaramadığını göstermeyi ve bu sırada Kuzey Kore tehdidine karşı savunmayı artırmayı hedeflediğini ifade etmiştir. Güney Kore'de Kim Dae-jung yönetimi ise Kore Yarımadası'nda barışın sağlanmasına yönelik Güneşli Politikası'nı (Sunshine Policy) oluşturmuştur. Kim yönetimi ABD'den farklı olarak Kuzey Kore'nin nükleer tehdidi ve

---

⁴ (Text of President Bush's 2002 State of the Union Address, 2002, <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/onpolitics/transcripts/sou012902.htm>, 27 Haziran 2021'de erişildi).

balistik füze programını güvensizlik algısı ile açıklamaya çabalamıştır. Soğuk Savaş'ın bitişi ile Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da yer alan müttefiklerini kaybetmesi, ekonomik sıkıntılar ve uluslararası siyasetten izole edilmesi Kuzey Kore'de hayatta kalabilme nihai hedefini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Kim yönetimine göre ekonomik yardımlar, uluslararası siyasete katılım ve bölgesel güvenliğin artırılması Kuzey Kore'nin güvensizlik algısını ortadan kaldırıp nükleer silah programını sonlandırabilirdi (Cha, 2002).

Kore Yarımadası'nda sorunun çözümüne yönelik farklı anlayışlar ortaya çıkmışken, Ekim 2002 tarihinde ABD, daha önce yaptıkları görüşmeler sırasında Kuzey Kore'nin uranyum zenginleştirme programını kabul ettiğini duyurmuştur (The Chronology, 2009). Bu program ile Kuzey Kore; NPT'yi, 1992 Güney Kore-Kuzey Kore ortak deklarasyonunu, IAEA ile gerçekleştirilen anlaşmayı ve 1994 Çerçeve Anlaşması'nı ihlal etmiştir. Buna karşılık KEDO, ağır yakıt yardımını askıya alarak Kuzey Kore'nin enerji problemi yaşamasına neden olmuştur. Kore Yarımadası'nda nükleer silahsızlanmayı destekleyen Rusya ve Çin, Kuzey Kore'ye nükleer silah programını sonlandırması talebinde bulunmuştur. ABD'nin Kuzey Kore'yi tanıması ve ülkeye yönelik düşmanca faaliyetlerinden vazgeçmesi tekliflerinde bulunan Pyongyang, uzlaşma arayışına girmiştir. Ancak, aralık ayında nükleer programı yeniden faaliyete geçirdiğini ve ardından 10 Ocak 2003 tarihinde NPT'den çekildiğini ilan etmiştir (Kwak, 2003).

1990'ların başından bu yana ikili görüşmeler ile Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlanması için çaba gösteren ABD, Güney Kore, Çin, Japonya ve Rusya, 2003-2009 yılları arasında yine bu amaç etrafında Kuzey Kore ile çok taraflı görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Altılı Görüşmeler sırasında Kuzey Kore, birkaç kez nükleer silahsızlanma taahhüdünde bulunmuştur. Bunun için dörtlü görüşmelerde dile getirdiği talepleri tekrarlamış; Kore Savaşı'nın sonlanması için ABD-Kuzey Kore barış antlaşması yapılmasını ve ABD'nin nükleer tehdidinin sonlanmasını istemiştir. Ancak Kuzey Kore bir yandan da nükleer silahlı bir devlet olarak kabul görme beklentisi içerisinde olmuş ve nükleer silah programında hızla ilerleme gerçekleştirmiştir (Roehring, 2012: 87-88). Pyongyang, ABD'nin düşmanca faaliyetlerini gerekçe göstererek nükleer silah ürettiklerini resmi olarak ilk defa 10 Şubat 2005'te ilan etmiştir.⁵ Altılı Görüşmeler süresince sık sık füze testleri gerçekleştiren Kuzey Kore, 9 Ekim

---

⁵ (North Korea: We have nuclear weapons to defend from US, 2005, <https://www.theguardian.com/world/2005/feb/10/northkorea>, 27 Mart 2021'de erişildi).

2006 tarihinde ilk defa nükleer silah testi gerçekleştirdiğini duyurmuştur. 2009 yılında ise Altılı Görüşmeler'den ayrıldığını ilan etmiştir (The Chronology, 2009).

ABD Başkanı Barack Obama, 5 Nisan 2009 tarihinde Prag'da gerçekleştirdiği konuşmasında ABD'nin nükleer silahsızlanmaya ilişkin politikasını ortaya koymuştur.⁶ Obama yönetiminin ilk döneminde, Kuzey Kore ile diyalog sağlanmasına ilişkin büyük beklenti oluşmuştur (Snyder, 2013). ABD Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanan raporda, Kuzey Kore'nin uluslararası normları ihlal ederek nükleer silah programına devam etmesinin ülkeye yönelik uluslararası izolasyon ve baskıyı artıracak değerlendirilmesi yapılmıştır.⁷ Kuzey Kore, Obama yönetiminin politikasını kendisine yönelik bir tehdit olarak algılamıştır. Pyongyang, ABD'nin nükleer tehdidi var olduğu sürece nükleer silah programını geliştirmeye devam edeceklerini ilan etmiş ve ardından da 25 Mayıs 2009'da ikinci nükleer testini gerçekleştirmiştir (The Chronology, 2009; Ahn, 2011). Bu dönemde, Güney Kore'deki Lee Myung-bak yönetimi ile Obama yönetimi müttefikliğinin önceliği Kore Yarımadası'nda nükleer silahsızlanmanın gerçekleştirmek olmuştur. ABD yönetimi, Kuzey Kore'ye yönelik stratejik sabır/tahammül (strategic patience) politikası uygulamıştır. Bir yandan Güney Kore ve Japonya ile ilişkileri güçlendirmeyi ve Kuzey Kore tehdidine karşı caydırmayı sağlarken diğer yandan Kuzey Kore'den diyalog talebi geldiğinde karşılık vermiş ve ülkenin nükleer silahsızlanma kararı alması için beklemiştir (Snyder, 2013). 2010 yılında Altılı Görüşmeler'in devam etmesi için gizli diyaloglar başlamıştır. Ancak Kuzey Kore'nin Cheonan isimli Güney Kore savaş gemisini batırması sonucu girişim başarısızlığa uğramıştır (Klingner, 2012).

Teknik uzmanlar, 12 Şubat 2013 yılında gerçekleştirilen üçüncü nükleer testin ortaya çıkardığı enerji nedeniyle, Kuzey Kore'nin nükleer kabiliyetini daha ikna edici bulmaya başlamışlardır. Kuzey Kore aynı zamanda potansiyel olarak Avrupa'ya ve ABD'ye ulaşabilecek balistik füzeler geliştirmiştir. Ancak, balistik füzelerin taşıyabileceği nükleer savaş başlığı geliştirip

---

⁶ (Barack Obama launches doctrine for nuclear-free World, 2009, <https://www.theguardian.com/world/2009/apr/05/nuclear-weapons-barack-obama>, 29 Mart 2021'de erişildi).

⁷ (Nuclear Posture Review Report, 2010, https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/NPR/2010_Nuclear_Posture_Review_Report.pdf, 9, 29 Mart 2019'da erişildi).

geliştirmediklerine dair soru işaretleri kalmaya devam etmiştir (Kristensen&Norris, 2018). Benzer biçimde Vipin Narang, üçüncü testin ardından -özellikle plütonyum ve zenginleştirilmiş uranyum programlarında üretilen fisil maddenin miktarı ile ilgili tahminler nedeniyle- Kuzey Kore'nin nükleer programının gerçekliğinin ve gücünün tam olarak bilinemeyeceğini ifade etmiştir (Narang, 2015). Devam eden tartışmaların arasında, 2016 yılının Ocak ve Eylül aylarında ve son olarak 3 Eylül 2017 tarihinde Kuzey Kore nükleer testler gerçekleştirmiştir. Gerçekleştiği son test ile oluşan patlama, Kuzey Kore'nin potansiyel olarak termonükleer savaş başlığı (hidrojen bombası) üretebileceğini göstermiştir (Kristensen&Norris, 2018).

Teknik uzmanların Kuzey Kore'nin füzelerinin kabiliyetine yönelik bakış açısı hala şüpheli olsa da Kuzey Kore'nin 2017 yılında gerçekleştirdiği kıtalararası balistik füze testleri ve nükleer test bölgesel güvenlik açısından tehdit yaratmıştır (Narang&Panda, 2020). ABD Başkanı Donald Trump, testlere devam etmesi halinde Kuzey Kore'nin "daha önce dünyanın hiç görmediği ateş ve öfke ile karşılaşacağı" uyarısında bulunmuştur.⁸ Trump'ın açıklamaları ve ABD'nin Güney Kore'ye nükleer silah taşıma kabiliyeti olan B-2 bombardıman uçağı göndermesi ile ABD ve Kuzey Kore arasındaki gerilim tırmanmıştır. Ancak yükselen tansiyon kısa süre içinde yerini diplomasiye bırakmıştır (Kang, 2019). Kuzey Kore lideri Kim Jong-un 2018 yılında, ekonomik kalkınma hedefini ülkenin siyasal stratejisi olarak ilan etmiştir. Ancak planlanan ekonomik iyileşmenin başarılı bir biçimde gerçekleştirilmesi için uluslararası yaptırımların acil bir biçimde kaldırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Kim, 2020). Bunun yanı sıra, Kuzey Kore'nin nükleer testleri Pyongyang'ın tahmin ettiğinden daha fazla uluslararası tepkiye neden olmuş ve ekonomik yaptırımları beraberinde getirmiştir. Diğer yandan, Güney Kore'de 2017 yılında iktidara gelen Moon Jae-in yönetimi, Kuzey Kore ile ilişkileri geliştirme ve yarımada tansiyonu düşürme yollarını aramıştır. Güney Kore'nin girişimlerinin de etkisi ile Kang'a göre Kuzey Kore tansiyonu düşürmek için 2018 ve 2019 yıllarında yumuşak güç politikası uygulamalarına girişmiştir (Kang, 2019).

Güney Kore'de gerçekleştirilen 2018 Kış Olimpiyatlarına yarımada sporcularının tek bayrak altında toplanması ile başlayan Kuzey Kore-Güney

---

⁸ (Trump says North Korea will be met with 'fire and fury' if it threatens U.S., 2017, <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missiles-usa-trump-idUSKBN1AO28O>, 27 Haziran 2021'de erişilmiştir).

Kore ilişkileri Kim Jong-un ve Trump zirveleri ile devam etmiştir (Kang, 2019). Moon ve Trump ile görüşmesinin öncesinde Kim Jong-un, bütün nükleer ve kıtalararası balistik füze testlerini askıya aldığını ilan etmiştir.⁹ Ancak, ABD-Kuzey Kore arasında gerçekleştirilen 2018 Singapur ve 2019 Hanoi zirveleri belirsizlikle tamamlanmış ve somut adımlar atılamamıştır (Çelik, 2020: 38-39). Kim Jong-un, Altılı Görüşmeler’de dahi Kuzey Kore’nin gündeminde olmayan plütonyum ve zenginleştirilmiş uranyum programları ile birlikte Yongbyon tesisinin tamamen kapatılmasını önermiştir. Buna karşılık uluslararası yaptırımların bir kısmının kaldırılmasını talep etmiştir. ABD, Kuzey Kore yönetimine duyduğu güvensizlik nedeniyle, yaptırımların kaldırılmasından önce tüm kitle imha silahlarını kapsayacak biçimde tam bir silahsızlanmayı görüşmeler öncesinden itibaren sık sık tekrar etmiştir. Sonuç olarak, ABD Kuzeydoğu Asya’da müttefiklik ilişkileri ve yaptırımlar aracılığıyla Kuzey Kore üzerinde baskı kurmaya; Kuzey Kore ise füze testlerini gerçekleştirmeye devam etmiştir (Kim, 2020).

Kıtalararası balistik füze kabiliyeti ile birlikte Kuzey Kore’nin 30-40 adet nükleer başlığa sahip olduğu tahmin edilmektedir.¹⁰ ABD’nin nükleer ve konvansiyonel silah üstünlüğü Kuzey Kore üzerinde baskı yaratmaktadır. Pyongyang, ABD’nin zor kullanarak silahsızlanma ve rejim değişikliği yapmak için kendisine ani saldırı yapabileceğine inanmış görünmektedir (Narang&Panda, 2020). Güney Kore’nin, Kuzey Kore’nin nükleer kabiliyeti ile baş edebilecek konvansiyonel teknolojide ve silahlanmasındaki yükseliş ise Kuzey Kore için tehdit oluşturan bir başka unsurdur (Bowers&Hiim, 2021). ABD ve Kuzey Kore arasında devam eden anlaşmazlıklar göz önüne alındığında, Altılı Görüşmeler, Kuzeydoğu Asya’da kapsamlı bir güvenlik oluşturulması ve iki ülke arasında güven inşasının gerçekleştirilmesi çabaları ile Kore Yarımadası’nda silahsızlanmasının sağlanmasında önemli bir seçenek olarak kalmaya devam etmektedir.

3. Altılı Görüşmeler: İnişler, Çıktılar ve Sonuç

Altılı Görüşmeler süreci, ABD’nin Ekim 2002’de Kuzey Kore’nin uranyum zenginleştirme programı yürüttüğünü iddia etmesinin ardından

---

⁹ (North Korea 'halts missile and nuclear tests', says Kim Jong-un, 2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-43846488>, 1 Nisan 2021’de erişildi).

¹⁰ (SIPRI Yearbook 2020: Armament, Disarmament and International Security Summary, 2020, https://sipri.org/sites/default/files/2020-06/yb20_summary_en_v2.pdf, 1 Nisan 2021’de erişildi).

ortaya çıkan gelişmelerin sonucu olarak gerçekleştirilmiştir. ABD'nin açıklamasının ardından Kuzey Kore iddiayı yalanlamıştır (Moon&Bae, 2003). Meydana gelen nükleer krizin çözüm bulması için Kuzey Kore, egemenliğinin tanınması, kendisine yönelik saldırgan tutumların ve ekonomisine zarar verecek çabaların sonlandırılması şartları ile ABD ile uzlaşma arayışlarına girişmiştir. Bunun için Kuzey Kore, başlangıç aşamasında ABD ile bir saldırılmazlık anlaşması yapılması önerisinde bulunmuş ancak öneri ABD tarafından reddedilmiştir. İddiaların açıklığa kavuşturulması için gerçekleştirilmesi talep edilen IAEA denetimini reddeden Kuzey Kore, ABD'nin düşmanca politikalarının Kuzey Kore'yi nükleer silah programını sürdürmeye teşvik ettiği söylemiştir (Kwak, 2004).

2002 yılının sonunda meydana gelen bu nükleer kriz uluslararası toplum tarafından endişe ile takip edilmiştir. Hâlihazırda balistik füze programı ile Kuzeydoğu Asya ülkeleri için güvenlik tehdidi oluşturan ve kitle imha silahlarının başka ülkelere satılması, terörist grupların eline geçmesi gibi ihtimaller ile bölge dışındaki ülkeleri de endişeye sürükleyen Kuzey Kore, uranyum zenginleştirme programı ile uluslararası güvenlik kaygılarını artırmıştır. Kore Yarımadası'nda nükleer silah sahipliğini desteklemeyen Rusya ve Çin, Kuzey Kore'yi nükleer silah programını terk etmesi konusunda uyarmıştır. Ardından ABD, Japonya, Güney Kore ve Rusya; Kuzey Kore ile yakın ilişkisinden yararlanarak sorunun diplomatik yollarla çözülmesi için Çin'e girişimde bulunması çağrısını yapmıştır. Bu talep, ABD'nin sorunu çok taraflı bir platformda çözüme yönündeki çabası ile paralellik göstermiştir (Kwak, 2004). Altılı Görüşmeler öncesinde ABD, nükleer krizi BM Güvenlik Konseyi'ne taşımak istemiştir. Ancak ABD'nin önerisi Kuzey Kore tarafından kesin bir biçimde reddedilmiştir. Nükleer sorunun ikili görüşmeler ile çözülmesini talep eden Kuzey Kore'ye göre çok taraflı görüşmeler zaman kaybıdır; çünkü Kuzey Kore'ye güvenlik teminatı verebilecek tek ülke ABD'dir (Moon&Bae, 2003).

Uluslararası talepleri görmezden gelen Kuzey Kore, ABD'ye sunduğu saldırılmazlık anlaşmasının kabul görmemesinin bir sonucu olarak nükleer silah programını gerçekleştirmeye yönelik bir dizi adım atmıştır (Kwak, 2004). İlk olarak Aralık 2002'de, dondurduğu nükleer programını yeniden faaliyete geçirmiştir. Yongbyon'da bulunan nükleer reaktörün uluslararası denetimini sonlandırmış ve IAEA uzmanlarını ülkeden göndermeye karar

vermiştir.¹¹ Son olarak, 10 Ocak 2003'te NPT'den çekilen Kuzey Kore, ilk aşamada nükleer enerji üreteceğini ilan etmiştir. Gelişmeler ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik politikasının yumuşamasını ve ardından Altılı Görüşmeler'i başlatacak ilk temasın gerçekleşmesini beraberinde getirmiştir. 23-25 Nisan 2003 tarihinde ABD, Çin ve Kuzey Kore, Pekin'de nükleer krize çözüm bulmak için bir araya gelmişlerdir. Taraflar, Kuzey Kore'nin nükleer programına ilişkin resmi konumlarını açıklığa kavuşturmuş ancak somut bir çözümde uzlaşamamışlardır. Toplantıda Kuzey Kore'nin 1994 Çerçeve Antlaşması'na benzer önerisine ilgi göstermeyen ABD, doğrulanabilir ve geri dönülemez olarak gerçekleştirilecek olan tam bir nükleer silahsızlanmayı daha sonra yapılacak görüşmeler için ön şart koymuştur (Kwak, 2004). Üçlü görüşmelerin başarısızlığına rağmen, ABD, Çin ve Kuzey Kore, sorunun barışçıl çözümü için Rusya, Güney Kore ve Japonya'yı da kapsayacak biçimde çok taraflı görüşmelerin başlaması konusunda anlaşmaya varmışlardır (Moon&Bae, 2003).

3.1. Altılı Görüşmelerin Birinci Turu (27-28 Ağustos 2003)

Çin'in arabulucu rolü sayesinde ABD, Kuzey Kore, Güney Kore, Çin, Rusya ve Japonya arasındaki Altılı Görüşmeler'in ilk turu 27-28 Ağustos 2003 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin ilk gününde, taraflar konuya ilişkin yaklaşımlarını ortaya koymuşlardır. Kuzey Kore'nin nükleer sorununa ilişkin ABD'nin nasıl cevap vermesi gerektiği konusunda Bush yönetimi içerisindeki anlaşmazlıklar nedeniyle ABD, görüşmelerde daha önce ifade ettiği yaklaşımını sürdürmüştür (Kwak, 2004). Kuzey Kore'nin doğrulanabilir ve geri dönülemez bir nükleer silahsızlanmasının ilk aşama olması gerektiğini tekrarlayan ABD, Kuzey Kore'ye yönelik saldırı niyetlerinin olmadığını ifade etmiştir. Ancak, bu ifade Kuzey Kore'nin saldırmazlık anlaşması beklentisine cevap niteliğinde bir plan ile desteklenmemiştir. Aynı zamanda, Kuzey Kore'nin nükleer programından vazgeçtiği takdirde uluslararası toplum ve ABD'nin ekonomik yardım sunacağı ifade edilmiştir.¹² Kuzey Kore ise, nükleer sorunun ABD'nin

---

¹¹ (Gittings&MacAskill, 2002, <https://www.theguardian.com/world/2002/dec/28/northkorea1>, 27 Haziran 2021'de erişildi).

¹² (The Outcome of the Six-Party Talks, 2003, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Korea, https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5676/view.do?seq=297335&srchFr=&srchTo=&srchW ord=Foreign&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=&page=700&titleNm=, 23 Haziran 2021'de erişildi).

düşmanca politikasının sonucu olduğu görüşünü tekrarlamıştır. Kuzey Kore'ye göre ancak ABD'nin bu politikasının değişmesi ile Kuzey Kore'nin nükleer programına yönelik denetim ve sınırlamanın gerçekleşmesi mümkün olacaktır. Görüşmelerin ilk günü, Kuzey Kore bir kez daha zenginleştirilmiş uranyumdan silah ürettikleri iddialarını yalanlamıştır (Kwak, 2004).

Görüşmeler sırasında Kuzey Kore, nükleer programının ABD'ye karşı bir caydırma unsuru olduğunu vurgulamıştır. ABD'nin aksine Kuzey Kore, sorunun çözümü için yeni bir plan sunmuştur. Buna göre, eş zamanlı olarak ABD düşmanca politikalarını sonlandıracak; Kuzey Kore ise nükleer silahsızlanmasını gerçekleştirecektir. Plana uygun olarak Kuzey Kore, görüşmelerde nükleer silah programını sonlandıracağını ilan etmesine karşılık, ABD'nin resmi olarak Kuzey Kore'ye yönelik politikasında değişikliğe gideceğini ilan etmesini önermiştir (Kwak,2004). Ancak ABD, görüşmelerde kararlı pozisyonunu korumuş ve Kuzey Kore'nin doğrulanabilir biçimde nükleer silahlarını terk etmesini çözümün ilk adımı olarak belirlemiştir (Moon&Bae, 2003).

Görüşmeler, tarafların imzaladığı ortak bir bildiri yerine Çin tarafından hazırlanan ve görüşmelerin özetinin sunulduğu bir açıklama ile sonuçlandırılmıştır. Ortak bir çözüm üzerinde anlaşılmasına rağmen, özet açıklamaya göre görüşmeler ile tarafların nükleer soruna ilişkin barışçıl ve diplomatik çözümü kabul ettikleri uluslararası bir çerçeve ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca taraflar, kısa süre içerisinde yeni bir görüşme gerçekleştirilmesi, diyalog kurarak güven inşa etme sürecine devam edilmesi ve Kuzey Kore'nin güvenlik endişelerinin dikkate alınması konusunda uzlaşmıştır.¹³

3.2. Altılı Görüşmelerin İkinci Turu (25-28 Şubat 2004)

Birinci turun ardından Kuzey Kore, Altılı Görüşmeler'e devam etme konusunda isteksiz davranmıştır. Ancak Çin'in arabulucu rolü üstlenerek Kuzey Kore'ye yakıt ve yiyecek yardımı teklifi sunması ve ABD Başkanı Bush'un Kuzey Kore'ye güvenlik garantisi sunabileceğini ifade etmesi, Pyongyang'daki yönetimin tutumunun değişmesine neden olmuştur. Tarafların Altılı Görüşmeler'i sürdürme isteği ile birlikte altı ay süren yoğun

---

¹³ (Vice FM Wang Yi, Head of Chinese Delegation to the Six-party Talks Gives a Press Conference, 2003, Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/chlft_665896/t25552.shtml, 27 Haziran 2021'de erişildi).

bir uzlaşma çabası ortaya çıkmıştır. Kore Yarımadası'nda nükleer silahsızlanmanın gerçekleştirilmesi için ilk aşamanın ne olacağı bu uzlaşma sürecinin temel tartışma konusu olmuştur. ABD, tam, doğrulanabilir ve geri dönülemez bir nükleer silahsızlanma konusunda ısrar ederken Kuzey Kore birinci turda önerdiği eş zamanlı eylem çerçevesindeki planını savunmayı sürdürmüştür (Kwak, 2004).

2003 yılının sonuna gelirken, ABD, Japonya ve Güney Kore tarafından bir anlaşma metni hazırlama çabası olmuş ancak bu çaba olumsuz sonuçlanmıştır. Bu metne göre, Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlanmayı başlatması ile birlikte Altılı Görüşmeler'in diğer tarafları Kuzey Kore'ye güvenlik garantisi sunacaktır. Kuzey Kore'nin metni reddetmesi ile ABD, Güney Kore ve Japonya bu taslak metinden vazgeçmiştir. Bu sırada, Kuzey Kore eş zamanlı eylem planının ilk aşaması olarak nükleer faaliyetlerini dondurma önerisinde bulunmuştur. Bu öneriye göre Kuzey Kore, nükleer silahların üretimi, testi ve taşınmasına yönelik tüm faaliyetlerini durduracak; ABD ise Kuzey Kore'yi terörü destekleyen ülkeler listesinden çıkaracak, ekonomik ve siyasal yaptırımlarını sonlandıracak ve Altılı Görüşmeler'in diğer tarafları ile Kuzey Kore'ye enerji yardımıyla bulunacaktır. Ancak Bush yönetimi, ilk aşamada nükleer silahsızlanma gerçekleştirilmesi şartında ısrarcı olmaya devam etmiştir. Bunun üzerine, ABD ve Kuzey Kore birbirlerini Altılı Görüşmeler'i erteleme çabasında oldukları yönünde suçlamışlardır. Yine de bu olumsuz hava, 6 Ocak 2004 tarihinde, Kuzey Kore'nin ilk aşama olarak nükleer faaliyetleri dondurma önerisine sivil nükleer enerji programını da eklemesi ile değişmiştir (Kwak, 2004). Ardından, sorunun çözüm sürecindeki rolünü sürdürmek isteyen Çin'in çabaları ile Altılı Görüşmeler'in ikinci turu gerçekleştirilmiştir (Pan, 2004).

25-28 Şubat 2004 tarihinde, Pekin'de gerçekleştirilen ikinci tur görüşmelerinde üç konu tartışmaların temasını oluşturmuştur. İlk olarak, Kuzey Kore zenginleştirilmiş uranyum programına sahip olduğu iddialarını reddetmeye devam etmiştir. İkincisi, Kuzey Kore ikinci turların başlamasından önce sunduğu sivil nükleer enerji programını dondurma önerisinden vazgeçmiştir. Nükleer enerji programının, nükleer silahsızlanma tartışmalarının konusu olmasını reddetmiştir. Son olarak, Kuzey Kore'nin nükleer silah ile ilişkili faaliyetlerini dondurma önerisine karşı ABD ilk aşama olarak tam, doğrulanabilir ve geri dönülemez nükleer silahsızlanma şartında ısrarcı olmuştur. Bunun yanı sıra, ABD önerdiği silahsızlanma konseptini detaylandırma konusunda başarısız olmuştur (Kwak, 2004).

ABD ve Kuzey Kore'nin anlaşmazlığına çözüm getirme amacıyla Güney Kore üç aşamadan oluşan yeni bir plan sunmuştur. Buna göre ilk aşamada Kuzey Kore, ABD'nin nükleer silahsızlanma konseptine uyumlu olarak nükleer faaliyetlerinden vazgeçeceğine söz verecektir. Buna karşılık ise ABD Kuzey Kore'ye güvenlik garantisi sunmayı kabul edecektir. İkinci aşamada, Kuzey Kore nükleer silah ile ilişkili faaliyetlerini durduracaktır. Dondurma işlemi plütonyum ve zenginleştirilmiş uranyum ile ilgili tüm materyalleri ve faaliyetleri kapsamasının yanı sıra silahsızlanmanın bir an önce gerçekleşmesi için kısa süreli ve doğrulanabilir olacaktır. Doğrulama gerçekleştirildiğinde Kuzey Kore'ye enerji yardımı sunulacaktır. Son aşamada ise nükleer silahsızlanma gerçekleşecek ve ABD-Kuzey Kore güvenlik garantisi anlaşması imzalanacaktır. Rusya ve Çin, Güney Kore'nin sunduğu planı desteklemişlerdir. ABD ve Japonya ise nükleer silahsızlanmadan önce enerji yardımı yapmayı reddetmişlerdir. Yine de ABD, diğer ülkelerin enerji yardımı yapmasını kabul edilebilir bularak daha ılımlı bir tavır sergilemiş ancak Kuzey Kore planı reddetmiştir (Kwak, 2004).

Altılı Görüşmeler'in ikinci turunda taraflar, Kuzey Kore'nin nükleer kapasitesi ve nükleer silahsızlanmanın kapsamı konusunda uzlaşmaya varamamışlardır. Ancak ikinci turda taraflar görüşmeleri daha esnek ve açık bir biçimde sürdürmüştür. Sonuç olarak, taraflar bir çalışma grubu oluşturulması ve üçüncü turun gerçekleştirilmesi konusunda anlaşmışlardır (Pan, 2004).

3.3. Altılı Görüşmelerin Üçüncü Turu (23-26 Haziran 2004)

Mayıs ve Haziran 2004'te gerçekleşen çalışma grubu toplantılarının ardından, Altılı Görüşmeler'in üçüncü turu 23-26 Haziran 2004 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ABD, Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlanması için ayrıntılı bir plan önerisinde bulunmuştur. Plana göre, Kuzey Kore, plütonyum ve zenginleştirilmiş uranyum programlarını sonlandıracağını ilan etmesinin ardından Güney Kore'den yakıt yardımı alacaktır. Aynı zamanda ABD, Kuzey Kore'deki rejime zarar vermeyeceğine dair güvenlik garantisi sunacaktır¹⁴. Ancak öneri Kuzey Kore lehine olacak uygulamaların zamanlaması konusunda eksik kalmıştır. Bu durum nedeni ile önerilerin gerçekçi olmadığı yorumunu yapan Kuzey Kore planı reddetmiştir.

---

¹⁴ (Kerr, 2004, <https://www.armscontrol.org/act/2004-07/us-unveils-offer-north-korea-talks>, 27 Haziran 2021'de erişildi).

ABD'nin planına karşılık Kuzey Kore, nükleer faaliyetlerini dondurma planını ayrıntılı olarak sunmuş ve planın kapsamında olacak tesisleri listelemiştir (Kwak, 2004).

Üçüncü tur görüşmeler sırasında Kuzey Kore'nin sivil nükleer enerji programına devam etme yönündeki isteği ve zenginleştirilmiş uranyum programının varlığını reddetmesi çözüm getirilemeyen konular olmaya devam etmiştir. Nükleer silahsızlanmanın doğrulanmasını kimin yapacağı ise bu turun bir diğer önemli tartışma konusu olmuştur. Rusya ve Çin, Kuzey Kore'nin sivil nükleer enerji programı hakkını savunmuş ancak IAEA ile iş birliği yapmasını ve NPT'ye geri dönmesini talep etmiştir. Benzer şekilde, Japonya ve ABD, Kuzey Kore'den IAEA denetimini kabul etmesini istemiştir. Kuzey Kore'nin IAEA yerine Altılı Görüşmeler'in taraflarınca oluşturulacak bir denetim ekibi kurulmasını istemesi nedeniyle bu konu da çözümsüz kalmıştır. Kritik konularda çözümsüzlüğün devam etmesine rağmen altı ülke Kore Yarımadası'nda nükleer silahsızlanma yönündeki kararlılıklarını bir kez daha göstermiş ve uygulamalarda her adıma karşılık bir adım atılması şeklinde süreç izlemeye karar vermişlerdir (Kwak, 2004).

3.4. Altılı Görüşmelerin Dördüncü Turu (13-19 Eylül 2005)

Kuzey Kore 10 Şubat 2005 tarihinde nükleer silahlara sahip olduğunu ilan etmiştir. Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlanması için gerçekleştirilen diplomatik çabalara zarar verdiği değerlendirilmelerine neden olan bu gelişmenin ardından Çin, arabulucu rolü ile tekrar sahneye çıkmış ve Kuzey Kore'nin Altılı Görüşmeler'e geri dönmesini sağlamıştır.¹⁵ 26 Temmuz-7 Ağustos 2005 tarihleri arasında ABD ve Kuzey Kore, Pekin'de ikili görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Sivil nükleer enerji programını sonlandırması yönündeki talepleri reddetmeye devam eden Kuzey Kore, KEDO hafif-su reaktörü projesinin yeniden faaliyete geçirilmesini istemiştir. ABD için, sivil kullanım amacıyla olsa bile Kuzey Kore'nin nükleer reaktöre sahip olması nükleer silahların yayılması açısından tehlike arz etmektedir. Hafif-su reaktörlerinin nükleer silah üretiminde kullanılması daha az olasılık teşkil etmektedir ancak ABD için nükleer silahların yayılmasına yönelik en küçük ihtimal dahi ortadan kaldırılmalıdır. İkili görüşmeler sırasında Bush

---

¹⁵ (World regrets North Korea's quitting nuke talks, 2005, <https://edition.cnn.com/2005/WORLD/asiapcf/02/10/nkorea.talks/index.html>, 27 Haziran 2021'de erişildi).

yönetimi, Kuzey Kore'nin enerji ihtiyacının Güney Kore'nin sunduğu öneri ile sağlanmasını desteklemiştir. Bu öneriye göre, Kuzey Kore NTP'ye dönme ve IAEA denetimini kabul etme koşulu ile sadece tarım ve sağlık alanlarında ve elektrik sağlamak amacıyla sivil nükleer enerji kullanma hakkına sahip olacaktır. Nükleer silah programını sonlandırması ve KEDO projesinden vazgeçmesi halinde ise Güney Kore'den enerji yardımı alacaktır. 13 gün süren ikili görüşmeler, ABD ve Kuzey Kore'nin temel olarak sivil nükleer enerji kullanımında anlaşamaması üzerine başarısızlık ile sonlanmıştır. (Kwak, 2006).

13-19 Eylül 2005 tarihlerinde ABD, Kuzey Kore, Güney Kore, Japonya, Rusya ve Çin, Kuzey Kore'nin nükleer silahları sorununa çözüm bulma amacı ile dördüncü kez Pekin'de bir araya gelmişlerdir. ABD ve Kuzey Kore, KEDO projesinin revize edilmesi ile ilgili ikili görüşmelerdeki pozisyonlarını korusalar da altı ülke temel olarak Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlanması, ekonomik yardımlar ve diplomatik ilişkiler konusunda ortak bir paydada birleşmeyi başarmışlardır (Kwak, 2006). Bu uzlaşmanın sonucunda diğer turlardan farklı olarak altı ülke, dönüm noktası olarak değerlendirilen detaylı bir bildiriye (9.19 Joint Agreement) imza atmışlardır (Horowitz&Ye, 2006).

Bildiriye göre, altı ülke Kore Yarımadası'nda doğrulanabilir bir nükleer silahsızlanmanın gerçekleştirilmesini yeniden onaylamışlardır. Tüm nükleer silahlarından vazgeçme sözü veren Kuzey Kore, erken bir tarihte NPT ve IAEA denetimine geri dönmeyi kabul etmiştir. Diğer taraflar, Kuzey Kore'nin barışçıl nükleer enerji kullanım hakkını onaylarken hafif-su reaktörü konusunu tartışmayı kabul etmişlerdir. Ayrıca beş ülke Kuzey Kore'ye enerji yardımı yapmaya istekli olduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra ABD, Kuzey Kore'ye yönelik saldırı veya işgal etme niyetinin olmadığını onaylamıştır. Bildiride, Japonya ve ABD'nin Kuzey Kore ile diplomatik ilişkileri normalleştireceği ve altı ülkenin ekonomik iş birliğini geliştirmeye çabalayacağı unsurlarına da yer verilmiştir. Son olarak altı taraf, her adıma karşılık bir adım atma prensibi çerçevesinde nükleer silahsızlanma sürecini planlamak için beşinci tur görüşmelerini gerçekleştirmekte karar kılmışlardır.¹⁶

---

¹⁶ (Joint Statement of the Fourth Round of the Six-Party Talks, 2005, US Department of State Archive, <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2005/53490.htm>, 8 Mayıs 2021'de erişildi).

Bildiri, Altılı Görüşmeler'in ev sahipliğini yapan ve arabulucu rolünü sık sık uygulamaya sokan Çin açısından büyük bir başarı olarak algılanmıştır. Ancak nükleer silahsızlanma sürecinin detaylandırılmasındaki eksiklik, beraberinde getirdiği yorumlamalar ile anlaşmanın sonuçsuz kalma riskini ortaya çıkartmıştır. Bildiri, Kuzey Kore'nin ne zaman ve hangi koşullarda NPT ve IAEA denetimine döneceği ve nükleer silahsızlanmayı tamamlayacağı konusunda belirsizdir. Ayrıca zenginleştirilmiş uranyum programı ve silahsızlanmanın doğrulanması bildiriye konu edilmemiştir. Bunun üzerine ABD, bildirin Kuzey Kore'nin ilk önce nükleer silahsızlanma gerçekleştireceği anlamına geldiğini ifade etmiştir. Ancak Kuzey Kore, nükleer silahsızlanma ve kendi lehine olacak uygulamaların eş zamanlı yapılmasını istemektedir. Diğer yandan ABD, nükleer silahsızlanmanın eksiksiz bir doğrulama sürecine tabi olması beklentisini ifade etmiştir. Ancak bu, Kuzey Kore'nin zenginleştirilmiş uranyum programını kabul etmesi anlamına gelmektedir (Kwak, 2006).

3.5. Altılı Görüşmelerin Beşinci Turu (9-11 Kasım 2005, 18-22 Aralık 2006, 8-13 Eylül 2007)

9-11 Kasım 2005 tarihlerinde taraflar, imzalanan ortak bildiri çerçevesinde Kore Yarımadası'nda doğrulanabilir bir nükleer silahsızlanmayı planlamak amacıyla beşinci kez bir araya gelmişlerdir. Görüşme öncesinde ortaya çıkan gelişmeler, sorunun çözülmesinin önüne yeni engeller getirmiştir. Bush'un Brezilya ziyareti sırasında Kuzey Kore lideri Kim Jong-il'i tiran olarak nitelendirmesi ve ABD'nin insan hakları konusundaki tutumu iki ülke arasında ikili görüşmelerin gerçekleştirilmesinin önüne geçmiştir (Kwak, 2006). ABD yönetiminin 2004 yılında çıkardığı Kuzey Kore İnsan Hakları Yasası buna örnek olarak sunulabilir. Bu yasa ile ABD, Kuzey Kore ile ilişkili demokrasi ve insan hakları konularında çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri ile Kuzey Koreli mültecileri destekleme çabasına girmiştir. Ancak en önemlisi, metinde insan hakları konularının gelecek görüşmeler için temel unsur olması gerektiği ifade edilmiştir.¹⁷ Benzer şekilde Japonya ve Kuzey Kore arasındaki ikili ilişkiler de bu dönemde bozulmuştur. Japonya hükümeti, 1980'lerde Japon vatandaşlarının ajan olma iddiası ile Kuzey Kore tarafından kaçırıldığını iddia etmiştir. Kuzey Kore 13 kişiyi kaçırdığını kabul

---

¹⁷ (H.R.4011-North Korean Human Rights Act of 2004, 2004, <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/house-bill/4011>, 27 Haziran 2021'de erişildi).

etmiş ve 5 kişiyi Japonya'ya iade etmiştir ancak diğerlerinin öldüğünü ilan etmiştir. Bunun üzerine Japonya, ölümler ile ilgili Kuzey Kore'nin detaylı bilgi vermesini talep etmiştir.¹⁸

ABD ve Japonya'nın Kuzey Kore ile insan hakları temelinde sorunlar yaşamalarına rağmen beşinci turda ortaya çıkan asıl engel ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik finansal yaptırımları meselesi olmuştur. Eylül 2005 tarihinde ABD, Makao'da bulunan Delta Asya Bankası'nı işaret ederek Kuzey Kore'nin kara para akladığını iddia etmiştir.¹⁹ Bunun üzerine Delta Asya Bankası birkaç banka ile beraber Kuzey Kore ile ilişkisini kesmiştir. Kuzey Kore, bu iddiaları reddederek beşinci turun ilk fazında ABD'nin finansal yaptırımları kaldırmasını talep etmiştir. Kuzey Kore, talebi gerçekleştirilmediği takdirde Altılı Görüşmeler'e devam etmeyeceğini ilan etmiş böylece beşinci tur görüşmeler sonuç alınmadan yarıda kesilmiştir (Kwak, 2006). Kuzey Kore'ye göre ABD'nin finansal yaptırım kararı Altılı Görüşmeler'i baltalama girişimidir. ABD ise Kuzey Kore'nin illegal faaliyetler ile elde ettiği geliri nükleer silah programında kullanmasından endişe etmiştir (Buszynski, 2013: 101-102). ABD, Kuzey Kore'den kara para aklamadığını doğrulamasını ve Altılı Görüşmeler'e dönmesini talep etmiştir. Sadece finansal yaptırımlara odaklanılmasının Altılı Görüşmeler'e zarar vereceğinden endişe duyan Güney Kore, Ulusal İstihbarat Teşkilatı'nın 1998-2006 tarihleri arasında Kuzey Kore'nin kara para aklama faaliyetlerine ilişkin bir kanıt ulaşılmadıklarını ilan etmiştir. Güney Kore gibi mevcut durumdan rahatsızlık duyan Çin, bir an önce Altılı Görüşmeler'in devam etmesi için iletişim kurulması talebinde bulunmuştur (Kwak, 2006).

Beşinci turun kesintiye uğramasının ardından Kuzey Kore'nin 2006 yılında ilk nükleer silah testini gerçekleştirmesi, Altılı Görüşmeler'in seyri açısından bir dönüm noktası olmuştur. Nükleer test ve ardından gelen füze atışları, Çin'in Kuzey Kore üzerindeki etkisinin kırılmasını ortaya koymuştur. Bunun üzerine ABD, Kuzey Kore'yi baskılaması için Çin'in girişimlerini beklemek yerine ikili görüşmelere odaklanmaya karar vermiştir. Çin ise Kuzey Kore'nin saldırgan tutumunun bölgedeki pozisyonunu etkileyeceğinden endişe duymuştur. Çin ne Japonya'nın güvenlik endişesiyle

---

¹⁸ (Japan protests N. Korean lie about abductee, 2004, <https://www.nbcnews.com/id/wbna6679111>, 27 Haziran 2021'de erişildi).

¹⁹ (Treasury Designates Banco Delta Asia as Primary Money Laundering Concern under USA PATRIOT Act, 2005, <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/js2720.aspx>, 27 Haziran 2021'de erişildi).

ABD ile yakınlaşmasına ne de nükleer bir Kuzey Kore'nin ortaya çıkmasına izin vermek istemiştir. Çin'in buradaki tutumu, BM Güvenlik Konseyi'nde Kuzey Kore'ye yönelik askeri ve ekonomik yaptırım kararları çıkarılmasını beraberinde getirmiştir. Güney Kore ise ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesinin sorunun çözümsüzlüğünü bitireceğine inanmaya devam etmiştir. Seul'e göre Kuzey Kore'nin nükleer silah testi ABD'nin finansal yaptırımlarına bir cevap niteliği taşıyordu (Buszynski, 2013: 111-121).

ABD'nin çok taraflı görüşmelerden memnuniyetsizliğine ve Kuzey Kore'nin nükleer silah testinin yarattığı karamsar görünüme rağmen Çin, Altılı Görüşmeler'in sürdürülmesi için çabalamıştır ve ABD'den finansal yaptırımları kaldırmasını talep etmiştir. ABD'nin bu talebe katı olmayan bir cevap vermesinin ardından Kuzey Kore, Kasım 2006 tarihinde Altılı Görüşmeler'e dönme kararı almıştır. Kuzey Kore'nin bu kararına gerekçe olarak, ABD'nin finansal yaptırımların kaldırılması konusunda açık kapı bırakmasının yanı sıra Kuzey Kore'nin Çin ile ilişkileri düzeltmek istemesi ve nükleer güç olarak ABD ile eşit pozisyonda masada yer alma isteği gibi farklı açıklamalar gösterilmektedir. Buszynski'ye göre Kuzey Kore'nin kararının ardında yatan asıl neden, ABD'nin finansal yaptırımları ile BM Güvenlik Konseyi'nin askeri ve ticari yaptırımlarının ulusal ekonomiye verdiği zarar dolayısıyla Pyongyang rejiminin baskı altında olmasıdır (Buszynski, 2013: 128-129).

Beşinci tur görüşmelerin ikinci fazı, bir yılı aşan sürenin ardından 18-22 Aralık 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Kuzey Kore, nükleer silah programının dondurulmasından önce ABD'nin finansal yaptırımlarının sonlandırılmasını istemiştir (Buszynski, 2013: 130). Nihayetinde beşinci turun ikinci fazı Altılı Görüşmeler'i ileri taşıyamadan sonlanmıştır. Dahası Kuzey Kore, ülkenin nükleer caydırıcılığını geliştirme niyetini açıklamıştır.²⁰ ABD'nin Irak ve Afganistan'a gerçekleştirdiği müdahaleler ve bunların ülkede yarattığı hoşnutsuzluk Bush yönetiminin Kuzey Kore meselesinin çözümünde daha yapıcı davranmasına neden olmuştur. ABD'nin girişimi ile 16-18 Ocak 2007 tarihlerinde Berlin'de Kuzey Kore ile ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Berlin Görüşmeleri'nin sonucunda iki ülke, Kuzey Kore'nin nükleer programını dondurmasında ve nükleer tesislerinin faaliyetlerini sonlandırmasında, bunun karşılığında enerji ve ekonomik

---

²⁰ (Tiawthia 2006, <https://foreignpolicy.com/2006/12/26/failure-in-the-six-party-talks-was-inevitable/>, 9 Haziran 2021'de erişildi).

yardım almasında karar kılınmıştır. Görüşmelerin ardından Kuzey Kore'nin nükleer silah sorununun çözüldüğüne yönelik bir görünüm ortaya çıkmış ve Çin bunu hızlı bir biçimde çok taraflı platforma taşımaya çabalamıştır. Çin'in Berlin Görüşmeleri'nde anlaşılan konular üzerinde hazırladığı taslağı görüşmek üzere 8-13 Eylül 2007 tarihlerinde beşinci turun üçüncü faz görüşmeleri gerçekleştirilmiştir (Buszynski, 2013: 131-142). Görüşmelerin sonunda altı ülke, Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlandırılmasına yönelik eylem planının ilk aşamasını detaylandıran ortak bildiriye imza atmışlardır. Öncelikle bildiriye, planın 19 Eylül 2005 tarihli ortak bildirisinin uygulaması olduğu ve her adıma karşılık bir adım atma prensibinin devam ettiği belirtilmiştir. Buna göre ilk aşamada Kuzey Kore, Yongbyon nükleer tesisini kapatacak ve IAEA denetimini tesisin izlenmesi için davet edecektir. Kuzey Kore, nükleer silahsızlanmaya konu olacak programlarının listesi üzerinden diğer devletler ile görüşmeler gerçekleştirecektir. Bunların karşılığında Kuzey Kore, ABD ve Japonya ile diplomatik normalleşme amacıyla ikili görüşmeler gerçekleştirecek ve toplamda 1 milyon ton yapılacak ağır yakıt yardımının 50 bin tonunu alacaktır. Ayrıca, bildirisinin tarafları ilk aşamanın uygulanması ile meşgul olacak çalışma grupları oluşturmaya karar vermişlerdir. Altılı Görüşmeler'in altıncı turunun ise 19 Mart 2007 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.²¹ Bildiri, ABD yönetiminde tartışmaları beraberinde getirmiştir; özellikle Kuzey Kore'nin ABD ile ikili ilişkileri normalleştirme kapsamında teröristlere destek veren ülkeler listesinden çıkarılmasına karşı olan sesler yükselmiştir. Japonya'da da anlaşmaya şüphe ile yaklaşılmış ve Japonya Başbakanı Shinzo Abe, Japon vatandaşlarının kaçırılma meselesinin çözüme ulaşmadan Kuzey Kore ile ilişkilerin normalleşmeyeceğini ilan etmiştir. Güney Kore'de ise, bildiri başarı olarak tanımlanmış ve Kore Yarımadası'nda barışın sağlanmasına katkı sağlayacağı vurgulanmıştır (Buszynski, 2013: 143-146).

3.6. Altıncı Görüşmelerin Altıncı ve Son Turu (19-22 Mart 2007, 18-20 Temmuz 2007, 27-30 Eylül 2007)

Beşinci turun ardından, ABD ve Kuzey Kore arasında anlaşma sağlanamayan ve Altılı Görüşmeler'in sonunu getiren asıl mesele nükleer silahsızlanmanın doğrulanması olmuştur. Ancak 19-22 Mart 2007 tarihlerinde

---

²¹ (Initial Actions for the Implementation of the Joint Statement, 2007, https://www.ncnk.org/sites/default/files/Feb_13_2007_Agreement.pdf, 9 Haziran 2021'de erişildi).

gerçekleştirilen ilk faz, ABD'nin Kuzey Kore'ye yönelik finansal yaptırımları nedeniyle yarıda kesilmiştir. Kuzey Kore, Delta Asya Bankası'nda bulunan 25 milyon doların kendisine iade edilmesini talep etmiştir. ABD başta buna karşı çıksa da bir Rus bankasının transferi gerçekleştirmesinin ardından 18-20 Temmuz 2007 tarihlerinde altıncı turun birinci fazı sürdürülmüştür (Buszynski, 2013: 147-148). Taraflar görüşmelere gelmeden önce IAEA denetimi, Yongbyon ve Taechon'da bulunan nükleer tesislere erişim sağlamıştır. 15 Temmuz'da Kuzey Kore nükleer tesislerini kapatmış ve IAEA beş nükleer tesisin kapatıldığını doğrulamıştır (Kwak, 2010). Görüşmelerde ise Kuzey Kore nükleer silahsızlanmayı tamamladığında ağır yakıt yardımının geriye kalan 950 bin tonunun sağlanması kararlaştırılmıştır. Ayrıca oluşturulan çalışma gruplarının incelemelerini yaparak Eylül'de gerçekleştirilecek ikinci faza raporlarını sunmaları istenmiştir (Buszynski, 2013: 147).

Bu süreçte ikili görüşmelere daha fazla önem veren ABD, ABD-Kuzey Kore diplomatik ilişkilerinin normalleşmesi üzerine odaklanan çalışma grubu aracılığıyla 1-2 Eylül 2007'de Kuzey Kore ile bir araya gelmiştir. Görüşmenin ardından taraflar Kuzey Kore'nin nükleer silah programlarını ilan edeceği ve nükleer silahsızlanmasını gerçekleştireceği konusunda anlaşmalarını ilan etmişlerdir. Bu görüşmeden hareketle Çin, 27-30 Eylül 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen altıncı turun ikinci fazı için taslak bir bildiri metni hazırlamıştır (Buszynski, 2013: 149-150). Görüşmelerin ardından, 3 Ekim 2007 tarihinde altı ülke ortak bildiriye imza atmıştır. Bildiriye göre 31 Aralık 2007 tarihine kadar Kuzey Kore'nin deneysel nükleer reaktörü dâhil Yongbyon'da bulunan nükleer tesislerini iş göremez hale getirmesinin tamamlanması konusunda anlaşılmıştır. Bu süreç için ABD liderliğinde uzman bir ekip görevlendirmeye karar verilmiştir. Yine aynı tarihe kadar Kuzey Kore'nin tüm nükleer programlarını ilan etmesi kararlaştırılmıştır. Buna karşılık ABD, Kuzey Kore'yi terörizmi destekleyen ülkeler listesinden çıkaracaktır.²²

Kuzey Kore, ABD'nin terörizmi destekleyen ülkeler listesine 1987 yılında Güney Kore'ye ait uçağı bombalamasının ardından girmiştir. Listede yer alan ülkeler Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'na üye kabul

---

²² (Joint Document of the Second Session of the Sixth Round Six-Party Talks, 2007, https://www.ncnk.org/sites/default/files/Second_Phase_Actions_Oct_07.pdf, 11 Haziran 2021'de erişildi).

edilememektedir. Bu nedenle Kuzey Kore, ekonomik kalkınmasının önüne geçen listeden bir an önce çıkarılmak istemiştir (Buszynski: 2013, 150). ABD ise nükleer silahsızlanmanın doğrulama sürecinin işlemlerini daha fazla önemsemiş ve bunu pazarlık aracı olarak kullanmıştır. Kuzey Kore Kasım 2007'de, ABD'ye nükleer programının listesini sunmuştur. ABD bu listeyi, zenginleştirilmiş uranyum programını içermemesi ve Kuzey Kore'nin Suriye'nin nükleer silah programına destek sunup sunmadığı konusuna açıklık getirmemesi nedeni ile eksik bulmuştur. Bunun üzerine 26 Haziran 2008 tarihinde Kuzey Kore, Çin'e 60 sayfalık bir belge sunmuştur. ABD, bu belgenin de Kuzey Kore'nin tüm nükleer unsurlarını kapsadığına ikna olmamış ve Kuzey Kore'nin doğrulama protokolünü kabul edene kadar terörizme destek veren ülkeler listesinde yer almasına karar vermiştir (Kwak, 2010). Kuzey Kore'nin nükleer silahsızlanmasının doğrulanma protokolü için ABD, bir taslak metin sunmuştur. Taslak metne göre askeri tesisler dâhil nükleer silah ile ilişkili tüm tesislere erişim talep edilmiştir (Buszynski, 2013: 152). Ancak denetim yapacak uzman sayısının artırılarak geniş kapsamlı erişime izin verilmesi, Kuzey Kore tarafından egemenliğine saldırı olarak algılanmış ve kısmen kabul edilmiştir (Kwak, 2010). Taslak metin, genel görünümü bir doğrulama süreci belirtecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Kuzey Kore'nin taslak metni kabul etmesi beklenirken Ağustos 2008 tarihinde görüşmeler bir kez daha çıkmaza girmiştir. Pyongyang, Kuzey Kore lideri Kim Jong-il'in rahatsızlanmasının ardından karar alma sürecini askıya almıştır. Terörizme destek veren ülkeler listesinden çıkarılma beklentileri de sonuç vermeyince Eylül 2008'de IAEA denetim kameraları ve mühürlerinin nükleer tesislerden sökülmesi istenilerek Yongbyon nükleer tesisinin restore edileceği ilan edilmiştir (Buszynski, 2013: 154).

3 Ekim 2008 tarihinde Pyongyang'da yapılan ikili görüşmelerde Kuzey Kore'nin tüm tesislerine uluslararası denetimi öngören yeni bir doğrulama protokolünü kabul ettiği, ABD tarafından ilan edilmiştir. 11 Ekim'de Bush yönetimi Kuzey Kore'yi terörizme destek veren ülkeler listesinden çıkarmıştır. Güney Kore, uzlaşmayı olumlu bulurken Japonya, vatandaşlarının kaçırılma meselesinin konu dışı bırakılmasından duyduğu rahatsızlık ile Kuzey Kore'ye yönelik ekonomik yaptırımlarını sürdürme kararı almıştır. Ancak doğrulama meselesinin çözüme kavuşmadığı Kuzey Kore'nin ABD'nin 3 Ekim uzlaşısını yalanlaması üzerine açığa çıkmıştır. 8-11 Aralık 2008 tarihlerinde altı ülkenin delegasyonları tarafından gerçekleştirilen görüşmelerde yazılı bir doğrulama protokolü üzerinde anlaşılabilmesi ile

Altılı Görüşmeler sürdürülememiştir. 5 Nisan 2009 tarihinde Kuzey Kore'nin füze atışından sonra BM Güvenlik Konseyi'nin yaptırımlarına tepki olarak Pyongyang, artık Altılı Görüşmeler'de alınan kararlara bağlı olmadığını ve nükleer silah geliştirme programına geri döneceğini ilan etmiştir (Kwak, 2010).

4. Sonuç

Kore Yarımadası'nın silahsızlanma sürecinin başlangıcı esasen yarımadanın ikiye bölünme tarihine kadar götürülebilir, zira yarımadanın iki ayrı ulus devlet temelinde bölünmesi silahlanma girişimlerini de beraberinde getirmiştir. Buna ilaveten yarımadadaki yabancı güçlerin varlığı da sorunu daha karmaşık ve sıkıntılı hale dönüştürmüştür. Tüm karmaşaya rağmen Asya-Pasifik bölgesinin tüm ülkelerinin yer aldığı çok taraflı görüşmeler olarak bilinen Altılı Görüşmeler 2003 yılında başlayabilmiş, son turu ise 2007 yılında gerçekleşmiştir. Fakat Kuzey Kore'nin bu platform tarafından alınan kararlara bağlı olmayacağını açıklaması 2009 yılında olmuştur. Altılı Görüşmeler'in her aşamasında en fazla göze çarpan durum ABD ve Kuzey Kore arasındaki güvensizlik algısıdır. Zira ABD yaptırımların kaldırılması başta olmak üzere pek çok desteğin sağlanabilmesi için koşulsuz ve tam bir silahsızlanma önerisini ısrarla vurgularken Kuzey Kore ise müzakere gücünü korumak adına en azından bazı kısıtlamaların kalkması şeklindeki tezini vurgulamıştır. Öte yandan sadece ABD değil bir diğer bölge gücü olan Japonya'nın da Kuzey Kore ile olan ikili sorunların çözümünü sürecin bir parçası haline getirmesi çok taraflı sürecin yine ikili sorunlardan kurtulamamasına yol açmaktadır. Tüm sıkıntılara rağmen, ABD Başkanı Trump döneminde Kuzey Kore lideri Kim Jong-un ile kimi zaman yüksek gerilimli kimi zaman ise daha samimi ilerleyen ilişkiler somut bir adım ile taçlandırılmamıştır. Tarafların ikili görüşmelerinde nihai bir adım atılacağı tüm kamuoyunda yüksek bir beklenti halini almışsa da süreç belirsizlikle noktalanmıştır. Güney Kore'deki Moon iktidarının Kuzey Kore'ye olan ılımlı yaklaşımının ABD ve Kuzey Kore arasındaki güven inşasına olumlu katkı yapma potansiyeli hayli yüksektir. Tarafların birbirlerine karşı duyduğu güvensizlik nihai çözümün önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. Diğer yandan Kuzey Kore'nin egemen ve eşit bir muhatap olarak çok taraflı ve ikili ilişkilerde yer alabilmesini sürdürmek amacıyla nükleer programından herhangi bir kazanım elde etmeden vazgeçmesini beklemek de çok gerçekçi olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahn, Mun Suk (2011). "What is the Root Cause of the North Korean Nuclear Program?" *Asian Affairs: An American Review*, 38(4): 175-187.
- Bowers, Ian ve Hiim, Henrik S. (2021). "Conventional Counterforce Dilemmas: South Korea's Deterrence Strategy and Stability on the Korean Peninsula." *International Security*, 45(3): 7-39.
- Buszynski, Leszek (2013). *Negotiating with North Korea: The Six Party Talks and the Nuclear Issue*. New York: Routledge.
- Cha, Victor D. (2002). "Korea's Place in the Axis." *Foreign Affairs*, 81(3): 79-92.
- Çelik, Hatice (2020), "Trump Dönemi ABD'nin Kuzey Kore ve Güney Kore Politikası", *Küresel Politikalar ve Bölgesel Dönüşümler*. Ed. F. Köksoy. Ankara: Nobel Yayınevi. 27-43.
- Hamm, Taik-young (1999). *Arming the Two Koreas: State, Capital and Military Power*. London; New York: Routledge.
- Horowitz, Shale ve Ye, Min (2006). "China's Grand Strategy, the Korean Nuclear Crisis, and the Six-Party Talks." *Pacific Focus*, 21(2): 45-79.
- Kang, David C. (2019). "The Soft and Hard Power Politics of North Korea in 2019." *The Korean Journal of Defense Analysis*, 31(2): 193-210.
- Kim, Jina (2020). "The Dilemma of Nuclear Disarmament: The Case of North Korea." *The International Spectator*, 55(1): 48-61.
- Klingner, Bruce (2012). "Deny, Deceive, And Delay-North Korea's Nuclear Negotiating Strategy." *The Journal of East Asian Affairs*, 26(2): 1-24.
- Kristensen, Hans M. ve Norris, Robert S. (2018). "North Korean nuclear capabilities, 2018." *Bulletin of the Atomic Scientists*, 74(1): 41-51.
- Kwak, Tae-Hwan (2003). "The Korean Peninsula Peace Regime Building Through the Four-Party Peace Talks: Re-Evaluation and Policy Recommendations." *The Journal of East Asian Affairs* 17(1): 1-32.
- Kwak, Tae-Hwan (2004). "The Six-Party Nuclear Talks: An Evaluation and Policy Recommendations." *Pacific Focus*, 19(2): 7-55.
- Kwak, Tae-Hwan (2006). "Resolving the North Korean Nuclear Issue Through the Six-Party Process: A Creative Formula." *The Journal of East Asian Affairs*, 20(1): 1-25.
- Kwak, Tae-Hwan (2010). "The Six-Party Talks and North Korea's Denuclearization: Evaluation and Prospects." *Pacific Focus*, 25(2): 211-236.
- Moon, Chung-in ve Jong-Yun, Bae (2003). "The Bush Doctrine and the North Korean Nuclear Crisis." *Asian Perspective*, 27(4): 9-45.
- Narang, Vipin (2015). "Nuclear Strategies of Emerging Nuclear Powers: North Korea and Iran." *The Washington Quarterly*, 38(1): 73-91.
- Narang, Vipin ve Panda, Ankit (2020). "North Korea: Risks of Escalation." *Survival*, 62(1): 47-54.

- Oberdorfer, Don (2001). *The Two Koreas: A Contemporary History*. New York: Basic Books.
- Pan, Zhenqiang (2004). "Solution for the Nuclear Issue of North Korea, Hopeful But Still Uncertain: On the Conclusion of the Second Round of the Six-Party Talks." *The Journal of East Asian Affairs*, 18 (1): 19–48.
- Park, Han S. (2010). "Military-First (Songun) Politics: Implications for External Policies". *New Challenges of North Korean Foreign Policy*. Ed. K. A. Park. New York: Palgrave Macmillan. 89–109.
- Perry, William J. (2006). "Proliferation on the Peninsula: Five North Korean Nuclear Crises." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 607: 78-86.
- Roehrig, Terence (2012). "North Korea's Nuclear Weapons Program: Motivations, Strategy and the Doctrine". *Strategy in the Second Nuclear Age: Power, Ambition and the Ultimate Weapon*. Ed. T. Yoshihara, J. R. Holmes. Washington, DC: Georgetown University Press. 81-98.
- Snyder, Scott (2013). "US Policy Toward North Korea". *SERI Quarterly*.
- The Chronology of the North Korean Nuclear Program. (2009). *North Korean Review*, 5(2): 99-110.

Elektronik Kaynakça

- BBC (2018, 21 Nisan). "North Korea 'halts missile and nuclear tests', says Kim Jong-un", (<https://www.bbc.com/news/world-asia-43846488>, 1 Nisan 2021'de erişildi).
- CNN (2005, 11 Şubat). "World regrets North Korea's quitting nuke talks", (<https://edition.cnn.com/2005/WORLD/asiapcf/02/10/nkorea.talks/index.html>, 27 Haziran 2021'de erişildi).
- Congress.gov (2004, 18 Ekim). "H.R.4011 - North Korean Human Rights Act of 2004", (<https://www.congress.gov/bill/108th-congress/house-bill/4011>, 27 Haziran 2021'de erişildi).
- Gittings, John ve MacAskill, Ewen (2002, 28 Aralık). "North Korea expels UN inspectors", (<https://www.theguardian.com/world/2002/dec/28/northkorea1>, 27 Haziran 2021'de erişildi).
- Kerr, Paul (2004). "U.S. Unveils Offer At North Korea Talks", (<https://www.armscontrol.org/act/2004-07/us-unveils-offer-north-korea-talks>, 27 Haziran 2021'de erişildi).
- Ministry of Foreign Affairs, Republic of Korea (2003, 23 Eylül). "The Outcome of the Six-Party Talks", (https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5676/view.do?seq=297335&srchFr=&srchTo=&srchWord=Foreign&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=&page=700&titl eNm=, 27 Haziran 2021'de erişildi).

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2003, 30 Ağustos). “Vice FM Wang Yi, Head of Chinese Delegation to the Six-party Talks Gives a Press Conference” (https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/chlfht_665896/t25552.shtml, 27 Haziran 2021’de erişildi).

NBC News (2004, 8 Aralık). “Japan protests N. Korean lie about abductee”, (<https://www.nbcnews.com/id/wbna6679111>, 27 Haziran 2021’de erişildi).

Reuters (2017, 8 Ağustos). “Trump says North Korea will be met with 'fire and fury' if it threatens U.S.”, (<https://www.reuters.com/article/us-northkorea-missiles-usa-trump-idUSKBN1AO28O>, 27 Haziran 2021’de erişildi).

The Guardian (2005, 10 Şubat). “North Korea: We have nuclear weapons to defend from US”, (<https://www.theguardian.com/world/2005/feb/10/northkorea>, 27 Mart 2021’de erişildi).

The Guardian (2009, 5 Nisan). “Barack Obama launches doctrine for nuclear-free World”, (<https://www.theguardian.com/world/2009/apr/05/nuclear-weapons-barack-obama>, 29 Mart 2021’de erişildi).

Tiwathia, Aditya (2006, 26 Aralık). “Failure in the Six Party Talks is Inevitable”, (<https://foreignpolicy.com/2006/12/26/failure-in-the-six-party-talks-was-inevitable/>, 9 Haziran 2021’de erişildi).

The Washington Post (2002, 29 Ocak). “Text of President Bush's 2002 State of the Union Address”, (<https://www.washingtonpost.com/wp-srv/onpolitics/transcripts/sou012902.htm>, 27 Haziran 2021’de erişildi).

US Department of State Archive (2005, 19 Eylül). “Joint Statement of the Fourth Round of the Six-Party Talks”, (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2005/53490.htm>, 8 Mayıs 2021’de erişildi).

US Department of the Treasury (2005, 15 Eylül). “Treasury Designates Banco Delta Asia as Primary Money Laundering Concern under USA PATRIOT Act”, (<https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/pages/js2720.aspx>, 27 Haziran 2021’de erişildi).

https://media.nti.org/documents/korea_denuclearization.pdf, 23 Mart 2021’de erişildi.

<https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infcircs/1994/infcirc457.pdf>, 23 Mart 2021’de erişildi.

<http://www.kedo.org/pdfs/EstablishmentKEDO.pdf>, 23 Mart 2021’de erişildi.

https://dod.defense.gov/Portals/1/features/defenseReviews/NPR/2010_Nuclear_Posture_Review_Report.pdf, 9, 29 Mart 2019’da erişildi.

https://sipri.org/sites/default/files/2020-06/yb20_summary_en_v2.pdf, 1 Nisan 2021’de erişildi.

https://www.ncnk.org/sites/default/files/feb_13_2007_agreement.pdf, 9 Haziran 2021’de erişildi.

https://www.ncnk.org/sites/default/files/Second_Phase_Actions_Oct_07.pdf, 11 Haziran 2021’de erişildi.

GÜNEY KORE'DE SİYASİ PARTİLER VE İDEOLOJİ

Kerem KILIÇDAROĞLU*

I. GİRİŞ

Kuruluşunda Doğu Asya'nın fakir ülkelerinden olan Güney Kore (veya Kore Cumhuriyeti),¹ 1960-1990 arası büyük bir ekonomik kalkınma sürecinden geçerek dünyanın en iyi ekonomilerinden biri haline gelmiştir (Kim ve Hong, 1997: 1). 1948'de bağımsızlığını ilan eden Kore, çıkan savaş sonrasında ikiye bölünmüş, Güney'de kalan Kore, demokratik yönetim sistemini benimsemiştir. Başta demokratikleşme yönünde önemli bir adım atılmışsa da 1961 darbesiyle yönetimi devralan askeri rejim, varlığını 1987'ye kadar sürdürmüştür. Askeri rejime tepki olarak başlayan demokratikleşme hareketi, zaman içerisinde toplumun farklı kesimleri tarafından desteklenerek 1987'de askeri rejime son veren en büyük güç olmuştur (Kim, 1997: 1135-1144). 1987'de gerçekleşen demokratik seçimlerle birlikte Kore tekrar demokratik sisteme geçiş yapmıştır. Demokratik kurumlar başarıyla inşa edilirken özellikle demokrasinin sivil toplum ayağı güçlenmiş (Koo, 2002: 40-45), üçüncü dalga demokrasileri arasında dinamik ve güçlü demokrasilerden biri olarak gösterilmiştir (Kim 2000: 53; Diamond ve Shin, 2000: 1-350; Kim, 2003: 81-106). Demokratik sistem sorunsuz işlerken hükümet-muhalefet arası rekabet ve tartışmalar sonucu sistemde köklü olmayan çeşitli düzenlemeler (seçim sistemi, meclisteki sandalye sayısı gibi) yapılmıştır. Bu süreçte siyasi partiler de diğer demokrasilerde olduğu gibi sistemin merkezinde yer alırken ilginç bir şekilde sistemin en sorunlu parçası olmuşlardır.

Bu çalışmada, demokrasiye geçiş sürecinde partilerin örgütlenmesi, partilerin kronik problemleri, parti-sivil toplum ilişkileri incelenirken Kore'de zaman içerisinde oluşan, yerleşen ve partileri şekillendiren ideolojilere de değinilecektir. İkinci bölümde Kore'nin demokrasiye geçiş süreci

---

* *Dr. Öğretim Üyesi, TED Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0003-1688-6443.*

¹ Bundan sonra kısaca 'Kore' kullanılacaktır.

açıldıktan sonra üçüncü bölümde siyasi partilerin örgütlenmesi ve finansmanı, ağırlıklı olarak 1987'den itibaren değerlendirilecektir. Dördüncü bölümde 2000'lerde siyasi partilerin yaşadığı değişim incelenecektir. Beşinci bölümde seçmenlerin oy verme davranışını belirleyen toplumsal yarılımlar ve ideoloji konuları ele alınırken son bölümde partilerin genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

II. KORE'NİN DEMOKRASİYE GEÇİŞ SÜRECİ

Japonya'nın II. Dünya Savaşı'nı kaybetmesinin akabinde 1945 yılında Kore'nin güneyi Amerika'nın kontrolüne geçmiş ve 1948'de Kore Cumhuriyeti resmen kurulmuştur. Kuruluşundan önce Amerikan askeri hükümeti Kore'de siyasi partilerin kurulmasıyla ilgili çeşitli düzenlemeler yaparak demokratikleşme yolunda ilk adımları atmıştır. Amerikan askeri yönetiminin hızlı bir şekilde demokrasi inşa etme çabası komünist ideolojiyi tehdit olarak algılamasından ve Sovyetler yayılmacılığını önleme kaygısından ileri gelmektedir. Bu sebeple Amerikan yönetimi sağcı popülist Syngman Rhee'yi desteklemiştir. Syngman Rhee'nin başkan seçilmesinin (Amerikan hükümetinin de desteğiyle) ardından gerçekleşen Kore Savaşı (1950-1953) ülke ekonomisini derinden sarsmıştır. Kötü ekonomik tablonun yanında başkan Rhee'nin artan otoriter eğilimleri 1960'a kadar artarak devam etmiştir. 1960'ta yapılan seçimler ülke genelinde tartışmalara sebep olmuş, üniversite öğrencilerinin² başını çektiği protestolar sonucu Rhee görevi bırakmak zorunda kalmıştır (Lee, 2016: 5). Rhee'nin görevden alınmasıyla beraber başkanlık sistemi yerini parlamenter sisteme bırakmıştır. Fakat hükümet partisi içinde yaşanan bölünmelerden dolayı parlamenter deneyimi kısa sürmüş ve 1961 yılında başında General Park Chung-Hee'nin olduğu Kore ordusu yönetime el koymuştur.

1961-1987 arası ülkenin başında olan askeri rejim, kalkınmacı fakat otoriter bir yönetim uygularken önceliği ekonomik büyümeye, üretime ve ulusal güvenliğin güçlenmesine (Kuzey Kore tehdidinden dolayı) vermiştir (Moon, 1994: 142-166). Bu doğrultuda Park Chung-Hee beş yıllık ekonomik kalkınma planını devreye sokmuştur. İzlenen yöntem, ekonomik açıdan

---

² Üniversiteler Kore siyasetinde ayrı bir yere sahiptir. Üniversiteler özellikle 1960'lardan 2000'lere kadar öğrencilere ekonomik anlamda sınıf atlama imkânı tanırken üniversite ortamı siyasi olaylara karşı bilinç sahibi oldukları ve zaman zaman siyasi otoriteye tepki göstermek amacıyla organize olunan yerlerin başında gelmektedirler. Daha fazla bilgi için; Choi, 1991: 175-188.

başarıya ulaşırsa da Park'ın döneminde muhalefet şiddetli bir şekilde bastırılmış, insan hakları ihlalleri yapılmış ve sivil toplum siyasetten uzaklaştırılmıştır (Choi, 1993: 26-27). Özellikle 1961 yılında Park tarafından kurulan Kore Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nın kuruluşu dikkat çekicidir. Günümüzde isim değişikliğine gidilerek 'Milli İstihbarat Teşkilatı' adını alan merkez, hükümet karşıtı aktiviteleri engellemek, muhalefeti bastırmak ve toplumu kontrol altında tutarak rejimi sağlamlaştırmayı amaçlamıştır (Lee, 2016: 6). Kurulan geniş ve etkili istihbarat ağı, muhalefetin hareket alanını kısıtlarken 1972'de ilan edilen 'Yushin Anayasası' Park rejiminin daha da otoriter olmasına yol açmıştır. 1971 seçimlerini ucu ucuna kazanırken rakibi Yeni Demokratik Parti'nin adayı Kim Dae-Jung olmuştur. Partinin başkan adaylığı sürecinde rakibi ise Kim Young-sam olmuştur. 1987 sonrası devlet başkanlığı yapacak olan bu iki önemli isim, başkan adaylığı dolayısıyla henüz 1970'lerin başında siyasette görünür olmayı başarmışlardır. 1971 seçimlerinin akabinde olağanüstü hal ilan eden Park, önce 1972'de sıkıyönetim ilan etmiş, hazırladığı yeni anayasayı aynı yıl referanduma götürmüştür. Referandumda kabul edilen 'Yushin Anayasası' hem Park'ın konumunu hem de baskıcı yönetimini sağlamlaştırmıştır. Bu dönem içerisinde Park, 1972 ve 1978'de iki kez daha başkan seçilmiştir. Burada dikkat çeken husus, seçimlerin 1972'de itibaren muhalefet olmadan yapılmasıdır. Park, kendi oluşturduğu 'Birleşme İçin Ulusal Birlik' isimli bir seçim komitesi tarafından seçilmiştir (Croissant, 2002: 236). Bu durum uzun vadede askeri rejim taraftarlarıyla baskı gören muhalefet arasında bir bloklaşmaya sebep olmuştur (Choi, 1993: 26-27). Yedi yıl süren bu sürecin sonunda Park suikasta uğrayarak 1979'da hayatını kaybetmiştir.

1980'de bir başka General, Chun Doo-hwan, yönetime el koyarak sıkıyönetime devam kararı almış ve tüm siyasi aktiviteleri yasaklamıştır. Muhalif kesimler tepki olarak protestolar gerçekleştirmiş ve bunun sonucunda Gwangju kentinde askerle halk karşı karşıya gelmiştir. Kore siyasi tarihine geçen ve demokratikleşme sürecinin belki de en önemli olayı sayılabilecek Gwangju halk ayaklanması, General Chun tarafından kanlı bir şekilde bastırılmıştır. Bu olay sonrası protestolar zaman zaman devam etmiş ve demokratikleşme hareketi sivil toplum kuruluşları (STK), işçiler, dini kanaat önderleri, üniversite öğrencileri gibi farklı kesimlerin de desteğini alarak büyümeye devam etmiştir. 1987 yazında yaklaşık bir ay süren, Seul'de gerçekleşen ve katılımın çok yüksek olduğu protestolar sonucu General Chun geri adım atmak zorunda kalmıştır. Kendisi yerine başkan adayı olarak Roh Tae-woo'yu ilan eden General Chun, muhalefet liderleri ve STK'larla

görüşerek Roh Tae-woo'ya otoriter rejimin bittiğini ilan eden 29 Haziran Bildirisi'ni yayımlatmıştır. Fakat General Chun'un bu kararının arkasında Amerika'nın askeri yönetim üzerindeki baskısı ve bir yıl sonra Seul'de yapılacak Olimpiyat Oyunları'nın da etkisinin olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Croissant, 2002: 242).

29 Haziran Bildirisi ile 1987'de demokratik sisteme geçiş yapılmış ve 1988'de ilk seçimler gerçekleşmiştir. Demokratikleşme hareketiyle birlikte sivil topluma ve özellikle muhalefet partilerine geniş bir siyaset alanı açılırken basın da bağımsızlığına kavuşmuştur (Kim, 2003: 345-346). Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen 1988 seçimleri toplumsal muhalefet adına hayal kırıklığıyla sonuçlanmıştır. Chun Doo-hwan'ın aday olarak çıkarttığı Roh Tae-woo başkan seçilirken, liderlik ettiği Demokratik Adalet Partisi³ de meclisteki 299 sandalyenin 125'ini kazanarak en çok oy alan (%34) parti olmayı başarmıştır. Demokratik Adalet Partisi'nin başarısı, 1987 seçimleriyle başlayan ve günümüze kadar devam eden ekonomik büyümeye öncelik veren otoriter yönetimle demokrasiye öncelik verenler arasında oluşan siyasi yarılmaya işaret etmektedir. İlerleyen seçimlerde Demokratik Adalet Partisi, Yeni Kore Partisine katılıp siyaset sahnesinden silinmesine rağmen ekonomi odaklı yaklaşımı muhafazakâr partilerde varlığını hissettirmiştir (Kim ve Park, 2018: 73-74).

III. SİYASİ PARTİLER: LİDERLİK, ÖRGÜTLENME VE PROGRAM

1987'de demokrasiye geçişle birlikte siyaset alanı partilere tekrar açılmıştır. Ancak ortaya çıkan partilerin toplumla ilişkisi zayıf kalmıştır. Partiler bu dönemde liderlerinin araçları haline dönmüştür. Demokrasiye geçiş döneminde (hatta öncesinde) üç lider öne çıkmıştır; Kim Dae-jung, Kim Young-sam ve Kim Jong-pil. Bu sebeple üç liderin aktif siyasette kaldığı döneme, Üç Kim dönemi (1987-2002) denmektedir (Im, 2004: 179-198). Üç Kim dönemi, Kore'de parti siyasetine dair önemli ipuçları vermektedir. Dönemin liderleri, partileri ve üyeleri üzerinde mutlak bir kontrole sahipken, üyeler de lidere sadık oldukları ölçüde ödüllendirilmekteydiler. Lider ideolojinin önüne geçmişken, siyasette güç fazlasıyla kişiselleştirilmiştir (Steinberg, 2005: 123). Bununla birlikte parti finansmanı sorunlu ve

---

³ Park Chung-hee'nin 1963'te kurduğu Demokratik Cumhuriyetçi Parti'nin ardılı olan Demokratik Adalet Partisi 1980 yılında Chun Doo-hwan tarafından kurulmuştur. Her iki parti de askeri rejimin mecliste kontrolü sağlaması için kurulmuştur.

şeffaflıktan uzaktır. Ayrıca partilerin seçmen ve sivil toplumla ilişkileri zayıftır. 2000'lerin başlarında partilerde örgütlenme, parti içi işleyiş ve ideolojik söylemde olumlu yönde değişiklikler yaşanmıştır, fakat Üç Kim dönemine kıyasla arada keskin bir fark yoktur. Özellikle 2004 yılında yapılan düzenlemeler parti finansmanını şeffaflaştırmıştır. Bu bölümde partilerde yaşanan örgütsel ve ideolojik gelişmeler kronolojik bir şekilde açıklanacaktır. Bu doğrultuda, Üç Kim dönemi ve sonrasındaki gelişmeler ele alınacaktır.

Üç Kim Döneminde Siyaset

Demokrasiye geçişle birlikte üç lider tekrar partileşme aşamasına girmiştir. Aslında Kim Dae-jung 1971 başkanlık seçimlerinde Park Chung-hee'nin rakibi olmuşken parti-içi başkan adaylığı mücadelesini Kim Young-sam'a karşı yapmıştı. Bu açıdan iki liderin ortak bir demokratikleşme mücadelesi içinde oldukları görülebilir. Hatta bu doğrultuda 1987'de Demokratik Yeniden Birleşme Partisi'ni kurarak demokrasi taraftarlarını umutlandırmışlardır. Partinin kuruluş aşamasında Kim Dae-jung ev hapsinde olduğu için Kim Young-sam partinin lideri olmuştur. Fakat 29 Haziran Bildirgesi sonrası Kim Dae-jung'un siyasi suçlarından dolayı affedilmesi ikili arasında başkan adaylığı mücadelesine sebep olmuştur. Anlaşmazlık çıkınca Kim Dae-jung partiden ayrılarak Demokratik Barış Partisi'ni kurmuştur. 1988 seçimlerinde iki lider seçimlere ayrı girme kararı alınca oyların bölünmesi sonucu Roh Tae-woo, %36,6 oyla⁴ devlet başkanı seçilmiştir. Buradaki en önemli gelişme rekabetçi ve adil bir seçimle demokrasiye geçişin olmasıdır. Çünkü asker kökenli birinin seçimi kazanması aslında ülke siyasetine önemli bir değişiklik katmamıştır (Lee, 2000: 97).

1992 başkanlık seçimleri öncesinde Kim Young-sam, beklenmedik bir şekilde, Roh Tae-woo'un Demokratik Adalet Partisi ve Kim Jong-pil'in Yeni Demokratik Liberal Partisi'ni birleştirerek 1990 yılında Demokratik Liberal Parti'yi kurmuştur. İki önemli lideri tek bir yapı altında buluşturmayı başaran Kim Young-sam, beklendiği üzere 1992 başkanlık seçimlerini %42 oyla kazanmıştır. 1997 yılında da Birleşik Demokratik Parti ile birleşerek muhafazakâr kanatta ana akım olacak Büyük Ulusal Parti'yi kurmuştur. Kim Young-sam'ın seçilmesi, 1987 sonrası seçilen ilk sivil Başkan olması açısından önemlidir.

---

⁴ Başkanlık seçimi tek turludur ve adaylar arasından en çok oy alan seçimi kazanır.

1992 başkanlık seçimleri sonrasında Kim Dae-jung önce emekliliğini ilan etmiş, ancak 1995'te Yeni Siyaset için Ulusal Kongre Partisi'ni kurarak siyasete dönüş yapmıştır. 1997 başkanlık seçimlerinden zaferle ayrılan Dae-jung, aslında Kore demokrasisinin istikrarlı ve doğru yolda olduğunu da göstermiştir. Dahl'a (1998: 95-96) göre adil ve rekabetçi seçimler ideal bir demokrasi için gerekliliktir, çünkü halk öncelikleri doğrultusunda oy kullanarak yönetim üzerindeki kontrolünü barışçıl bir yolla sağlayabilmektedir. O döneme kadar Kore'nin 10 yıllık demokrasi deneyimi göz önünde bulundurulduğunda, bu konuda demokratikleşmenin başarılı olduğu söylenebilir. Özellikle ilk seçimler rekabetçi ve eşit koşullarda geçse de asker kökenli bir liderin seçilmesi, demokrasinin geleceğiyle ilgili endişelere yol açmıştır. Fakat Kim Young-sam'ın 1992'deki zaferi, asker kökenli olmayan bir adayın seçilmesi bakımından bir ilktir. Bir sonraki seçimde (1997), başkanlığın Kim Young-sam'dan Kim Dae-jung'a geçişi, ikisinin de sivil kökenli olması nedeniyle, uzun bir aradan sonra gücün barışçıl bir yolla el değiştirdiğini ve demokrasi için önemli bir adım olduğunu göstermiştir (Im, 2004: 185). Öte yandan ilk iki seçimi kazanan liderler (Roh Tae-woo ve Kim Young-sam) ve partileri muhafazakâr partilerdir. İlk iki başkandan farklı olarak Kim Dae-jung daha ilerlemeci (progresif) bir görüşe sahiptir. Bu bakımdan demokrasiye geçiş sonrası farklı bir dünya görüşünün barışçıl yollarla iktidara gelmesi de demokratikleşme için önemli bir adım olarak kabul edilebilir.

Kim Young-sam ve Kim Dae-jung kadar ön plana çıkmasa da dâhil olduğu koalisyon ortaklıklarıyla döneme damgasını vuran üçüncü isim Kim Jong-pil'dir. Askeri rejim döneminde Park Chung-hee'nin yakın çevresinde bulunan Kim Jong-pil, önce Park tarafından 1963'te kurulan Kore Milli İstihbarat Teşkilatı'nın başına getirilmiş, daha sonra ise Başbakanlık (1971-1975) yapmıştır. 1987 sonrası aktif siyasete devam eden Jong-pil, sırasıyla Yeni Demokratik Cumhuriyetçi Partisi'ni (1987) ve Birleşmiş Liberal Demokratlar Partisi'ni (1995) kurarak bu partilerin liderliğini üstlenmiştir. İlginç bir şekilde Üç Kim dönemi boyunca iktidar ortağı olmayı başarmış, hatta Kim Dae-jung hükümetinde (1998-2003) iki yıl (1998-2000) Başbakanlık yapmıştır.

Üç Kim döneminin özelliklerinden biri de seçim kampanyalarının partiler üzerinden değil, adaylar üzerinden yapılmasıydı. Aslında Kore'nin başkanlık sistemiyle yönetildiği düşünülürse, ilk etapta seçimlerin adaylar üzerinden

yürütülmesi doğru bir strateji olarak kabul edilebilir. Fakat başkanlık seçimlerinin beş yılda bir, genel seçimlerin dört yılda bir yapıldığı ülkede, en azından genel seçim kampanyalarının partiler üzerinden yürütülmesi beklenir. Üç Kim dönemi partilerinde liderler fazlasıyla ön planda oldukları için seçmenler tercihlerini ağırlıklı olarak partilerden ziyade liderler ve adaylar üzerinden yapmışlardır (Kim, 2011: 14). Bu dönemden sonra, seçim kampanyalarında adayların profili hala önemli olsa da ülkeyi ilgilendiren konular da seçim kampanyalarında önemli rol oynamaktadır.

Dönemin Siyasi Partileri

Partilerin örgütlenme yapısı göz önünde bulundurulduğunda, tüm kontrolün liderde olduğu ve hizipleri otoriter bir şekilde kontrol ettiği patron partilerine benzemektedir (Im, 2004: 192). Özellikle üyelerden ziyade liderin fazlasıyla güçlü olması partinin dar bir kadroyla yönetilmesine neden olmuştur. Bu bakımdan Kore'deki partiler kadro partilerini de andırmaktadır. Seçimlerde elde edilen oy sonucu alınan devlet kaynakları ve ağırlıklı olarak iş dünyasından gelen yardımlar parti finansmanının temelini oluşturmaktadır (Steinberg, 2005: 126). Liderler de bu kaynakları çevrelerindeki kadroları ödüllendirerek partiyi bir arada tutmayı hedeflemişlerdir. Parti üyelerinin yönetim veya lider üzerinde herhangi bir etkisi bulunmazken, seçmenleri motive etme veya seçim kampanyasını yürütme görevini de üyelerden çok liderler üstlenmiştir.

Parti örgütlenmesiyle ilgili bir diğer husus da liderlerin parti elitleriyle (hiziplerle) sorunlu ilişkileridir. Liderler genellikle parti içindeki hizipleri kontrol ederken iki yönetime başvurmaktaydılar; elitler ve üyelerle geliştirdikleri şahsi ilişkiler ve klientalizm.⁵ Hizipler aslında bir partinin içindeki farklı ideolojik görüşleri temsil ederken, Kore'de bu durum ideolojik farklılıktan ziyade elitler arası kişisel güç rekabetiyle sınırlı kalmaktadır. Elitler parti içinde kontrol edilemeyince partiden ayrılarak yeniden partileşme sürecine girerler. Sonuç olarak gelişmiş demokrasilerin aksine bir durum yaşanır; toplumda yer eden, meşrulaşmış partiler zaman içinde yeni lider(ler) yaratırken Kore'de hiziplerin başını çeken elitler veya liderler yeni partiler yaratırlar (Kim, 2011: 14). Liderler de yeni partilerin (ve rakiplerin) oluşmasını engellemek adına elitlere ideolojik mesajlar vermek yerine

---

⁵ Klientalizm genel anlamıyla parti-seçmen veya parti üyeleri arasındaki hiyerarşik ilişkidir. Verilen politik destek (genellikle oy) karşılığı kişiye aynı yardım sağlanmasıdır. Daha detaylı bilgi için bkz. Hicken, 2007: 289-310.

ilişkilerini kişisel çıkarlar ve klientelistik bağlar (özellikle Üç Kim döneminde) üzerinden kurarlar (Croissant, 2002: 250; Aktaran: Cheng ve Womack 1996: 322). Kore siyaseti incelendiğinde, sürekli olarak ortaya yeni partilerin çıktığı, mevcut partilerden kopuşların yaşandığı ve yeni parti birleşmelerinin gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bu bakımdan (Üç Kim döneminden bağımsız olarak) liderlerin parti içi hizipleri kontrol edebildiğini söylemek zordur. Hal böyle olunca her seçimde yeni partiler ortaya çıkmakta ve seçimsel dalgalanmanın yüksek olmasına yol açmaktadır. İlk olarak Pedersen (1979, 1-26) tarafından geliştirilen seçimsel dalgalanma, “Ardışık iki seçimde partilerin aldıkları oy oranları arasındaki farklılığa dayanır” (Özmen, 2018: 21; Aktaran Pedersen, 1979, 4). Bu açıdan Kore, gelişmiş demokrasilerle kıyaslanacak olursa seçimsel dalgalanmanın daha yüksek olduğu görülecektir. Mainwaring ve Torcal’ın (2006: 208) yaptığı bir araştırmaya göre Kore, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında seçimsel dalgalanma oranında 39 ülke arasından 22. olmuştur (1988-2000 arası dönemde ülkedeki seçimsel dalgalanmanın ortalaması 24,6 çıkmıştır).⁶ Yani söz konusu dönemde seçimlere sürekli yeni partilerin girdiğini işaret etmekte ve partilerin kurumsallaşma sorunlarının olduğunu göstermektedir. Çünkü kurumsallaşma için öncelikli şartlardan biri partilerin varlıklarını devam ettirebilmesidir (Rose ve Mackie, 1988: 533-558).

IV. 2000’LER SONRASI İDEOLOJİ VE PARTİ ÖRGÜTLENMESİNDEKİ GELİŞMELER

Yukarıda da değinildiği üzere, partiler 2000’ler sonrası çok büyük değişimler yaşamamıştır. Fakat ideolojinin ve parti programlarının öne çıkması, aday belirleme sürecinde lider etkisinin zayıflaması, finansmanın şeffaflaşması ve örgütlenme gibi partilerin demokratikleşmesine ve kurumsallaşmasına olumlu katkılar sağlayabilecek adımlar atılmıştır. Ayrıca seçim sisteminde değişikliğe gidilerek nispi temsil oranı arttırılmıştır. Bu bölümde gerçekleşen yenilikler ve yapılan düzenlemeler tartışılacaktır.

Üç Kim döneminin bitişiyle birlikte partilerde yaşanan değişimlerden belki de en önemlisi liderlerden ziyade ideolojilerin ve parti programlarının ön plana çıkmasıdır. Özellikle siyasetin kişiler üzerinden yürütülmesine itiraz eden parti-içi hizipler partilerinden ayrılarak ideolojinin merkeze alındığı partiler kurmuştur. Bu durumla ilgili olarak Milenyum Demokrasi Partisi’nin

---

⁶ Aynı dönemlerde ortalama dalgalanma, Amerika’da 3,2, Birleşik Krallık’da 8,2 olarak hesaplanmıştır.

dağılma süreci dikkate değerdir. Liberal kökenli başkan aday Roh Moo-hyun, 2002'de başkan seçildikten sonra partide ideolojinin öne çıkartılması gerektiğini savunarak Milenyum Demokrasi Partisi'nden ayrılmış, 2003'te aynı görüşe sahip bir grup milletvekiliyle Bizim Parti'yi kurmuştur. Partinin kuruluş amacı, lider sultasına son vererek parti programını öne çıkartmaktır (Steinberg, 2005: 138). Bizim Parti'nin kuruluş hikâyesi, o zamana kadar kurulan partilere benzemekle birlikte, farklı bir boyutu da vardır. Parti kurulmadan önce internet üzerinde oluşturulan 'Roh'u Sevenler' hareketi önce Roh Moo-hyun'u Milenyum Demokrasi Partisi'nin başkan aday yapmış, sonra da partileşme sürecini başlatmıştır. İnternet üzerinden başlayan kampanyanın farklı bölgelerden destek görmesi, o dönemde liderlerin seçim stratejilerini hemşericilik üzerine kurduğu düşünülürse, oldukça yeni bir harekettir (Walker ve Kang, 2004: 842). Kampanyanın sonunda Roh Moo-hyun devlet başkanı olurken, 2003'te kurduğu Bizim Parti sadece bir yıl sonraki genel seçimlerde sandalyelerin çoğunu (299'da 152) kazanarak tek parti hükümeti kurulmuştur.

Siyasi partilerin farklılaşmaya gittikleri önemli bir konu da aday belirleme yöntemidir. Önceki dönemde adaylar liderler veya lidere yakın kişiler tarafından belirlenirken 2000'lerde kurulan partiler farklı bir yöntem tercih ederek önseçim uygulamasını başlatmıştır. Önseçim kısaca parti üyelerinin veya üye olmayan seçmenlerin, bir partinin adaylarını belirlerken uygulanan seçimlere katılarak aday veya adayları belirlemesiyle gerçekleşir (Scarow, 2005: 7-10). Avrupa'da çok yaygın olan bu yöntem, gelişmekte olan demokrasilerde farklı dönemlerde uygulanmış olmakla birlikte, sürekliliği olmayan bir yöntemdir. Önseçiminin partiler için en büyük avantajı belki de parti üyelerinin seçimler yoluyla söz hakkının olması ve adayların da önceliği liderden ziyade üyelere veya seçmenlere vermesidir. Kore'de genellikle Başkanlık Seçimleri için kullanılan önseçim, 2002 genel seçimlerinde ilk kez Milenyum Demokrasi Partisi tarafından daha kapsamlı bir şekilde uygulanmıştır. Başkan adayını belirlerken hem açık, hem de kapalı (sadece üyelerin katıldığı) önseçimlerin yapıldığı adaylık süreci, MDP için elit partisinden kitle partisine geçiş yönünde önemli bir adımdır (Im, 2004: 193-194). Ayrıca Kore'de sadece Başkanlık Seçimleri için kullanılan önseçim, 2004 Genel Seçimleri için de kullanılmış, liberal Bizim Parti adaylarının %34'ünü, muhafazakâr kanattan Büyük Ulusal Parti adaylarının %6'sını önseçim yoluyla belirleyerek üyelerine kısmen de olsa söz hakkı tanımıştır (Jun ve Hix, 2010: 160).

Demokrasiye geçilen dönemde partilerin finansmanı, pek çok gelişmekte olan demokraside görüldüğü üzere, sorunlu ve şeffaflıktan uzaktı. Kore’de de partilerin ekonomik kaynakları çoğunlukla parti-içi dengelerin sağlanması veya ödüllendirme mekanizması için kullanılmaktaydı (Han, 2021: 231). Başkanlık sisteminin adayları ön plana çıkarması, parti kaynaklarının partiden ziyade adayın seçim kampanyalarında kullanılmasına sebep olmuştur. Örnek vermek gerekirse, Üç Kim döneminde partilere dışarıdan yapılan yardımlar çoğunlukla adaylar veya parti liderleri tarafından kontrol edilmekteydi (Steinberg, 2005: 126). Partiye yapılan yardımlar dışında partilerin finansmanında en önemli pay hazine yardımlarından geliyordu. Bunun dışında finansmanın problemli olmasına yol açan bir unsur da siyaset-iş dünyası ilişkisiydi. Kore ekonomisi için hayati öneme sahip ‘chaebol’ler⁷ farklı dönemlerde siyasetle içli dışlı olmuştur. Örnek olarak 2002 Başkanlık Seçimlerinde chaebollerin seçim kampanyasına yaptığı yardımlar gösterilebilir. Seçimde yarışan Roh Moo-hyun ve Lee Hoi-chang tartışmalı bir şekilde chaebollerden ciddi miktarda maddi destek almıştır (You, 2015: 111-112; Aktaran: Lee, 2016: 52). Hatta Roh Moo-hyun bu olayla ilgili 2004 yılında kamuoyundan özür dilemiştir. Chaeboller, siyasi partilere yardım dışında siyasete de girmiştir. Hyundai firmasının yöneticilerinden Chung Mong-joon, 2002 Başkanlık Seçimlerinde Roh Moo-hyun’u desteklemiştir,⁸ ayrıca 2012 Başkanlık Seçimlerinde aday olmuştur. Son olarak 2014 Yerel Seçimlerinde Seul Belediye Başkan adayı olmuş fakat kaybetmiştir.

İş dünyasının siyasetle şeffaflıktan uzak olan ilişkisi, meclisi şeffaflığı ve denetimi arttırmak adına siyasi partiler yasasında değişiklik yapmaya zorlamıştır. Bu doğrultuda 2004 yılında iki önemli değişiklik yapılmıştır. Birinci olarak adayların seçim kampanyalarında kullandıkları maddi miktara sınırlama getirilmiştir. Bu sınırlama, adayların kampanya boyunca harcadıkları finansmanları düzenlemelerini zorunlu kılarken adayların oy satın almaya yönelik eğilimlerini azaltmayı hedeflemiştir. İkinci olarak iş dünyasından gelen yardımlara da sınırlama getirilmiştir. Bu durum adayların maddi yönden iş dünyasına bağımlılığını azaltırken iş dünyasının dolaylı olarak siyasete müdahale etmesini zorlaştırmıştır. Bu durum şüphesiz partileri finansman konusunda yeni arayışlara itmiş, üyelere toplanan aidatlarda artış yaşanmıştır. Koo’nun (2018: 3) verilerine göre üye aidatlarının sistemdeki

---

⁷ Chaebol’ler Kore’ye özgü, birden fazla sektörde faaliyet gösteren aile firmalarıdır.

⁸ Seçimlere sekiz saat kala desteğini çektiğini açıklamıştır (Kim, 2011: 2).

tüm partilerdeki payı 2004-2014 arasında %4'ten %10'a yükselmiştir. Aslında partilerin toplumdaki kopuk olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu yükseliş fena değildir. Ayrıca partilerin toplumla bağını güçlendirmeye çalıştığı da söylenebilir. Özellikle aidat ödeyen üyelerin parti aktivitelerine katılması, seçim kampanyalarında gönüllü olarak çalışmaları ve seçmenle yüz yüze iletişime girmeleri, üyeleri partiler için önemli kılmaktadır.

Dar bir kadronun hâkim olduğu, üyeleri ve sivil toplumu dışlayan yönetim modeli, partilerin yaşadığı sorunlardan bir olmuştur. Partilerde yaşanan bu durum hükümetin işleyiş biçiminde de görülmektedir. Katılımcı yönetim konusunda sadece üyeleri değil, sivil toplumu da kapsayan bir yönetim modeli ilk kez Roh Moo-hyun'un başkanlık döneminde (2003-2008) denenmiştir. Önceki dönemlerden farklı bir yöntem izleyerek sendikaları da kapsayan bir yönetim modeli tercih edilmiştir. Yönetimin buradaki amacı aslında katılımı artırarak partinin ön önemli projesi olan sosyal refah politikalarının halk tarafından kabul görmesi ve uygulanmasıdır (Han, 2021: 233). Fakat Roh Moo-yun'un bu politikası muhafazakârları hükümetten daha da soğutarak kutuplaştırmayı arttırmıştır (Park ve Bae, 2008: 3).

Son olarak siyasi partileri ilgilendiren önemli bir gelişme yine bu dönemde gerçekleşmiştir. Seçim sisteminde değişikliğe gidilerek iki oylu karma sisteme geçilmiştir. Aslında değişiklikten önce de karma sistem (çoğunlukçu ve nispi sistem) uygulanmaktaydı fakat çoğunlukçu sistem ağır basıyordu. Çoğunlukçu sistemde bir seçim bölgesinden sadece bir aday seçilirken vatandaşların tek bir oy hakkı bulunuyordu. Nispi temsil ise partilerin ülke genelinde aldığı oy oranına (çoğunlukçu sistemde topladıkları toplam oy) göre dağıtılarak sandalye dağılımı tamamlanıyordu. Fakat bu yöntemde asıl sorun, temsilden ziyade büyük partilerin ödüllendirilmesi şeklinde sonuçlanıyordu. Çünkü ülke genelinde uygulanan çoğunlukçu sistem küçük partileri yarışın dışına iterek büyük partilerin fazladan sandalye kazanmasına yol açıyordu (Choi, 2006: 111-112). Yapılan değişiklikle seçmene iki oy hakkı verilerek hem seçim bölgesindeki aday için hem de ilgi gösterdiği parti için oy verme imkânı tanınmıştır. Böylece çoğunlukçu ve nispi sistemin birlikte uygulandığı, gerçek bir karma sistem uygulanmıştır.⁹ Yapılan

---

⁹ Ayrıca meclisteki sandalye sayısı 273'ten 299'a, nispi temsilin oranı da %17'den %19'a yükseltilmiştir. Partilerin nispi temsilden yararlanması için çoğunlukçu sistemin uygulandığı seçim bölgelerinde en az 5 sandalye kazanması veya ülke genelinde oyların en az %3'ünü toplaması gerekmektedir.

değişiklik meclisteki sandalye dağılımında ciddi bir değişikliğe yol açmasa da Demokratik İşçi Partisi (DİP) gibi ideoloji temelli partilerin meclise girmesini sağlamıştır. Aşağıda daha detaylı incelenecek olan DİP, örgütlenme modeli, ideolojisi ve parti içi işleyişiyle ana akım partileri de etkilemiştir.

Demokratik İşçi Partisi

Üç Kim döneminin sonunda, Kore İşçi Sendikaları Federasyonu partileşme sürecine giderek işçilerin sosyal ve ekonomik taleplerini meclise taşımaya hedeflemiştir. Bu doğrultuda ilk başta ‘Halkın Zaferi 21’ partisi kurulmuştur.¹⁰ Parti programında “eşitlik prensibine vurgu yapılırken işçi (nodongja, 노동자) yerine halk (kookmin, 국민) tanımları öne çıkartılarak sınıf kavramı geri plana alınmıştır” (Park, 2007: 334). Bu kısa süreli deneyimden sonra kapanan Halkın Zaferi 21, 2000 yılında üyelerin girişimiyle tekrar bir araya gelerek DİP’i (2000-2011) kurmuştur. DİP, Kore siyasetinde yerleşmiş tabuların kırılması açısından önemli bir girişimdir. Parti seçimlerde istenilen başarıyı sağlayamasa da ideoloji ve program yönünden Kore’deki mevcut partilerden farklılaşmaktadır (Gray, 2008: 117). Önceki dönem liderlerinin partileri üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, DİP’in liderden ziyade ideolojiyi ön plana çıkarması bile başlı başına bir yenilik olarak nitelendirilebilir. Ayrıca işçi sendikaları ve geçmişteki öğrenci hareketiyle birlikte hareket edildiği düşünülürse, DİP deneyimi Kore’de sivil toplum-parti ortaklığına açık bir örnek teşkil etmektedir.

İşçi partisinin örgütlenme modeli Avrupa’daki merkez-sol/radikal sol örgütlenme modellerini andırmaktaydı. Düzenli olarak aidatlarını ödeyen gönüllü üyeler seçim kampanyalarının lokomotifleri olurken partinin ideolojisi, üyeleri bir arada tutan unsur olmuştur. Aslında DİP’in siyasete en büyük katkısı kendinden ziyade sistemdeki partilere olmuştur. İlk olarak 2000 Genel Seçimlerine katılan fakat %1,2 oy alabilen parti, 2004 Genel Seçimlerinde %13 oy alarak meclisteki en büyük üçüncü parti olmayı başarmıştır. Partinin örgütlenme model yeni olmakla birlikte bir diğer yenilik de partinin bölgecilikten tamamen uzak durmasıdır (Lee, 2016: 53).

---

¹⁰ Aslında partinin adı ‘Halkın Zaferi’yken yirmi birinci yüzyıla vurgu yapmak amacıyla adının sonuna 21 eklenmiştir.

V. TOPLUM, SİYASİ YARILMALAR VE İDEOLOJİ

Bölgeciliğin Seçimlere Etkisi

Bölgecilik, Kore’de seçmenlerin oy verme davranışını etkileyen önemli bir unsurdur.¹¹ Bölgecilik kısaca seçmenlerin seçimlerle ilgili değerlendirme yaparken adayların memleketlerine göre oy verme davranışdır. Bu durum üzerine çalışan bazı akademisyenlere (Şleziak, 2013: 42; Aktaran: Choi, 2005: 1-151) göre, hemşerilik ilişkisine ve kişinin memleketine bağlılığına vurgu yapan Konfüçyüs felsefesi oy verme davranışını etkilemektedir. Kısacası adayın söylemi veya dünya görüşünden ziyade nereli olduğu, seçmenlerin adayla yakınlık kurabilmesinde veya güven duymasında önemli rol oynar. Bölgecilik faktörü demokratikleşmeden önce ortaya çıkan bir unsur olmakla birlikte siyasetçilerin memleketine göre oy verme davranışı günümüzde de devam etmektedir (Roh, 2003: 195). 1987 sonrası seçimlerin daha da önem kazanmasıyla birlikte siyasetçiler kendi memleketlerine vurgu yaparak seçim stratejisi yürütmüş ve koalisyonlar biraz da memleket faktörü doğrultusunda yapılmıştır. Örnek olarak, 1992 Başkanlık Seçimleri öncesinde Kim Young-sam biraz da bölgeciliğe dayalı oy verme davranışını gözeterek Kim Jong-pil ve Roh Tae-woo’yla ittifak yapmıştır (Roh, 2003: 195). Kim Young-sam ülkenin güneydoğu bölgesi (Gyeongsang) ve Kim Jong-pil orta batı bölgesinde (Chungcheong) etkiliyken dönemin devlet başkanı Roh Tae-woo’nun orta doğu bölgesindeki (Kuzey Gyeongsang) potansiyel desteği karşısında, Kim Dae-jung 1992 başkanlık seçimlerinde oldukça zayıf kalmıştır (Jonsson, 2014: 15-19). Bu durum parti-seçmen bağının bölgesel seviyede güçlenmesine yardımcı olsa da bu bağ sadece belli bir bölgeyle sınırlı kalmaktadır.

Bölgeciliğe dayalı oy verme davranışının bir diğer sıkıntısı da siyasetin siyasi partilerden veya ideolojiden ziyade kişiler/siyasetçiler üzerinden işlemesidir. Geçmiş dönemlerdeki liderler memleketlerine daha çok yatırım yaparken, az yatırım alan bölgeler göreceli olarak fakirleşmiş ve yönetime karşı daha muhalif bir tutum takınmışlardır. Bölgesel olarak bu tutum, ilerleyen dönemlerde ideolojik yatınlığa sebep olsa da parti veya siyasetçi tabanı belli bir bölgeye sıkışmış durumdadır. Bunun son örnekleri 2012 ve 2017 Başkanlık Seçimlerinde yaşanmıştır. 2012’de Başkan seçilen

---

¹¹ Bölgecilik konusu aslında modern Kore’nin kuruluşundan çok daha önce, Üç Krallık (M.Ö. 57-M.S. 668) döneminde ortaya çıkmış bir durumdur (Jonsson, 2014: 15-16).

muhafazakâr Park Geun-hee Kuzey ve Güney Gyeongsang bölgelerine odaklanmışken, 2017’de seçimleri kazanan Moon Jae-in ülkenin güneydoğusunu oluşturan Honam bölgesine odaklanmıştır (Lee ve Singer, 2020: 15).

Sivil Toplum-Parti İlişkileri

Kore’nin demokratikleşme hikâyesinin en önemli aktörlerinden biri şüphesiz güçlü sivil toplumdur. Halkı demokrasiye geçiş konusunda örgütlemeye oldukça başarılı olan STK’lar çeşitli dönemlerde askeri yönetimle karşı karşıya gelmiş ve kanlı olaylar yaşanmıştır.¹² Kabaca 20-30 yıllık sürecin sonlarına doğru önemli STK’ların liderleri, rejim karşıtları için umut olmuş ve zaman zaman önderlik etmişlerdir. Özellikle Kim Dae-Jung ve Kim Young-sam’ın demokrasiye geçişte halkı siyasi partileri aracılığı ile sandığa götürmesi bunun önemli bir örneğidir. Fakat durum siyasi partiler açısından düşünüldüğünde partilerin, liderlerin gerisinde kaldığı söylenebilir. Partilerin toplumla aralarının zayıf olmasının ardında iki önemli unsur vardır. İlk olarak askeri hükümet Kuzey Kore’yi tehdit olarak algılamış, bunun neticesinde güvenlileştirme ve rejimi kuvvetlendirmek amacıyla özgürlükler ve sivil haklar gibi sivil toplumun bazı talepleri baskılanmıştır (Lee, 2016: 8). Buna bağlı olarak, otoriter rejim zamanında partiler (özellikle sol görüşlü partiler) sürekli olarak hükümet tarafından baskı görmüşlerdir. Toplumla arası iyi olsa da baskılardan dolayı partiler ya kapatılmış ya da siyasi aktiviteleri yasaklanmıştır. Bu durum, parti-seçmen ilişkisini olumsuz etkilemiştir (Steinberg, 2005: 120). İkinci olarak, partilerin oligarşik ve lider odaklı yapıyla örgütlenmeleri, kısa ömürlü olmalarına ve toplumda kök salmalarına engel olmuştur (Croissant, 2002: 260). Siyasi partilerin hem çevreleriyle hem iç işleyişinde zayıf kalması, aslında sivil topluma siyasette geniş bir alan açmıştır. Tablo 1’e bakıldığında toplumun partilere ve STK’lara güveni açısından ciddi bir fark vardır.

---

¹² 1980’de yaşanmış Gwangju Katliamı buna örnek olarak gösterilebilir.

Tablo 1. Kurumlara Güven Oranı (%).

Kurum/Yıl	1996	2001	2005	2010	2018
İşçi Sendikaları	55	49,1	43,4	38,6	41,7
Basın	64,6	64,9	64,2	61	49,5
Televizyon Kanalları	61	62,5	66,8	63,2	57,3
Çevreyi Koruma Hareketi	84,4	70,6	71,7	62,4	64,8
Kadın Hareketi	76,3	66,1	68,4	57,9	60,9
Merkezi Hükümet	43,8	29,1	45,6	49,5	51,3
Ulusal Parlamento	31	10,2	26,2	25,5	20,7
Siyasi Partiler	24,8	10,1	24,2	26,1	24,5

Kaynak: (Dünya Değerler Araştırması, Güney Kore).

Tablo 1.'de toplumun 1996-2018 arası önemli kurumlara olan güven oranı gösterilmektedir. Tabloda dikkat çeken kurumlar, yüksek güven oranlarına sahip televizyon kanalları, basın ve seçilmiş sivil toplum örgütleridir. Oranında düşüş yaşansa da STK'lar en çok güvenilen kurumlar olmuştur. Richardson'a (2007: 167-168) göre son dönemde STK'lara güvende düşüşün sebebi demokratikleşmedir; otoriter yönetim zamanında STK'lar halkı askeri rejime karşı birleştirici bir rol oynamışken, demokratikleşme sonrası ortaya çıkan yeni konular (Kuzey Kore'ye yaklaşım, işçilerin çalışma koşulları, ekonomik kalkınma, eğitim vb.) ve değişen gündem sivil toplumda bölünmeye yol açmıştır. Son olarak, tabloda bulunan merkezi hükümet ve ulusal parlamento verileri siyasi partiler hakkında tahmin yürütmemize yardımcı olacaktır. Üç Kim döneminin 2004'te sona erdiği düşünülürse, 2004-2018 arası dönemde zaman zaman düşüşler yaşansa da merkezi hükümete güvende bir artışın olduğu söylenebilir. 1996 ve 2001 verilerine göre, hükümete, parlamentoya ve siyasi partilere güvende ciddi düşüş yaşanmıştır. Bu düşüşün sebebi büyük bir ihtimalle 1997-1998 ekonomik krizinden kaynaklanmaktadır.

Sivil toplum, siyasetteki etkisini sadece toplumsal hareketlerle veya STK liderlerinin partilerden aday olmasıyla değil, farklı kampanyalar yoluyla halkı bilinçlendirerek de göstermiştir. 'Ekonomik Adalet için Yurttaş Koalisyonu' (EAIYK) bunun önemli bir örneğidir. 2000 yılında EAIYK'nin başını çektiği ve 400 civarında STK'nın desteklediği kampanyada EAIYK Genel Seçimler

öncesi partiler tarafından aday gösterilen 113 kişiyi geçmişte işlediği suçlardan veya uygunsuz davranışlarından ötürü seçilmek için yetersiz ilan etmiştir. Halkı bilinçlendirmeye yönelik yürütülen kampanyanın sonucunda söz konusu 113 kişiden yaklaşık üçte biri seçilebilmiştir (Steinberg, 2005: 137). Bu ve buna benzer kampanyalar, sivil toplumun siyaset üzerindeki denetimini sürdürdüğünü ve uzun vadede demokrasiyi derinleştirmeye katkı sunacağını göstermiştir.

Son olarak sivil toplumun siyaset üzerindeki etkisi 2016-2017 arasında gerçekleşen Mum Işığ Hareketi'nde görülmüştür. Hareketin asıl amacı dönemin Başkanı Park Geun-hye'yi istifaya zorlamak veya görevden alınmasını sağlamaktı. 2016'da Park Geun-hee'nin, Şaman liderinin kızı Choi Soon-sil'in etkisinde kalması ve bazı devlet sırlarını kendine açtığı gerekçesiyle başlayan protestolar kısa süre içinde tüm ülkeye yayılmıştı. Protestolarda asıl hedef Park Geun-hee karşıtlığı olsa da ülkede yaşanan sosyoekonomik eşitsizlikler de sıklıkla gündeme gelmiştir (Kim, 2017; 839-49; Kim, 2018: 227). Protestoların sonucunda Meclis Park Geun-hee'nin yargılanmasına karar vermiş ve protestolar başarıya ulaşmıştır. Protestoların bir diğer etkisi de seçimler üzerinde olmuştur. İlerici görüşe sahip başkan adayı Moon Jae-in, harekettten etkilenerek kampanyasını ağırlıkla sosyal refah devleti ve eşitsizlikler üzerinden yürüterek 2017 yılında Başkan seçilmiştir (Mobrand, 2019: 117).

İdeolojik Yarılmalar

Ülkedeki toplumsal yarılmaları (seçmenlerin siyasi tercihlerini, oy verme davranışlarını şekillendiren yarılmalar, İngilizce: cleavages) değerlendirmeden önce kısaca ideolojilerin şekillenmesinde etkisi olan içsel ve dışsal unsurlar değerlendirilecektir. Kore toplumunun Joseon İmparatorluğu'ndan (1392-1897) günümüze uzanan tarihsel gelişimi, modernleşme süreci, ekonomik kalkınması, kültürü, gelenekleri, günlük yaşam pratikleri vb. düşünüldüğünde, Konfüçyüs felsefesinin toplum üzerinde büyük bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür (Gökçe, 2017: 177-200; 1-60; Kutanis ve Tunç, 2010: 55-75; Steinberg, 2005: 123). Doğal olarak, uzun bir süreç içerisinde Konfüçyüs felsefesi, ülkeye özgü muhafazakârlığa sahip bir toplum yaratmıştır (Sleziak, 203: 27-46). Partiler de mevcut muhafazakâr yapıdan hem parti içi işleyiş hem de ideolojik açıdan etkilenmiştir. Parti içi örgütlenme ve işleyişte gücün kontrolü parti üyeleri veya üst kademedeki partililerden ziyade liderin etrafında yoğunlaşmıştır

(Steinberg, 2005: 120-121). İdeolojik açıdan, nüfusun ağırlıklı olarak muhafazakâr olması, toplumun sol veya merkez sol partilere mesafeli durmasına sebep olmuştur. Ülkede sola karşı mesafeli duruşunun bir sebebi de Kuzey Kore ve Soğuk Savaş döneminin etkisinden kaynaklanmaktadır. Kuzey Kore'nin sosyalizme benzeyen 'Cuçe' (주체)¹³ ideolojisi de göz önünde bulundurulursa, önce Amerikan dönemi ve devamındaki askeri rejim, sol ideolojileri tehdit olarak algılayıp karşı çıkmıştır (Kim, 2011: 18-50).

Ülkedeki önemli toplumsal yarılmalar, demokrasiye geçişten önce var olmakla birlikte demokratikleşme sonrası biraz daha şekillenmeye başlamıştır. Kore'de seçmenin oy verme davranışı üzerine yapılan ilk çalışmalar kentli-kırsal ayrımına vurgu yapmaktadır (Kim ve Koh, 1972: 825–859). Fakat söz konusu bölünme Kore'nin 1970'lerde başlayan ekonomik kalkınmasıyla birlikte kaybolmaya başlamıştır. Bunun dışında demokratikleşmeden önce demokrasi taraftarlarıyla hükümet (askeri rejim) taraftarları arasında (Choi, 1993: 24-28) ve yukarıda detaylı açıklanmış bölgecilğe dayalı bir yarılma varken, demokrasiye geçiş sonrası sadece bölgecilik önemli bir yarılma olarak devam etmiştir. Son dönemde ise kuşak farkları arasındaki dünya görüşü ve yaşam biçimi yeni bir yarılma oluşturmuştur (Kim ve Park, 2018: 64).

Kore'deki siyasi partileri ideolojik olarak muhafazakar, liberal ve ilerlemeci olarak üç gruba ayırmak mümkün olsa da aslında aralarındaki ideolojik farklılık pek de belirgin değildir (Kim, 2011: 16). Askeri rejimden günümüze birçok parti kurulmuş fakat birçoğu kısa ömürlü olmuştur. Tablo 2'de Kore'nin kuruluşundan günümüze kadar faaliyet göstermiş olan ana akım liberal ve muhafazakâr partileri zaman sırasına göre listelenmiştir. Askeri rejim döneminde muhafazakâr partiler hükümetteyken liberal partiler demokrasiye geçişle birlikte farklı dönemlerde hükümette görev almışlardır. Partilerin kuruluş aşamalarında ya farklı partilerden kopuşlar yaşanmış ya da küçük partilerle birleşmeler olmuştur. Ayrıca partiler arasındaki ideolojik farklar keskin değildir ve karşılıklı geçişler görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, Bizim Parti, Milenyum Demokrasi Partisi ve Büyük Ulusal Parti'den kopan vekiller tarafından kurulmuştur.

---

¹³ Cuçe düşüncesi sosyalizme benzemektedir ve "temel hatlarıyla Kuzey Kore'nin kendi güç ve kaynaklarına dayanarak ve kendi içinde yeterli bir sistem kurarak, dışarıya bağımlılığını tamamen sıfırlaması gibi bir vizyona dayalıdır" (Kakışım, 2017: 74).

Tablo 2. Kore’de Siyasi Partiler.

Liberal	Muhafazakâr
Yeni Demokrasi Partisi (1967-1980)	Liberal Parti (1951-1960)
Yeni Kore Demokrasi Partisi (1984-1988)	Demokratik Cumhuriyetçi Parti (1963-1980)
Demokratik Yeniden Birleşme Partisi (1987-1990)	Demokratik Adalet Partisi (1981-1990)
Demokratik Barış Partisi (1987-1991)	Demokratik Liberal Parti (1990-1996)
Demokratik Parti (1991-1995)	Yeni Kore Partisi (1996-1997)
Yeni Siyaset için Ulusal Kongre Partisi (1995-2000)	Büyük Ulusal Parti (1997-2012)
Milenyum Demokrasi Partisi (2000-2007)	Saenuri Partisi (2012-2017)
Bizim Parti (2003-2007)	Özgür Kore Partisi (2017-2020)
Demokratik Parti (2008-2014)	
Demokratik Parti/Birleşik Demokrasi Partisi (2014-)	Halkın Gücü Partisi (2020-)

Üç Kim döneminin (1987-2004) sonlarına doğru ideolojik söylem bakımından muhafazakâr ve liberal görüşe ek olarak sola daha yakın (ve bazen solda bulunan) ilerlemeci ideolojiye sahip topluluklar ortaya çıkmıştır (Lee ve Singer, 2020: 5). Bu gelişmede, radikal STK’ların zayıflayarak yerlerine daha ılımlı ve toplum tarafından kabul gören STK’ların gelmesinin önemli payı vardır (Kim, 1997: 1142). Bununla beraber, ilerlemeci görüşün yaygınlaşması (ve müsaade edilmesi), ilginç bir şekilde 1990’larda Kuzey Kore’de yaşanan büyük kıtlıkla alakalıdır. Yaşanan kıtlık, Kuzey Kore’yle ilgili toplumun bakışını değiştirmiş ilerlemeci görüş siyasette daha görünür olmuştur (Park, 2008: 120; Lee ve Singer, 2020: 5). Son olarak Kuzey Kore’yle ilişkiler ve partilerin Kuzey Kore sorununa bakış açısı partilerin pozisyonlarını belirginleştirmektedir. Özellikle Kim Dae-jung hükümetinin (1998-2003) Kuzey Kore’ye yönelik 2000 yılında başlattığı ‘Günışığı Politikası’yla (Sunshine Policy) bu yarılma daha da belirginleşmiştir (Kim ve Park, 2018: 70; Aktaran: Kang, 2003: 5–28).

VI. SONUÇ

Kore’de siyasi partiler örgütlenme, parti programlarının öne çıkması ve ideolojileri açısından önemli gelişmeler kaydetse de hala demokrasinin en zayıf halkasıdır. Bu açıdan Kore’yi oturmuş bir demokrasi olarak düşünmek yanlış olur. Partiler de kısa süreli olduğu için parti-içi kurallar veya parti-seçmen ilişkisi zayıf kalmıştır. Kore’nin parti politikasını ilginç yapan ise demokratikleşme sürecinde oluşturulan koalisyonlardır. Demokrasiye geçiş sürecinde Kim Dae-jung ve Kim Young-sam’ın önce parti kurup sonra dağılmaları, asker kökenli Roh Tae-woo’un seçilmesine sebep olmuştur. Sonraki seçimlerde Kim Young-sam, Roh Tae-woo ve Kim Jong-pil’le ittifak yapmıştır. Bir sonraki seçimde Kim Dae-jung, rakibi Kim Jong-pil’le ittifak kurup başkan seçilmeyi başarmıştır. Önemli koalisyonların gerçekleştiği bu dönemde, liderler pozisyonlarını korurken sürekli olarak yeni partiler ortaya çıkmıştır. Bu durum, partilerin örgütlenme ve toplumda yer etmekten uzak olduğunu gösterirken Üç Kim dönemi sonrasında partilerin program ve örgütlenme ayağında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Liderlerin parti içindeki etkisi nispeten kırılırken ideoloji öne çıkmıştır.

Toplumdaki siyasal ortamı ve partileri şekillendiren ideoloji ve siyasi yarılımlar da zaman içinde bazı değişikliklere uğramakla birlikte bazı yarılımlar sabit kalmıştır. Köklü geçmişi göz önünde bulundurulduğunda, bölgecilik önemli bir yarımla olarak partilerin/liderlerin seçim ve koalisyon stratejilerinde önemli bir yer işgal etmektedir. Fakat bazı yarılımlar yok olurken (kırsal-kentli) yeni yarılımlar (kuşak farkı) ortaya çıkmıştır. Toplum ve partiler özellikle Konfüçyüs felsefesinden etkilenmekteyken, muhafazakâr görüş siyasette ve toplumda ağır basmıştır. Bu nedenle toplum, özellikle Soğuk Savaş Dönemi’nde (Kuzey Kore’nin de etkisiyle), sol görüşlü partilere nispeten mesafeli olmuştur. Fakat 2004 yılında, mecliste sandalye kazanan İşçi Partisi ve son dönemde ortaya çıkan kuşak yarımları bu durumu nispeten değiştirmiştir ve dengelemiştir.

KAYNAKÇA

- Choi, H. (1991). "The Societal Impact of Student Politics in Contemporary South Korea". *Higher Education*, 22(2): 175-188.
- Choi, Jang-jip (1993). "Political Cleavages in South Korea." *State and Society in Contemporary Korea*. Ed. Hagen Koo. Ithaca: Cornell University Press. 13-50.
- Choi, Joon-Sik (2005). *Folk-Religion, the customs in Korea*. Seoul: Ewha Womans University Press.
- Choi, Jun-gug (2006). "Institutional Interaction and Strategic Voting in Korea's New Mixed Electoral System". *The Journal of International and Area Studies*, 13: 111-122.
- Cheng, T. ve Womack, B. (1996). "General Reflections on Informal Politics in East Asia." *Asia Survey*, 36(3): 320-337.
- Croissant, Aurel (2002). "Electoral Politics in South Korea". *Electoral Politics in Southeast and East Asia*. Ed. Auriel Croissant. Bonn: Freidrich-Eibert-Stifung. 233-276.
- Dahl, R. A. (1998). *On democracy*. New Haven: Yale University Press.
- Diamond, Larry ve Shin, Doh Chull (2000). *Institutional Reform and Democratic Consolidation in Korea*. Stanford, CA: Hoover Institution Press.
- Dünya Değerler Araştırması (2021). "Dalga 7 (2017-2020), Güney Kore". Rapor No. WVS-2017 (v1.6.2).
- Dünya Değerler Araştırması (2010). "Dalga 6 (2010), Güney Kore". Rapor No. South Korea 2010_v20180912.
- Dünya Değerler Araştırması (2005). "Dalga 5 (2005), Güney Kore". Rapor No. South Korea 2005_v20180912.
- Dünya Değerler Araştırması (2001). "Dalga 4 (2001), Güney Kore". Rapor No. South Korea 2001_v20180912.
- Dünya Değerler Araştırması (1996). "Dalga 3 (1996), Güney Kore". Rapor No. South Korea 1996_v20180912.
- Gökçe, Ö. (2017). "KORE KOLEKTİVİZMİNİN TARİHSEL VE DÜŞÜNSEL KÖKENLERİ ÜZERİNE". *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 6(2): 177-200.
- Gray, K. (2008). "Challenges to the Theory and Practice of Polyarchy: The Rise of the Political Left in Korea". *Third World Quarterly*, 29(1): 107-124.

- Han, Jeong-hun (2021). "How does party organisation develop beyond clientelism in new democracies? Evidence from South Korea, 1992–2016". *Contemporary Politics*, 27(2): 225-245.
- Hicken, A. (2011). "Clientelism". *Annual Review of Political Science* 14: 289–310.
- Im, Hyug-baeg (2004). "Faltering democratic consolidation in South Korea: democracy at the end of the 'three Kims' era". *Democratization*, 11:5: 179-198.
- Jonsson, Gabriel (2014). *Consolidation of Democracy in South Korea?* Stockholm: Stockholm University Press.
- Jun, H. ve Hix, S. (2010). "Electoral Systems, Political Career Paths and Legislative Behavior: Evidence from South Korea's Mixed-Member System". *Japanese Journal of Political Science*, 11(2): 153-171.
- Kakışım, Can (2017). "Kuzey Kore'nin Resmi İdeolojisi Olarak Cuçe Öğretisi ve Kuzey Kore Dış Politikasına Etkileri". *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14 (56): 73-88.
- Kang, W. T. (2003). *Hankukui Seongeo Jeongchi: Inyeom, Jiyeok, Sedaewa Media (Korean electoral politics: Ideology, region, generation and media)*. Seoul: Pureongil.
- Kim, Byung-Kook (2000). "Party Politics in South Korea's Democracy: The Crisis of Success". *Consolidating Democracy in South Korea*. Eds. Larry Diamond ve Byung-Kook Kim Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers. 53-85.
- Kim, H. (2003). "Media, the Public, and Freedom of the Press". *Social Indicators Research*, 62/63: 345-364.
- Kim, Hyejin (2018). "Online Activism and South Korea's Candlelight Movement. *Dog Days: Made in China Yearbook 2018*". Eds. Ivan Franceschini et al. Acton ACT, Australia: ANU Press. 224–227.
- Kim, Hyejin (2017). "'Spoon Theory' and the Fall of A Populist Princess in Seoul." *Journal of Asian Studies* 74(4): 839–49.
- Kim, Jae-on ve Koh, B. C. (1972). "Electoral Behavior and Social Development in South Korea: An Aggregate Data Analysis of Presidential Elections". *Journal of Politics* 34: 825–859.
- Kim, K. S. ve Hong, S. D. (1997). *Accounting for Rapid Economic Growth in Korea, 1963-95*. Seoul: Korea Development Institute.
- Kim, S. (1997). "State and Civil Society in South Korea's Democratic Consolidation: Is the Battle Really Over?" *Asian Survey*, 37 (12): 1135-1144.

- Kim, Sunhyuk (2003). "Civil Society in Democratizing Korea". *Korea's Democratization*. Ed. Samuel S. Kim. Cambridge: Cambridge University Press. 81-106.
- Kim, Y. (2011). *The Politics of Coalition in Korea: Between Institutions and Culture*. London: Routledge.
- Kim, Y. ve Park, S. (2018). "Emerging Cleavages in Korean Society: Region, Generation, Ideology, and Class". *Korea's Quest for Economic Democratization*. Ed. Kim, Young-mi. Edinburgh: Palgrave. 63-88.
- Koo, H. (2002). "Civil Society and Democracy in South Korea". *The Good Society* 11(2): 40-45.
- Kutaniş, R. ve Tunç, T. (2010). "Güney Kore Örgüt Kültürü: Konfüçyanizm'in Etkileri Açısından Bir Değerlendirme". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35, Ocak-Temmuz: 55-75.
- Lee, H. ve Singer, M. (2020). "The Partisan Origins of Economic Perceptions in a Weak Party System: Evidence from South Korea". *Political Behavior*, Forthcoming: 1-14.
- Lee, Jung-Hwa (2016). *A Study on the Party System in South Korea after Democratization*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Michigan Üniversitesi: ABD.
- Lee, Young Jo (2000). "The Rise and Fall of Kim Young Sam's Embedded Reformism." *Institutional Reform and Democratic Consolidation in Korea*. Eds. Larry Diamond and Shin, Doh Chull. Stanford University, Stanford: Hoover Institution Press. 97-125.
- Mainwaring, Scott ve Torcal, M. (2006). "Party system institutionalization and party system theory after the third wave of democratization". *Handbook of Party Politics*. Eds. Richard S. Katz ve William Crotty. Thousand Oaks, California: Sage. 204-227.
- Mobrand, Eric (2019). "South Korea's Progressive Turn". *Made in China Journal, Window on Asia*: 116-119.
- Moon, Chung-In (1994). "Changing State-Business Relations in South Korea Since 1980." *Business and Government in Industrializing Asia*. Ed. Andrew MacIntyre. Ithaca: Cornell University Press. 142-166.
- Özmen, Yaşar Pınar (2018). "TÜRK PARTİ SİSTEMİNDE PARÇALANMIŞLIK VE SEÇİMSEL DALGALANMALAR." *Akademik Hassasiyetler*, 5 (9): 17-35.
- Park, Cheol-hee (2008). "A Comparative Institutional Analysis of Korean and Japanese Clientelism". *Asian Journal of Political Science*, 16 (2): 111-129.

- Park, M. (2007). "South Korean Trade Union Movement at the Crossroads: A Critique of "Social-Movement" Unionism". *Critical Sociology*, 33(1-2): 311-344.
- Park, Chong-Min ve Bae, Jung-Hyun (2008). "The State of Democratic Governance in South Korea: From the Perspectives of Ordinary Citizens". *Asian Barometer conference on the State of Democratic Governance in Asia*. Taipei, Taiwan.
- Pedersen, Mogens (1997). "The Dynamics of European Party Systems: Changing Patterns of Electoral Volatility". *European Journal of Political Research*, 7(1): 1-26.
- Richardson, M. (2007). "Civil society and the state in South Korea". *U.S.-Korea Yearbook 2007*. Ed. Washington, DC: SAIS Korea Institute at SAIS.
- Roh, Jeong-Ho (2003). "Crafting and Consolidating Constitutional Democracy in Korea". *Korea's Democratization*. Ed. Kim, Samuel. Cambridge: Cambridge University Press. 181-200.
- Rose, Richard ve Mackie, Thomas (1988). "Do Parties Persist or Fail? The Big Trade-Off Facing Organizations." *When Parties Fail: Emerging Alternative Organizations*. Eds. Kay Lawson ve Peter H. Merkl. Princeton: Princeton University Press. 533-558.
- Scarrow, Susan. (2005). "Implementing Intra-party Democracy. Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspective". *National Democratic Institute for International Affairs, research paper series*: 1-22.
- Śleziak, Tomasz (2013). "The Role of Confucianism in Contemporary South Korean Society". *Rocznik Orientalistyczny/Yearbook of Oriental Studies Rocznik Orientalistyczny*, 66(1): 27-46.
- Steinberg, David (2005). "The Evolution of Political Party System and the Future of Party Politics in the Republic of Korea." *ROK Turning Point*. Ed. Alexandre Mansourov. Honolulu: Asia-Pacific Center for Security Studies. 118-140.
- Walker S. ve Kang, K. T. (2004). "The Presidential Election in South Korea, December 2002". *Electoral Studies*, 23: 840-845.
- You, Jong-sung (2015). *Democracy, Inequality and Corruption*. Cambridge: Cambridge University Press.

SOUTH KOREA'S GEOPOLITICAL CALCULATION AND ITS FOREIGN POLICY

Joosong LEE*

I. Introduction

Many geopolitical scientists argue, and I also agree, that geography determines the fate of a nation (Marshall 2016: 9). South Korea, especially, was not an exception. Rather, it was one of the most typical examples of the above statement. The map shows itself as below.

[Diagram 1: Map of Northeast Asia]

---

* Dr., Lecturer at Hankuk University of Foreign Studies; Visiting Researcher at APAM.

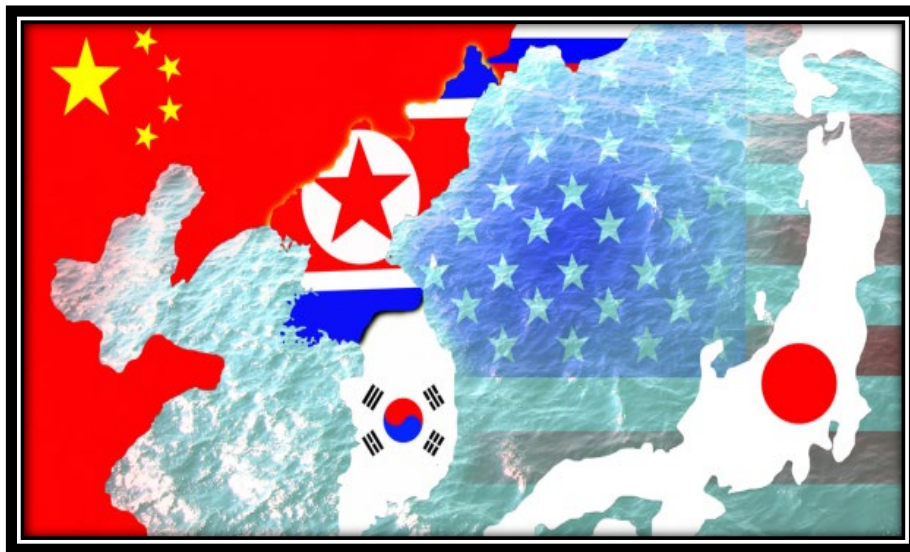
South Korea is situated in the center of Northeast Asia. That is why many geographers describe the Korean Peninsula as a 'Bridgehead' (Jeon 2021: 31). However, the beneficiary of this so-called bridgehead was not the Koreans; rather, it was the *others*. South Korea is surrounded by or stuck between China, Russia, Japan, and the influence of the United States. This became the sole reason for South Korea becoming the center of most of the regional power rivalries. Japan used this 'bridge' to cross over to march into the main Asia continent; nomads in the north side of the Korean peninsula moved downwards to loot and despoil the land and the people; China used it as a buffer zone against Japan or the U.S. Various historical incidents are the proof.¹ In ancient times, once a very strong dynasty called Gojoseon (B.C. 2333~108) was invaded by the Chinese Han Dynasty and eventually fell apart. During the Three Kingdom Epoch (B.C. 400s~A.D. 600s), Goguryeo and Baekje Kingdom was demolished by the Chinese Tang Dynasty. In the Coreia period (A.D. 918~1392), the Korean peninsula was looted by the nomads from the northern region several times. But these raids were just a rehearsal for them. In the early 13th century, the Mongolian invasion swept the Coreia Dynasty. They have looted our resources, people, and our every foothold. Also, the Japanese pirates disturbed the Coreia Dynasty from the south. The Japanese raids reached over 500 times from 1223 to 1392, exacerbating the peninsula. In the Chosun Era (1392~1910), the situation got worse. The Japanese invasion reached its climax. The Shoguns of Japan launched a massive invasion twice, bringing more than 200 thousand troops each time. The Chosun Dynasty, just like the Coreia Dynasty, always had to fight 'two wars,' one from the north and one from the south. When these invasions came simultaneously, the Koreans were never able to recover. Ultimately, Japan managed to take control of this bridgehead after all. Japan marched upwards, defeating China in 1894, and then in 1904, defeated the Russians. Japan drove out all the foreign influence from the peninsula and became a sole conquer of the peninsula by 1910.

From that time, the disastrous loss of national sovereignty, Korea had to suffer 35 years of colonialization. Then, in 1945, Korea finally achieved its independence. After the recovery of our sovereignty, almost 70 years have passed. The situation, however, did it really change? We cannot say with certainty that it became much better; the security environment of South

---

¹ Below examples are referred from the "Timeline of Korean History" (Naver encyclopedia). <https://terms.naver.com/entry.naver?docId=1582632&cid=47322&categoryId=47322>

Korea never actually changed. Korea is still divided into two, and making things worse, North Korea possesses a nuclear weapon now. South Korea is still stuck between the Great Powers, namely the U.S. and China. Japan is still a conflicting actor, rather than a reliable and cooperative neighbor.

[Diagram 2: Security Environment of South Korea]

As I mentioned in the beginning, geography itself can never change. We are *situated* in this place, and we cannot change it by ourselves. In order to *survive* this harsh and brutal environment, South Korea had to devise every means. With limitations in resources - in terms of natural, human, and capital - the only viable option was diplomacy. South Korea has put all its efforts to devise and implement an effective foreign policy.

Against this backdrop, South Korea set its foreign policy in accordance with its security environment. In other words, South Korea's foreign policy was established with the geopolitical calculations for survival and prosperity (Arsac 2014: 126~127). This brief article will elaborate on this process as a whole. By skimming through the keynotes of South Korea's former Administrations, we will be able to understand how each foreign policy was created, developed, and upgraded. Then, as a conclusion, I will briefly provide some implications and prospects for the foreign policy of South Korea for the future.

II. Keynotes of South Korea's Foreign Policy

After the end of the 2nd World War, South Korea gained its independence. However, the cheering period was very short. Korea, once again, fell under the shackles of geopolitics. South Korea was one of the victims of the so-called 'Cold War Framework' (Oh 2012: 107), and we became a prisoner of geography once again (Marshall 2016: 167). The Korean peninsula was divided into two major powers, namely the U.S. and the Soviet Union, and the Korean War lasted for three years from 1950. Even after the truce, the peninsula remains divided until today. Due to these circumstances, South Korea's geopolitical field was foreshortened to the Korean peninsula. Also, most of the resources and attention were focused on our archenemy, North Korea. South Korea inevitably had to commit its national resources at a regional level; also, most of the resources, including human resources, were arranged to heighten its military strength (Oh&Lee 2020: 4). Now, I will briefly go through each Administrations. While looking through the foreign policies of these Administrations, I will borrow the concept of 'Geopolitical Code' to abstractly emphasize the characteristics and visions of each Administrations.

The term "Geopolitical Code" was first introduced by Professor Colin Flint at Utah State University. In his book, he defines it as follows:

The manner in which a country orientates itself toward the world is called a geopolitical code." In other words, the Geopolitical Code is more or less a "representation tool" which articulates and expresses the foreign policy direction of a certain state (Lee 2018a: 68~69).

If we analyze the Geopolitical Code of a certain Administration, which is mostly represented through official documents and pronouncements, we can figure out the basic ideas and goals of that Administration. Moreover, by tracing how it is projected, usually through Doctrines or certain sets of policies, one can comprehend the direction and context of the policies that have been implemented.²

---

² For more detail, please see chapter three in: Joosong Lee, "*The U.S. Counter-Terrorism Policy as a Geopolitical Code and Global Jihadism: Analytical Description from 1989~2017*", Doctoral dissertation (2018), Graduate School of International and Area Studies, Hankuk University of Foreign Studies.

1. Rhee Syngman Administration (1948~60): Liberalization of North Korea

Our first Administration, the Rhee Syngman Administration, was born under this legacy. Therefore, his vision, or the Geopolitical Code, was naturally set as “Liberalization of North Korea (Nam 2012: 133~164).”

[Diagram 3: Vision Statements of the Rhee Syngman Administration]

He believed that South Korea was the only legitimate regime in the peninsula, noting that only “One State, One Government, and One People” exist. His priority was to restore the North and liberate the people from the Soviet influence (Nam 2012:137). Therefore, president Rhee Syngman restlessly urged his ally, the U.S., to march to the North for unification. Also, in order to represent his Geopolitical Code, he urged his Administration to create propaganda or catch-phrases as you can see in diagram 3. The photograph on the left states “Do not forget the Korean War,” and the one on the right means “Our goal is to march to the North.”

2. Park Chung-hee Administration (1963~79): Liberalization of North Korea 2.0

The Geopolitical Code of the Rhee Syngman Administration, “Liberalization of North Korea,” was inherited by the succeeding president of South Korea, President Park Chung-hee. After he came into power with his military coup d’état in 1961, he published the so-called “Revolution

Commitment.” Within that document, he elaborated the key ideas of his Geopolitical Code and his Administration’s foreign policy keynotes.

His priority, which was targeting North Korea as an archenemy and making efforts to unify the Korean peninsula, was almost the same as his predecessor. The only difference he has taken is the strategy. He emphasized cultivating South Korea’s ability; he believed that the only way to counter the influence of Communism and restore the North was to focus on economic development and promoting liberal democracy (The compilation committee for the History of the Korean Military Revolution 1963). He believed that South Korea should retain the economic as well as an ideological upper hand against the North.

During this period, most of Korea’s infrastructures were established. Main highways that run across South Korea were created, and with the “Saemaedul Movement,” which means the new community or village movement, most of the territory was modernized. Building major housing alongside the Han River was another astonishing achievement.

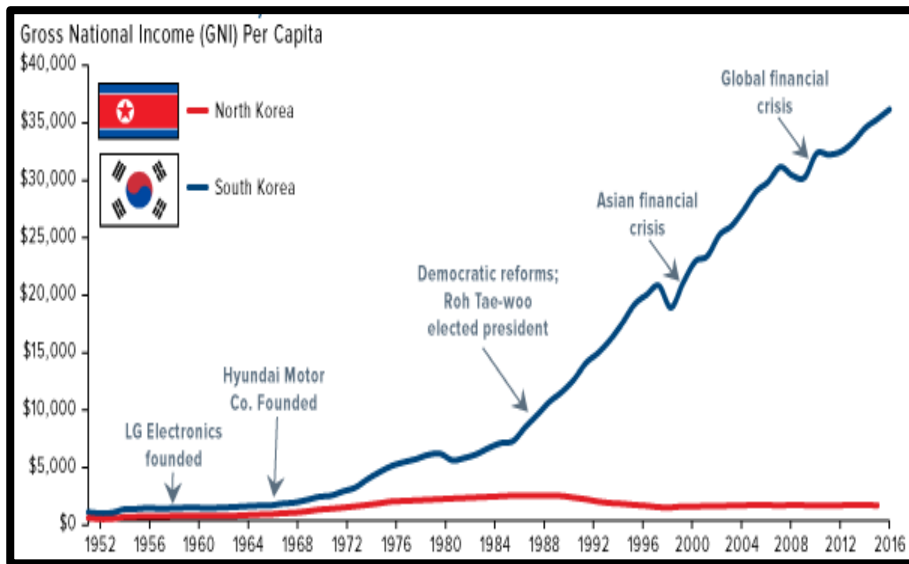

[Diagram 4: Infrastructures being established during 1960~70s]

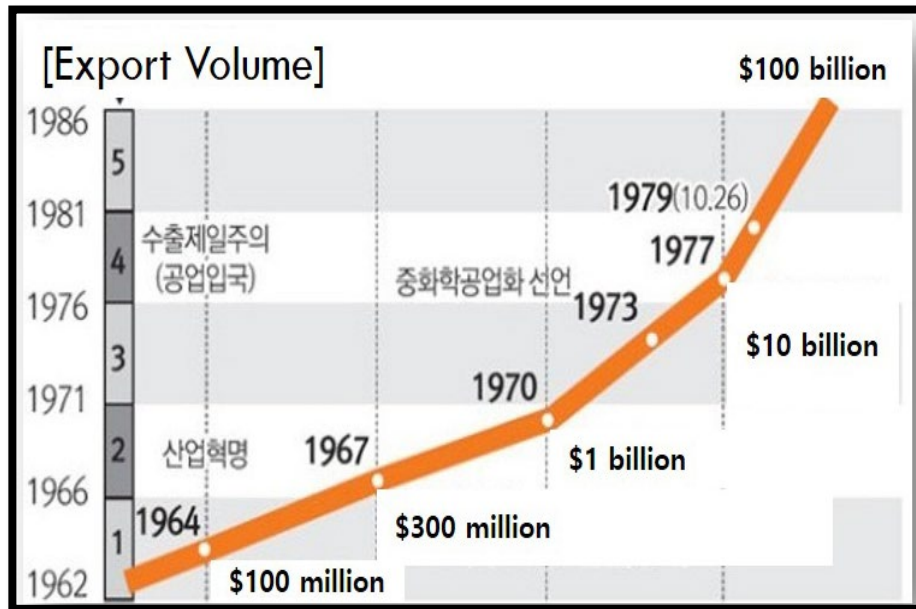
Also, major firms, namely Hyundai, Samsung, LG, SK, POSCO (Pohang Iron and Steel Company), were created during this period. With these mega projects and government-led economic programs, South Korea’s economy caught its pace. Eventually, North Korea was never able to surpass South Korea’s economy since then.

[Diagram 5: Creation of Major South Korean Firms]

[Graph 1: Miracle of the Han River (Source: U.S. Global Investors)]

[Graph 2: Export Volume Growth (Source: National Archives of Korea)]

3. Chun Doo-hwan Administration (1980~88): International Actor

The Geopolitical Code of “Liberalization of North Korea” was once again succeeded by President Chun Doo-hwan. Similar Geopolitical Codes and entailing policies continued for over 40 years. The only difference was in his ambitions. With the confidence coming from the economic boom, he dreamed of being an international actor, escaping from the Far East’s corner. 1988 Seoul Olympic was its biggest fruit.

[Diagram 6: 1988 Seoul Olympics]

However, he was severely hit by the so-called ‘North Korean Factor.’ During his time, two major terror incidents were committed by North Korea. The first terror occurred in Rangoon (present-day Yangon), Myanmar, in October 1983. It was an assassination attempt against President Chun Doo-hwan. Even though the president survived, 21 people were killed and 46 injured (Shorrock 1983). Then, in November 1987, Korean Air Flight 858 exploded in the sky. Two North Korean agents were alleged to plant a bomb inside an overhead storage bin in the airplane's passenger cabin.

[Diagram 7: Terrors committed by North Korea]

Due to these North Korean Factors, President Chun Doo-hwan had to put his eyes back on the North. There was no other choice but to adhere to the Geopolitical Code of “Liberalization of North Korea.”

4. Roh Tae-woo Administration (1988~93): Nordpolitik

The Roh Tae-woo Administration was the first Administration to widen its scope to the Northeast Asia region from a myopic Korean peninsula. The Chun Doo-hwan Administration could have been the first but failed to achieve the level due to the North Korean Factor. Therefore, he was the first President to finally ‘go global.’

Roh Administration modified its Geopolitical Code as a “Nordpolitik.” Rather than heightening tensions with the archenemies, which definitely was

the Communist block at that time, he tried to reach out to them. His main targets were USSR, China, East European states, and exclusively North Korea. His Geopolitical Code was clearly represented from his inauguration speech. He announced that his Administration will take three gradual steps to achieve its goals (Lee 1998).

- ① First, improve relations with USSR and China to promote peace and stability in the region.
- ② Then, through economic cooperation with the Communist states, promote inter-Korean exchange and cooperation.
- ③ Lastly and ultimately, normalize diplomatic relations with the Communist states to encourage Korean unification.

The projection of his Geopolitical Code “Nordpolitik” was initiated with establishing diplomatic relations with USSR in June 1990, and with China in August 1992.

[Diagram 8: President Roh and President Gorbachev (1990)]

5. Kim Young-sam Administration (1993~98)

Subsequent president, Kim Young-sam, did not have a clear Geopolitical Code. As the first democratically elected president of South Korea, he did not have much room for maneuver at the international level due to domestic issues.

Mostly, he was more or less involved in normalizing the state system and cleaning up the debris of prolonged military dictatorship. To make things worse, he was faced with a financial crisis in 1997.

6. Kim Dae-Jung Administration (1998~2003): Sunshine Policy

Throughout Korean diplomatic history, President Kim Dae-Jung had the clearest and concrete Geopolitical Code. He had his own philosophy and vision about the future of South Korea, and he asserted his ideas into a tangible foreign policy. We call his Administration's Geopolitical Code "Sunshine Policy (Yang 1990: 27~30)."³ His policy was also called "The Reconciliation and Cooperation Policy towards the North" or "The Embracing Policy."

[Diagram 9: Aesop's Fable, "The North Wind and the Sun"]

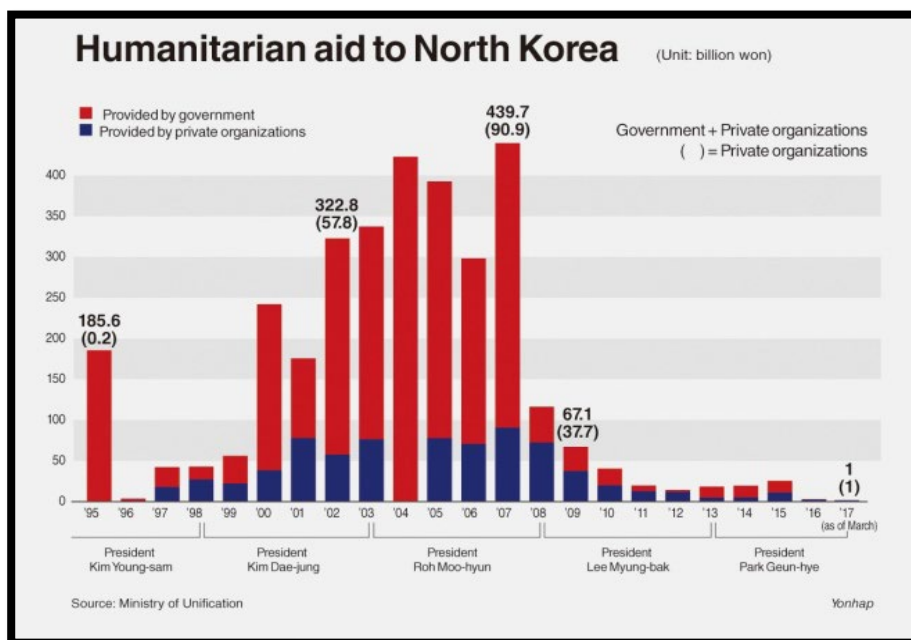
This Geopolitical Code surely was a great shift of perception as well as its strategy. It has received much praise as well as criticism. Even with some

---

³ The name comes from Aesop's Fables, "The North Wind and the Sun." It deals with a competition between the North Wind and the Sun to decide who is stronger. Their challenge was to remove the cloak of a passing traveler. North Wind blew as hard as it could, but failed to reach success; rather, the traveler only kept his cloak much tighter. But when the Sun shone a warm heat, the traveler soon took off the cloak. Therefore, the moral within this fable is that persuasion can sometimes be superior than using force.

harsh oppositions from hard-liners, he emphasized that South Korea should now take a forward-looking policy. He believed that if the South take the initiative to show an ‘amicable attitude’ and help the North to *change*, North Korea will eventually respond to it in return.

In order to show the will and the ability to carry out this Geopolitical Code, South Korea steadily provided economic aids and investment to North Korea. Even though the North did not respond in amicable manners, with military provocations and hostile rhetoric, Kim Dae-Jung Administration maintained its stance and path (Ministry of Unification, 1998).

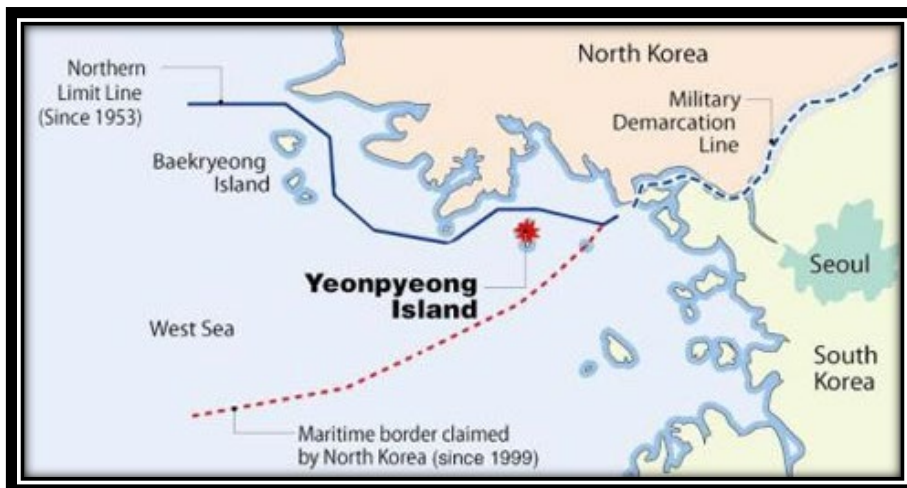
[Graph 3: South Korea’s Humanitarian Aid to North Korea (Source: Ministry of Unification 2004)]

His restless efforts finally changed the attitude of North Korea. The historical achievement was the first inter-Korean Summit meeting in Pyongyang, which was held in the year 2000.

[Diagram 10: 2000 inter-Korean Summit]

Even though some critics condemned his efforts as merely ‘buying temporary peace without any guarantees from the North Korean Regime,’ it surely was a historical convulsion. However, pessimism did also have grounds for it. In fact, North Korea continuously provoked the South, even after the 2000 Summit. During the Seoul World Cup period in 2002, the North attacked our navy patrol vessels in the vicinity of Yeonpyeong Island, which is in the West Sea. Six South Korean soldiers were killed in action, and one of our patrol vessels sank.

[Diagram 11: 2002 Yeonpyeong Battle]

7. Roh Moo-hyun Administration (2003~08): Peace and Prosperity

The next President, Roh Moo-hyun, inherited the Geopolitical Code of Kim Dae-jung Administration's Geopolitical Code, even though the North provoked the South from time to time. Even though the North did not show much mutual respect, Roh Moo-hyun Administration decided to promote mutual peace and prosperity of the two Koreas in order to reach the stage of peaceful unification.

His Administration adopted the Geopolitical Code of "Peace and Prosperity." It was another three stages of peacebuilding, making a cooperative atmosphere, and at last, tackling the thorny issues such as the nuclear weapon (Ministry of Unification, 2004). He wished that his idea function as an upgraded version of President Dae-Jung's Geopolitical Code. His efforts were also compensated, with another historic inter-Korean Summit held in Pyongyang in 2007.

[Diagram 12: 2007 inter-Korean Summit]

Also, he nurtured an idea that South Korea should act as a 'Balancer' of Northeast Asia (Choi 2005). He thought that South Korea had the will and the ability to become an independent variable in the region. Rather than being dependent on the U.S., or rather than being influenced by and stirred

by regional neighbors (China, Japan, and Russia), he wanted to make independent diplomatic traces. However, his ideas were strongly criticized from within and without, due to their feasibility.

8. Lee Myung-bak Administration (2008~13): Mature World State

The Geopolitical Code that President Lee Myung-bak emphasized can be termed as “Mature World State.” Compared to the other previous Presidents, President Lee Myung-bak was evaluated as a pragmatist, so it was quite natural that he took the path of a utilitarian approach in its foreign policy. Therefore, His basic ideas were based on the separation of economy and politics (Blue House 2009).

He tried to promote “Perestroika and Glasnost” in North Korea through economic exchange and cooperation, on the condition that the North give up its nuclear weapon (Seo 2008: 23~27). In other words, he argued that if the North gives up its nuclear weapon, South Korea would provide economic incentives. Against this backdrop, he had wishful thinking that South Korea’s incentives will change the attitude of North Korea; however, this wish was never fulfilled. South Korean tourist was shot in a North Korean resort in 2008; Then, South Korean navy corvette, named Cheonan-ham, was attacked by a North Korean submarine and sank; once again, the North shelled one of South Korea’s island called Yeonpyeong in the West Sea in 2010. This was stark proof that North Korea never changed.

[Diagram 13: North Korean assault during Lee Myung-bak Administration]

Apart from North Korean issues, President Lee Myung-bak's plans were focused on making South Korea a global player. In order to rise as a 'Mature' world state, he made an outreach to the ASEAN states, the EU states, and tried to take a leading role in G20.

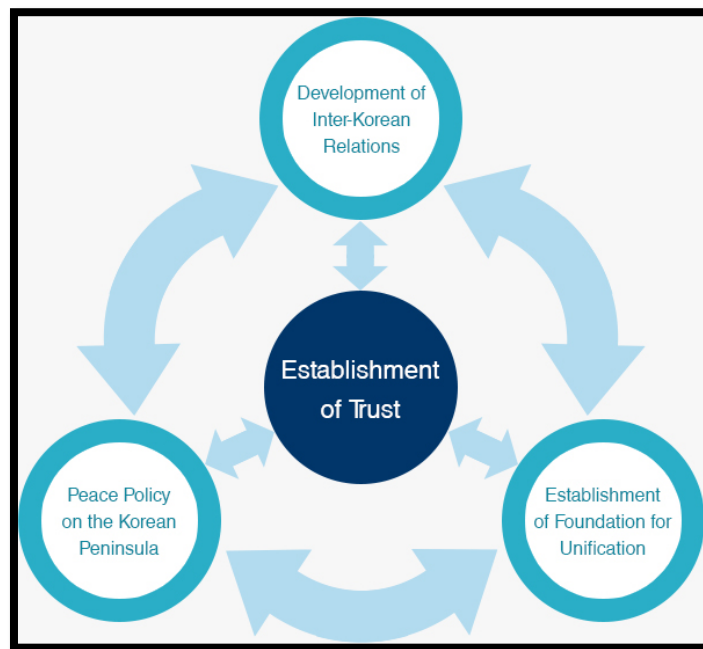
[Diagram 14: Lee Myung-bak Administration's Outreach Efforts]

9. Park Geun-Hye Administration (2013~17): Korean Peninsula Trust-Building Process

The Park Geun-Hye Administration also established a very clear and concrete Geopolitical Code. After witnessing the behavior of North Korea, and also reviewing what her previous Administrations have done, the Park Administration planned to keep the balance. She believed that if it were the time to bash on North Korea, South Korea would hard as it never had done before; if she believed that it was good timing to embrace the North, Park Administration did its best to seduce the North.

After few years of designing, The Park Geun-Hye Administration announced its Geopolitical Code of "Korean Peninsula Trust-Building

Process.” It was a grand strategy of building trust between the two Koreas through enhancing communication with some conditions: Denuclearization and sincere attitude in return (Park 2011). She announced that South Korea will take the leading role in inter-Korean relations, rather than being dragged by other players around us.

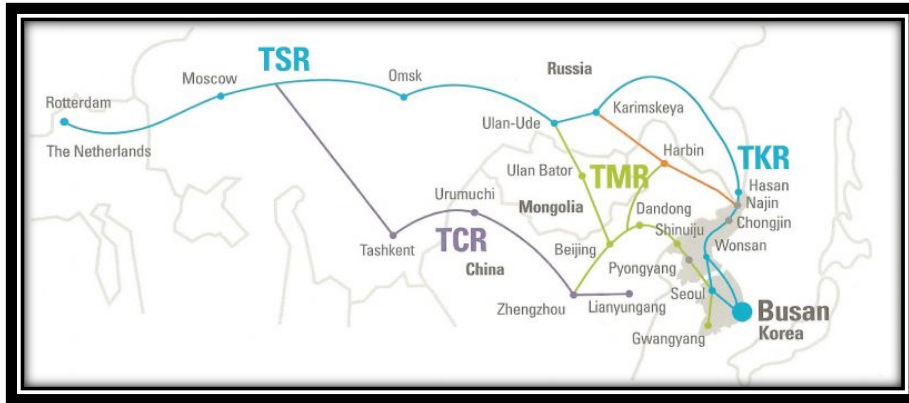

[Diagram 15: Korean Peninsula Trust-Building Process Structure]

The Park Geun-Hye Administration had a strong belief that only Trust Building can overcome the Asia Paradox,⁴ which shadows over the region. In order to build trust in the region, she reached out to China and Russia. Also, she asserted that Korean Unification will be the key to this initiative.

---

⁴ Asia Paradox means a mismatch between growing economic interdependence, on the one hand, but backward political, security cooperation, on the other.

[Diagram 16: North Asia Peace and Cooperation Initiatives Plans]

[Diagram 17: Park Geun-hye Administration’s Outreach Efforts]

The achievements, however, were below expectations. The discrepancy between vision and practice was too large. Even though her flagship program, North Asia Peace and Cooperation Initiatives (NAPCI), reached a lot of praise from the international community, it could not escape from ‘positive ideas and policies written in the table.’ NAPCI failed to build trust between the two Koreas; rather, it was a platform that proved to show that hard security issues could not be handled by wishful thoughts (Um 2015: 12). Moreover, strong emphasis on principle and lack of flexible responses failed to create any substantive improvements in inter-Korean relations (Oh&LEE 2020: 6~7).

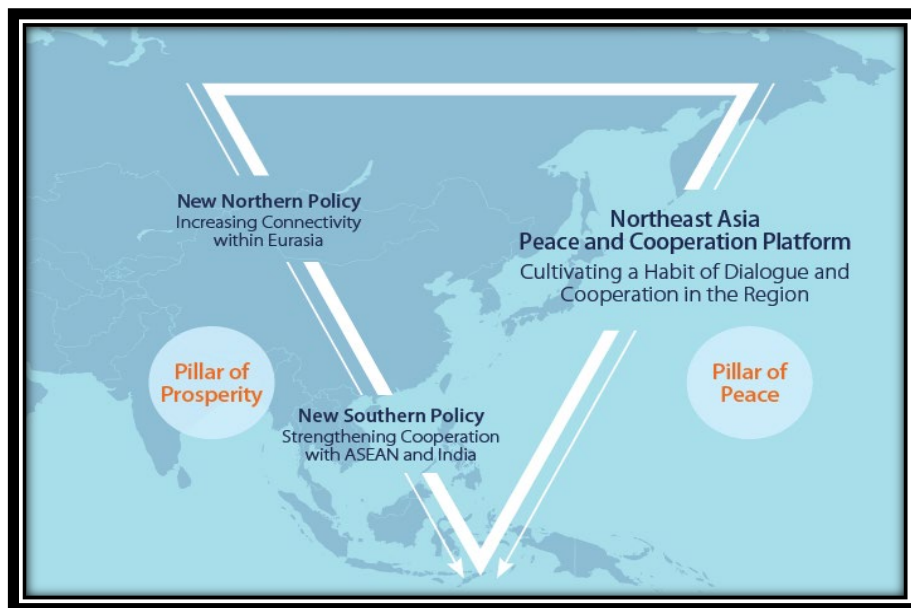
III. Geopolitical Code of the current Moon Jae-in Administration: Northeast Asia+Community of Responsibility

Moon Jae-in Administration inherited the philosophy of President Kim Dae-Jung and the strategy of President Roh Moo-hyun. Moon Administration also specified its Geopolitical Code very clearly. President Moon, through his announcement in the “Five Year National Political Agenda” in July 2017,

represented his Administration's Geopolitical Code of "Northeast Asia+ Community of Responsibility." He believed that the failure of the previous Administration to achieve 'Trust Building' can be overcome by creating a peaceful and cooperative environment through building a "Community" which can guarantee survival and prosperity (Shin 2017).

Compared to other Administrations' Geopolitical Code, Moon Administration's Geopolitical Code provide an enlarged geopolitical calculation and scope. It is based on a premise that South Korea would gain support and cooperation from the players that are beyond our Northeast Asia region.

It is a long-term regional vision of building a community that involves relevant countries taking responsibility for regional peace and prosperity beyond the Korean Peninsula and Northeast Asia (Ministry of Foreign Affairs 2017).

[Diagram 18: Northeast Asia+ Community of Responsibility (Source: MOFA 2017)]

The players that are involved are the key players of the Northeast Asian region, India, the ASEAN states, and all the way to the states in the Eurasian region. The ultimate goal, or the end-state, that this Geopolitical Code looks to is the institutionalized multilateral security cooperation regime such as the "Conference on Security and Cooperation in Europe (CSCE) (Lee 2018).

As we can see from diagram 18, it consists of two main pillars: The Pillar of Peace and the Pillar of Prosperity. This signifies that South Korea will build a peaceful and cooperative environment in the region through the “Axis of Peace,” and at the same time, construct a bridge of prosperity through the “Axis of Prosperity.”

[Detailed References on Northeast Asia+ Community of Responsibility]⁵

◎ The Pillar of Peace

<Northeast Asia Peace and Cooperation Platform>

The purpose of the “Northeast Asia Peace and Cooperation Platform” is to provide a platform or a venue for the stakeholders in the region to share ideas and to enhance mutual understanding. South Korea seeks to contribute to enhancing regional peace and cooperation.⁶

[Diagram 19: Northeast Asia Peace and Cooperation Platform (Source: MOFA 2017)]

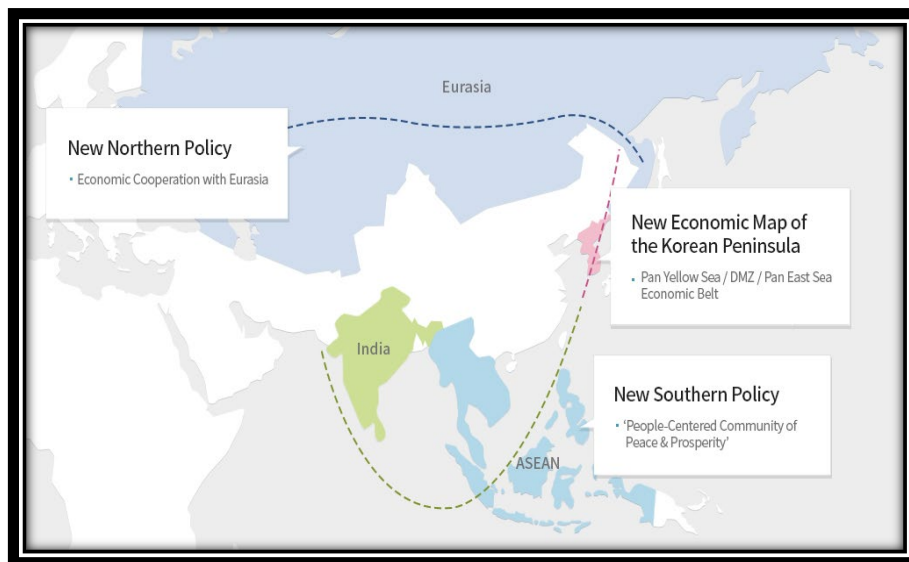
⁵ This is an excerpt from my other co-written article. For more details, please see: Oh, Chong Jin and Lee, Joosong (2020). “South Korea’s Geopolitical Code and Inter-Korean Relations: “Northeast Asia+ Community of Responsibility”. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, Volume 5, Number 2.

⁶ This platform is based on an open and flexible approach. Even the other regional and international organizations who share interest in promoting peace and cooperation in Northeast Asia can participate as a partner. In addition, South Korea is making efforts to persuade North Korea to join the platform (Ministry of Foreign Affairs 2017).

The Moon Administration believes that through this platform, the regional actors will find an “order” to manage regional tension and shift the long history of confrontation into peace and cooperation. This idea was based on the premise that, unlike Europe, the region lacks the experience of fostering cooperation through dialogue.

Moreover, in the long run, this platform of mutual trust and cooperation can also effectively address transnational threats such as terrorism, epidemics, cyber-crimes, and so on (Ministry of Foreign Affairs 2017: 3). Being successful, this platform will contribute as a core task in fulfilling the goals that the Moon Administration is eager to achieve, the Geopolitical Code of “Northeast Asia Plus Community of Responsibility.”

© The Pillar of Prosperity

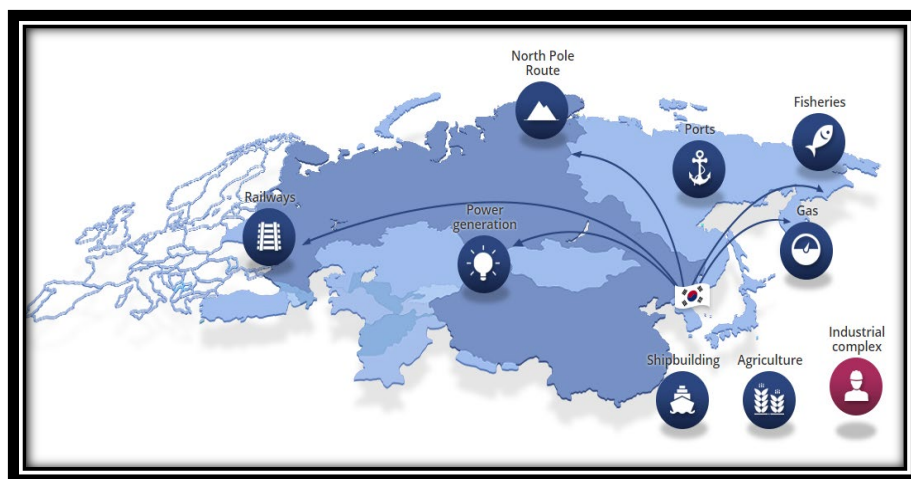
[Diagram 20: The Pillar of Prosperity (Source: MOFA 2017)]

1) New Northern Policy

The “New Northern Policy” is another core task that supports the Geopolitical Code of the “Northeast Asia Plus Community of Responsibility.” If the “Northeast Asia Peace and Cooperation Platform” were an effort to achieve peace in the region, this task is more or less related to achieving prosperity in the region.

This core policy is to increase connectivity with the Eurasia region, in order to create a future growth engine and to construct a foothold for peace in the region (Northern Economic Cooperation Committee 2017).

South Korea has paid attention to the potential of the Eurasian market and to the possibility of making links with China’s “One-Belt One-Road” policy. Moreover, the Moon Administration believes that this task can attract North Korea into the South Korea-led Community. The signature program of “New Northern Policy” is the “9-Bridge Strategy.” President Moon announced as a keynote speaker in the “Eastern Economic Forum” that South Korea will build “nine bridges”⁷ that can connect South Korea and the Eurasia region simultaneously. In order to carry out these tasks, the Moon Administration launched the “Northern Economic Cooperation Committee” in June 2017.

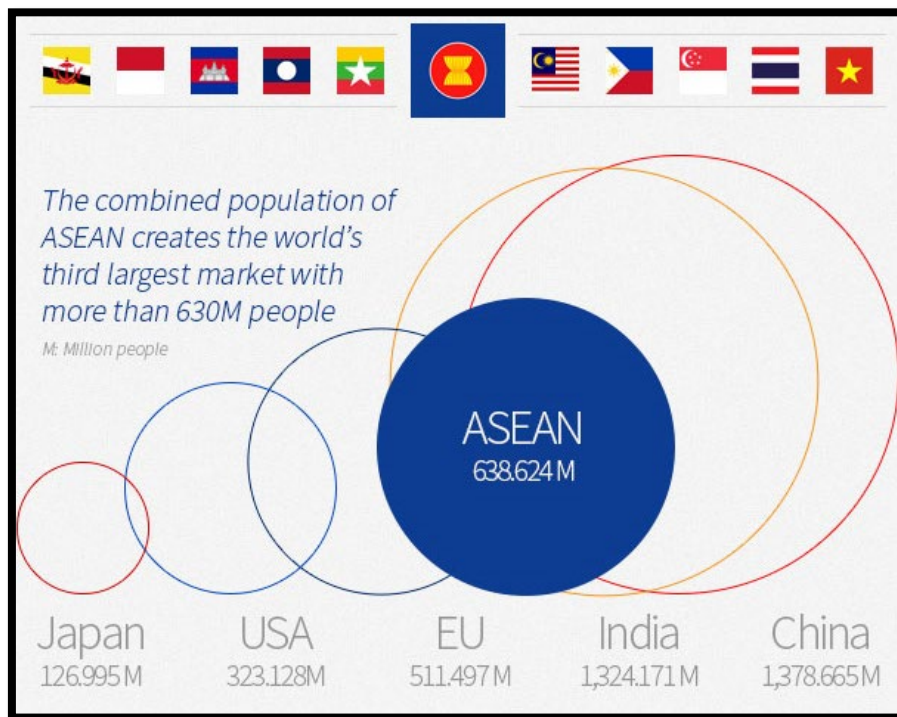
[Diagram 21: The 9-Bridge Strategy (Source: MOFA 2017)]

2) New Southern Policy

The “New Southern Policy” is also one of the core tasks to support the Geopolitical Code of “Northeast Asia Plus Community of Responsibility.”

⁷ The nine bridges, or cooperation field, are fisheries, farming, electricity, railroad, North Pole route, gas, shipbuilding, harbor, and industrial complex. For more details, please refer to the “Northern Economic Cooperation Committee” homepage: http://www.bukbang.go.kr/bukbang/vision_policy/9-bridge/?jsessionid=7LzNp5iPnQ1ucU-h2-KP-sTj.node20

In fact, it is regarded as the third leg of the Moon Administration’s Geopolitical Code triangle. This task is also related to achieving prosperity in the region, just like the “New Northern Policy,” targeting the ASEAN region for cooperation. South Korea took notice of the value of the ASEAN market and its fast-growing economy.

[Diagram 22: The Size of the ASEAN market (Source: ASEAN UP 2018)]

The main idea is to realize a human-centered community of peace and prosperity between South Korea and the ASEAN region. This can be achieved by promoting mutual understanding, building a foothold for reciprocal economic cooperation, and establishing a secured environment.⁸

The cooperation field of “New Southern Policy” is consisted of sixteen sub-projects. The issues are related to tourism, cultural exchange, overseas

⁸ For more details, please refer to Southern Economic Cooperation Committee” homepage: <http://www.nsp.go.kr/policy/policy01Page.do#thus>

training, trade and investment, infrastructure, smart industry, security cooperation, defense cooperation, and so on. The Moon Administration launched the “Southern Economic Cooperation Committee” in August 2018 to carry out the task.

IV. Conclusion: Implications and Prospects

For the Moon Administration, the biggest achievement so far was the ‘changes’ in the North. The Northeast Asia Peace and Cooperation Platform brought the North Korean leader Kim Jong Un to come back to the dialogue. In 2018, three consecutive inter-Korean Summits were held in April, May, and September. Before that, the latest Summit was held more than 10 years ago, in 2007. The two sides have signed a military agreement, signifying, and alleviating military tension and the threat of war.

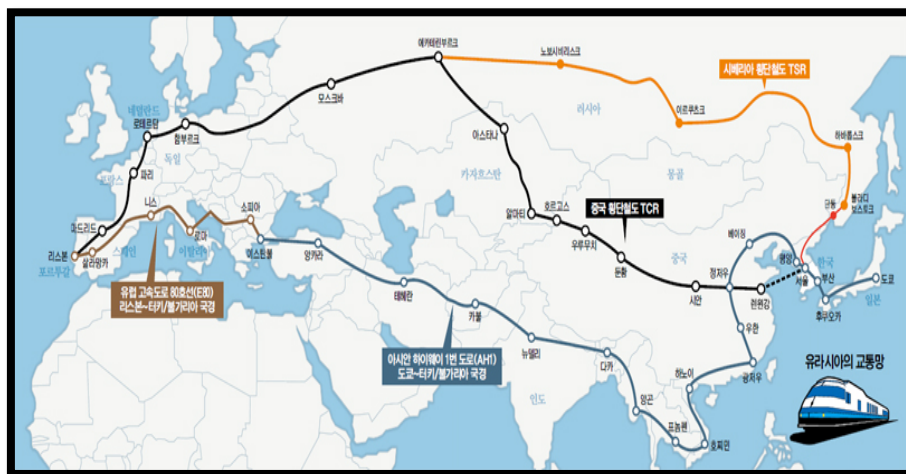
[Diagram 23: Inter-Korean Summit held in Panmunjom, 2018]

Then, the Pillar of Peace has reached an upper stage. There was progress to convince North Korea and the U.S. to hold a dialogue. The two sides made a historic meeting in Singapore in June 2018, which was the first Summit ever between the two states.

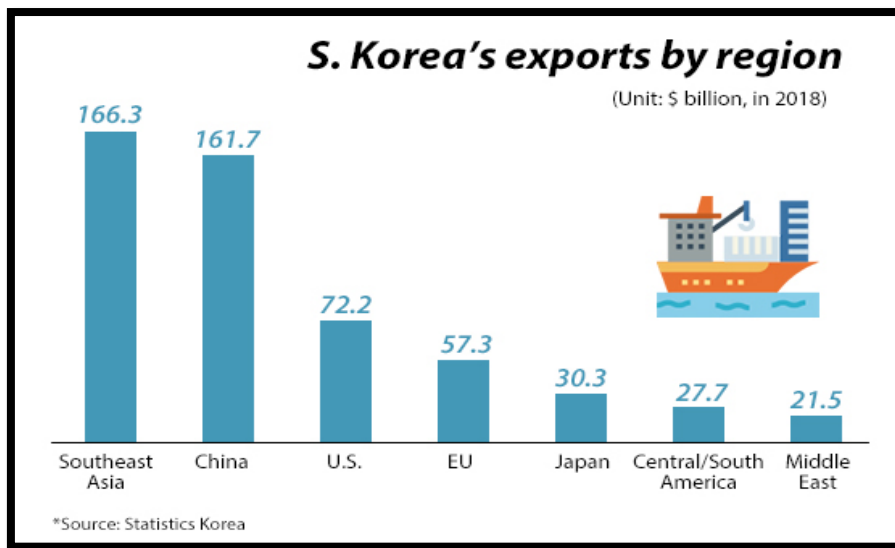
[Diagram 24: North Korea – U.S. Summit, 2018]

In terms of the Pillar of Prosperity, we have also witnessed gradual developments. South Korea and Russia are actively cooperating in the railway and the North Pole sector. Also, South Korea and China are discussing the way to create a synergy by connecting our vision with China’s ‘Belt and Road Initiatives.’

[Diagram 25: China’s BRI and South Korea]

On the other hand, in terms of New Southern Policy, ASEAN has become the largest trade partner of South Korea in 2018. It even exceeded the trade volume between South Korea and China for the first time. Moreover, The Foreign Direct Investment (FDI) of South Korea to ASEAN almost doubled in 2019, compared to 2017.

[Graph 4: South Korea's Export by Region]

[ROK to ASEAN FDI]	(\$ Million)										
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
태국	31	84	584	87	150	182	109	112	106	95	93
말레이시아	119	1,564	164	729	457	136	60	202	410	110	231
필리핀	130	233	208	938	457	94	154	166	564	173	203
인니	385	927	1,299	997	455	726	699	661	677	497	963
싱가포르	276	416	1,047	395	553	980	1,458	1,179	1,052	1,570	3,026
브루나이	1	2	3	1	2	0	0	1	1	1	0
미얀마	351	197	423	328	513	312	244	363	280	213	279
라오스	31	18	14	27	67	36	27	59	58	37	69
베트남	630	882	1,056	982	1,152	1,660	1,612	2,374	1,973	3,162	4,473
캄보디아	192	122	103	96	82	65	43	215	137	276	212
합계	2,146	4,445	4,901	4,580	3,888	4,191	4,406	5,332	5,258	6,134	9,550

[Table 1: South Korea's FDI to ASEAN]

However, we are still faced with some shortcomings. The biggest dilemma was, quite ironic but also quite obviously, North Korea. Even with the three inter-Korean Summits and military agreements, we still face the North Korean nuclear bomb. Also, North Korean leadership still expresses animosity and distrust against us.

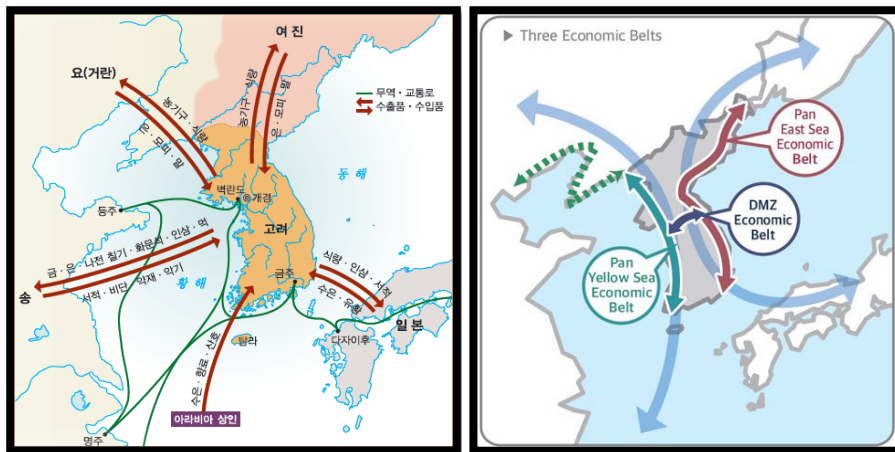
[Diagram 26: The North Korean Factor]

The biggest challenge we are facing is directly involved with North Korea. As you can see from diagram 25, North Korea is an inevitable keystone in Moon Administration's Geopolitical Code. The success in the Pillar of Peace depends on the amicable inter-Korean relationship. If our northern side is blocked, the platform becomes merely a hollow vision, just like the previous Park Administration. Eventually, without the guarantee of Peace, the Pillar of Prosperity might also lose its momentum.

Another problem lies in the prolonged mistrust among the regional players. We are right in the middle of a fierce G2 Trade War, and making things worse, both sides are urging us to 'choose the side.' We also have a long historical and territorial dispute with Japan. Japan is trying to rob our Dok-do Island, whenever they see the breach.

Maybe we still could not escape from the Asia Paradox, and moreover, from the geopolitical prison. The big proposition which I mentioned in the beginning, Geography can never change, and geography determines the fate of its people, still persists. Due to the Cold War Legacy, most of our diplomatic and economic assets were poured into the Korean Peninsula issues. We always lacked resources and investment capacities due to this North Korean Factor. We have become a global player and one of the most successful Middle Power, but our back door is always unstable.

However, we never gave up. We cannot change the geography, but we managed to turn the liabilities into opportunities. In the times of perfect storm, namely the Korea and Chosun Era, we managed to thrive as a trade hub of the Far East. As a bridgehead, we received and disseminated advanced culture, wealth, and goods. Now, in the 21st century, we are making our utmost efforts to revive that spirit. We can never say that our situation got any better; but we cannot also say that the chances are lower.

[Diagram 27: South Korea: A Bridgehead in the past and now]

Our biggest asset is, ironically, the ‘Surviving Spirit.’ Many dynasties around the world disappeared. However, even though we were a small nation with a lack of resources, we managed to survive and we thrived. South Korea, throughout its history, overcame more than 900 invasions from its neighbors. All those wounds became soil for our development.

[Diagram 28: Bridgehead towards the World]

We thought that we could not overcome our geography nor the geopolitical prison. However, seeing it upside down, it may not be a prison, after all. South Korea, which had been other's bridgehead for a long time, is now dreaming to become a Bridgehead towards the world.

BIBLIOGRAPHY

- Arsac, Louis (2014). "South Korea's Geopolitics: On the Road to Influential Diplomacy", *Territory and Seas*, Volume 8, pp. 108~136.
- Bluehouse (2009). *The National Security Strategy of the Republic of Korea*, Seoul: Bluehouse.
- Flint, Colin (2006). *Introduction to Geopolitics*, New York: Routledge.
- Gaddis, John Lewis (2005). *The Cold War: A new history*, New York: Penguin Press.
- Jeon, Bong-geun (2021). "Geopolitics of Northeast Asia and South Korean Foreign Policy: Middle-Strong Power and Pivot State Identity" (Korean Article; 동북아 지정학과 한국 외교전략: 강중국과 중추국 정체성을 중심으로), *Policy Analysis Series*, Volume 2020, Number 7, Institute of Foreign Affairs and National Security.
- Lee, Beom-Joon (1998). *Introduction to Korean Foreign Policy* (Korean Version; 한국외교정책론), Seoul: Beopmun-sa.
- Lee, Ho-ryeong (2018). "Create situation first, then change the structure: Northeast Asian version of CSCE (Korean Version: 선 상황조성, 후 구조변화... 동북아판 CSCE 견인해야)", *Unified Korea*, November Issue.
- Lee, Joosong (2018a). "The U.S. Counter-Terrorism Policy as a Geopolitical Code and Global Jihadism: Analytical Description from 1989~2017". *Doctoral Dissertation*, Graduate School of International and Area Studies, Hankuk University of Foreign Studies.
- Marshall, Tim (2016). *Prisoners of Geography: Ten Maps That Explain Everything About the World* (Korean Translation Version), Seoul: Sai Publisher.
- Ministry of Foreign Affairs (2017). *Booklet on Northeast Asia Peace and Cooperation Platform*, Seoul: Ministry of Foreign Affairs, Republic of Korea.
- Ministry of Unification (1998). *Unification White Paper*. Seoul: Ministry of Unification, Republic of Korea.
- (2004). *North Korea Policy of the Roh Administration*, Seoul: Ministry of Unification, Republic of Korea.
- Nam, Kwang Kyu (2012). "The Reunification Policy of Rhee Syngman's Government (Korean Article; 이승만 정부의 통일정책 내용과 평가)", *Unification Strategy*, Volume 12, Number 2. pp. 133-164.

- NECC (2017). *Booklet on New Northern Policy Vision and Direction*, Seoul: Northern Economic Cooperation Committee.
- Northern Economic Cooperation Committee (2017). *Booklet on New Northern Policy Vision and Direction*, Seoul: Northern Economic Cooperation Committee.
- Oh, Chong Jin (2012). “Security Conditions and Regional Competition in East Asia after the New Millennium: A South Korean Perspective”, *Perceptions*, Volume 17, Number 4.
- Oh, Chong Jin and Lee, Joosong (2020). “South Korea’s Geopolitical Code and Inter-Korean Relations: “Northeast Asia+ Community of Responsibility”, *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, Volume 5, Number 2.
- Park, Geun-hye (2011). “A New Kind of Korea: Building Trust Between Seoul and Pyongyang”, *Foreign Affairs*, Volume 90, Number 5.
- Seo, Jaejin (2008). “Background and Goal of Lee Administration’s North Korea Policy (Korean Version: 이명박 정부 대북정책 형성배경과 정책목표)”, *North Korea Policy Vision and Roadmap of the Lee Administration*. Korea Institute for National Unification.
- Shorrocks, Tim (1983). “Rangoon Bomb Shatters Korean Cabinet”, *The Multinational Monitor*, Volume 4, Number 11.
- The compilation committee for the History of the Korean Military Revolution (1963). *History of the Korean Military Revolution* (Korean Encyclopedia; 한국군사혁명사), Seoul: The compilation committee.
- Um, Sang-yoon (2015). “Two years of Korean Peninsula Trust-Building Process: Mid-term evaluation and improvement direction (Korean Version: 한반도 신뢰프로세스 2년: 중간평가와 개선 방향)”, *Political Affairs and Policies*, Volume 229.
- Yang, Young-sik (1990), *Way to become one Korea* (Korean Version; 남과북 하나가되는길), Seoul: Seoul Times Publishers.
- YOON, Taeryong (2018). “Overcoming the Strategic Paradox and move on to Common Security”, *The Era of Unification*, Volume 140.

Internet Source

- CHO, Seokjang (2017). “Northeast Asia Plus Community of Responsibility”, *Korea Financial News* (11 December 2017)
<http://www.fnnews.com/news/201712111707025555>

- Choi, Sung-jin (2005). “Balancer of Northeast Asia”, *The Korea Times* (16 December 2005).
http://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2021/04/673_238929.html
- Shin, Dong-min (2017). “Reinforcing Economic diplomacy through Multilateralism: Northeast Asia Plus Community of Responsibility
(Korean Version: 다자외교 통한 경제외교 강화...동북아플러스책임공동체 구축), *E-today* (19 July 2017).
<http://www.EToday.co.kr/news/section/newsview.php?idxno=1516626>
- ASEAN UP. “4 ASEAN infographics: population, market, economy.”
<https://aseanup.com/asean-infographics-population-market-economy>
- Blue House (2018). “National Security Strategy of the Moon Administration”, Seoul: Blue House.
<https://www1.president.go.kr/articles/5169>
- National Archives of Korea. “Record on Five Year Economic Plan”.
<https://theme.archives.go.kr/next/economicDevelopment/increaseInExport.do>
- Naver Encyclopedia. “Timeline of Korean History.”
<https://terms.naver.com/entry.naver?docId=1582632&cid=47322&categoryId=47322>
- Northern Economic Cooperation Committee Homepage
http://www.bukbang.go.kr/bukbang/vision_policy/9-bridge/;jsessionid=7LzNp5iPnQ1ucU-h2-KP-sTj.node20
- U.S. Global Investors. News Homepage.
<https://www.usfunds.com/in-the-news/#.YNwefOgzaHs>

KUŞAK VE YOL GİRİŞİMİ'NİN ÇİN DIŞ POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE KORE YARIMADASI ÜZERİNDEKİ MUHTEMEL POLİTİKA SONUÇLARI

Cem NALBANTOĞLU*

Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri Xi Jinping'in (Şi Cinping) 2013 yılında Kazakistan ve Endonezya seyahatleri sırasında duyurduğu Kuşak ve Yol Girişimi (KYG) gerek finansal boyutu gerekse coğrafi kapsamı bakımından dünyadaki en büyük altyapı ve ulaşım projelerinden biri olarak kabul edilebilir. Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ni dış politikasının merkezine alarak, dış temaslarını KYG üzerine inşa etmesiyle girişim küresel boyutta iktisadi, siyasi ve jeopolitik dinamikler açısından daha kritik bir önem kazandı (Cui 2018: 16). İşbu halde günümüzün siyasi ve iktisadi konjonktüründe nasıl Çin dış politikası hariç tutularak yapılacak incelemeler çağdaş siyasi dinamikleri açıklamada yetersiz kalacaksa, KYG'nin sadece küresel bazda değil, aynı zamanda bölgesel politikalarda da etkisini göz ardı etmek, bölgesel çalışmaların siyasi kritiğini noksan bırakacaktır. Günümüzde KYG üç kıtayı geçerek, 65 ülkeden üzerinden dünya nüfusunun yüzde 70'ini kapsamaktadır (Helen, Maria ve Anthony 2019; 2). Bununla birlikte KYG'nin ülkeler ve coğrafyalar arasındaki bağlantısallığı arttırması, artık KYG'yi neredeyse dünyadaki tüm ülkelerin iç politikasında da siyasi gündemi etkileyen bir faktör olarak ortaya koymuştur.

KYG hakkında uluslararası siyasette farklı görüşler ve savlar mevcuttur. Özellikle Çin'in yükselmesini küresel statükoya bir tehdit olarak gören Huntington (1993), Murai (1990), ve Munro (1992) gibi akademisyenlerin de KYG'yi Çin'in uluslararası statükoyu yıkmak ve yeni bir hegemon olmak için atılmış bir adım olarak görmesi doğaldır. Bu noktada özellikle Batı'nın akademik literatüründe çoğu kez KYG'ye kuşku ile yaklaşılmış ve diğer ülkeler gelişmiş devletler tarafından KYG'ye karşı uyarılmıştır (Kumar 2018: 2). KYG çerçevesinde Çin'in Afrika'da yaptığı yatırımlar kimi zaman neo-

---

* Doktor adayı, Wuhan Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1777-5676

kolonileşme olarak algılanmış, hatta Rogin (2011) Meksikalı devlet yetkililerinin Çin'in Afrika yatırımlarına atıfta bulunarak Latin Amerika'nın yeni bir "Afrika" olmasına izin verilmeyeceğini belirtmiştir.¹ Bunun yanı sıra Çin'in Güney Çin Denizi ve Hint Okyanusu'ndaki yatırımları ile Pakistan, Myanmar, Bangladeş gibi Güney Asya devletleri ile olan ilişkilerinin iyileştirilmesiyle bölgedeki varlığını arttırmıştır (Jawli 2016: 86). Binaenaleyh, Çin'in bu bölgede içerisinde artan siyasi, askeri ve iktisadi varlığını dengelemek için Japonya tarafından (Japonya Dışişleri Bakanlığı 2016) "Özgür ve Açık İndo-Pasifik" politikası izlenilmiş ve takiben ABD, Avustralya ve Hindistan tarafından (Premesha ve Misra 2020: 8-11) benzeri politikalar dış politika hedeflerine eklemiştir.² Bu noktada, yine bu ülkeler tarafından Quad da Çin'in diplomatik başarısı ve KYG'nin kapsamcı yapısına karşı oluşturulmuş denilebilir.

KYG'ne karşı izlenen negatif tutumlara rağmen girişimin yapısı ve başarısı incelemeye değerdir. KYG çerçevesinde yapılan projelerin toplam değerinin günümüzde dört trilyon dolar (Silk Road Briefing 2020) olduğu tahmin edilmektedir.³ Dahası, KYG çerçevesinde iki binden fazla altyapı projesine başlanılmış (Refinitive 2019) ve finansmanın sağlanması için Güney Kore ve Japonya'nın da kurucu üye olarak yer aldığı Asya Altyapı Yatırım Bankası (AAYB) kurulmuştur.⁴ Böylelikle, uluslararası proje finansmanında kimi zaman Dünya Bankası alternatifi olarak da görülen uluslararası finansman bir kuruluş ortaya çıkmıştır. Orta ve Batı Avrupa, Ortadoğu, Afrika, Orta Asya, Güney Asya ve Güneydoğu Asya ülkelerindeki birçok altyapı projesi de KYG içerisinde AAYB ya da İpek Yolu Fon'u (Dollar 2015) gibi kuruluşlar tarafından finanse edilerek gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin proje finansman sorununa çözüm getirmeye çalışmıştır.⁵ Dolayısıyla KYG, sadece Çin dış politikası için değil, üye ülkelerin kalkınması ve ekonomik büyümeleri için gerekli olan altyapının sağlanması için de büyük bir fırsat olmuştur.

¹ <https://foreignpolicy.com/2011/01/12/wikileaks-chinas-next-president-lashed-out-in-mexico-against-well-fed-foreigners/>, 20 Haziran 2021'de erişildi.

² https://www.mofa.go.jp/afr/af2/page4e_000496.html, 21 Haziran 2021'de erişildi.

³ <https://www.silkroadbriefing.com/news/2020/11/25/china-belt-and-road-projects-value-now-exceeds-us4-trillion/> 12 Haziran 2021'de erişildi.

⁴ https://www.refinitiv.com/cont./dam/mark./en_us/doc./rep./ref.-zawya-belt-and-road-initiative-report-2019.pdf, 16 Haziran 2021'de erişildi.

⁵ <https://www.brookings.edu/opinions/the-aiib-and-the-one-belt-one-road/>, 30 Haziran 2021'de erişildi.

Hal böyleyken, KYG bir yönüyle küresel siyasette jeopolitik değişimlere sebep olmuş, bir yönüyle de özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş devletler için farklı fırsatları beraberinde getirmiştir. Bu yönüyle Kuşak ve Yol Girişimi, bazı akademisyenlerin belirttiğinin aksine, Marshall Plan veya diğer altyapı projelerinden çok farklı bir özelliğe sahiptir (Halder 2018: 76). Küresel bağlantısallığı deniz ve hava yolu taşımacılığının yanı sıra dijital olarak da sağlamayı amaçlayan girişim daha önce belirttiğimiz gibi sadece küresel çapta değil, aynı zamanda yerel boyutta da siyasi iktisadi konjonktürü etkileme potansiyeline sahiptir (Leonard 2016: 14-16).

Çin'in önderliğinde başlayan KYG'ne Kuzey Kore ve Güney Kore'nin henüz yer almamasına rağmen, Kore Yarımadası'nın geleceği açısından da KYG kritik bir öneme sahiptir. Günümüzde, özellikle 2020 yılından itibaren, Kuzey Kore ve Güney Kore ilişkileri bir kez daha sarpmaza girerken, Kuzey Kore'nin sayılı müttefiklerinden olan Çin'in Kore Yarımadası'na yönelik dış politikası büyük önem taşımaktadır (Dhawan 2013: 3-4). Dahası, iki Kore ülkesinin de siyasi gündeminde yer alan "Kore'nin Yeniden Birleşmesi" politikasının izlenebilmesi için de iki ülkenin ilişkilerinin normalleştirilmesi ve etkileşimin düzenli boyutta sağlanabilmesi için de KYG'nin önem bir yere sahip olunabileceği söylenebilir. Jeopolitik açıdansa Lee'nin (2016) de belirttiği gibi Kore Yarımadasının Batı ve Çin-Rusya ekseninde kaldığı tikanıklıktan kurtulmada Kuşak ve Yol Girişimi üçüncü bir politika opsiyonu olarak karşımıza çıkma potansiyeline sahiptir.

Bu çalışmada her ne kadar Kuzey ve Güney Kore henüz Kuşak ve Yol Girişimi'nin bir parçası değilse de, girişimin gerek altyapı çalışmalarında barındırdığı fırsatlarla, gerekse ülkelerarası diyalogu sağlayabilme potansiyeliyle Kore Yarımadası'nın geleceğinde önemli bir rol oynayabileceğini savunuyoruz. Bir başka deyişle, KYG'nin Kore Yarımadası'nı da kapsaması halinde, Yarımada'nın siyasi, iktisadi ve toplumsal istikrarını pekiştirerek iki ülkenin de arzuladığı "Kore'nin Yeniden Birleşmesi" hedefine hizmet edecektir. Bu savı açıklamak için öncelikle Kuzey Kore-Güney Kore ilişkilerinde "Kore'nin Yeniden Birleşmesi" önündeki sorunları irdeleyeceğiz. Daha sonra KYG'ni farklı açılardan ele alarak iki ülke arasında köprü oluşturabilecek özelliklerini belirleyeceğiz. Diğer bir bölümde Kuzey Kore-Güney Kore ilişkilerindeki başlıca sorunlar ile KYG'nin bu sorunlara çözüm olabilme yetisini değerlendireceğiz.

1. Çağdaş Kuzey Kore-Güney Kore İlişkilerindeki Sorunların Siyasal İktisadi Zemine Oturtulması

Kore Yarımadası'nda yaşanan sorunlar sıklıkla uzmanlar tarafından siyasi ve jeopolitik konjonktürde değerlendirilmiştir (Yoon 2011: 257, Lee 2020: 3, Park 2017: 4-6). Bu değerlendirmeler sıklıkla realist bir perspektif içerisinde yapıлып, Batı ve ABD dış politikası ekseninde irdelenmiştir. Keza, çoğu zaman Uluslararası İlişkiler'de de Kuzey Kore'nin uluslararası toplumdan izolasyonu ülkenin siyasi rejimi ve sözümona Batı'nın dış politika çıkarlarına bağlı olarak değerlendirilmiştir (Kim 2017: 86). Dolayısıyla Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki sorunlarda sıklıkla bir tarafın ötekileştirilmesi söz konusudur. Ayrıca, bize göre Kore Yarımadası üzerinde yapılan genel geçer siyasi analizlerin bir diğer sorunu da iki ülkenin adeta bir temsili savaş içerisindeymiş gibi gösterilmesidir. Böylelikle, Komünist ve Çin müttefiği Kuzey Kore ile Liberal ve ABD müttefiği Güney Kore hayali iki kamp olarak resmedilmiş, Yarımada'dan yaşanan sorunlar basit bir siyasi rejim farklılığına indirgenmiştir (Winnfield ve Morrell 2017).

Kuzey Koreli lider Kim Jong Un'un otoriter rejimi ve Kuzey Kore'nin nükleer silahlanmaya gitmesinin gerek bölge, gerekse küresel sulhu tehdit ettiği su götürmez. Fakat Koh'un (2018) da savunduğu gibi iki ülke arasındaki sorunlar sadece siyasi rejim ve kutuplaşmayla sınırlı değildir. Yine, Campbell (2018) de Kore'nin Yeniden Birleşmesi sağlansa bile aslında bu birleşmenin sürdürülebilir olmasının çok zor olduğunu ifade etmiştir.⁶ Ching-Leo (1996: 46) iki ülke arasındaki ekonomik ve yapısal farklılıkların aynı zamanda kültürel ve toplumsal farklılıklara da yol açtığını iddaa etmiştir. Power (2018) ise Çin'in Hong Kong özel yönetim bölgesindeki gibi "Tek Ülke İki Sistem"inin bile uygulamaya konmasında sorunlara dikkat çekmektedir.⁷

Bize göre Kuzey ve Güney Kore'nin günümüzdeki sorunlarının siyasi iktisadi bir temele oturtulması iki ülke arasındaki yapısal farklılıkların anlaşılması açısından elzemdir. Böyle bir tahlil iki ülkenin ilişkilerinin normalleşmesi ve hatta Kore'nin Yeniden Birleşmesi politikasının izlenebilmesi için gerekli adımların atılmasını mümkün kılacaktır. Lakin, iki ülkenin siyasi iktisadi farklılıklarının anlaşılması sadece normalleşme

⁶ <https://time.com/5255381/north-south-korea-kim-jong-un-reunification/>, 23 Haziran 2021'de erişildi.

⁷ <https://www.scmp.com/week-asia/geopolitics/article/2170456/could-hong-kongs-one-country-two-systems-work-korea>, 30 Haziran 2021'de erişildi.

politikalarını izleyebilmek için yeterli olmayacaktır. Burada, Kuzey ve Güney ilişkilerinin jeopolitik risk ve hesaplamalar çerçevesinde de düşünülmesi önem taşımaktadır (Qian 1997:22).

Kore Yarımadası'nın siyasi iktisadi analizini yapmak için Immanuel Wallerstein'in Dünya Sistemleri Teorisi'nden (DST) yararlanacağız. Wallerstein'in siyasi anlayışı küresel siyasi iktisadi konjonktürü kapitalizmin üretim tarzına bağlı olarak yapılandırmaktadır (Skocpol 1977: 1076). Buna göre, uluslararası iktisat ve dolayısıyla uluslararası siyaset kapitalizmin dinamiklerine bağlı olarak tarihsel gelişimini göstermiş ve günümüz siyasal iktisadi da bu çerçevede gelişmiştir. DST küresel sistemi merkez, yarı-çevre ve çevre olarak bölerken, merkez ve çevre arasında sömürüye dayalı bir yapı ortaya çıkmıştır. Keza bu yapı aslında hegemon merkezin sanayiye dayalı üretim tarzının gelişmemiş çevredeki iş gücüne dayalı ekonomiyi sömürmesi olarak anlaşılabilir. Yarı-çevre ise bir yandan hegemon tarafından sömürülürken, bir yandan da çevreyi sömürmektedir. Buna ek olarak, Colin ve Zhang (2019: 303) DST'yi Kondratieff Dalgalarına bağlı olarak irdelemişlerdir. Rus iktisatçı Nikolay Kondratieff, çalışmalarında hegemoni ve teknolojik üstünlük arasında bir ilişki kurarak, hegemoninin teknolojik liderlik ve üstünlüğe bağlı olarak değiştiğini savunmuştur (Garvy 1943: 204-206). Buna bağlı olarak Colin ve Zhang (2019: 305) üretim tarzına ek olarak teknolojik gelişim arasındaki farklılıkların ülkeler arasındaki siyasi ilişkiyi de etkileyebileceğini savunmuşlardır. Bu durumda DST ile yapılan siyasal iktisat bazlı bir analiz üretim tarzındaki farklılıkların siyasal ilişkinin yapısal doğasını belirlerken, Colin ve Zhang'ın analizi DST'ye bağlı küresel ilişkilerin teknolojik üstünlük ya da teknolojik kapasiteyle de değişim gösterebileceğine işaret etmiştir. Dolayısıyla, aslında realist bir anlayışa alternatif olarak DST üretim tarzının ve teknolojik kapasitenin de jeopolitik bir boyutunu ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Kuzey Kore ve Güney Kore'nin Ekonomik Dinamiklerinin Karşılaştırması

	Kuzey Kore (A)	Güney Kore (B)	Oran (B/A)
Popülasyon, harcama yönünden (2018)			
Popülasyon (milyon)	25.1	51.6	2.1
Şehirleşme	61.9	81.5	1.3
Gayrisafi milli gelir (trilyon won)	35.8	1898.5	52.9
Hane başı gayrisafi milli gelir (milyon won)	1.4	36.8	25.7
Toplam ticaret (milyar ABD doları)	2.8	1140	401.4
Endüstriyel istatistikler (Aksi belirtilmedikçe 2018 yılı)			
GSYİH'de Madencilik Oranı (%)	10.6	0.1	0
Petrol ithalatı (milyon varil)	3.9	1116.3	289.9
Çelik üretimi (milyon ton)	0.8	72.5	89.5
Çimento üretimi (milyon ton)	5.8	52.1	8.9
Enerji üretimi (milyarkWh)	24.9	570	22.9
Mobil abonesi (2017, milyon)	3.8	63.6	22.6
Tarımsal üretim (2018)			
GSYİH'deki tarım, ormancılık ve balıkçılık oranı (%)	23.3	1.8	0
Pirinç (milyon ton)	2.2	3.9	1.8
Gübre (milyon ton)	0.6	2.3	3.8
Altyapı (2018)			
Demiryolu (km)	5289	4261	0.8
Yüksek hızlı tren demiryolu (KTX)	0	1740	-
Çift hatlı demiryolu oranı	2.9	58	20
Yol (km)	26180	110714	4.2
Otoban (2016, km)	774	4438	5.7
Kayıtlı şahsi araba (2017, thousands)	285	22528	79.3
Liman kargo kapasitesi (milyon ton)	43.6	1188.2	27.2
Gemi (milyon ton)	1	11.7	11.6
Sivil uçak (2017, unit)	24	719	30.5

Kaynak: Koen ve Jinwan (2020)

Kuzey Kore ve Güney Kore arasında ekonomik ve teknoloji bakımından, ulaşılabilen verilerle, yapılacak bir kıyaslamada büyük farklılıklar olduğunu görüyoruz (Tablo 1). Güney Kore 2019 yılında (Statista 2019) dünyanın en büyük 12. ekonomisi iken Kuzey Kore nominal gayrisafi milli hasılası GK'nin sadece 54'te biridir.⁸ Dahası dünyanın en fakir ülkelerinden biri olan Kuzey Kore'nin aslında hala tarıma dayalı bir ekonomisi olduğu (INSAMER 2020) tahmin edilmektedir.⁹ Sadece Çin'e ve sınırlı da olsa Rusya'ya kömür ihracatı yapabilen Kuzey Kore aslında özellikle Çin ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi kuruluşların da (BBC News 2021) yardımına muhtaç durumdadır.¹⁰ Bu noktada iki ülkenin ekonomik kıyaslamasının yapılması bile neredeyse abes denilecek bir mukayese oluştururken, farklılıkların anlaşılması noktasında önemlidir.

Kuzey Kore'deki sosyo-ekonomik dinamikler Kore Savaşı'ndan beri kıtlık ve fakirlikle şekillenmiştir (Darewicz 2003: 138). 1990'lara kadar Kuzey Kore'de Kamu Dağıtım Sistemi denilen bir sistemle gıda dağıtılırken, daha sonra bu dağıtımın da adaletsizleşmesiyle halk jangdamang denilen gayriresmi yeraltı pazarlarına yönelmiştir (Choe 2015: 62). Çin kaynaklarında da Heilongjiang devlet görevlilerinin (BaibaiZixun Haber Ajansı) Kuzey Kore'den yapılan hırsızlıkları engellemek için sınıra gıda yardım kutularının bırakıldığı belirtilmiştir.¹¹ Dahası altyapı, ulaşım ve enerji konusunda da Kuzey Kore birçok sıkıntı yaşamaktadır. Kuzey Kore halkının %80'inin cep telefonu ya da başka bir telekomünikasyon cihazına doğrudan ulaşımı olmadığı tahmin edilirken, halkın %86'sının (Jang 2021) elektrik erişiminin olmadığı düşünülmektedir.¹² Keza, Kuzey Kore'nin temel enerji kaynaklarını da hidroelektrik ve termal santraller oluştururken Koen ve Beom (2020: 16) bunların ülkenin enerji ihtiyacını karşılamada yetersiz olduğunu vurgulamıştır. İşsizlik oranının yüzde 25'i bulduğu tahmin edilen Kuzey Kore'de yine demir yollarının yangınlığına rağmen tren kullanımının düşük olduğu düşünülürken, kara yollarının da ulaşım için elverişsiz olduğu kanısı vardır. Zaten, ülkedeki yolların %98'ini de toprak yollardan oluşmaktadır (Bermudez 2017:18).

⁸ <https://www.statista.com/statistics/1035390/south-korea-gdp-comparison-with-north-korea/>, 20 Haziran 2021'de erişildi.

⁹ https://insamer.com/tr/kuzey-kore_3243.html, 23 Haziran 2021'de erişildi.

¹⁰ <https://www.bbc.com/news/world-asia-57507456>, 17 Haziran 2021'de erişildi.

¹¹ <https://www.bbaqw.com/wz/8721.htm>, 20 Haziran 2021'de erişildi.

¹² <https://www.dailynk.com/engl./nor.-kor.-elect.-sit.-wors.-comp.-to-la.-ye./>, 14 Haziran'da erişildi.

Dijitalleşme yönünden bakıldığında Kuzey Kore’de adımlar atılmaktadır, fakat bu adımların küresel dijitalleşme trenlerini ne kadar yakalayabildiği tartışılır. Daha önce belirttiğimiz gibi ülkenin sadece yüzde 20’sinin (Talmadge 2017) mobil telefonlara erişimi varken, ülkenin kablosuz internet ağına ise sadece devlet görevlilerinin izni vardır.¹³ Ayrıca, Kim ülkenin mobil servis sağlayıcısı olan Koryolink’in ülkenin sadece %14’ünü (Williams Martyn 2019) kapsama alanına alabildiğine dikkat çekmiştir. Reuters’ın (2017) haberine göre Moskova ve Pekin ile Pyongyang arasında da internet bağlantısı bulunmaktadır (<https://www.reuters.com/article/us-nkorea-internet-idINKCN1C70D2>, 18 Haziran 2021’de erişildi). Dolayısıyla, yönetim bir derece küresel internet ağına bağlanırken, halk tamamen izole edilmiştir. Güney Kore’de ise internet penetrasyonu %97’ye varırken, ülkedeki mobil telefon kullanımı %100’ü bulmuştur.

Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki ekonomik ve yapısal farklılıklara baktığımızda iki ülkenin farklı ekonomik ve sosyal dinamiklere sahip olduğunu görüyoruz. Bu dinamikleri DST çerçevesinde incelediğimizde Güney Kore’nin merkez ve yarı-çevre arasında kalırken, Kuzey Kore’nin çevre sayılabileceğini söylemek mümkün. Fakat teknolojik kapasite bakımından bakıldığında Güney Kore’nin Kuzey Kore’ye göre üstün olduğu aşıkardır. Bu noktada eğer Kore’nin Yeniden Birleşimi politikası göz önünde bulundurulursa iki ülkenin sadece siyasi değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal olarak da farklı bloklarda yer aldığı pekala söylenebilir. Revere (2014) de, iki ülke arasındaki farklılıkların Güney Kore’nin Kuzey Kore’yi adeta yutarak ortadan kaldırılamayacağını belirtmiştir. Dahası Mikheev ve Federovsky (2016) iki ülke arasındaki farklılıkların yapısal boyutlarına dikkat çekerek Yeniden Birleşme girişimlerinin kademeli olması gerektiğini belirtmiştir.

Kore Yarımadası’ndaki yapısal sorunların üstüne iki Kore’nin birleşmesinin önündeki engellerden biri de jeopolitik bir boyutta anlaşılabilir. Kore çalışmalarında süre gelen anlayışta iki ülkenin arasındaki çatışmanın aslında temsili bir savaşı andırdığı zaman zaman ortaya atılmıştır (Bar-Simon-Tov 1984: 264). Buna göre, daha önce de belirttiğimiz gibi Çin müttefiği Kuzey Kore ve ABD’nin anahtar müttefiklerinden olan Güney Kore aslında küresel siyasetteki iki kutbu temsil ediyormuş gibi tasvir ediliyor (Gelezau

---

¹³ <https://www.chicagotribune.com/business/blue-sky/ct-north-korea-digital-divide-20171111-story.html>, 24 Haziran 2021’de erişildi.

2017: 115). Fakat, ne Çin ve Kuzey Kore arasındaki ilişki ne de ABD ve Güney Kore arasındaki ilişki basit bir ideolojik düzlemde anlaşılabilir. Öncelikle Çin dış politikasında Çin'in komşu ülkelerindeki güvenlik ve barış büyük bir önem teşkil etmektedir (Chenyang ve Xiangzhang 2019: 33-36). Kore Savaşı'nda Kuzey yönetimini desteklemesine rağmen, günümüzde Çin de Kuzey Kore yönetimine mesafeli davranmış ve provokasyonlardan kaçınılması konusunda (Denver ve Erickson 2017) uyarılmıştır.¹⁴ Dahası, Çin aynı zamanda Güney Kore'nin ve Japonya'nın en büyük ticaret partnerlerinden biridir. Binaenaleyh, Kuzeydoğu Asya'daki bölgesel barış ve güvenlik konusu Çin'in ticari olarak da lehinedir. Girard (2018) Kuzey Kore'nin Güney Kore içerisinde çözülmesi durumunda bile aslında Çin'in bir müttefikten çok bir sorunu kaybettiğini eklemiştir (<https://thedi diplomat.com/2018/06/would-korean-reunification-threaten-china/>, 24 Haziran'da erişildi). ABD-Güney Kore ilişkileri de özellikle Trump döneminde zaman zaman gerilmiştir. ABD'nin küresel siyasette gösterdiği izolasyon trendi ve Trump'ın Kuzey Kore'ye karşı Güney Kore'nin nükleer silah geliştirmesini salık vermesi gibi söylemler Güney Kore'nin de ABD'nin güvenilirliğini (Pardo 2018) sorgulamasına neden olmuştur.¹⁵ Ayrıca Güney Kore'nin Kuzey Kore'ye karşı izlediği her türlü politikayı ABD ile koordine etme mandasında bulunması da (Fuchs ve Lee 2020) iki ülke arasındaki ittifakın önde gelen sorunlardan biri olmuştur.¹⁶

Kore Yarımadası'ndaki iki ülkenin siyasi ve ekonomik yapısı incelendiğinde ortaya farklı iki tablonun öne çıktığını gördük. Bir başka deyişle, Kore Yarımadası'nda günümüzde küresel siyasal iktisada adapte olmuş bir Güney Kore'nin karşısında uluslararası toplumdan izole olmuş ve geri kalmış bir Kuzey Kore öne çıkıyor (Hyug- Baeg ve Yu-Jeong 2011: 802). Dahası iki ülke siyasal anlamda hem rejim bakımından hem de dış politika bakımından tamamen farklı iki senaryoyu izlemekte. Bunun üstüne bölgesel oyuncularla birlikte ABD gibi küresel bir gücün de bölgedeki çatışmanın bir parçası olması, Kore Yarımadası'ndaki Yeniden Birleşme politikalarının çok büyük bir itina ile uygulanmasını gerektirmektedir. Aynı şekilde, iki ülkenin

---

¹⁴ https://www.washingtonpost.com/world/china-warns-north-korea-youre-on-your-own-if-you-go-after-the-us/2017/08/11/a01a4396-7e68-11e7-9026-4a0a64977c92_story.html, 20 Haziran 2021'de erişildi.

¹⁵ <https://warontherocks.com/2018/09/will-america-lose-seoul-redefining-a-critical-alliance/>, 27 Haziran 2021'de erişildi)

¹⁶ <https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2020/11/23/493041/bridging-divide-u-s-south-korea-alliance/>, 18 Haziran 2021'de erişildi.

birbirinden farklı yapısı tek bir ülke hayallerinin bir kenara bırakılarak kademeli bir geçiş dönemini gerektirip, özellikle geri kalmış Kuzey'in küresel siyasal iktisada eklemelenmesini neredeyse zorunlu kılmaktadır (Schortgen 2017: 52).

2. Kuşak ve Yol Girişimi ve Küresel Bağlantısallık

Bağlantısallık fenomeni akademik literatürde farklı anlamlarda çalışılmış ve bağlantısallık ile küreselleşme arasında doğrudan bir ilişki kurulmuştur (James ve Steger 2016: 22, Riela 2019). Buna göre bağlantısallık sadece fiziksel ve coğrafi anlamda bir bağlantı ile sınırlandırılmamış, insani, kültürel, ekonomik ve siyasi boyutlarda da yapılan değişime ve etkileşime katkısıyla dikkat çekmiştir (Khanna 2016: 40). Uluslararası topluma ve ekonomiye de eklemelenme içerisinde karşılıklı bir katkıda bulunduğu sık sık savunulmuş ve özellikle kalkınmanın adeta bir ön konusulu olarak ortaya çıkmıştır (Straub, Vellutini ve Warlters 2008: 2). Bir başka deyişle, kalkınacak ve küreselleşecek toplumların bağlantısallık yönünden uluslararası topluma sadece fiziki olarak değil, biraz önce belirttiğimiz farklı boyutlarda da bağlanabilmesi gerekmektedir.

Kuşak ve Yol Girişimini bağlantısallık açısından incelediğimizde Girişim'in farklı organ ve yapılarıyla küresel bağlantısallığı pekiştirdiğini görüyoruz. KYG bünyesindeki, Yeni İpek Yolu, 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu, Dijital Kuşak ve Yol gibi alt yapı kolları ile Çin-Arap İş Birliği İnisiyatifi ve Çin-Afrika İş Birliği Forumu gibi uluslararası iş birliği oluşumları da bölgeler ve ülkeler arası iletişim ve koordinasyona da katkıda bulunuyor (Shen ve Xiao 2014: 93). Ayrıca, Çin'in izlediği ekonomik diplomasinin yanı sıra, yüksek eğitim ve bilim diplomasisi de teknik bilginin paylaşılması, teknolojik kalkınma için gerekli olan teknik altyapının insan bazında sağlanması ve toplum gelişimi için gerekli olan temel ihtiyaçların sağlanması açısından önem arz ediyor (Paradise 2012: 195-197).

KYG'yi üç farklı noktada irdeleyeceğiz. Öncelikle KYG içindeki altyapı proje kollarını özetleyecek ve bunları bağlantısallık konusunda değerlendireceğiz. Daha sonrasında KYG ile eş zamanlı olarak Çin'in bölgesel iş birliği forum ve komisyonlarını ele alarak KYG bağlantısallığının Uluslararası İlişkiler üzerindeki boyutunu tartışacağız. Daha sonra Çin'in izlediği diplomasi politikalarına bakarak KYG'nin farklı düzlemlerdeki

boyutlarını ele alacağız. Son olarak KYG'nin bağlantısallık açısından yarattığı fırsatları özetleyerek üye ve çevre ülkelere olan kazanımlarını belirteceğiz.

KYG'nin en büyük amacı isminden de anlaşılacağı gibi dünyanın farklı bölgelerini ulaşım ve taşıma açısından birbirine bağlamaktır. Bu noktada, Kuşak ve Yol içerisindeki tüm projeler de Çin ve diğer ülkeler arasında ekonomik koridorlar oluşturur (Derudder, Liu ve Kanaka 2018: 22). Bu koridorlar hem demiryolu hem de denizyolu taşımacılığıyla yapılırken özellikle altyapı çalışmalarının yetersiz kaldığı Kuzey Afrika gibi bölgelerde otoyol ile desteklenmektedir. Bir başka tahlilde, KYG içerisinde altı ana ekonomik koridor bulunduğunu görüyoruz; Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru, Çin-Moğolistan-Rusya Ekonomik Koridoru, Yeni Avrasya Kara Köprüsü Ekonomik Koridoru, Çin-Orta Asya-Batı Asya Ekonomik Koridoru, Çin-Indo-Pasifik Ekonomik Koridoru ve son olarak da Bangladeş-Çin-Hindistan-Myanmar Ekonomik Koridoru (Belt and Road Portal, 2020; China Pakistan Economic Corridor, 2019; Global Infrastructure Connectivity Alliance, 2017).

Hirschmann'a (1958) göre altyapı çalışmaları bir ülkenin üretilebilirliği için temel koşullardan biridir. Keza Diamond (1989) da altyapının ülkedeki elektrik, su dağıtım ve ulaşım ile doğrudan ilgili olduğunu dolayısıyla kalkınma için gerekli olduğunu savunur. Mikosz (2020) ise Asya Pasifik ülkelerinin geçtiğimiz yüzyılda kalkınmalarındaki en önemli etkenlerden birinin altyapı projelerindeki artışla ilgili olduğunu belirtmiştir. Bu noktada akademik literatürde her ne kadar altyapının değişmeyen yek bir tanımı yapılamasa da, biz altyapının kalkınmaya olan katkısını sadece ekonomik değil, aynı zamanda siyasi otoriteye olan ilişkisi ve toplumsal meritleriyle değerlendiriyoruz. Altyapı sadece yer altındaki projeler değil aynı zamanda ulaşımı ve taşımayı da kapsayan bir kavrama işaret ediyor. Bu noktada, öncelikle ekonomik anlamda altyapı bir ülkede ekonomik sektörlerin gelişmesi ve sürdürülebilir olması için gereken etmenlerden en önemlilerinden biri olarak önümüze çıkmaktadır (Runde 2017: 3). Sanayinin kurulması ve gelişmesi, diğer faktörlerin yanı sıra, düzenli ve yerleşmiş bir altyapı ile ancak mümkündür. İktisadi anlamda altyapı çalışmalarına yapılan yatırımların geritilerinin sadece doğrudan değil aynı zamanda dolaylı olarak döndüğü de savunulan tezler arasındadır. Örneğin, Donaldson ve Hornbeck'in (2013) analizinde demiryollarına yapılan yatırımda kazanım sadece ulaşım ve taşıma sınırlı değildir; demiryollarının geçtiği araziler değer kazanırken, yerleşim birimlerinde de kentleşme hızlanma göstermektedir. Yine kıyı

kentlerinde yapılan limancılık faaliyetleriyle şehirlerdeki alt sanayi kollarının da büyüdüğü tespit edilmiştir (Donaldson 2017). Bu anlamda altyapı ekonomik kalkınmanın en önemli ayaklarından biridir. Bir ikincisi, siyasal anlamda alt yapı yatırımları, merkezi hükümetin hem askeri hem de iktidar babında güçlenmesine yardımcı olurken, siyasal adaletin ve eşitliliğin sağlanması ve yerel yönetimlerin iktisadi de dahil birçok açıdan güçlenmesini sağlamaktadır (Scott 2018: 49). Son olarak, altyapı yatırımları sadece halkın refah düzeyinde artma değil aynı zamanda kalkınması için birçok fırsatın yaratılmasını sağlar. Toplumsal düzeyde altyapı yatırımlarındaki artış sadece kentleşme ve sağlık, eğitim gibi haklara ulaşma konusunda değil; aynı zamanda iş olanaklarının çoğalması ve insanlar arası etkileşimin artması ile de mümkün olmuştur (Li ve Hilmola 2019: 4).

İkinci olarak Çin dış politikası çerçevesinde KYG neredeyse merkez denilecek bir konuma sahiptir (Kacmarzski 2015: 3). Çin KYG'yi sadece inisiyatif içerisindeki liderliğiyle değil aynı zamanda kendi diplomatik nüfuzunu kullanarak pekiştirmektedir (Clarke 2017: 24). Girişimin yatırımı olacağı bölgelerde ve ülkelerde diplomatik, siyasi, ekonomik, akademik, kültürel ve daha birçok forum, komisyon ve pakt anlaşması imzalanmış bölgesel etkileşim sadece Çin ile değil aynı zamanda diğer bölge ülkelerle de arttırılmıştır. Mesela Çin'in KYG kapsamında Orta ve Doğu Avrupa'daki (ODA) "17+1 Çin ve Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği" her ne kadar Avrupa Birliği tarafından eleştirilere tutulsa da ODA'da diplomatik ilişkilerin pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır (Yiwei 2020). Afrika'da "Çin-Africa İşbirliği Forumu" Afrika ülkelerinin Çin ile birlikte ortak bir ses olarak yer almasını sağlamıştır. Aynı şekilde, AB ve ABD'den farklı olarak Çin (Vatanka 2021) Orta Doğu'da ve Afrika'da ABD tarafından uluslararası camiadan izole edilen İran, Suriye, Libya gibi ülkelerle iletişimini diplomatik düzeyde korumuş ve uluslararası arenada diyalogun devam etmesini göreceli olarak devam ettirmiştir.¹⁷ Yine Çin'in Orta Amerika ve Orta Asya ülkeleri ile olan diyalog forumları bölge sorunlarının uluslararası düzeyde seslendirilmesini sağlamıştır. Ayrıca, Çin'in önderliğinde kurulan Asya Yatırım Altyapı Bankası yatırım oranına bağlı olmadan tüm üye ülkelerdeki projelere fon ayrılması için kapsamlı bir karar mekanizması izleyerek kritik kararlar dışında tüm ülkelere alt yapı finansmanı fırsatları sunmaktadır.

---

¹⁷ <https://www.mei.edu/publications/making-sense-iran-china-strategic-agreement>, 26 Haziran 2021'de erişildi.

Dolayısıyla, Çin KYG ile kurumsal bir diplomasi politikası da izlemiş ve iletişimini küresel aktörler ya da KYG üyesi ülkelerle sınırlandırmamış, tüm bölge ülkelerin söz sahibi olabileceği bir diplomasi politikası takip etmektedir.

Son olarak, Çin geleneksel diplomasi anlayışının dışına çıkarak diplomatik ilişkilerini, eğitim, kültür, sağlık gibi farklı kollar üzerinden de yürütmüştür (Freeman 2019: 2). COVID-19 pandemisinde Çin, Türkiye dahil olmak birçok ülkeye karşılıksız maske ve medikal ekipman yardımı yapmıştır. Daha önce Ebola epidemisi yayılırken yine bölgeye giden ilk yardımlar Çin'den gelmiştir. Çin'in özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerdeki alternatif diplomasisi zaman zaman neo-kolonileşme ya da siyasi nüfuzu arttırmak için kullanılan kozlar gibi de görülse, Çin'in küresel kalkınmada birçok inisiyatifin de başını çekmiştir. Soto (2002) Orta Avrupa'da AB'nin eleştirilerine rağmen Çin'in teknoloji ve bilim diplomasisinin bölgesel kalkınmada önemli bir rol oynadığına dikkat çeker.¹⁸ Banterng (2019:3) Çin'in Tayland'daki Konfiçyus Enstitülerini örnek göstererek Çin diplomasisinin sadece siyasi boyutta olmadığını savunmuş ve eğitim kurumları arasındaki etkileşimin Tayland'daki eğitim standartlarının artmasında etkili olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Lee ve Ayhan (2015) da kamu diplomasisinin uzun dönemli ve etkili olmasının alternatif diplomasi ile farklı kurumsal ağlar aracılığıyla hem bürokratik hem de temel düzeyde olması gerektiğini iddia etmiştir. Su ve Mayer (2018) bilim diplomasisinin Uluslararası İlişkiler'de güven ve uzlaşma ortamı yarattığını, kamu diplomasisinin etkili olabilmesi için farklı kanallarla desteklenmesi gerektiğinin önemini anlatmıştır. Dolayısıyla, özellikle küreselleşen konjonktürde diplomasi çok yönlü ve kapsayıcı bir yapıda bir yapıda bulunması gerekiyor. KYG ile Çin'in takip ettiği farklı diplomasi kolları bir yandan farklı diyalog kanalları açarken bir yandan da daha etkili bir diplomasi politikasının izlenebilmesi için yeni zeminler yaratma potansiyeline sahip.

Bağlantısallık yönünden KYG'yi incelediğimizde sadece üye ülkelere değil KYG'nin geçtiği bölgelerde de farklı etkilerinin olduğunu görüyoruz. Öncelikle KYG altyapı bakımından coğrafi bağlantısallığı pekiştirerek küreselleştirmeyi hızlandırabilir diyebiliriz (Yılmaz ve Li 2020: 398). Özellikle ulaşım ve taşımadaki alanındaki altyapı çalışmaları bir yandan uluslararası ticarete eklenme için gerekli olan yatırımları sağlarken bir

---

¹⁸ http://www.chinatoday.com.cn/ctenglish/2018/ii/201912/t20191226_800188555.html, 27 Haziran 2021'de erişildi.

yandan da kalkınma için gerekli olan yerel ticari faaliyetleri destekleyebilir. Kuzey Afrika örneğinde, ticari aktivite özellikle kıyı şeridiyle sınırlı iken kıyıdan kıta içerisine doğru uzanan karayolları inşaatı ile iç bölgelerdeki (Yılmaz 2019) ticari faaliyetler de canlandırılmıştır.¹⁹ Dahası altyapı projeleriyle şehirleşme stimüle edilirken, özellikle genç nüfus için yeni iş olanakları yaratılabilir ve toplumlararası etkileşim artırılarak farklı teknik bilgilerinin paylaşılması sağlanabilir (Jiang, 2016: 34). Bir diğeri, KYG çerçevesinde Çin'in uyguladığı bölgesel diplomasi ve iş birliği forumları bölgesel diyalogun devam etmesini sağlama imkanına sahip. Çin'in işbirliği forumları zaten var olan diyalog forumlarının bir alternatifi olarak değil, onlara bir ek olarak yapıldığında gündemden çıkarılan ya da ses getirmeyen konuların görüşülmesinde ön ayak oynayabilir. Özellikle İran, Küba, Venezuela gibi ülkeler Uluslararası İlişkiler'de uluslararası toplumdan izole edilirken Çin'in bu ülkelerle birlikte kurduğu işbirliği ve diyalog forumları bu ülkelerin daha fazla izole edilmesini (Johansen 2017) belli bir ölçüde engelleyebilir.²⁰ Bu noktada, bu işbirliği ve diyalog forumlarının multilateral bir dünya düzenine geçişte de önemli bir rol oynadığını söylemek pekala mümkün olabilir. Son olarak, Çin'in kamu diplomasisine ek olarak izlediği alternatif diplomasi politikaları uluslararası toplumdan izole edilmiş ya da sözüm ona haydut devlet ya da kötülük ekseni diye adlandırılan devletlerle tekrar diyalog kurulabilmesi için gerekli olan güven teminatını sağlamada önemli (Charbonneau 2009) bir rol oynayabilir.²¹ Özellikle Kuzey Kore ve İran örneğinde, Çin bu ülkelerle olan diyalogunu korumuş ve bu noktada ne ABD'nin ne de uluslararası kuruluşların koyduğu sınırların dışına çıkmıştır. Fakat, alternatif diplomasi araçlarını kullanarak bu ülkelerle olan görüşmelerin devamında da önemli bir rol oynamıştır. Mesela Kuzey Kore örneğinde, Çin Kuzey Kore'nin nükleer başlıklı füze denemelerinde Kuzey Kore'yi desteklemek bir yana bölgesel barışı zedeleyecek operasyon ve davranışlardan vazgeçilmesi gerektiğini dillendirmiştir. Dolayısıyla Çin'in KYG'ye ek olarak uyguladığı alternatif diplomasi programları çoğu zaman Çin'inin siyasi restleşmelerden uzak durarak diplomatik misyonlarını uygulamasına yardımcı olmuştur. Bir başka deyişle, farklı diplomatik

---

¹⁹ <https://www.afam.org.tr/cinin-sahraalti-afrikadaki-stratejik-etkileşimleri-ve-demiryolu-projeleri/>, 28 Haziran 2021'de erişildi.

²⁰ <https://thediplomat.com/2017/06/china-and-the-rogues-how-china-deals-with-pariah-states/>, 26 Haziran 2021'de erişildi.

²¹ <https://www.notimerica.com/politica/noticia-rusia-china-no-descartaran-mas-sanciones-iran-ue-20090922231141.html>, 23 Haziran 2021'de erişildi.

etkileşimler Çin'in siyasal olarak izole edilmiş ülkelerde bile farklı kanallar aracılığıyla diyalogu sürdürmesine ve bu ülkelerin küresel bağlantısallığının göreceli olarak devam etmesine yardımcı olmaktadır.

3. Kore Yarımadası'na KYG'nin Muhtemel Kazanımları

Kore Yarımadası'ndaki sorunları daha önce farklı yönleriyle ele almıştık. Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki çatışmaların da akademide daha çok realist bir yaklaşımla irdelendiğini de yine belirttik. Burada Komünist ve Çin müttefiği bir Kuzey Kore ile, liberal ve ABD müttefiği bir Güney Kore'nin resmedildiğini ve yarımadadaki sorunların basit fakat üzerine bastırılarak çizilmiş keskin sınırlarla ayrıldığı da bizim analizlerimizin sonuçları arasındadır. Fakat Kore Yarımadası'nın siyasal ekonomi merkezli bir tahlilinde iki ülkenin, Kuzey ve Güney Kore'nin, sadece siyasi olarak farklılaşmadığı; dahası günümüz konjonktüründe bu ülkelerin hem ekonomik hem de sosyal olarak değişik dönemlerden evrildiği görülmektedir. Bu yüzden sorunu basite indirgeyerek sadece Kuzey Kore'nin silahsızlanarak ve siyasi rejim değişikliğine giderek iki ülkenin de nihai hedefi olan "Kore'nin Yeniden Birleşmesi" ulaşmak neredeyse imkansızdır (McCormack 1982: 26). Kore'nin Yeniden Birleşmesi için özellikle Kuzey Kore'nin uluslararası ekonomi ve ticarete eklenerek kalkındırılması gerekmektedir. Bu noktada Kuşak ve Yol Girişimi'nin sağladığı bağlantısallık Kore Yarımadası'nda önemli bir rol oynayarak iki ülkenin ekonomik ve sosyal olarak da eşit düzeylere varmasında etkili olabilir.

Birinci olarak Kuzey ve Güney'in birbirinden tamamen izole olmadığını, dahası iki ülkenin, 27 Nisan Panmunjom Deklarasyonu'nda belirttikleri gibi, Kore'nin iki yakasını birbirine bağlayan demir yolu projesini göz önünde bulundurursak (Cha, Bermudez ve DuMond 2018) iki ülke arasında özellikle ulaşım konusunda ortak bir istek olduğunu görebiliriz.²² Kuzey ve Güney arasındaki demiryolu projesi uzun zamanda askıda olmasına rağmen iki ülkenin de tekrar tekrar gündemine gelmiştir. Fakat, yarımadadaki siyasi gerginliğin bu projenin hayata geçmesine birçok kez engel olduğunu düşünürsek aslında siyasi tansiyonun düşürülmeden Panmunjom Deklarasyonu'nun hayata geçirilmesini beklemek çok gerçekçi değildir. Bundan da ötesi Kuzey Kore'deki altyapı sorunları böyle bir hattın döşense

²² <https://beyondparallel.csis.org/making-solid-tracks-north-and-south-korean-railway-cooperation/>, 25 Haziran 2021'de erişildi.

bile ülkenin sosyo-ekonomik yapısına engel olması muhtemeldir; çünkü Kuzey Kore'deki altyapı çalışmaları yetersiz ve çoğu zaman noksandır. KYG'nin Kuzey Kore'yi de kapsamaması durumunda ise bu sorunlara çözüm üretmesi pekala mümkündür. Öncelikle Kuzey Kore'deki altyapı çalışmalarını yürütmek için Çin siyasal nüfuzunu kullanarak altyapı projelerini siyasi havadan bağımsız olarak gerçekleştirmesi mümkün olabilir. AYYB aracılığı ile de Güney Kore projelere dolaylı olarak finansman sağlarken, bankadaki kurucu kimliğiyle aslında projelerin denetim ve uygulamasını da yapabilir. Bir başka deyişle Çin'in Kuzey Kore'deki müttefik kimliği ve hem KYG hem de AYYB'deki öncü rolü Kuzey Kore'deki altyapı projelerini yürütmek için uygun siyasi ve iktisadi ortamı yaratırken bunları Güney Kore'yi izole etmeden yürütebilir. Dahası, KYG ile yapılacak altyapı projeleri bir yandan Kuzey Kore'nin kalkınması için ekonomik ve toplumsal gereçleri buraya temin ederken aynı zamanda Kuzey Kore'in KYG bünyesinde diğer üye ülkelere eklenmesini sağlayabilir. Kuzey Kore, uluslararası ticaret ağlarıyla, deniz ve kara, KYG ülkelerine Çin aracılığı ile bağlanabilir. Keza, Güney Kore'de Kuzey Kore ile ticari ilişkilerini de yine KYG aracılığı ile yapabilir. Bu yüzden aslında KYG iki ülkeye ticari olarak da bağlantısallık imkanı tanımakta.

Bir ikincisi, Çin'in KYG ülke ve bölgelerinde uyguladığı diyalog ve diplomasi forumları da yine bölgedeki siyasi ıssızlığın terk edilmesinde önemli rol oynayabilir. Örneğin, dünyadaki bir çok organizasyon, kurum ve forumdan izole olan Kuzey Kore, Olimpiyat'ları birçok kez ABD heyeti ile istişarelerde bulunmak için kullanmıştır. Bu yüzden kamu diplomasisinden ziyade farklı alanlarda yapılan uluslararası organizasyonlar yarımada'daki diplomatik açlığı gidermek için pekala bir fırsat olabilir. Çin'in Arap Yarımadası'nda içerisinde bulunduğu "Çin-Arap İşbirliği Forumu" da bir model teşkil ederek Kore Yarımadası, yahut Kuzeydoğu Asya Forumu şeklinde ilişkilerin gelişmesine yardımcı olabilir. Böyle bir işbirliği forumu diyalog yaratarak iki ülkenin arasındaki etkileşimi arttırırken aynı zamanda toplumsal ya da ekonomik konuların da gündeme gelmesinde ve diplomatik bağların sağlamlaştırılmasında önemli rol oynama potansiyeline sahiptir. Dahası, işbirliği forumlarıyla Kuzey Kore'nin sadece Güney Kore ya da ABD ile değil, aynı zamanda dünyadaki diğer ülkelerle de diplomatik ilişkileri güçlendirilerek ülkenin kalkınma için gerekli olan siyasi ortamın sağlanmasında da rol oynayabilir. Doğu Almanya ve Batı Almanya örneğinde iki ülke arasındaki ekonomik sorunlardan biri Doğu Almanya'da özel

sektörün gelişmemiş olması ve Batı Almanya şirketlerinin Doğu Almanya özel iştiraklerini satın alarak Doğu Almanya'da ekonomik huzursuzluğa yol açmasıydı. Çin'in işbirliği ve diğer forum ve organizasyonlarında da iki taraf karşılıklı olarak yapılacak siyaset dışı iş görüşmelerinde böyle muhtemel sorunları tartışarak birleşme öncesi sorunları egale edebilir. Cha ve Kang (2011) Kore'nin Yeniden Birleşmesi önündeki sorunların sadece siyasi, ekonomik ve ticari olmadığını özellikle Kuzey Kore'nin eğitim ve sağlık alanında da kalkındırılarak, temel kamu hizmetlerinin halkın tamamına indirilebilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.²³ Bu noktada, Çin'in öncülük ettiği alternatif bölgesel ve bölgelerarası organizasyonlar da Kuzey Kore'de yaşanan sıkıntıların boyutunu anlama ve yardım sağlama açısından etkili olabilir.

Son olarak Çin'in kamu diplomasisine ek olarak uyguladığı aşı, sağlık, teknoloji, eğitim ve kültür diplomasisi de Kore Yarımadası'ndaki yapısal eşitliğin giderilmesi için önemli bir rol oynayabilir. Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki toplumsal düzeydeki alışveriş sadece turizm sektöründe belli bir derecede devam etmekte. Dolayısıyla Yeniden Birleşme'ye yönelik, iki ülkenin karşılıklı olarak istişarelerde bulunması ve geliştirmesi gereken birçok konu ve alan bulunmaktadır. Chamberlin (2004) Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki kültürel farklılıkların kaynağında iki ülke arasındaki ilişkilerin toplum düzeyinde kısıtlanmasını da eklemiştir. Bu noktada Çin'in KYG çerçevesinde uyguladığı alternatif diplomasi politikaları özellikle Kuzey Kore'de toplumsal düzeyde kalkınma ve insani gelişmeyi stimüle etme imkanına sahip. Keza Çin'in siyasi nüfuzunu kullanarak Kuzey Kore'yi içerisinde Güney Kore'nin de olduğu siyasi olmayan programlara dahil etmesi imkanı da bulunmaktadır. Zaten Kuzey Kore'ye yapılan gıda yardımlarının da büyük çoğunluğunun Çin'den geldiği bilinmektedir. Ayrıca, Çin Kuzey Koreli öğrencilerin Çin'de eğitim görmesine izin vererek iki ülke arasında öğrenci değişimini de sağlamıştır. Bu nedenle Çin'in Kuzey Kore'ye yapılabileceği yardımların da büyük oranda Kuzey Kore tarafından kabul görmesi olasıdır.

Kore Yarımadası'nın Kore Yarımadası'na kadar uzanması halinde Yeniden Birleşme önünde yapısal bir sorun teşkil eden birçok faktörün çözümlenmesinde KYG ve Çin dış politikası pekala pozitif bir rol oynayabilir.

---

²³ [https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-pub/leg_files/files/publication/101217_Cha_Approaching Unification_WEB.pdf](https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-pub/leg_files/files/publication/101217_Cha_Approaching%20Unification_WEB.pdf), 30 Haziran 2021'de erişildi.

Fakat yine Kore Yarımadası'ndaki siyasal ve iktisadi konjonktör göz önüne alındığında aslında ABD'den ve hatta bölgede söz sahibi olan Japonya ve Avrupa Birliği'nden bağımsız, Çin'in önderliğinde iki Kore'yi kapsayan bir oluşumdan söz etmek çok güçtür. Hatta birçok uzman da Kuzey Kore despotunun devam eden siyasal tutumunun altında da ABD'nin Güney Kore'de tuttuğu birliklerinin olduğunu savunanlar vardır. Binanaleyh, ABD'nin Güney Kore'deki askeri varlığını çekmesini beklemek kadar gerçekçi olabilir ancak Kuzey Kore rejiminin nükleer başlıklı füze denemelerini beklemek. Dahası, her ne kadar Çin Güney Kore'nin en büyük ticari ortaklarından olsa da Çin ve Güney Kore ilişkileri de sık sık yalpalamaktadır. Bu yüzden, her ne kadar Kore Yarımadası'nda Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi ile yapısal sorunları kaldırabilecek olanaklara sahip olsa da, ABD ve bilhassa Batı'nın süreçten izole edilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla KYG'nin Kore Yarımadası'na uzanması için Batı ile koordineli olarak yürütülecek bir politikalar ağı sağlanmalıdır.

4. Sonuç Yerine

Bu araştırmada günümüz konjonktüründe Kuzey Kore ve Güney Kore'nin birçok sorundan muzdarip olduğunu ve iki ülke ilişkilerinin 1945'den beri normalleşemediğine değindik. Dahası bu sorunlara daha yakın bir mercekten baktığımızda Kore Yarımadası'nda "Kore'nin Yeniden Birleşmesi" politika hedefine çıkan yolda sadece siyasal sorunların olmadığını, hatta bu sorunların buzdağının görünen yüzü olduğunu ortaya koyduk. Bu noktada, Kore Yarımadası'nın iki yakasının bir araya gelmesi için öncelikle yıllar boyunca evrilmiş olan yapısal farklılıkların belirlenmesi, ve daha sonra özellikle Kuzey Kore'nin uluslararası iktisata ve ticaret eklenmesi gerektiğini öne sürdük. Bu araştırmaya göre Kore Yarımadası'ndaki sorunların aşılması tamamen siyasal çözümlere değil, aynı zamanda yapısal sorunları ortadan kaldırabilecek uzun dönemli toplumsal ve ekonomik çözümlere bağlıdır.

Kuzey Kore ve Güney Kore arasında yaşanan yapısal sorunların çözülebilmesi için iki ülkenin Kuşak ve Yol Girişim'e katılması bizim ortaya koyduğumuz en büyük politika çözümlerinden biridir. Bu noktada, KYG'nin oluşturduğu ulaşım, ticaret, taşıma, diplomasi ve daha birçok alandaki uluslararası ağın iki Kore'nin arasındaki bağlantısallığın artmasına yardımcı olabileceğini savunduk. Bunun yanında KYG'nin sağladığı altyapı finansmanı ve proje yönetim kapasitesi ile Kuzey Kore'nin kalkınması için gerekli olan altyapı çalışmalarına başlanabilir, Kuzey Kore bölgesel işbirliği

örgüt, forum ve organizasyonları ile uluslararası arenaya bağlanabilir. Bu yönüyle KYG aslında Kore Yarımadası için birçok fırsatı ve seçeneği de barındırmakta.

Kore sorunlarının çözülmesi için her ne kadar KYG önce ve kapsamlı bir rol oynayabilse de biz bu sorunların Batı'nın dışlandığı bir senaryoda çözülebileceğini düşünmüyoruz. Batı'nın bilhassa ABD ve Japonya'nın bölgedeki varlığı sadece Çin önderliğindeki bir çözümü mümkün kılmıyor diyebiliriz. Dahası güveni temin etmek ve uzun vadeli bir çözüm ile gelebilmek için KYG ile birlikte bölgedeki güçlerin de yer aldığı bir politika planı izlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Bantern, Teerati. (2019). China's education diplomacy: An examination of collaborative public diplomacy through Confucius Institutes in Thailand. *International Association for Media and Communication Research (IAMCR)*.
- Bar-Siman-Tov, Yev. (1984). The Strategy of War by Proxy. Cooperation and Conflict, 19(4): 263-273.
- Bird, Julia Helen; Lebrand, Mathilde Sylvie Maria; Venables, Anthony J. (2019). The Belt and Road Initiative: Reshaping Economic Geography in Central Asia? (English). *Policy Research working paper*. WPS 8807, Washington D.C. : World Bank Group.
- Chamberlin, Paul. (2004). Cultural Dimensions of Korean Reunification: Building a Unified Society. *International Journal on World Peace*, 21(3): 3-42.
- Clarke, Michael. (2017). The Belt and Road Initiative: China's New Grand Strategy? *Asia Policy*, (24): 71-79.
- Cui, Angie. (2018). Building The Belt and Road: The Overlooked Unveiling of China's Boldest. *Harvard International Review*, 39(1): 16-19.
- Darewicz, Krzysztof. (2013). North Korea: A black chapter. In Williams L.&Rich R. (Eds.), *Losing Control: Freedom of the Press in Asia*, 138-146. ANU Press.
- Dhawan, Ranjit. (2013). China and Its Peripheries: Contentious Relations with North Korea. *Institute of Peace and Conflict Studies*.
- Donaldson, Dave (Şubat 2017). Economic Benefits of Transportation Infrastructure: Historical Evidence from India and America, *Microeconomic Insights*.
- Freeman, Duncan. (2019). China and Science Diplomacy: An Emerging or Marginal Policy. (1-13). *European Leadership in Cultural, Science and Innovation Diplomacy Working Series*. Brussels: Institute for European Studies.
- Gelézeau, Valerie. (2020). The Unresolved Korean Border, the Polarized Meta-Nation and the North Korean Problem. *North Korean Review*, 16 (1): 111-120.
- Haldar, Sayantan. (2018). Mapping Substance in India's Counter-strategies to China's Emergent Belt and Road Initiative: Narratives and Counter-Narratives. *Indian Journal of Asian Affairs*, 31(1/2): 75-90.
- Hornbeck, Richard ve Donaldson, Dave (2013). Railroads and American Economic Growth: A 'Market Access' Approach, *National Bureau of Economic Research Working Papers*, 1.
- Hirschmann, Albert (1958). "The Strategy of Economic Development". Yale: Yale University Press.

- Huntington, Samuel (1993). *Medeniyetler Çatışması ve*. Çev. M. Yılmaz. İstanbul: Vadi Kitabevi.
- Hyug-Baeg, Im ve Yu-Jeong, Choi. (2011). Inter-Korean and Cross-Strait Relations through the Window of Regional Integration Theories. *Asian Survey*, 51 (5): 785-811. Doi:10.1525/as.2011.51.5.785.
- Jawli, Niar. (2016). South China Sea and India's Geopolitical Interests. *Indian Journal of Asian Affairs*, 29(1/2): 85-100.
- Kim, Suk Hi. (2017). Reasons for a Policy of Engagement with North Korea: The Role of China. *North Korean Review*, 13(1): 85-93.
- Koh, B. (1998). The State of North Korean Studies: A Critical Appraisal. *Korean Studies*, 22: 1-14.
- Koen, Vincent ve Beom, Jinwoan (2020). North Korea: The Last Transition Economy? *OECD Economics Department Working Paper Series*, 1605.
- Kumar, Narender. (2018). Belt and Road Initiative: A Potential Threat to the Region and Eurasia. 11.
- Lee, Geun ve Ayhan, Kadir. (2015). Why Do We Need Non-State Actors in Public Diplomacy?: Theoretical Discussion of Relational, Networked and Collaborative Public Diplomacy. *Journal of International and Area Studies*, 22(1): 57-77.
- Lee, Ji. (2020). The Geopolitics of South Korea-China Relations: Implications for U.S. Policy in the Indo-Pacific. *RAND Corporation*.
- Leonard, Michael. (2016). "Connectivity Wars: Why Migration, Finance and Trade are The Geo-Economic Battlegrounds of the Future". Ed. M. Leonard. *European Council on Foreign Relations*.
- Li, Chenyang, ve Xiangzhang Yang. (2019). China's Cooperation with Neighboring Developing Countries: Achievements and Challenges Ahead. *China Quarterly of International Strategic Studies* 05(01): 33-48. Doi: 10.1142/S2377740019500040.
- Li, Weidong ve Hilmola, Olli-Pekka (2019). Belt and Road Initiative and Railway Sector Efficiency-Application of Networked Benchmarking Analysis and Sustainability, *MDPI*, 11(7): 1-21.
- Kaczmarek, Marcin (2015). The New Silk Road: A Versatile Instrument in China's Policy. *OSW Commentary*, 161.
- McCormack, Gary. (1982). The Reunification of Korea: Problems and Prospects. *Pacific Affairs*, 55(1): 5-31. Doi:10.2307/2756901.

- Mikheev V. ve Federovsky A. 2016. "The Korean Unification: Traps and Challenges. *MEMO*. 29. Doi: 10.20542/978-5-9535-0465-2.
- Munro, Ross (1992). Awakening Dragon: The Real Danger in Asia Is Coming from China. *Policy Review*, No: 10.
- Murai, Tomohide (Ağustos 1990) On the Potential Threat of China. *Academic Journal*, Tokyo Defense University.
- Paradise, James. (2012). International Education: Diplomacy in China. *The Brown Journal of World Affairs*, 19 (1): 195-205.
- Park, Jong Chul. (2017). The Prospects for U.S.-DPRK Relations and U.S.-ROK Coordination on the North Korean Policy. *The Journal of East Asian Affairs*, 31(2): 1-32.
- Premesha, Saha.&Mishra, Abhisek. (2020). The Indo-Pacific Oceans Initiative: Towards a Coherent Indo-Pacific Policy for India, *ORF Occasional Paper*, 292, 1-46.
- Revere, Evans (drl). (2014). *Security and Diplomatic Cooperation between ROK and US for the Unification of the Korean Peninsula*. ABD: Brookings Institution.
- Runde, Daniel (2017). (Rep.). Center for Strategic and International Studies (CSIS).
- Sang, Choe (2015). The New Markets of North Korea: Jangmadang. *American Journal of Management*. 15(4).
- Schortgen, Francis. (2017). The Political Logic of Economic Backwardness in North Korea. *North Korean Review*, 13 (2): 48-65.
- Scott, Matthew (2018). "Transcontinentalism: Technology, Geopolitics, and the Baghdad and Cape-Cairo Railway Projects, c. 1880-1930", New Castle University, 49.
- Skocpol, T. (1977). Wallerstein's World Capitalist System: A Theoretical and Historical Critique. *American Journal of Sociology*, 82(5): 1075-1090.
- Su, Peng. Ve Mayer, Maxmillian. (2018), Science Diplomacy and Trust Building: 'Science China' in the Arctic. *Global Policy*, 9: 23-28. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12576>.
- Xiangming, Chen (2020). The BRI and Globalisation. *Regional Studies Policy Impact Books* 2 (2): 29-44. Doi: 10.1080/2578711X.2020.1823711.
- Yılmaz, Şerafettin ve Li, Ban (2020). The BRI-Led Globalization and Its Implications for East Asian Regionalization. *Chinese. Political Science Review*. 5: 395-416 <https://doi.org/10.1007/s41111-020-00145-2>.

Yoon, Jo. (2011). The Effect of US Foreign Policy on the Relationship Between South and North Korea: Time Series Analysis of the Post-Cold War Era. *Journal of East Asian Studies*, 11 (2): 255-287.

申现杰, 肖金成. (2014). 国际区域经济合作新形势与我国"一带一路"合作战略. *公安研究*(5): 93-94.

姜珍. (2016). "一带一路"战略对当代大学生就业的深刻影响. *高教学刊*, No.29 (05): 33-34.

千辰焕. (1997). 中国、韩国、朝鲜三方关系的演变. *国际政治研究* (02): 123-128.

Elektronik Kaynaklar

BBC News (2021). Kim Jong-Un Admits North Korea Facing a 'tense' Food Shortage. (<https://www.bbc.com/news/world-asia-57507456>, 17 Haziran 2021'de erişildi).

Cha, Victor ve David, Kang (2010). Approaching Korean Unification: What We Learn From Other Cases. *CSIS*.

(https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/101217_Cha_ApproachingUnification_WEB.pdf, 30 Haziran 2021'de erişildi).

Campbell, Charlie (2018) What Would Korean Reunification Look Like?" (<https://time.com/5255381/north-south-korea-kim-jong-un-reunification/>, 23 Haziran 2021'de erişildi).

Denyer, Simon, ve Erickson, Amanda (2017). Beijing Warns Pyongyang: You're on Your Own if You Go after the United States. *Washington Post*. (https://www.washingtonpost.com/world/china-warns-north-korea-youre-on-your-own-if-you-go-after-the-us/2017/08/11/a01a4396-7e68-11e7-9026-4a0a64977c92_story.html, 20 Haziran 2021'de erişildi).

Dollar, David (2015). The AIIB and the 'One Belt, One Road'. *Brookings* (<https://www.brookings.edu/opinions/the-aiib-and-the-one-belt-one-road/>, 30 Haziran 2021'de erişildi).

Fuchs, Michael, ve Haneul Lee. t.y. "Bridging the Divide in the U.S.-South Korea Alliance". *Center for American Progress*.

(<https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2020/11/23/493041/bridging-divide-u-s-south-korea-alliance/>, 18 Haziran 2021'de erişildi).

Girard, Bonnie (2018) Would Korean Reunification Threaten China?, *The Diplomat* (<https://thediplomat.com/2018/06/would-korean-reunification-threaten-china/>, 24 Haziran'da erişildi).

- Hankyoreh (2021). Fundamental problems of S. Korea-US alliance. (https://english.hani.co.kr/arti/english_edition/english_editorials/997748.html, 21 Haziran 2021'de erişildi).
- İNSAMER (2020). (https://insamer.com/tr/kuzey-kore_3243.html, 23 Haziran 2021'de erişildi.)
- Jang, Seulkee (2021). North Korea's Electricity Situation Worsens Compared to Last Year. *Daily NK*. (<https://www.dailynk.com/english/north-koreas-electricity-situation-worsens-compared-to-last-year/>, 14 Haziran'da erişildi).
- Japonya Dışişleri Bakanlığı. (2016, August 27). Address by Prime Minister Shinzo Abe at the Opening Session of TICAD VI. Ministry of Foreign Affairs of Japan. (https://www.mofa.go.jp/afr/af2/page4e_000496.html, 21 Haziran 2021'de erişildi.)
- Johanssen, Daniel (2017). China and the rogues: How China Deals With Pariah States. *The Diplomat*. (<https://thediplomat.com/2017/06/china-and-the-rogues-how-china-deals-with-pariah-states/>, 26 Haziran 2021'de erişildi).
- Joseph S. Bermudez, Jr. 2017. Overview of North Korea's NBC Infrastructure. *US-Korea Institute at John Hopkins SAIS*. (<https://www.38north.org/wp-content/uploads/pdf/NKIP-Bermudez-Overview-of-NBC-061417.pdf>, 23 Haziran 2021'de erişildi).
- Lee, Hwan Tan (2016) One Belt, One Road Strategy and Korean-Chinese Cooperation. *International Institute for Asian Studies*. (<https://www.iias.asia/the-newsletter/article/one-belt-one-road-strategy-korean-chinese-cooperation>, 12 Haziran 2021'de erişildi).
- Moore, Schuyler (2017). Korean Unification: Challenges and Opportunities. *RealClear Defence*. (https://www.realcleardefense.com/articles/2017/10/18/korean_reunification_challenges_and_opportunities_112490.html, 23 Haziran 2021'de erişildi.)
- Pardo, Pahecho (2018) "Will America Lose Seoul? Redefining a Critical Alliance". *War on the Rocks*. (<https://warontherocks.com/2018/09/will-america-lose-seoul-redefining-a-critical-alliance/>, 27 Haziran 2021'de erişildi).
- Park, Jae-Hyuk (2020). North Korea Seeks Digital Transformation in 2020. *Korea Times*. (https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2021/06/103_281423.html, 24 Haziran 2021'de erişildi).
- Power, John (2018). Could Hong Kong's 'One Country, Two Systems' Work for Korea?. *South China Morning Post*. (<https://www.scmp.com/week-asia/geopolitics/article/2170456/could-hong-kongs-one-country-two-systems-work-korea>, 30 Haziran 2021'de erişildi).

- Refinitive (2019). China's Belt and Road Initiative: What's in it for the world? (https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/reports/refinitiv-zawya-belt-and-road-initiative-report-2019.pdf, 16 Haziran 2021'de erişildi.)
- Reuters (2017). Russian Firm Provides New Internet Connection to North Korea | (<https://www.reuters.com/article/us-nkorea-internet-idINKCN1C70D2>, 18 Haziran 2021'de erişildi).
- Riela, Stefano (2019). Connectivity and Openness as 'Drivers' for Growth. *ISPI*. (<https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/connectivity-and-openness-drivers-growth-22158>, 13 Haziran 2021'de erişildi).
- Rogin, Josh.(2011). WikiLeaks: China's next President Lashed out in Mexico against 'Well Fed Foreigners'. *Foreign Policy*. (<https://foreignpolicy.com/2011/01/12/wikileaks-chinas-next-president-lashed-out-in-mexico-against-well-fed-foreigners/>, 20 Haziran 2021'de erişildi).
- Silk Road Briefing (2020). China Belt and Road Projects Value Now Exceeds US\$4 Trillion-Silk Road Briefing. (<https://www.silkroadbriefing.com/news/2020/11/25/china-belt-and-road-projects-value-now-exceeds-us4-trillion/> 12 Haziran 2021'de erişildi).
- Statista (2019). "South Korea GDP Comparison with North Korea" (<https://www.statista.com/statistics/1035390/south-korea-gdp-comparison-with-north-korea/>, 20 Haziran 2021'de erişildi.)
- Talmadge, Eric (2017) North Korea's Digital Divide: Online Elites, Isolated Masses. *Chicago Tribune*. (<https://www.chicagotribune.com/business/blue-sky/ct-north-korea-digital-divide-20171111-story.html>, 24 Haziran 2021'de erişildi).
- Vatanka, Alex. (2021). Making Sense of the Iran-China Strategic Agreement. *Middle East Institute*. (<https://www.mei.edu/publications/making-sense-iran-china-strategic-agreement>, 26 Haziran 2021'de erişildi).
- Winnefield, James ve Morell, Michael (2017). Realism and North Korea. *The Cipher Brief*. (https://www.thecipherbrief.com/column_article/best-of-realism-and-north-korea, 30 Haziran 2021'de erişildi).
- Yılmaz, Tuğrul Oğuzhan (2019). "Çin'in Sahraaltı Afrika'daki Stratejik Etkileşimleri ve Demiryolu Projeleri", AFAM (<https://www.afam.org.tr/cinin-sahraalti-afrikadaki-stratejik-etkilesimleri-ve-demiryolu-projeleri/>, 28 Haziran 2021'de erişildi).
- <https://www.gica.global/initiative/belt-and-road-initiative>, 23 Haziran 2021'de erişildi.

<http://cpec.gov.pk/>, 25 Haziran 2021'de erişildi.

<https://eng.yidaiyilu.gov.cn/>, 15 Haziran 2021'de erişildi.

<https://www.notimerica.com/politica/noticia-rusia-china-no-descartaran-mas-sanciones-iran-ue-20090922231141.html>, 23 Haziran 2021'de erişildi.

http://www.chinatoday.com.cn/ctenglish/2018/ii/201912/t20191226_800188555.html, 27 Haziran 2021'de erişildi.

<https://beyondparallel.csis.org/making-solid-tracks-north-and-south-korean-railway-cooperation/>, 25 Haziran 2021'de erişildi.

<https://www.bbaqw.com/wz/8721.htm>, 20 Haziran 2021'de erişildi.

ÇİN'DE SINIRAŞAN BİR AZINLIK OLARAK KORELİLER

Abdürreşit Celil KARLUK*

Giriş

Büyük ölçüde Mançu İmparatorluğu sınırları üzerinde kurulan Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) sosyolojik gerçeği gereği çok milliyetli ve çok inançlı dolayısıyla birbirinden farklı veya birbirine yakın çok sayıda kültürlerin yaşadığı bir ülkedir. İşbu sosyolojik gerçeklik ÇHC kurulduğunda kabullenilmiş olup bu durum ÇHC anayasasının giriş bölümüne şu şekilde yansımıştır:¹ “Çin Halk Cumhuriyeti, ülkedeki bütün milliyetlerin ortaklaşa katılımı ile inşa edilen çok milliyetli ülkedir/中华人民共和国是全国各族人民共同缔造的统一的各民族国家”. Başta Çin anayasası olmak üzere ilgili yasalar ülkedeki çoğunluk olan Han Çinlilerinden başka 55 milliyeti² azınlık milliyet olarak kabul etmiştir (Wai, 2013: 87). Bunların içinde nüfus ve nüfuz bakımından ezici çoğunluk olan Han milliyeti ülkenin egemen milleti, geri kalan 55 milliyet ise, azınlık milliyet olarak kabul edilmiştir (Gu&Luo, 2003: 2). Azınlıkların yoğun olarak yaşadıkları bölgelerdeki nüfus yoğunluğu, arazi büyüklüğü ve tarihsel coğrafi sınırları dikkate alınarak ilgili milliyetler için özerk bölge, özerk oblast, özerk ilçe, özerk kasaba, özerk köy gibi idari birimler tesis edilmiştir. Buna göre, ÇHC sınırları içinde 5 özerk bölge (*Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi, Xizang Tibet Özerk Bölgesi, Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi, Ningxia Döngen Özerk Bölgesi ve İç Moğolistan Moğol Özerk Bölgesi*), 30 özerk oblast, 120 özerk ilçe tesis edilmiştir. Buna göre, 55 azınlığın 44’ü yoğun olarak yaşadıkları bölgelerinde Çin tarzı özerklik elde

---

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü ORCID 0000-0002-2268-033X.

¹ 中华人民共和国宪法 /Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası, http://www.gov.cn/gongbao/content/2004/content_62714.htm, erişim: 17.03.2017.

² Çin sosyolojisi ve literatüründe yaygın kullanılan Minzu tanımlamasının hangi durumlarda *Milliyet* olarak okunması veya anlaşılması için bakınız: Karluk, 2019: 10-11.

etmiş (Karluk, 2009: 83) olup azınlıkların %71'i özerklik statüsü bulunan bölgelerde yaşıyorlar.³ Bu özerk bölgelerin toplamının yüz ölçümü 6.169.458 kilometre kare olup bu oran ÇHC yüz ölçümünün %64,3'ünü teşkil etmektedir (Deng, 1998: 42).

Çin sosyolojisi ve literatüründe yaygın olan Minzu/民族 kavramı⁴ Çin'deki yasal azınlıkları tanımlamak için kullanılmıştır. Buna göre, bir grubun azınlık milliyet olarak kabul edilmesi için belirlenmiş ölçütler bulunmaktaydı. Bu ölçüt, ÇKP iktidarının başlangıcında daha çok Stalinist bir tanımlama ile belirlenmişti. Bu tanımlaya göre Çin'de belirli grubun bağımsız *Minzu*/milliyet olabilmesi için “*dört ortak özelliği*” bulundurması gerekiyordu. Stalin tarafından tanımlanmış olan işbu milliyet tanımında bulunması gereken özellikler şunlardan ibaret idi (Stalin, 1990: 28): *ortak dil, ortak mekân/teritorya, ortak iktisadî yaşam ve ortak kültür esasında teşkil etmiş olan ortak psikolojik özellik*. Bu özellikler içinde önemli belirleyici ölçüt olarak dilin kendini gösterdiği, Döngenler (Müslüman Çinli) haricindeki hakların birer ayrı milliyet olarak belirlenmesinde belirleyici olduğu görülmüştür. Fakat işbu uygulamanın ÇKP'nin karakteri ve dönemin şartları gereği tartışmaya açık olmayan, ÇKP ve Han Çinli çıkarlarının önceleyen politik karar olduğu zamanla anlaşılmıştı. ÇKP idaresinin Çinli olmayan halkları bölerek veya mevcut “millet veya milliyet” statüsünü zamanla aşındırarak “etnik grup” statüsüne düşürme gayesine hizmet edeceği soğuk savaş sonrası uygulamaya koyduğu ikinci nesil milliyetler politikasının icra edilmeye başlaması ile iyice anlaşılmıştır. İşte bu tanımlama çerçevesinde ÇHC sınırları içindeki farklılıkların bağımsız bir milliyet olup olmadığına ilk olarak 1953 yılında yapılan Çin birinci ulusal nüfus sayımında karar verilmeye başlanmıştır. İlk nüfus sayımında 400'den fazla farklı grup kendilerini bağımsız birer milliyet olarak tanımlamışsa da yönetim sadece 41 grubu bağımsız milliyet olarak tanımış ve yasal statü vermiştir (Song&Chen, 2001: 248). 1964 yılında yapılan ikinci nüfus sayımında 53 milliyet nüfus sayımına kaydedilmişken, daha sonraki yıllarda (1982, 1990 ve 2000) 56 farklı milliyet kayıt edilegelmiştir. Geri kalan 350 grubun milliyet özelliği taşımadığı, aslında bazı milliyetlerin parçası olduğu düşünülerek o

³ China's Yearbook of Ethnic Information 2005, Editorial Committee of China's Yearbook of Ethnic Information, P. 675. 1990 nüfus sayımına göre yapılan kategorilendirme için bakınız Dai, 2000: 2.

⁴ Minzu kavramının nasıl anlaşılması için Karluk tarafından yapılan detaylı sosyolojik betimleme ve açıklama için bakınız: Karluk, 2019: 20-23.

milliyetlere tabi edildiyse de 1990 yılına gelindiğinde hâlâ 749,341 Çin vatandaşının milliyeti belirsizliğini koruduğu nüfus sayımlarına yansımaya devam etmiştir (Karluk, 2009: 66). Bu süreçte dilsel farklılığı şive düzeyinde olan ve geleneksel Türk kimliğini dayatılmış alt kimliklerden (Uygur, Özbek, Tatar) üstün gören Doğu Türkistanlılar için SSCB rejiminin Türkistan ve Kafkasyalılara uygulamış olduğu yöntem aynen uygulanmış, Türk kimliğini savunmayı politik suç kategorisine almıştır. Sadece verilmiş kimliklerin milli kimlik olarak kabullenilmesi zorunlu kılınmıştır. Koreli gibi göçmen halkların kimliği ise asli kimliği ile birlikte kabul edilmiş, Çince milliyet adının da sınır ötesindeki ana kitlesi ile aynı olmasına müsaade edildiyse de bu “izin” Kırgızlar ve Tatarlar için geçerli olmamıştır.

Çin sosyolojisi ve siyaset biliminde *Sınırşan Milliyetler* (跨界民族 /Kuajie Minzu) kavramı bulunmaktadır. Bu kavram ilk olarak 1980 yılında Merkezi Milliyetler Üniversitesi (yeni Adı ile Çin Minzu Üniversitesi) öğretim üyesi Chen Yongling(陈永龄) tarafından ortaya atılmış, daha sonra ilgili üniversitenin Etnoloji Bölümü öğretim üyelerince işlenmiştir (Piao, 2019: 16). Bu kavram ve ilgili kavram eksenindeki görüşler Çin literatüründe 1990 sonrasında daha yaygın kullanılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle, SSCB'nin dağılmasıyla ortaya çıkan Türk cumhuriyetleri realitesi ile yeni küresel konjonktür Çin'in sınır ve güvenlik algılarında ÇKP rejiminin doğasına uygun zorunlu dönüşüm ve değişimleri ortaya çıkartmıştır. Bu süreçte suni politik sınırlar ile ayrılmış olan Türkistan'ın doğusuyla batısı arasındaki sosyal ve kültürel etkileşim, normalleşen diplomatik ilişkilere bağlı olarak hızla artmıştır. Bu nevi artan etkileşimler sadece Çin'in kuzeybatısındaki Türk soylular arasında değil, Çin'in kuzeyindeki Moğollar, kuzeydoğusundaki Mançu-Tungus dilli halklar, Koreliler, Güney Çin'deki (Güneydoğu ve Güneybatı Çin) onlarca azınlıklar ile Tibetlilerin de yaşadıkları bölgelerin ötesinde yaşayan akrabaları ile olan etkileşimler için de geçerli olmuştur. Yani tüm sınır bölgelerinde yaşayan azınlıkların sınırın ötesinde yaşayan akrabaları ile sosyal, kültürel etkileşimleri artmıştır. Özellikle, Türk soylular arasında artan kültürel etkileşimlerin politik birleşmeye veya birleşik Türkistan mefkuresine hizmet edeceği korkusu ÇKP karar vericilerinde bir travma yaratmıştır. Sosyal Bilimler Akademileri ile üniversitelerde görevli akademisyenlerin sınırın her iki tarafındaki haklara yönelik “akademik” kaygıyı arttırması ve bu yönde araştırmalar yapması için önemli fonlar ayrılmıştır. Bu kaygının Çin'in tüm sınır bölgelerine yayılarak

“Sınır politiği araştırmaları” (边疆政治学) veya “Sınıraşan milliyetler araştırmaları” adı altında yürütüldüğü görülmektedir. incenin ince yapısından dolayı farklı karakterlerin de kullanıldığı görülmüştür. Örneğin erken dönemlerde doğrudan “sınır, hudut, kenar” anlamına gelen “界/Jie, 境/Jing” kullanılmış, daha sonra ise “lke veya Ulus” anlamına gelen “国/Guo” yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Yani “Ulus tesi veya Sınır tesi Milliyetler Araştırmaları” (跨国民族研究/Kuaguo Minzu Yanjiu) şeklinde yaygınlaşmıştır (Ma&Zhang, 2002). Özetlemek gerekirse, Çin literatüründe yaygın olan sınıraşan milletler kavramı şu şekilde açıklanmıştır: “uzun süreli tarihsel gelişme evresinde oluşmuş, ayrı ayrı olarak iki veya daha fazla modern ülkelerde yaşayan aynı milletin mensuplarıdır. Burada kast edilen “sınır” devlet hudutları, yani ülke sınır hattıdır” (Jin&Wang, 1994). “Sınır tesi milletler” kavramını ortaya atanlar veya ilgili kavramı kullananlar işbu kavramın sınırdaş olsun olmasın iki veya ikiden fazla ülkede yaşayan aynı kökten gelen, ortak kimliği paylaşan halklara yönelik kullandığını belirtmişlerdir (Ma, 1995: 33). Günümüzde Çin’de yaşayan 55 azınlık içinde 31’i resm olarak sınıraşan milliyetler olarak belirlenmiş olup ilgili araştırmaların hedef kitlesi olarak seçilmiştir. Daha sonra güvenlik araştırmacılarının da bu alana dhil olmasıyla bazı halklar daha fazla güvenlik tehdidi kategorisinde değerlendirilmiş, Xi Jinping Dönemi’nde Çin rüyasının gerçekleşmesinde engel “faktörler” kategorisine alınarak topyekn cezalandırılmasına teorik ve ideolojik zemin hazırlamıştır.

Çin sosyolojisi, etnolojisi, siyaset bilimi, kamu yönetimi gibi alanlarda sıklıkla kullanılmaya devam eden sınıraşan milliyetler kavramı en çok Doğu Türkistan, İ Moğolistan, Tibet, Zhuang zerk Bölgesi olmak üzere diğer Çin sınırında yaşayan aynı zamanda sınırın öteki tarafında bağımsız ülkeleri bulunan milliyetlerin araştırılmasında kullanılmıştır. Konumuz olan Kore azınlığı da Çin’e komşu olan Güney ve Kuzey Kore uluslarının bir parçası olup Çin’in sınıraşan azınlıklarından birisidir. Bu çalışmada, Çin’de yasal bir azınlık olarak kabul edilmiş olan Çin’deki resm adı “Chaoxian milliyeti/朝鲜族” şeklinde adlandırılan Kore azınlığı hakkında etnolojik ve sosyolojik bilgiler verilecektir. Aynı zaman Çin’in iki Kore ile olan ilişkilerindeki rolü, konumu üzerinde de durulacaktır. İşbu çalışmanın verileri konu ile ilgili daha önce yapılmış literatür çalışmaları ile yazarın Çin’de akademik çalışmalarını sürdürdüğü yıllarda (2003-2014) yaptığı saha çalışmaları ve eğitim-ğretim sürecinde yaptığı gözlemler, mülakatlara dayanmaktadır.

Kökenleri: Çin'deki yaygın etnoloji verilerine göre, Koreliler Çince'de Çavşian milliyeti (朝鲜族) olarak adlandırılır iken, işbu Çavşian adının “Su” ile ilintili olduğu belirtilir. Hatta onların yaşadıkları yerin güneşi erken gören yer olduğundan dolayı “Güneş” ile ilintili olduğu şeklinde de iddialar vardır (Qi, 2004: 421). Çin'de Koreli azınlığı ilgili araştırmalar, Çin'de yaşayan Korelilerin son 400 yıllık tarihi süreçte Kore yarımadasından çeşitli tarihlerde ve çeşitli nedenlerden ötürü gerçekleşen göçler sonucunda oluştuğunda hemfikirlerdir. Buna göre, Çin'de yaşayan Koreli nüfusun dört farklı kaynaktan oluştuğuna dair resmî görüş mevcuttur. Bu resmî görüşe göre⁵, ilki, 17 yüzyılda Muahhar Jin⁶ sülalesi tarafında esir alınmış Kore askerleri ile kaçırılan Kore halkı; ikincisi, 19. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarında çöküş içindeki Kore hanedanlığından göç eden iflas etmiş Koreli köylüler ve sığınmacılar; üçüncüsü, 1910'da Japon işgali sonrası göç eden Japon karşıtı gruplar ve Japon sömürgesi altında iflas eden Koreli köylüler; dördüncü grup ise 1937-1945 arasında Japonların zorla göç ettirdiği sözde “Koreli Muhacirler”dir.

Bu bölgede yaşayan Koreliler, Chosun ve Mançu-Qing Dönemlerinden günümüze kadar olan süreçte feodalizm, sömürgeciliğin kuklası olan Manchukuo sürecinden sonra ise Mao'ist devrimler ile sosyalist plan ekonomisini, 1980 sonrasında ise reform ve açılım süreci ile sosyalist piyasa ekonomisi sürecini deneyimleyerek günümüze ulaşmıştır (Park ve diğerleri, 2020: 919). Bütün bu yaşananlar Çin vatandaşı Korelilerin hafızalarında canlı olup kimlik algılamalarını da derinden etkilemiştir.

“Koreli”-Kore Milliyeti: Koreliler günümüzde 144 ülkede yaşamaktadırlar. Esas çoğunluk (%92,8) Kore yarımadasında Kuzey Kore ile Güney Kore'de yaşamaktadır. Kore dışında yaşayan Korelilerin sayısı yaklaşık 5,22 milyon dolayındadır. Bunun içinde sadece Çin'de yaşayan Korelilerin oranı %37,1 olup Kore yarımadası dışındaki en kalabalık Koreli nüfusu olarak biliniyor (Zhu, 2000: 49).

---

⁵ Çin Milliyetler İşleri Komitesi Milliyetler Sorunu Araştırma Merkezi (国家民委民族问题研究中心编), Çin'deki Milliyetler (国民族), Merkezi Milliyetler Üniversitesi Yayınevi (中央民族大学出版社), 2001, Sayfa: 171-172.

⁶ Mançurya bölgesinde 1616 yılında Nurhaci önderliğinde Cürcenler tarafından kurulan bir sülaledir. 1636 yılında Hong Tayci tarafından adı “Büyük Qing/大清” olarak değiştirilmiş ve bütün Çin'e hâkim olmuş bir Mançu imparatorluğuna (1636-1911) dönüşmüştür. Mançular hükümler döneminde Çin topraklarına Moğolistan, Doğu Türkistan, Tibet ve Tayvan'ı da katarak bugünkü Çin'in politik haritasının şekillenmesine katkıda bulunmuş, nihayetinde Çinliler içinde asimile olmuş bir Kuzeydoğu Asya halkıdır.

Günümüzde Çin literatüründe adına “Chaoxian milliyeti/ 朝鲜族” şeklinde adlandırılan Kore kökenli azınlığın resmî adındaki “Chaoxian/朝鲜” doğrudan Kuzey Kore için kullanılan “Chaoxian” adı ile aynıdır. Çünkü modern Çince Güney Kore için “Hanguo/韩国” adı kullanılarak kuzeyden hem devlet ve millet adı olarak hemde zihniyet olarak kesin bir şekilde ayırt edilmektedir. ÇKP iktidarı öncesinde Çin sınırları içinde yaşayan Koreliler için kullanılan adlandırmanın birbirinden farklı ve karışık olduğu görülmüştür. Örneğin, Koryolular manasında “Gaoliren/高丽人”, Koreli anlamında “Xianren 鲜人”, “Chaoxianren 朝鲜人”, “Hanren 韩人” Koreli Muhacir anlamında, “Hanqiao 韩侨”, daha çok Güney Koreli anlamında “Hanguoren/韩国人”. Günümüzdeki resmî adı olan Chaoxian milliyeti/ 朝鲜族 tanımlaması ise Eylül 1952’de ÇKP iktidarının Jilin eyaletine bağlı Yanbian bölgesinde, “Yanbian Koreli Özerk Bölgesi/延边朝鲜民族自治区” tesis etmesi ile kullanılmaya başlamıştır. Özellikle Nisan 1955 tarihinde ÇKP, Jilin eyaleti bürosu ile Jilin eyalet hükümeti kararıyla “Yanbian Koreli Özerk Bölgesi/延边朝鲜民族自治区” statü değişikliği (düşürülerek) ile “Yanbian Kore Milliyeti Özerk Oblasti/延边朝鲜族自治州” olarak değiştirilmesi ile sabitlenmiştir (Piao, 2019: 37). Bu tarz isimlendirme esasında ÇKP iktidarının daha öncekilerden farklı olarak Korelileri ülke sınırlarında bulunan muhacir grup olarak görmek yerine ülkenin yasal bir azınlığı olarak resmî şekilde tescil ettiğinin de bir göstergesi olmuştur (Sun, 2009: 732).

Demografik Yapısı ve Özerk Bölgeleri: Çin sınırları içinde yaşayan Kore azınlığının toplam nüfusu hakkında resmî veriler Çin Milliyetler/Azınlık İşleri Komitesi ağ sayfasından şu şekilde verilmiştir⁷:

“2010’da yapılan son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 1.830.929 kişidir. Çin’in Kuzeydoğusunda bulunan Heilongjiang, Jilin ve Liaoning eyaletlerine bağlı Tümen, Yalu, Mudan, Songhua ırmakları ile Liaohe, Hunhe ırmaklarının vadilerinde yoğun olarak yaşıyorlar. Buna göre, Jilin eyaletinde 1.145.000 kişi, Heilongjiang eyaletinde 388 bin kişi, Liaoning eyaletinde ise 241 bin kişi yaşamaktadır. Bunlardan başka yaklaşık 148 bin Kore azınlığı Pekin, Shandong, İç Moğolistan, Hebei, Tianjin gibi eyalet ve metropollerde dağınık bir şekilde yaşamaktadırlar.”

---

⁷ Kore Milliyeti/朝鲜族 www.neac.gov.cn/seac/ztzl/cxz/gk.shtml, erişim: 05.05.2021.

Çin’de yaşayan Korelilerin demografik yapısındaki değişime baktığımızda nüfus artışının istikrarlı olduğu son yıllarda ise artışın durduğu görülmüştür. Tarihsel sürece baktığımızda, daha öncede belirtildiği üzere, yakın tarihte Kore’den göç edenlerin ilgili artışta önemli olduğu biliniyor. Örneğin 1918 yılında kuzeydoğu Çin’in çeşitli bölgelerinde 360 binden fazla bir Koreli nüfusu var iken, 1920 yılında bu nüfus 450 bini geçmiştir. Japon işgali döneminde Kore yarım adasından kuzeydoğu Çin’e göç eden veya göç ettirilen Korelilerin eklenmesi ile bölgedeki Koreli sayısının hızla arttığı görülmüştür. Japonya’nın teslim olması ile önemli oranda Korelilerin Kore yarımadasına döndüğü de biliniyordu. Örneğin, Japonya’nın Mançurya egemenliği sona ermeden önce (1945) kuzeydoğu Çin’deki Koreli nüfusu 2.163.115 olup 1947 yılına gelindiğinde bu sayının 1.402.131 kişiye indiği görülmüştür. 1953 yılında yapılan ilk nüfus sayımında bu düşüş devam etmiş ve Çin’deki Korelilerin toplam nüfusu 1.120.400 kişi olarak kayıtlara geçmiştir (akt. Piao, 2019: 59).

Çin Halk Cumhuriyeti döneminde yapılan toplam beş nüfus sayımlarında ayrı ayrı olarak 1 milyon 120 bin (1953), 1 Milyon 330 bin (1964), 1 milyon 760 bin (1982), 1 milyon 920 bin (1990) dolayında olduğu bu rakamın 2000 yılında yapılan beşinci nüfus sayımında pek de değişmediği ortaya çıkmıştır. Doğum kontrolü politikası ve Korelilerdeki kentleşme düzeyinin artmasıyla birlikte nüfus artışının durgun veya gerilemeye başladığı biliniyor. Özellikle, özerkliği bulunan bölgelerdeki nüfus artışı belirgin şekilde eksilerde seyretmeye devam etmektedir (Lei, 2003: 571).

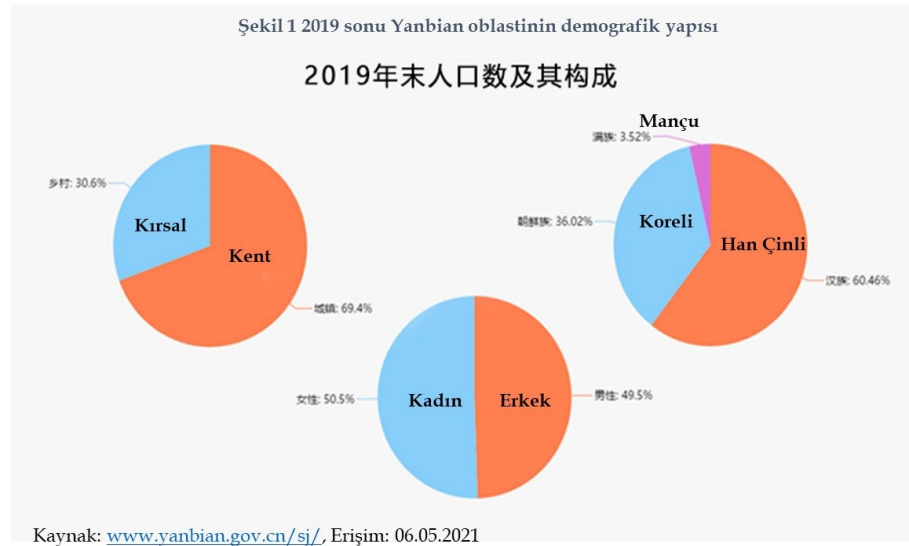
ÇKP yönetimi Korelilerin en yoğun olarak yaşadığı iki bölgede özerk idari birimler tesis etmiştir. Bunlar, Yanbian Koreli Özerk Oblastı (延边朝鲜族自治州) ve Changbai Koreli Özerk İlçesi (长白朝鲜族自治县)’dir.

The Economist

Yanbian Koreli Özerk Oblastı Çin’de en erken tesis edilen özerk idari birimlerden biri olup 3 Eylül 1952 tarihinde kuzeydoğu Çin’de (Mançurya bölgesi) tesis edilmiştir. Yanbian oblastinin toplam yüzölçümü 42 bin 700 km² olup Jilin eyaleti toplam yüz ölçümünün ¼ ini teşkil etmektedir. 2019 yılsonu itibari ile oblastin demografik yapısına baktığımızda, toplam nüfusunun 2.072.000 kişi olduğu görülmüştür. Demografik verilerde dikkat çeken husus ise, Yanbian nüfusundaki doğal artış oranlarındaki düşüştür. Örneğin 2019 yılında doğum oranı %6,86, ölüm oranı %7,99 olup doğal artış oranının -%1,12 olduğu ortaya çıkmıştır.⁸

Aşağıdaki şekil 1’den de anlaşılacağı üzere Yanbian oblastinin toplam nüfusu içindeki Koreli nüfusun oranı %36, Han Çinli nüfusun ise %60 dolayında olduğu, nüfusun kadın erkek dengesinde kadın nüfusunun daha fazla olduğu, nüfusun 2/3’sinden fazlasının kentlerde yaşamaktadır. Bu durum, Kore azınlığının Çin’deki diğer azınlık milliyetlere göre daha fazla kentli nüfus barındırdığını, eğitim başta olmak üzere ekonomi ve kültür alanlarında diğer azınlık milliyetlere nazaran çok daha belirgin konumda olduğunu açıklanmasında önemli etkenlerdendir.

⁸ Yanbian Koreli Özerk Oblasti 2009yıllık gayrisafi hasılatı ve toplumsal gelişme istatistik raporu/ 延边朝鲜族自治州 2019 年国民经济和社会发展统计公报, www.yanbian.gov.cn/sj/tjgb/202006/t20200604_152275.html, Erişim: 05.05.2021.

Çin'deki diğer azınlıklara nazaran Korelilerin doğal nüfus artışı ters bir istikamette seyretmeye başladığı görülmüştür. Özellikle, 1996 yılından itibaren sürekli bir eksi çoğalmanın söz konusu olduğu aşağıdaki tablodan da anlaşılmaktadır (Liang, 2000: 11).

Yanbian Korelilerin Demografik Yapısındaki Değişimler

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Toplam Nüfusu (Bin)	839	846	849	855	855	860	859	856	851
Doğan	11.600	9.600	8.400	6.500	5.800	5.000	4.300	3.800	3.700
Doğum oranı (%)	13,83	11,37	9,88	7,58	6,79	5,84	5,06	4,52	4,42
Ölüm oranı (%)	6,74	6,45	6,15	6,06	6,02	5,81	6,13	5,61	5,74
Doğal artış oranı (%)	7,09	4,92	3,73	1,52	0,74	0,03	-1,07	-1,09	-1,32

Tablodan da anlaşılacağı üzere, Korelilerin nüfusu ister özerkliği bulunan bölgede ister ülke genelinde olsun bir azalma eğilimi içindedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri Çin'de artan nüfus hareketliliği ile 1990 sonrası Çin'de artan Güney Kore yatırımlarının yarattığı fırsatlardır. Bundan dolayı Korelilerin nüfusu kuzeydoğuda azalma eğilimi gösterir iken, diğer Çin kentlerinde artış eğilimi göstermiştir. Örneğin, 1990 yılında kuzeydoğu Çin'in üç eyaletindeki Korelilerin nüfusu Çin'deki toplam Koreli nüfusun %97,15 iken, 2010 yılında bu oran %87,79'a gerilemiştir. Buna mütakabil, doğu Çin'deki sahil kentlerde Koreli nüfusu artışa geçmiştir. Pekin'de yaşayan Korelilerin nüfusu 1990 yılında Çin'deki Koreli nüfusu içindeki oranı %0,40 iken, 2010 yılında %2,04'e yükselmiş, Tianjin'de %0,09'dan %1,00'e yükselmiş; Şanghay'da %0,04'ten %1,22'e, Shandong'da %0,17'den %3,36'a yükselmiştir. Bir diğer ticaret ve sanayi şehir olan Guangzhou'da %0,03'ten %0,96'ya yükselmiştir (Piao, 2014).

Yanbian Koreli özerk oblasti coğrafi olarak Çin'in, Kuzey Kore ve Rusya ile sınırdış olduğu bölgesinde yer almaktadır. Oblastın kuzeydoğusu Rusya federasyonu ile güney tarafı ise Tümen nehri ile Kuzey Kore ile sınırdıştır. Oblastın toplam sınır uzunluğu 755,2 kilometre olup bunun içinde Çin-Kuzey Kore sınırı 522,5 kilometre, Çin-Rusya Federasyonu sınırı ise 232,7 kilometredir. Oblast idari yapılanması içindeki 5 ilçe, 22 köy ve 238 mahalle bahsi geçen iki yabancı ülke ile doğrudan sınırdış idari birimlerdir. Sınır

hattında 10 adet yurtdışına açık serbest ticaret bölgesi bulunmaktadır. Bunlardan ikisi Rus-Çin sınırında, sekizi ise Çin-Kuzey Kore sınırındadır. Yanbian bölgesi Kuzeydoğu Çin'in yurtdışı bağlantısının sağlandığı Kuzeydoğu Asya'nın bölgesel ekonomi, nüfus ve coğrafi merkezinin kesişme noktası konumundadır.

Bir diğer Korelilerin yoğun olarak yaşadığı aynı zamanda özerkliği bulunan bölge Changbai Koreli Özerk İlçesidir. İşbu özerk ilçe 15 Eylül 1958 tarihinde tesis edilmiş olup Jilin eyaletinin Tonghua (通化) bölgesine bağlıdır. Özerk ilçe Jilin eyaletinin güneydoğusundaki Kuzey Kore ile sınırdaş bölgesindeki Changbai Dağı'nın güney yamacı ile Yalu Nehri'nin yukarı kesimlerindeki arazi üzerindedir. İlçenin toplam yüz ölçümü, 2.505,96 km² olup güneydoğusu Kuzey Kore ile doğrudan sınırdaştır. İlçe, altı kasaba, beş köy ve yetmiş yedi mahalleden oluşan bir idari yapı olup 2018 yılındaki toplam nüfusu 81.100 kişidir. İlçenin toplam nüfusu içindeki Koreli nüfusun oranı, %16,47 dolayındadır. Bölgenin çevre illerden çok fazla Çinli göçü almasıyla Çinli nüfusu baskın hale gelmiştir. İlçede Koreli, Han Çinli, Mançu, Döngen, Moğol, Şibe, Dağur olmak üzere 9 farklı milliyet mensupları da yaşamaktadır.⁹

Yaşadığı Bölgelerin Ekolojik Çevresi: Korelilerin yoğun olarak yaşadığı her iki özerk idari birim kuzeydoğu Çin'deki en önemli plato olup arazisinin %87'si ormanlık, ancak %5,2'si ekilebilir arazidir. Çok zengin su kaynaklarına sahip olup 487 adet büyük küçük nehir veya çaylar bulunmaktadır. Bundan ötürü bereketli vadilerinde ünlü Yanbian pirinci yetişir. Ormanlık arazilerde 1.800 çeşit yabani fakat ekonomik değeri olan bitkiler yetişmektedir. Bunun içinde 875 çeşidi ilaç sektöründe kullanılan bitkilerdir. Ayrıca bölgede 500 çeşit yabani hayvan yaşamaktadır. Bölge zengin yeraltı madenleri ile de biliniyor. Bugüne kadar 50 çeşit maden bulunmuştur. Altın yatakları rezervi açısından Jilin eyaletindeki en fazla altın yataklarına sahip bölgelerden biridir. Jilin eyaletinde kireçtaşı rezervi en fazla bölge de burasıdır ve 98 milyon ton civarında rezervi bulunmaktadır. Ayrıca, bölgede 667 milyon ton kömür, 100 milyon ton dolayında petrol rezervi bulunmaktadır.

---

⁹ Changbai Koreli Özerk İlçesi Halk Hükümeti Ağ Sayfası, Nüfus ve Milliyetler 长白朝鲜族自治县人民政府, 人口民族, www.changbai.gov.cn/cbgk/cbgk/201801/t20180108_257128.html, erişim: 07.05.2021.

Ekonomik Yaşamı: Tarihsel olarak, Koreliler genellikle tarımsal üretimle, özellikle pirinç ekimi ile uğraşıp geçimini sağlarlar. Pirincin yanı sıra, besin ürünleri arasında darı, mısır, arpa da üretirler. Yanbian oblastında ekilebilir pirinç tarlası 50 bin dönümden fazladır. Ekonomik değeri olan bir diğer mahsul ise sarı tütündür, bunun yanında başta elma olmak üzere çeşitli meyve de büyük miktarlarda üretilir. İlaç değeri olan ginseng, asarum gibi çeşitli değerli ilaç malzemeleri de yaygın yetiştiriliyor. Koreliler arasında balıkçılık ve geyik yetiştiriciliği de önemlidir.

Günümüzde Koreliler geleneksel ve modern tarım dışında endüstri ve hizmet sektöründe de aktif olarak bulunmaktadır. Örneğin Yanbian bölgesinde endüstri alanlarından enerji, orman ürünleri işleme, kâğıt üretimi, makine, tekstil, maden, elektronik, kimya, inşaat, gıda ve ilaç sektörlerinde; ticaret, kafe-restoran, ulaşım, posta-telegraf, finans, sigorta, teknolojik danışmanlık, iletişim, gayrimenkul, eğlence, kültür, turizm gibi hizmet sektöründe varlık göstermektedirler. Çin'in reform ve dışa açılımı, özellikle Güney Kore'nin Çin'deki yatırımlarının artmasıyla birlikte Çin vatandaşı Koreliler için daha fazla istihdam ve fırsatlar yaratılmıştır. Bundan ötürü endüstri ve hizmet sektöründe çalışanların oranı hızla artmıştır. Çin'in gelişmiş bölgelerinde yaşayan Korelilerin niteliği ve niceliğinde de sürekli artışın olduğuna şahit olunmuştur. Bu durum, Çin vatandaşı Korelilerin diğer azınlıklara nazaran ekonomi, kültür ve eğitim alanında daha ileri konumda olmasını ve kendine yeten özgüvenin de daim olmasını sağlamıştır.

Düğün, Aile ve Ölüm: Korelilerde monogami (tek eşlilik) yaygındır. Geleneksel olarak kuzenler, aynı soyadı taşıyan kuzenler kendi aralarında evlenemezler, Park soyadı taşıyanlar ile aynı soyadı taşıyanlar veya farklı kökenlerden/bölgelerden olanlar evlenemezler. Evlilikte kadınlar erkeklere varır ve kocasının evinde yaşarlar. Çin Halk Cumhuriyeti kurulmadan önce evliliklerde yaygın olan eş seçiminin ebeveynlerin yapılması geleneği ile erken yaşta evlilik alışkanlıklar terk edilmeye başlanmış olup yerine özgürce eş seçme durumu ve yasalarda belirlenmiş olan evlilik yaşında evlenme kültürü daha yaygın hale gelmiştir. Boşanma son derece tabudur ve kırsalda yaşayan dulların yeniden evlenmesi ise hor görülen, hatta dışlanan bir durumdur.

Geleneksel Koreli ailesi büyük aile tarzındadır. Ev içi iş bölümünde genellikle erkek ev dışı işler ile kadın ise ev içi işlerle meşguldür. Ailede erkeğin konumu kadınlardan belirgin şekilde üstündür. Ailenin büyük oğlu

anne-babaya bakmakla mükellef olup miras sahibidir. İkinci oğlan evlendikten sonra kendi ailesini kurar ve bir miktar miras hakkına sahip olur. Kız çocuklarının ise miras hakkı yoktur. Bu durum günümüzde ise değişime uğramış, kadınların aile içindeki konumu eskiye nazaran yükselmiştir.

Yaşlı biri öldükten sonra, yakınlarına ve arkadaşlarına ilgilin ölümü ile ilgili duyuru yapılır iken genellikle evin duvarlarına veya avlu kapısının dışındaki boşluklara not bırakılır. Yakını ölen aile üyeleri üç gün içinde yüzünü yıkamaz, saçını kestirmez ve pirinç yemeği yemez, sadece ölene evlatlık sadakatini göstermeleri gerekir.

Taziye için gelen akraba ve arkadaşlar biraz para ile eşya getirir, cenaze önünde iki veya üç kez eğilir, sonra ölenin ailesiyle karşılıklı eğilerek baş sağlığı dileklerini iletir. Cenaze genellikle üç gün sonra toprağa verilir. Cenaze, evden çıkarılırken genellikle haftanın tekli gününün seçilmesine özen gösterilir.

Cenaze, toprağa verilmeden önce merhuma yeni kıyafetler giydirilir ve eski kıyafetleri yakılır. Mezarlık, çoğunlukla yamacın güney tarafında olur. Gömüldüğünde, ölen kişinin başı dağın tepesine yöneltilir. Cenaze töreninden sonra mezarın önünde adaklar dizilir ve bazı merasimler yapılır. Sonraki üç gün boyunca adaklar yapılır. Ayrıca, önemli bayramlarda, merhumun doğum gününde adaklar yapılarak kabir ziyaretleri gerçekleştirilir.

Dili ve Yazısı: Koreliler, Çin’de kendine münhasıran dili ve yazısı olan bir azınlık olup Kore dili ve Kore yazısını yaygın kullanırlar. Çin’in iç bölgelerine dağılmış Korelilerin çoğu kendi dili ve yazısını yaşatmaya çalışırlar, ama yaygın olarak Çin dili ve yazısını kullanmak zorundalar. Kore alfabesi 15. yüzyılın ortalarında icat edilmiş ve yaygınlaşmıştır. Kore alfabesinde 14 ünlü ve 10 ünsüz olmak üzere toplam 24 harf bulunmaktadır. Yazısı soldan sağa doğru yazılır. Çin’deki resmî söyleme göre (Qi, 2004: 418), Kore dilinin hangi dil ailesine mensup olduğu tartışmalıdır. Bundan ötürü Çin’deki azınlık dilleri sınıflandırmasında “Dil ailesi belirsiz” grubuna dâhil edilir. Ancak bilim dünyasında Altay dili ailesine mensup olduğu görüşünün yaygın olduğu da bilinir (Niyaz, 2005). Çin’de yaşayan Koreliler, çevresindeki Çinlilerle yoğun etkileşim içinde olduklarından dolayı, dilinde yoğun Çince etkisi söz konusudur. Bu etkileşimin kültürel ve zihniyet boyutu da bulunmaktadır. Bundan dolayı olsa gerek Korelilerin Çinliler ile olan iletişimi Uygur, Tibetli gibi Çin dili ve kültürüne mesafeli olan milliyetlerden daha başarılı ve üst seviyededir. Bu durumu Çin’in milliyetler üniversitesinde

akademik kariyer yaptığımız (2003-2014) yıllarda bizzat müşahede etmiş bulunmaktayız. Kıdem ve akademik sermaye yönünden çok daha aşağılarda olan bir Kore kökenli meslektaşın Çinliler ile olan çok başarılı “iletişim” kurabilme yeteneğinden dolayı Türk veya Tibet kökenli diğer meslektaşlardan daha avantajlı konuma yükselebilmiştir. Bu durum, Çin Milliyetler İşleri bakanlığı ile bakanlığa bağlı Pekin’deki tüm idari birimlerde belirgindir. Yani nüfus oranından nüfus oranı misli ile fazladır.

Çin’de yaşayan Koreliler kendi dili ve yazısı ile basın yayın ve eğitim-öğretim faaliyetlerini rahat bir şekilde yürütürler. Koreliler sayıca çoğunluk olmamakla birlikte büyük azınlık olarak kabul edilen Uygur, Moğol, Tibetlilerle neredeyse eşit veya onlardan daha fazla dil ve yazı kullanım haklarına sahip olduğu söylenebilir. Uygur ve Tibetlilerin maruz kaldığı kısıtlama onlar için geçersizdir. Pekin’deki merkezi hükümetin ilgili birimlerinde bahsi geçen büyük azınlıklarla aynı veya daha fazla düzeyde kontenjan sahibi olabilmektedir. Örneğin yazarın uzun yıllar çalıştığı bakanlık düzeyindeki Çin Milliyetler İşleri Komitesi ve alt kuruluşlarındaki Koreli memur, bürokratların sayısı nüfusça kendinden 8-9 kat daha büyük olan Uygurlardan daha fazla idi. Merkezi Milliyetler Üniversitesinin Çin Azınlıklar Dili ve Edebiyatları Fakültesinde Uygur, Moğol, Tibetlilere ait bağımsız birer bölüm bulunmaktadır. Bunun yanında bir Kore Dili ve Edebiyatı Bölümü de bulunmaktadır. Elbette burada iki Kore devletinin etkisi ve önemi söz konusu olduğu söylenebilir. Fakat göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husus ise yukarıda da üzerinde durulduğu üzere Korelilerin Çin kültüründe ve Çin’in bürokratik ilişkiler ağında diğer büyük azınlıklara nispeten daha marifetli ve başarılı olduğu gerçeğidir.

Eğitim ve Kültürü: Koreliler, Çin’deki azınlıklar içinde Çin kültürüne karşı nispeten iyi bağımsızlık geliştiren, daha uzun süre hayatta kalmayı becerebilen ender azınlıklardandır. Bu süreçte Koreliler, daima çocuklarının eğitimine fazlası ile önem veren bu uğurda her tür fedakârlığı yapabilen bir halk olarak öne çıkmıştır. Eğitim işlerindeki ilerlemeler Çin’deki öteki azınlıklara nazaran daima önde olmuştur.

ÇKP iktidarı sonrasında tesis edilen Yanbian Koreli Özerk Oblasti, Korelilerin kendi dili ve yazısı ile eğitim-öğretim yapan tüm kurumların tesis edildiği, nispeten iyi bir eğitim-öğretim mekanizmasına sahip bölge olmuştur. İstatistiki verilere göre (Lei, 2003: 575), 1991 yılının başlangıcında işbu bölgede 5 üniversite ve yüksekokul bulunuyordu. Bunlar Yanbian Üniversitesi,

Yanbian Tarım Fakültesi, Yanbian Tıp Fakültesi, Yanbian Eğitim Yüksekokulu. Bunlardan başka dokuz genel teknik okul, 237 orta öğrenim kurumu, 1.106 ilkokul, iki özürülüler okulu, 49 kırsal meslek lisesi, üç işçi üniversitesi, 11 yetişkin meslek okulu, 13 öğretmen staj okulu ve 1.578 kreş bulunmaktadır.

Bunun haricinde Kuzeydoğu Çin'de Korelilerin yoğun olarak yaşadığı her yerde Kore diliyle eğitim veren ilk ve orta öğretim kurumları tesis edilmiştir. İlk ve orta öğrenimini Kore dili ile tamamlayanlar için üniversiteye giriş sınavları da Kore dili yapılabilmektedir. Bu şekilde Kore dili ile eğitim-öğretim yapan yükseköğretim kurumlarına Korece bilen öğrencilerin kabulü sağlanmış, ülkenin Kore dili bilen eleman ihtiyacı giderilmekle birlikte Korelilerin sosyo-kültürel mevcudiyeti de belirli seviyede teminat altına alınmıştır.

Gelenek-Göreneklere: Korelilerin en sevdiği renk beyaz olduğu için genellikle kıyafetlerinin dikiminde beyaz renkli kumaşlar tercih edilmiştir. Bundan dolayı geçmişte kendi aralarından “Beyaz elbiseli kardeş” şeklinde hitap alışkanlığı yaygın idi. Koreli kadınlar geleneksel olarak uzun etek üzerine kısa ceket tarzında giyinirler. Orta yaşlı ve yaşlı kadınlar genellikle tüp etek giymezler, sadece şal etek giyerler. Erkek giyimi kısa ve koyu renkli yelekli uzun pantolon şeklinde olup erkek ceketleri ise kadın giyiminden daha uzundur. Türkistanlıların supa veya sendel adını verdikleri Çin'de *Kang* denilen yerden yüksek alt tarafı ısıtılabilen bir platform üzerinde bağdaş kurarak oturma alışkanlığından dolayı pantolonlar genellikle bol dikilir. Dışarı çıkılırken, genellikle kumaş kemerle düğümlemiş eğimli uzun cüppe giyerler.

Koreliler geçmişte tahta ayakkabı ve deri ayakkabı giyerlerken, daha sonra hasır, kenevir ayakkabılarını giymişlerdir. Teknolojinin ilerlemesi ile lastik ayakkabılar giyilmeye başlandıysa da günümüzde genellikle kumaş lastik ayakkabı veya deri ayakkabı tercih ediliyor. Koreliler geleneksel giysilerini hala çeşitli merasimlerde gururla giymeye özen gösterirler. Fakat modernleşme ve kentleşmeyle birlikte artık daha popüler veya Batı tarzı giyim kuşam yaygınlık kazanmıştır.

Koreliler temel gıda olarak pirinç ve darı yemeklerini tüketirler. Kimchi (bir çeşit turşu, yaygın olarak Çin lahanasından yapılır), soğuk erişte, soya çorbası, pirinç kekleri, biber ve köpek eti, sığır eti, tavuk ve deniz balığı yemeyi severler. Günde üç öğün yemek alışkanlığı yaygındır, yemeklerinde biber olmazsa olmaz baharatlardandır. Köpek eti Korelilerin en sevdiği et çeşididir. Kuzu, kaz, ördek eti ve yağlı yiyecekleri sevmiyorlar. Çinlilerle

etkileşim sonucunda mantı tarzındaki unlu yemekleri ile tavada kızartılmış sebze kavurmalarını da özümsemiştir. Erkekler genellikle içki içmeyi seviyorlar.

Korelilerin köyleri genellikle dağın yamaçlarında bulunan düzlüklere kurulmuş olup, köyler ara mesafe 1-2 kilometredir. Evler genellikle güneye bakacak şekilde yapılır, güneybatı veya güneydoğu yöne bakacak şekilde yapanlar da oluyor. Ortak özelliği ise avlusunun olmamasıdır. Önde pencere olarak katlanan üç veya dört kapı bulunur. Evin çatısı 4 eğimden oluşur ve saman, ot veya kiremitle kapatılıyor. Odalar genel olarak yatak odası, misafir odası, mutfak ve depo olmak üzere ikiye ayrılır. Oda içinde düz bir kang bulunur, kapıdan girildiğinde ayakkabıları çıkarılır ve kangın üzerinde oturulur. Koreliler hijyene çok dikkat ederler, Çin'deki yaygın davranış gibi rastgele tükürmezler. İçeride ve dışarıda giyim kuşamına dikkat ederler. Günümüzde, Korelilerin evlerinin yapım şekilleri değişime uğramış olup çoğu yerlerde betonarme yapılar geleneksel yapıların yerini almıştır. Fakat iç mekân mobilyaları da giderek daha zarif hale geldiği, birçok geleneklerin ev içinde devam ettirildiği biliniyor.

Görgü Kuralları: Korelilerin görgü kuralları, büyükleri saymak ve çocukları sevmek tarzında karakterize edilebilir. Gençler yaşlılarla konuşurken saygıda kusur etmeyecek sözler kullanmaya özen gösterirler. Yaşlılar veya akrabalar ilk defa tanıştıklarında da karşı tarafa saygı gösteren onurlandırıcı sözler kullanmaları beklenir. Gençler, yaşlıların önünde içki veya sigara içmezler. Yaşlıların bulunduğu ortamda mecbur kalır ise kafasını veya sırtını çevirerek içmeleri gerekir. Yolda giderken yaşlılarla karşılaştıklarında mutlaka yol vermeli ve esenlikler dilemelidirler. Yemek sofrasında önce yaşlılara ve büyüklere yemekler ikram edilir, hatta yaşlılar için ayrı bir masa hazırlanır. Gelin veya çocuklar saygılı bir şekilde yemekleri yaşlılara getirir, önce yaşlılar ile büyükler yemeğe başladıktan sonra küçükler, gelinler yemeğe başlarlar. Koreliler, insanlara saygı göstermeyen kişi veya davranışlardan nefret ederler.

Çocuk doğduktan sonra erkek ise evin kapısının önüne saman ipi ortasından geçirilmiş 3 adet kırmızıbiber ve 3 mangal kömürü asılır; eğer çocuk kız ise, evin kapısına önüne saman ipi ortasından geçirilmiş 3 mangal kömürü ve 3 çam dalı asılır. Bu ipe, "Yasak Halat" adı verilir ve genellikle 21 gün asılı kalır, 21 gün sonra ziyarete izin verilir. Ebeveynler genellikle çocuklarına alçakgönüllü bir takma ad verirler, bu şekilde çocuklar nazardan

korunarak çabuk büyüyebileceğine inanılır. Çocuk yüz günü doldurduğunda kutlamak için genellikle küçük bir ziyafet düzenlenir. O gün buharda pişirilen pirinç keklerine "Yüz Günlük Pasta" denir. "Yüz Günlük Pasta" 100 kişi tarafından yenilebilirse çocukların daha uzun yaşayabileceğine inanılır. Bu nedenle "Yüz Günlük Pasta" genellikle olabildiğince fazla nüfuslu ailelere dağıtılır. Pirinç keklerini teslim alanlar, çocuklara sağlık, uzun ömür ve ömür boyu refah dilemek için keklerin tabağına birkaç salkım iplik veya biraz pirinç ile para koyarlar, tabağı asla boş iade etmezler.

Bayram ve Eğlenceleri: Korelilerin festivalleri arasında Bahar bayramı, Sang-won Festivali, Cheongmyeong Festivali, Sonbahar Ortası Festivali ve benzeri bayramlar vardır. Ayrıca bebeğin yüzüncü günü, bebeğin birinci yaş günü, kişinin 60. inci yaş günü ve çiftlerin 60. evlilik yıldönümü kutlaması gibi kutlama veya anma günleri vardır. Böyle önemli günlerde çocuklar, akrabalar, arkadaşlar ve komşular yaşlıların önemli günlerini kutlarlar. Koreli erkekler güreş, futbol ve satranç oynamaktan hoşlanırlar, özellikle modern çağda Koreli erkekler futbol oynamaktan pek hoşlanıyorlar, bundan dolayı her tatil veya bayram zamanlarında genellikle futbol odaklı çeşitli oyunlar düzenlenir. Kadınlar sıçrama tahtalarını ve salıncakları sever. Koreli erkekler, kadınlar ve çocuklar şarkı söylemeyi ve dans etmeyi de severler. Festival günlerinde insanlar gönlüne göre şarkı söyler ve dans ederler.

Dini İnancı: Kore halkı erken zamanlarda çoğunlukla totemlere ve atalara tapmış ve Tugu Tanrısını ululamıştır. Daha sonra Tanjun, Dongxue, Yuan dini gibi yerel dini inançlar ortaya çıkmıştır. Yabancı dinler arasında Konfüçyüsçülük, Taoizm, Budizm, Hıristiyanlık ve Katoliklik bulunur. 1930'larda ve 1940'larda Tanjun dini, Dongxue inancı ve Yuan inancı Çin'deki Koreliler arasında kaybolmuştur.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, Konfüçyüsçülük ve Budizm inancı da gerilemiş sadece az sayıda (kırsalda yaşayan) yaşlıların hala bahsi geçen inançlara inandığı biliniyor. Bununla birlikte, Konfüçyüsçülük erken zamanlardan beri toplumun tüm katmanlarına nüfuz ettiğinden dolayı etkisi hala belirgindir. Budizm'in bazı ritüelleri ve gelenekleri ulusal ritüeller haline gelmiş olduğundan hala yaşatıldığı da söylenebilir. Hıristiyanlık ve Katoliklik ÇKP iktidarı sonrası bir ara gerilediyse de artan Güney Kore ilişkileri sayesinde son yıllarda yeniden canlandığı hatta Koreli misyonerlerin Çin'de diğer milletler arasında özellikle Protestanlığı yaymaya çalıştığına bizzat şahit olunmuştur.

Çinli ve Diğer Milliyetlerle İlişkileri: Çin devleti resmî olarak Koreli azınlığı sınırın öteki tarafında Çin'e göç eden, kökeni Çin sınırları içinde olmayan göçmen bir halk olarak kabul eder.¹⁰ Resmî görüş ve akademik araştırmalar (Sun, 2009: 1), Çin vatandaşı Korelilerin ecdatlarının buldukları bölgelere ilk olarak 17. Yüzyılların başlarından itibaren Kore yarımadasından (Çin'in kuzeydoğu sınırları içine) göç etmeye başladığında hemfikirdir. Özellikle, 19. yüzyılın sonlarına doğru Kore yarımadasında yaşanan kargaşa ve istilalar akabinde büyük kabileler halinde Çin sınırları içine yerleşmeye başlamış olup işbu süreç 1945 yılına kadar devam etmiştir. Bundan dolayı modern çağa kadar çevredeki Çinliler veya resmî Çin makamlarınca “Koreli Muhacir/韩侨-Hanqiao” veya “垦民-Kenmin/Çorak araziye işleyenler” şeklinde isimlendirilmiştir. Mançu İmparatorluğu'nun sonlarına doğru, özellikle Japonya'nın Kore yarımadasını işgal ederek Çin'e yürüdüğü sıralarda Çinliler arasında Korelileri aşağılayan ve günümüzde de yaygın kullanılan *Koryo Sopası* anlamına gelen “高丽棒子/Gaoli Bangzi” etiketi yapıştirılarak aşağılanmıştır. Bu aşağılayıcı etiket, özellikle 1931-1945 yılları arasında devam eden Çin-Japon savaşı sırasında Japon saflarında çok sayıda Koreli askerlerin görev yapmasından ötürü Çinlilerde derin nefret ile kök salmıştır. Günümüzde Koreliler ile ortaya çıkan herhangi bir anlaşmazlıkta hemencecik işbu nefret ve iftira duygusunu barındıran sıfatlandırma kullanılabilir. Fakat Çin genelindeki milliyetler ilişkilerinin genel seyrine, özellikle ülkenin ezici çoğunluğunu oluşturan Han-Çinlisi ile azınlık konumundaki milliyetler ilişkilerine baktığımızda, Korelilerin daha “başarılı” ve nispeten “uyumlu” ilişki geliştirerek çeşitli imkânlar ve fırsatlardan en iyi şekilde istifade ettiği söylenebilir. Bu durum üzerine çalışma yapan araştırmacı Liu Zhıwen (2007: 99) durumu şu şekilde özetlemiştir: “*uyumlu ve mutedil milliyetler ilişkisini ortaya çıkartan en önemli neden “çift yönlü kabullenmedir”. Yani, yurt dışından göçmen olarak Çin'e gelen ve tipik sınıraşan bir milliyet olan Çin Korelileri Çin'i kendi ülkeleri olarak kabul etmekte, Çin devleti de Çin vatandaşlığını benimsemiş olan Korelileri Çinli olarak kabul ederek resmî bir azınlık statüsü*

¹⁰ Çin Halk Cumhuriyeti'nin azınlık milliyetler işlerinden sorumlu bakanlık seviyesindeki Çin Milliyetler İşleri Komisyonu resmî ağ sayfasındaki Çin Koreli Azınlığı başlığındaki verilerde açıkça son 300 yılda Kore yarımadasından göç ederek Çin topraklarına yerleştiği belirtiliyor. Bakınız: Tarihi Evrim 历史沿革 (neac. gov. cn), erişim: 16.05.2021. Ayrıca, Çin'in İspanya Büyükelçiliği resmî ağ sayfasında da benzeri verinin bulunması düşündürücü. Bakınız: Koreli azınlığı, 朝鲜族 (fmprc. gov. cn), erişim: 16.05.2021.

vermiştir”. Bu istikrar arz eden uyumlu milliyetler ilişkileri devlet tarafından da takdir edilmiş, defalarca ülke genelinde en iyi “Milliyetler birliği toplumsal ilerlemesinin örneği” ödülüne layık görülmüştür. Yanbian Koreli özerk oblasti Çin genelindeki 30 özerk oblast içinde bu unvanı üç defa elde eden yegâne oblast olarak tarihe geçmiştir (Liu, 2007: 105). Korelilerin yoğun olarak yaşadığı özerkliği bulunan idari birimlerde olsun, ya da dağınık olarak yaşadığı diğer eyalet veya şehirler olsun iç-içe veya komşu olarak yaşadığı milliyet genellikle Han Çinlileridir. Korelilerin en az bin yıllık tarihsel süreçte Çin kültürü ve felsefesinden etkilenmiş olmalarından ötürü Çinlilerle aralarında belirli düzeyde kültürel geçişkenlik oluşmuştur. Diğer taraftan, her ne kadar Kore dili Çincenin bulunduğu Çin-Tibet dil ailesine mensup değilse de, Çin dilinin yoğun etkisinde kalmış olmasından ötürü (Korece aslında bir nevi Çincenin istilasına maruz kalmış dildir), diğer ulusal dili ve yazısı olan azınlıklara nazaran daha kolay bir şekilde Çince öğrenebilmekte ve Çin dili-kültürü, düşünce tarzına daha çabuk uyum sağlayabilmektedir. Bu tarz özellikler Han Çinlileri ile kurulacak çeşitli ilişkilerde önemli avantaj sağlamaktadır. Bu avantajlar, Kore azınlığının Çin bürokrasi ağında daha kolay yükselmesini, ilgili yasalarda azınlıklara vaat edilen fakat pratiğe bir türlü yansıtılmayan hakları kendi pratiklerine yansıtmasına imkânlar sağlamıştır.

Diğer taraftan, Çinlileri ve Çin zihniyetini diğer azınlıklar özellikle Moğol, Tibetli ve Doğu Türkistanlılara nazaran daha iyi bildiğinden dolayı, Çinliler ile olan tüm ilişkilerinde daima kontrollü gitmeye azami dikkat etmiştir. Örneğin, 1980’li yıllarda azınlıklarla ilgili yasalar kısmen olsa da işlemeye başlamış, azınlık bölgelerinde yıllardır devam eden “büyük Çin milliyetçiliği”nin eleştirilmesine, kısıtlanmasına izin verilmiştir. Bu süreçte, Doğu Türkistan, Tibet gibi bölgelerde bastırılmış ve dışlanmış milli duygular dışa vurulmuş, yerel milliyetçilik belirli düzeyde hortlayarak Çinli-Uygur, Çinli-Tibetli ilişkilerinde rövanş durumu ortaya çıkmıştır. Fakat bu geçici durum yerini 1990 sonrasında tekrar yükselen Çin milliyetçiliğine bırakarak Uygurlar ve Tibetliler üzerinde daha kalıcı baskı ve asimilasyoncu politikaları uygulamaya başlamıştır. Bu süreçte Han Çinli yöneticiler uygulamalarının dozunu arttırarak bir nevi oç almaya dönüştürmüştür.

Bu dönemde (1980’lerde) Koreliler özerkliği bulunan bölgelerde Uygur ve Tibetli bölgelerinden farklı olarak herhangi bir sloganı ön plana çıkartmamaya, milliyetler ilişkilerine zararlı hangi eğilim var ise onu

eleştirmeye karar vermiştir. Buna göre, büyük Çin milliyetçiliği varsa büyük Çin milliyetçiliği, yerel milliyetçilik var ise yerel milliyetçilik eleştirilmiştir. Bu durum, karşılıklı anlayış ve kabullenmeyi hızlandırarak bölgede uyumlu milliyetler ilişkilerinin tesis edilmesine olumlu katkı sağlamıştır (Liu, 2007: 105). Örneğin Yanbian özerk oblastındaki Koreli nüfusu toplam içindeki oran %36 dolayında olmasına karşın bürokrasi ve diğer alanlardaki temsil oranı işbu oranın çok fazla üstündedir. 1999 yılına ait bir istatistik veriye göre (Liang, 2000: 9), Yanbian Oblasti'ndeki parti-hükümet organlarında çalışan oblast düzeyinde bürokrat sayısı 36 kişi olup bunun 19'u Kore kökenli (Yaklaşık %53); İlçe düzeyindeki bürokrat sayısı 399 kişi olup bunun içindeki Kore kökenlilerin sayısı 196 kişi (%49), Oblast genelinde kamu kurumlarının il düzeyinde önde gelen bürokrat sayısı 192 kişi olup bunun içindeki Kore kökenlilerin sayısı 127 kişidir (%66). Bu durum resmî verilerde Çinli nüfusundan daha fazla olduğu bilinen Uygur özerk bölgesindeki Uygurların durumu ile karşılaştırdığımızda Uygurların ne kadar dezavantajlı ve dışlanmış durumda olduğu hemen göze çarpacaktır. Çünkü Uygur Özerk Bölgesi'ndeki durum yukarıda bahis edilen Korelilerin bölgesindekisinin tam tersidir.

Korelilerin özerkliği bulunan bölgesinde sayıca çoğunluk olan millet Han Çinlisidir. Koreliler nüfusça ikincil konumdadır. Yanbian bölgesinde sayıca çok olmamakla birlikte bir de az sayıda Mançular da bulunmaktadır. Changbai ilçesinde Korelilerden başka Han Çinli, Mançu, Döngen, Moğol, Şibe, Dağur olmak üzere 9 farklı milliyet mensupları vardır. Literatüre yansıyan veriler bu bölgelerde ciddi bir etnik çatışmaların yaşanmadığını göstermektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birinin ise tarihsel hafızadaki ortak acılar karşısında verilen ortak mücadeleler (Japon işgali, ABD işgali ve buna karşı verilen ortak mücadeleler) karşılıklı saygı ve sevgiyi beslemiştir. Diğer taraftan kültürel yakınlıklara, hatta ortak soy anlayışlarını besleyen soyadı benzerliklerinin de önemine dikkat çekilmiştir. Örneğin, Güney Kore tarafından açıklanan verilere göre (Liu, 2007: 102), Çinli ve Koreli bilim adamlarınca yürütülen bir araştırmada, Çin ile ilişkisi olduğu bilinen en az 180 Güney Koreli soyadı ortaya çıkmış olup bu oran var olan Koreli soyadının %60'ine tekabül etmekteydi.

Bütün bunlara rağmen, geçmişte özellikle kültür devrimi döneminde ÇHC ile Kuzey Kore ilişkilerinin soğumasıyla Çin'de yaşayan Koreliler de diğer sınıraşan azınlıklar gibi "dışarıya bağlanmış unsur" veya "ajan" etiketi ile dışlanmış, zulme maruz kalmıştır. Bu dönemdeki radikal şövenist

uygulamalar Kore dili ve kültürünün yaşatılmasına da karşı çıkmış, kültürel kopuklukların yaşanmasına, hızla Çinleşmeye neden olunmuştur. Bu tarz Han şovenizmini merkeze alan uygulamalar Mao Zedong'un yeğeni Mao Yuanxin'in Yanbian bölgesine gelmesi ile zirve yapmıştır (Park ve diğerleri, 2020: 920).

Çin-Kore İlişkilerinde Çin Vatandaşı Koreliler: Çin Halk Cumhuriyeti kuruluş ideolojisi gereği Kore Savaşında güneye karşı kuzey ÇKP yönetimince her alanda ve her yerde desteklenmiştir. Ezeli düşmanı Milliyetçi Çin'i tamamen yok ederek Çin coğrafyasında "birlik" sağlamak için Tayvan adasındaki Milliyetçi Çin birliklerini yok etmek üzere hazırlıklara başladığı sırada Kore savaşı patlak vermiştir. Çin'in kuzeydoğu sınırlarında cereyan edecek bir savaşın Çin-Kore sınırını aşması halinde, Çin'in kuzeydoğu bölgesinde bulunan stratejik sanayi merkezlerini hedef haline getirebileceği kaygısı ÇKP yönetiminde ağır basmıştır. Diğer taraftan, Çin liderliğinde komünist kimliğini Stalin'e ve dünyanın geri kalanına kanıtlama hevesinin de baskın olmasından ötürü komünist Kore'nin hayatta kalması sorununu ÇKP için devrimci bir "dava" olarak görmüştür. Bundan ötürü Mao, kendi milli davası olan Çin Milliyetçilerinin son kalesi Tayvan adasını işgal etme planını bir kenara bırakarak Kuzey Korelilere yardım etmeyi kabul etmiştir (Kim, 2018: 2). Çin resmî kayıtlarına göre Kore Savaşı sırasında tahminen 183.108 Çinli askerin öldüğünü kaydedilmiştir.¹¹ Bu savaşta ÇHC'nin ne kadar zayıf olduğuyla ilgili şöyle bir bilgi de mevcuttur (Holcombe, 2016: 342): "*Başkan Mao'nun kendi oğlunun da aralarında olduğu sekiz yüz bin ölü ve yaralı vardı*". Ayrıca, henüz yeni kurulmuş, savaş çöküntüsünden çıkmaya çalışan ÇHC yönetimi bu savaş sürecinde Kuzey Kore'ye yaklaşık 7,3 trilyon yuan yardım etmiş, savaş sona erdikten sonra Kuzey Kore'nin yeniden inşa çabalarına yardım etmek için Kuzey Kore'ye 8 trilyon yuan daha vermeyi taahhüt ederek tüm Çin genelinde yardım kampanyası başlatmıştır. Bu kadar yardım ve fedakârlık aslında Çin'in güvenlik kaygılarından ve en çok korktuğu ABD güçlerinin Çin'e ilerlemesini önlemek, tehdidi uzakta tutmak dolayısıyla Kuzey Kore'nin bir tampon ülke olarak kalmasını sağlamaya yönelik idi (Scobell, 2004; Kim, 2018: 2-3).

---

¹¹ ABD'ye karşı Kore'ye yardım savaşı hatıra sarayı fedailer ordusunun kurban sayısını 183 bin 108 kişi olarak ilan etti. Çin Haberleri Ağı 抗美援朝纪念馆公布志愿军牺牲人数为 183108 人中新网 (chinanews.com), erişim: 01.06.2021.

Çin ile Kore arasındaki ilişkilerde Çin sınırları içinde yaşayan Korelilerin de önemli bir halka olduğu farklı zaman dilimlerinde kendini göstermiştir. Kore savaşı sonrasında ilk on sene içinde Kuzey Kore ile Çin arasındaki ilişkilerde Koreli azınlığın önemli roller üstlendiği biliniyor. Örneğin, 1958 yılının sonunda Çin'i ziyaret eden Kim İl Sung Çin yönetimine Çin vatandaşı Korelilerin Kuzey Kore'ye yerleşmesi ve ekonomik kalkınma sürecinde aktif olmasını istemiştir. Bu talebe hemen olumlu karşılık veren Çin yönetimi Kuzeydoğu Çin'de yaşayan Korelilerden 40 bin kişiyi üç ay içinde Kuzey Kore'ye göndermeyi planlamıştır. Bu doğrultuda Çin merkezi hükümeti ilgili birimleri seferber ederek Nisan (1959) sonuna kadar 10.297 aile toplamda 52.014 Koreli Çin vatandaşını Kuzey Kore'ye göndermiştir (Komisyon, 1984: 90). Diğer taraftan Çin'de politik baskılar ve ekonomik sıkıntılar baş göstermeye başladığı 1959-1962 yılları arasında sınır hattında yaşayan Korelilerde sınırı geçerek Kuzey Kore'ye kaçış artmıştır. Ocak 1961-Mart 1962 tarihleri arasında Liaoning, Jilin sınır hattından Kuzey Kore'ye kanunsuz geçenlerin sayısı 38.590 kişi olup bunlardan 9.205 kişi yakalanarak geri gönderilmiş, 252 kişi kaçak geçiş yaparken akarsularda boğularak ölmüş, geri kalan 29.133 kişi sağ salım Kuzey Kore'ye geçmiştir. Mayıs 1962 tarihine gelindiğinde kanunsuz kaçak geçişler şiddetle artmış ve sayı 71,000 kişiye ulaşmıştır. Bunlardan 55.000 kişiden fazlası başarılı bir şekilde Kuzey Kore'ye ulaşmıştır (Piao, 2019:102). Daha sonraki yıllarda bu geçişlere sonlandırmak için her iki taraf gerekli girişimleri yapmıştır.

Çin sayesinde yenilgiden kurtulan ve Sovyetlerin yardımı ile Kuzeye tamamen hâkim olan Kim İl Sung rejimi geliştirdiği Juche ideolojisi ile olabildiğince SSCB ve ÇHC etkisinden bağımsız kalmaya çalışmıştır (Holcombe, 2014: 343). Özellikle SSCB-ÇHC anlaşmazlıklarında taraf tutmaktan imtina eden Kuzey Kore rejimi, oluşturmaya çalıştığı Juche ilkeleri ışığında kendi sosyalizm anlayışını inşa etmeyi çabalamıştır (Kakışım, 2017: 75). İç ve dış politikasında rehber ideoloji olarak Juche, özellikle SSCB ile ÇHC arasındaki gücü dengelemek ve ülkesindeki Sovyet ve Çin etkisini azaltmak için etkin kullanılmıştır. Bu durum, Çin şovenizmi ile kaynaşmış solculuğun zirve yaptığı yıllarda bir nevi "nankörlük" olarak nitelendirildiği (Wang, 2014: 13) kültür devrimi döneminde sınırları içinde yaşayan Kore azınlığına yönelik uygulamalarda kendini göstermiştir. Bu süreçte, Yanbian'da en az üç bin kişinin öldürüldüğü, beş binden fazla kişinin sakat bırakıldığı, 20 binden fazla kişinin hedef seçilerek zulmedildiği, doğrudan etkilenen insan sayısının 100 binden fazla olduğu, dolaylı etkilenen insan sayısının ise toplam Koreli nüfusunun en az ¼'i olduğu bildirilmiştir (Piao, 2019:103).

Vietnam Savaşı'nda bocalanan ABD çıkış yolu arar iken SSCB karşıtlığında ÇHC ile buluşmuştur. Çin ve ABD yönetimleri 1970'lere gelindiğinde ideolojik saplantıların ötesinde pragmatist ilişkileri geliştirerek resmen diplomatik ilişki tesis etmiştir. Bu durum, Çin'in Kore yarımadasına yönelik tutumunda da değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mao'un ölümüyle ülkede sonu gelmeyen aşırı solun kargaşalarına son vererek ülkeyi dünyaya açmayı hedefleyen zihniyet Deng Xiaoping önderliğinde daha da baskın hale gelmiştir. ÇKP yönetimine hâkim olan Deng Xiaoping önderliği 1979 yılından itibaren başlatmış olduğu reform ve açılım süreciyle ülkede çeşitli dönüşümleri gerçekleştirmiştir. 1983 yılında ÇKP genel sekreteri ve ÇHC devlet başkanı sıfatı ile Deng Xiaoping Yanbian Koreli Özerk Oblastilçesini ziyaret etmesi ile her şey Koreli azınlığının lehine değişmeye başlamıştır. 1985 yılın Yanbian Özerk oblastinin bölgesel özerklik yasasının kabul edilmesi ile Kore dili, edebiyatı, kültürü yasal güvenceye alınmış, Korelilerin sosyal, ekonomik ve kültürel üretimi hızla gelişmiş, hatta Kore yarımadasındaki akrabaları ile bağlarının yeniden tesis edilmesine imkân sağlanmıştır.

Bu yeni süreçteki Çin dış politika anlayışında da paradigma değişimleri yaşanmaya başlanmıştır. Ülkesini dış dünyaya açmaya başlayan ÇKP rejimi, Çin ile Güney Kore arasında da çeşitli temasların gerçekleşmesi için kolaylıklar sağlamaya başlamıştır. Bu bağlamda, Çin ve Güney Kore yönetimleri 1984 yılından itibaren iki ülke vatandaşlarının akraba ziyaretleri yapmasına müsaade etmiştir. Resmî diplomatik ilişkilerin bulunmaması, istenen evrakların çok ve karışık oluşundan ötürü bu dönemde yoğun gidiş-gelişler gerçekleşmemiştir. Ancak 1987 sonrasında evrak ve vize kolaylığının sağlanması ile gidiş gelişler artmış, özellikle Çin vatandaşı Korelilerin akraba ziyareti sayısında hızla bir artış görülmekle birlikte Güney Kore'deki kalış süreleri de uzamıştır. Çin vatandaşı Korelilerin Güney Kore'de kaçak olarak kalışındaki en temel içgüdü, Güney Kore'de kaçak çalışmak sureti ile para kazanmak ve bu ülkede kendilerini daha güvende hissetmeleri idi. Örneğin, 1987 öncesinden Güney Kore'ye ziyaret için gelen Çin vatandaşı Koreli sayısı bin kişiyi bulmaz iken, vize kolaylığının sağlanmasından sonra 1989'da 9.047 kişi, 1990'da ise 20.925 kişiye ulaşmış, vize süresi dolmasına rağmen Çin'e dönmeden Güney Kore'de kaçak kalmaya devam eden Çin vatandaşı Koreli sayısı 5000 kişiyi geçmiştir (Piao, 2009: 129).

“Reform ve Açılım” sürecine bağlı olarak diplomatik ilişkiler ağını sürekli genişleten Çin, Ağustos 1992 tarihinde Güney Kore ile resmî diplomatik ilişki kurmuştur. Bu tarihten itibaren ikili ilişki çeşitlenerek süratle gelişmiştir. Güney Kore’nin Pekin büyükelçiliği ağ sayfasında bu husus ile ilgili aşağıdaki resmî bilgilere yer verilmektedir:¹²

“...Politik olarak, 1998 yılında iki ülke “21. yüzyılda Çin-Kore Ortaklık İlişkisinin İşbirliği”, 2003’te “Tüm Alanda Ortaklık İşbirliği” ilişkisini ve Mayıs 2008’de “Stratejik Ortaklık İşbirliği” ilişkisini tesis etmiştir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 1992 yılında 6,3 milyar dolar iken, 2019 yılına gelindiğinde ise 284,6 milyar dolara ulaşmıştır. Aralık 2019 itibari ile Çin, Güney Kore’nin birinci büyük ticaret ortağı, Güney Kore ise Çin’in en büyük ithalat ülkesi ve üçüncü büyük ihracat ülkesi olmuştur. Aynı zamanda Güney Kore, Çin’in en büyük üçüncü ticaret ortağıdır. İki ülke arasındaki geliş-gidişler 1992 yılında 130 bin kişi iken 2019 yılında bu rakam 10 milyon 370 bin kişiye ulaşmıştır. İki ülke arasında her hafta 1.260 uçuş (geliş-gidiş) gerçekleşmektedir.”

Çin’de endüstrileşme, ekonomik gelişme ve modernleşme hızla ilerlerken, Çin ve Kuzey Kore liderleri arasındaki ideolojik uçurum da giderek daha belirgin hale gelmiştir. Kuzey Kore, Çin’in ekonomik reformunu ve küresel kapitalist pazarlara açılmasını komünizme ihanet olarak görmüş ve eleştirmiştir (You, 2001: 389). Kim Jong İl 1983’te Çin’i ziyaret ettiğinde, Deng Xiaoping, Shenzhen bölgesindeki hızlı gelişmeyi Kim Jong İl’in gözlemlemesi ve Çin’in reformlarından bir şeyler öğrenmesi için ilham alacağını umarak onu Shenzhen’e götürdü. Deng, büyük ihtimalle Kuzey Kore’de benzer ekonomik reformların yürütmesini bekliyordu. Ancak Kim, Shenzhen’i bir daha asla ziyaret etmedi ve bunun yerine Çin’in benimsediği reform politikalarını eleştirdi. Bu nedenle, Çin ile Kuzey Kore arasındaki ideolojik yakınlıklar sürekli olarak zayıfladı, bu durum Çin’in Kuzey Kore’ye verdiği ve vermeye devam ettiği destekleri açıklayamıyordu (Wang, 2014: 13).

Fakat Kuzey Kore ile Çin sınırından gizli ve kaçak geçen Kuzey Koreli sayısı her geçen gün artmaya devam ediyordu. Örneğin, 1990’ların sonlarından bu yana, tahminen 200.000 ila 300.000 Kuzey Koreli, Kuzey

---

¹² Politik İlişkiler, Büyük Kore Devleti Çin Büyükelçiliği, 政治关系大韩民国驻中国大使馆 (mofa.go.kr), erişim: 18.05.2021.

Kore'nin sıkı kontrolünden kaçarak açlığını gidermek, iş bulmak veya Çin üzerinden Güney Kore'ye sığınma fırsatlarını elde etmek için Çin'e girmiştir (Berry, 2008: 60). Aslında Çin sınırını geçen Kuzey Korelilerin sayısı, Kuzey Kore'deki ekonomik çöküş ve gıda krizlerinin büyümesi ile paralel olarak artmaya devam etmektedir. Bu durum, Kuzey Kore rejiminin devriyeleri ve sınır denetimlerini güçlendirmiş olmasına rağmen devam etmesinin altında, ÇKP rejiminde baskın olan Kuzey Kore rejimi çökerse daha fazla Kuzey Koreli mültecinin Çin'e akın edeceği, dolayısıyla Kuzeydoğu Çin'de kargaşa ve istikrarsızlaşma yaratacağı endişesi yatmaktadır. Bundan dolayı Çin bir taraftan Kuzey Koreli sığınmacıların ülkesine kontrollü geçişine müsaade ederken diğer taraftan bu sığınmacılara yönelik muamelesinin pek insani olmadığı ile de dikkat çekmiştir. Çin'deki Kuzey Koreli mültecilerin %75'inden fazlasının kadın ve bunların çoğunun fuhuş ya da cinsel köleliğe zorlandığı biliniyor. Bazı Kuzey Koreli kadınlar, Çin'in kuzeydoğu sınırları boyunca yaşayan Çinli çiftçilerin "hizmetçileri" olarak yaşamaya zorlandığı, birçoğunun Çinli işletmelerde ucuz köle işçi olarak çalıştırıldığı da biliniyor (Noland, 2000: 189). Onların yaşam koşulları genellikle katlanılamayacak kadar insanlık dışı olup bu durum kadınların Çin'in uzak bölgelerine kaçmaya ya da Moğolistan, Kamboçya ve Vietnam gibi Çin'in komşu ülkelerinden geçerek Güney Kore'ye sığınmak için seyahat etmeye itiyor (Wang, 2014: 11). Pekin'de bulunan Güney Kore büyükelçiliği önünde sık sık kuzeylilerin sığınmak için risk aldığı durumlar yaşanıyor. Çin vatandaşı Kore azınlıkları bütün bunlardan haberdarlar, bundan dolayı genellikle Güney Kore onlar için daha cazip ve çekici ana vatan olarak kendini göstermiştir. Özellikle Çin ile resmî diplomatik ilişkileri geliştirdikten sonra Çin'e büyük yatırımlar yapan Güney Kore işletmeleri Çin vatandaşı Korelilerin istihdamı, ekonomik olarak yükselmesi, kültürel olarak özgüveninin pekişmesi ve gelişmesi için emsalsiz fırsatlar sunmuştur. Diğer taraftan Çin vatandaşı Korelilerin yoğun bir şekilde Güney Kore'de çalıştıkları da bilinmektedir.

Özetle, son 20-25 yıllık süreçte Çin vatandaşı Koreliler arasında en yaygın sözcük "hareketlilik" sözü olmuştur. Bu sözcüğün içerdiği anlam aslında Korelilerin Çin'in küresel kapitalist ekonomiye entegre olma sürecine paralel olarak başta Güney Kore ve Güney Korelilerin yarattığı fırsatlardan istifade ederek yaşadıkları bölgenin dışına çıkması ve dünyaya açılması idi. Ocak 2005 tarihinde Yanbian Koreli Özerk Oblasti emniyet dairesi hudut

giriş-çıkış şube müdürlüğü şöyle bir bilgiyi paylaşmıştır:¹³ 2004 yılının sonuna kadar Yanbian bölgesinin pasaport sahibi sakinleri 88 ülkeye gitmiştir. Bunların içinde %85'i Güney Kore'ye, %7'si Rusya Federasyonu'na, %4'ü Japonya'ya, ancak %1'i Kuzey Kore'ye gitmiş olup diğerleri ise başka ülkelere gitmiştir. Bundan dolayı Yanbian bölgesi Çin'deki en önemli yurtdışı giriş-çıkış bölgesi olarak kayda geçmiştir. Bir diğer Kore azınlığının yoğun olarak yaşadığı Hei Longjiang eyaletinin milliyetler işleri komitesi yönetim sınırları içinde olan 314 Koreli köyünde araştırma yapmıştır. Bu araştırmaya göre, nüfusa kayıtlı 241.220 kişi içinde 56.481 kişi yurtdışına çalışmaya gitmiştir. Bu oran toplam nüfusun ¼'ne tekabül ediyordu. Güney Kore makamlarının ilan ettiği resmî verilere göre, Ocak 2016 tarihine kadar Güney Kore'de daimi ikamet eden yabancı uyruklu sayısı 1.879.880 kişi olup bunun içindeki Çin vatandaşlarının sayısı 981.610 kişidir. Bu oran içindeki Çin vatandaşı Korelilerin sayısı ise 629.221 kişidir. Buna göre, Güney Kore'de daimi ikamet eden Çin vatandaşı Koreliler ülkedeki yabancıların %33,5'ini teşkil etmiştir. 2010 yılında yapılan Çin 6. ulusal nüfus sayımında Koreli azınlığının toplam nüfusunun 1.830.929 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Çin vatandaşı Korelilerin neredeyse 1/3'nin Güney Kore'de yaşadığı ortaya çıkacaktır (Piao, 2019: 2).

Küresel hareketlilik içinde kendine özgün yer edinmiş olan Çin vatandaşları Koreliler anayurdu olan Yanbian ve Changbai bölgelerinden çıktuktan sonra ister Güney Kore veya Japonya'da olsun, ister Çin'in gelişmiş metropollerinde olsun ekonomik olarak yükselmiş, daha iyi yerlerde yaşama fırsatlarını elde etmiştir. Hatta Çin bürokrasisi içinde kendi nüfusuna orantısız halde temsil yetkisi elde etmiştir. Bütün bunlara rağmen bir nevi mensubiyet sorunları yaşamaya başladığı da görülmektedir. Bu gelişmeleri takip eden Japonya'da yaşayan Çin asıllı Koreli bilim insanı Lee Gangcheol (李钢哲), Çin'de anayurtlarından ayrılan 500 bin Korelinin, Çin'in kıyı bölgelerindeki büyük ve orta ölçek şehirlerde, 700 binden fazlasının ise daimi olarak yurtdışında ikamet ettiği gerçeği üzerine yaptığı araştırmasında, Çin vatandaşı Korelilerin kimlik algılamalarının artık yeni bir evreye girdiğinin altını çizmiştir. Ona göre (akt. Piao, 2019: 26), Çin vatandaşı Korelilerin kimlik algısındaki değişimin üç aşamada yaşandığı görülmüştür. Bunun ilki, 19.

---

¹³ Jin Chengguang(金成光), Yanbian ülke genelinde hudut giriş-çıkışta anahtar yönetim bölgesine dâhil edildi(延边列入全国出入境重点管理区), Jilin Haberleri(吉林新闻), 2005-1-8.

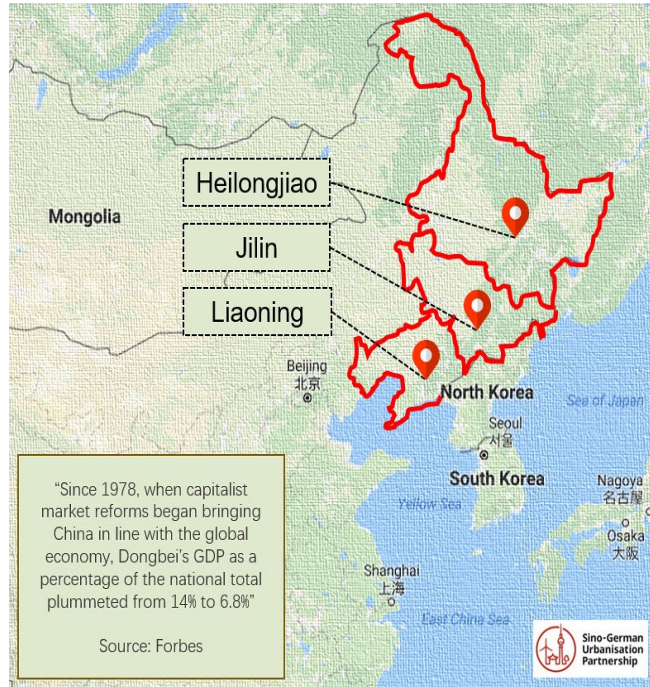
yüzyılın ortalarından ÇHC kuruluşuna kadar olan süreçteki “Koreli” algılaması; İkincisi, ÇHC kuruluşundan sonraki milliyetleri belirleme kriterine göre Çin sınırları içinde yaşayan “Koreli”lerin “Koreli Milliyeti” adıyla azınlık statüsünün verildiği ve 1980’lere kadar sürdüğü aşama ve üçüncü evre olarak 1990’lı yıllarda başlayan “Koreli Milliyeti Sonrası” dönemidir. Esasında onun sınıflandırmasını şu şekilde yorumlamak mümkündür: Kuzeydoğu Çin’deki Koreli göçmen dönemi, Çin vatandaşı Koreli milliyeti dönemi ve küreselleşen Koreli milliyeti dönemidir. Bu süreç aslında Koreli azınlığının bir nevi Kuzeydoğu Asya Korelisi şeklinde coğrafya temelli kimlik algılamasına evrilmeye başladığını anlatıyor gibiydi. Bu husus ile ilgili olarak Japonya’da yaşayan bir diğer Çin asıllı Koreli bilim insanı Lee Sangcheol (李相哲) kendi yaşam deneyimlerinden hareket ederek şöyle bir görüşü ileri sürmüştür: “...Gerçi ben Japon vatandaşlığına elde ettim, fakat kendimi bir Japon veya Japonyalı göremiyorum. Mevcut durumum, özellikle ruhsal halim ile Ne Japon’um ne de Çinliyim. Güney Koreli de değilim. O zaman ben kimim? Ulus-devlet mantığı gereği ben soruma cevap veremiyorum” (Akt. Piao, 2019: 27).

Sonuç ve Değerlendirme

Göç insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İnsanlar genellikle daha güvenli ve daha iyi yaşam arayışı içinde mekân değiştirirler. Bu mekân değiştirme serbest olduğu kadar, mecburi ve istem dışı bir şekilde de cereyan etmiştir. Zorunlu mekân değiştirme genellikle doğal afetler, savaş ve istila neticesinde gerçekleşmiştir, gerçekleşmeye devam etmektedir. Günümüzdeki Çin Halk Cumhuriyeti’nce kuzeydoğu Çin olarak adlandırılan bölge esasında Altayistik kavimlerin yaşadığı yakın tarihimizde adı Mançurya olarak da geçen bir bölgedir. Bu bölgenin esas ahalisi Mançu-Qing İmparatorluğu’nun son yüz yılına kadar Çinli olmayan Altayistik kavimlerden oluşuyordu. Mançu-Qing yöneticileri imparatorluğun erken dönemlerinde Çinlilerin bu bölgeye akın etmesini engellediyse de, özellikle 18. yüzyılın ortalarından itibaren Çin’de baş gösteren açlık, kıtlık ve doğal afetlerden zarar gören Çinlilerin bölgeye yerleşmesine müsaade etmiştir. Daha sonraki yıllarda şiddetle artan Çinli göçü bölgenin etno demografik yapısını toptan değiştirmiştir. Bu değişim süreci bölge yerlisi olan halkların Mançular başta olmak üzere Çin kültürü karşısında hızla erimesi durumunu ortaya çıkarmıştır. İşbu değişim sonucu şu şekilde özetlenebilir; Türkiye’nin iki katı büyüklüğündeki Mançurya bölgesi iki buçuk asırlık zaman diliminde Çin

nüfusu tarafından külliye istila edilmekle kalmamış, bölgenin sosyolojisi Çinlilik ile yeniden şekillendirilmiş, bölgenin politik Çin gerçeği değiştirilerek kültürel Çin'e dönüştürülmüştür.¹⁴

Çin Halk Cumhuriyeti'nde Heilongjiang, Jilin, Liaoning eyaletlerinin bulunduğu Mançurya bölgesine Kuzeydoğu Çin (东北) olarak adlandırılır. Bölgenin toplam yüz ölçümü bir milyon 620 bin kilometre kare olup Çin'in toplam yüz ölçümünün %14'ün ü teşkil ediyor. 2020 yılına ait verilere göre, üç eyaletin toplam nüfusu 98 milyon 510 bin kişi olup Çin'in toplam nüfusu içindeki oranı %6,98'dir. Bölgede Mançu, Koreli, Rus, Moğol, Evenki, Elunçün, Döngen, Dağur, Şibe gibi azınlık milliyet mensupları yaşıyor.

¹⁴ Politik Çin ve Kültürel Çin açıklamaları için bakınız: Karluk, 2019: 5-6.

ÇHC’de yasalarca azınlık milliyet olarak kabul edilen Koreliler, yaklaşık dört asırlık tarihi süreç içinde, genellikle iç ve dış savaş ile istilalar neticesinde Kore yarımadasından serbest veya zorunlu şekilde yoğun olarak yaşadıkları kuzeydoğu Çin bölgelerine göç etmiş olan, sınır aşan bir halktır. Koreliler politik sınırların kesin olarak çizildiği modern çağ öncesinde ana kültür çevresi ile yoğun etkileşimde olduğu bilinir iken, politik sınırların kesin olarak çizilmesinden sonra Çin vatandaşlığı ekseninde kendine özgün bir gelişme evresine girmiş olduğu, 1990 sonrasında artan (Güney ve Kuzey) Koreliler ile olan çeşitli etkileşimlerde kendini göstermiştir. Bundan ötürü zaman zaman mensubiyet sorunu da yaşadığı görülmektedir.

Bugün Çin’de yaşayan Korelilerin genel nüfusunda özellikle özerkliği bulunan bölgelerdeki nüfus yapısında ortaya çıkan azalma durumu Korelilerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerdeki parçalanmayı hızlandırarak azınlık statüsünden daha çok etnik grup özelliğine bürünme durumunu geçmesine neden olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü bu gelişmeler doğrudan özerklik haklarını etkilemeye başlamıştır. Örneğin Kore dilinde eğitim öğretim yapan okulların öğrenci sayısının azalması bazı okulların kapanmasına veya Çince eğitim-öğretime geçmesine neden olmakta, Kore dili ve yazısı ile kültürüne hâkim nüfusun hızla azalması durumunu dolayısıyla kültürel kopukluğun artmasına neden olmaktadır (Liang, 2000: 11). Diğer taraftan Çin’in gelişmiş metropollerinde veya sanayi bölgelerinde artan Kore yatırımı Çin vatandaşı Koreliler için de istihdam ve çeşitli fırsatları yaratmıştır. Para kazanma ve fırsatları değerlendirme dürtüleri Kuzeydoğu Çin’de yoğun olarak yaşayan Korelilerin kendi bölgelerinden ayrılarak Çin denizi içinde kaybolma durumunu da ortaya çıkarmıştır. İş nedenini ile Çinlilerin yoğun olduğu bölgelere göç edenlerde karışık evlilikler ortaya çıkmakla birlikte, çocuklarına kendi dili ve kültürünü aktaramama durumu da ortaya çıkmıştır.

Özellikle 1990 sonrasında Çin vatandaşı Koreli toplumu ister Çin coğrafyasında, ister başta Güney Kore olmak üzere Japonya, ABD ve diğer ülkelerde herhangi bir Çin vatandaşı sınıraşan azınlıklardan daha serbest hareket etme, yaşama fırsatlarını yakalamış, nüfusunun büyük çoğunluğu bölgesel hatta küresel “hareketlilik” içine girmiştir. Bu durum, Koreli azınlığında ekonomik olarak yükselme ve daha iyi imkânlar elde etmesini sağladıysa da kimlik algılamalarında ciddi sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çin sınırları içinde egemen millet Han Çinlileri tarafından bir azınlık olarak görülmüş, fakat ülkedeki diğer azınlıklar örneğin Türk soylular,

Tibetliler, Moğollara nazaran daha iyi muamele görmüştür. Çin’de yatırım yapan Güney Korelilerin işletmelerinde ise işlerine yarayan, Kore dilini konuşabilen Çinli olarak görülmüş, Güney Kore’de ise tamamen “kardeş” olarak benimsenememiş zaman zaman dışlanmıştır.

Korelilerin başta Han Çinlileri olmak üzere çevresindeki milliyetler ile olan ilişkilerinin genellikle mutedil ve uyumlu olduğu ÇHC resmî verilerinden malumdur. Özellikle, Han Çinlileri ile Koreli azınlığı arasındaki ilişkilerin tarihsel bağlar ve canlı tutulan hafızalar, kültürel yakınlık, daha doğrusu Korelilerin kültürel olarak Çinlilere olan bağımlılığında ötürü uyumlu ve nispeten sorunsuz bir şekilde günümüze ulaştığı görülmüştür. Diğer taraftan Han Çinlilerinin ötekiler ile olan ilişkilerinde yaygın olan kendi üstünlüğünü kabul ettirme alışkanlığı ile işbu üstünlüğü kabul edenlere belirli seviyede geniş yaşam hakkı tanıma geleneğinin Koreli-Çinli ilişkilerinde kendini gösterdiği de gözlemlenmiştir. ÇKP rejiminin soğuk savaş sonrası değiştirdiği milliyetler politikası (Nam-i diğer ikinci nesil milliyetler politikası) azınlıkların çeşitli haklarını olabildiğince kısıtlamaya başladığı büyük azınlıklar örneğin Uygurlar, Moğollar, Tibetliler üzerinde çok açık görülmüş iken, Korelilerde o kadar belirgin olmadığı da göze çarpmıştır. ÇKP rejimi Xi Jinping iktidarı sonrasında bahsi geçen değiştirme ve kısıtlamaları daha radikal Çinileştirme uygulamaları (örneğin dinlerin Çinileştirilmesi) ile sabitlemiştir. Esasında Çin anayasası başta olmak üzere yürürlükteki dini inanç yasası, bölgesel özerklik yasası, dil ve yazı kullanım yasalarına aykırı, sürekli sorun üreten işbu uygulamalar politik Çin’deki sınıraşan azınlıkları ulusal güvenliği tehdit eden, Çin rüyasının gerçekleşmesini engelleyen sorunlar yumağı olarak görmeye başlamıştır. Tamamen sorunlu ve paranoyak bir zihniyetin tezahürü olan işbu uygulamaları ile Doğu Türkistan’da hukuksuzlukta sınır tanımayan gayri insani icraatları ile insani felaketlere imza atan ve milyonlarca Müslüman Türk’ü işkence kamplarına tıkan ÇKP rejimi, Çin uygarlığı tarihine kara bir leke olarak şimdiden yazılmıştır. Hâlihazırda devam eden bu dehşet verici uygulamaların Koreliler başta diğer azınlıklarda nasıl bir tepki yarattığı veya yaratacağı araştırılması gereken önemli konudur. Diğer taraftan, nüfusunun neredeyse 1/3’ünün yurtdışında ikamet ettiği bilinen Çin vatandaşı Korelilerin geleceğinin nasıl olacağı da araştırılması, incelenmesi gereken önemli konular arasındadır.

KAYNAKÇA

- Andrew Scobell, *China and North Korea: from Comrades-in-Arms to Allies at Arm's Length*, University of Michigan, 2004.
- Berry, William. *Global Security Watch Korea*, London: Praeger Security International, 2008.
- Çin Milliyetler İşleri Komitesi Milliyetler Sorunu Araştırma Merkezi (国家民委民族问题研究中心编), *Çin'deki Milliyetler (国民族)*, Merkezi Milliyetler Üniversitesi Yayınevi (中央民族大学出版社), 2001
- Dai Qingxia ve diğerleri (戴庆厦等). *Çin Azınlıklarının Dil-Yazı Kullanımı Araştırması (中国少数民族语言文字应用研究)*, Yunnan Milliyetler Neşriyatı (云南民出版社), 2000.
- Deng Hongbi (邓宏碧), *Çin Azınlıkları Nüfus Politikası Araştırması (中国少数民族人口政策研究)*, Qongqing Yayınevi (重庆出版社), 1998.
- Ho, Wai-Yip. "Mobilizing the Muslim minority for China's development: Hui Muslims, ethnic relations and Sino-Arab connections". *Journal of Comparative Asian Development*, 2013, 12. 1, s.84-112.
- Holcombe, Charles, *Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar*. (1 b.). (M. M. Özeren, Çev.) İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- Jin Chengguang (金成光), Yanbian ülke genelinde hudut giriş-çıkışta anahtar yönetim bölgesine dâhil edildi (延边列入全国出入境重点管理区), Jilin Haberleri (吉林新闻), 2005-1-8.
- Kakışım, C. (2017). Kuzey Kore'nin Resmî İdeolojisi Olarak Cuçe Öğretisi ve Kuzey Kore Dış Politikasına Etkileri. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14 (56), 73-88.
- Karluk, Abdürreşit Celil, Çinlilik ve Çin'de Ötekiler, Atlas Yayınları, 2019.
- Karluk, Abdürreşit Celil, Çin Halk Cumhuriyeti'nde Dini Yapı ve Müslüman Milliyetler, *TYB Akademi Dergisi*, 2017/20, Çin Özel Sayısı. S.9-48.
- Karluk, Abdürreşit Celil, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki Milliyetlerin Dağılımı ve Etno-Demografik Özellikleri, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2009/11, s. 63-91.
- Kim, Patricia, *How China Sees North Korea: Three Critical Moments in History and Future Directions*, Chicago Council on Global Affairs, 2018, How China Sees North Korea: (jstor.org).
- Komisyon (编写组), *Anahatları ile Yanbian Koreli Özerk Oblasti (延边朝鲜族自治州概况)*, Yanbian Halk Yayınevi (延边人民出版社), 1984.
- Komisyon, *China's Yearbook of Ethnic Information 2005*, Editorial Committee of China's Yearbook of Ethnic Information, 2007, Pekin.

- Liang Yujin/梁玉今, Yanbian Koreli Özerk Oblasındaki Milliyetler İlişkileri Üzerine/论延边朝鲜族自治州的民族关系, *Yanbian Üniversitesi Dergisi/延边大学学报*, 2000/2, Cilt: 33, Sayfa: 8-11.
- Liu Zhiwen/刘智文, Hudut Bölgelerindeki Milliyetler İlişkileri Örnekleri Okumaları-Çin'de Korelilerin Yoğun Olarak Yaşadıkları Bölgelerdeki Uyumlu İlişkilerin Analizi (边疆民族关系范例解读—中国朝鲜族聚居区民族和睦成因探析), *Çin Hudut Bölgeleri Tarihi Araştırmaları/中国边疆史地研究*, 2007/2, Cilt.17, Sayfa: 99-106.
- Lei Guanzhong/雷冠中, Koreliler/朝鲜族, Gu Youshi, Luo Shujie (Baş editör), *Çin Etnografyası/中国民族* (顾有识 罗树杰 主编), Hei Longjiang Halk Yayınevi, 黑龙江人民出版社, 2003, Sayfa: 561-570.
- Ma Manli, Zhang Shuqing/马曼丽, 张树青, *Sınırşan Milliyetler Teorisi Sorunları Üzerine /跨国民族理论问题总论*, Milliyetler Neşriyatı/民族出版社, 2005.
- Ma Manli/马曼丽, *Orta Asya Araştırmaları/中亚研究*, Milliyetler Neşriyatı/民族出版社, 1995.
- Noland, Marcus. *Avoiding the Apocalypse*. Washington DC: Institute for International Economics, 2000.
- Ömercan Niyaz (吾买尔·尼亚孜), Korece ile Uygurcannın ses yapısındaki akrabalık izleri üzerine deneme (试论朝鲜语同维吾尔语在语音上的亲属性印迹), *Yanbian Üniversitesi Dergisi (延边大学学报)*, 2005/ 2, 38. Cilt, Sayfa: 19-23.
- Park Woo, Robert Easthope&Chang Kyung-Sup, China's ethnic minority and neoliberal developmental citizenship: Yanbian Koreans in perspective, *Citizenship Studies*, 2020/24:7, 918-933.
- Piao Guangxing (朴光星), "Sıkıştırılmış Kentleşme" Altında Milliyetlerin 'Dağılma Krizi' Ve 'Yeniden Yapılanma Hareketi' ('压缩型城市化'下的民族共同体'离散危机'与'重构运动'), *Merkezi Milliyetler Üniversitesi Dergisi (中央民族大学学报)*, 2014/ 3.
- Qi Huijun/祁惠君, Dil Grubu Belirsiz Milliyetler: Koreliler/未定语族民族: 朝鲜族, Yang Sehngmin (Baş editör) 杨圣敏主编, *Çin Etnografyası/中国民族志*, Merkezi Milliyetler Üniversitesi Yayınevi/中央民族出版社, 2004.
- Stalin, *Stalin'in Milliyetler Sorunu Üzerine Muhakemesi (斯大林论民族问题)*, Milliyetler Neşriyatı (民族出版社), 1990.
- Sun Chunri (孙春日), *Çin Korelilerin Göç Tarihi (中国朝鲜族移民史)*, Pekin: Çin Kitabevi (中华书局), 2009.

- Tianyi Wang, Small State, Big Influence: China's North Korea Policy Dilemma, *Georgetown Journal of Asian Affairs*, Fall/Winter 2014.
- You Ji, "China and North Korea: a Fragile Relationship of Strategic Convenience," *Journal of Contemporary China* 2001/10, No. 28.
- Zhang Dunfu/张敦福, Koreli Öğrencilerin Çin Okulu Seçimi: Radikal Sosyal Değişme İçinde Kültürel Uyum—Antu İlçesi Azınlıklar Eğitimi Üzerine Sosyal Antropolojik Araştırma/朝鲜族学生选汉校: 急剧社会变迁中的文化适应 -安图县民族教育的社会人类学实地研究, *Azınlıklar/Milliyetler Eğitimi Araştırmaları/民族教育研究*, 1997/4, Sayfa: 48-51.
- Zheng Xinzhe/郑信哲, Li Chunhu/李春虎: Korelilerin Mevcut Sosyal Gelişiminin Araştırması/朝鲜族社会发展现状研究, *Merkezi Milliyetler Üniversitesi Dergisi/中央民族大学学报*, 1998/6.
- Zhu Zaixian (朱在宪), Kuzeydoğu bölgesinde Korelilerin milliyetler ilişkisi üzerine bazı görüşler (关于发展东北亚地区朝鲜族关系的几点思考), *Yanbian ÇKP Okulu Dergisi (延边党校学报)*, 2000/9.49-83.

E-Kaynaklar

- Politik İlişkiler, Büyük Kore Devleti Çin Büyükelçiliği, **政治关系大韩民国驻中国大使馆** (mofa.go.kr) , erişim: 18.05.2021.
- ABD'ye karşı Kore'ye yardım savaşı hatıra sarayı fedailer ordusunun kurban sayısını 183 bin 108 kişi olarak ilan etti. Çin Haberleri Ağı **抗美援朝纪念馆公布志愿军牺牲人数为 183108 人-中新网** (chinanews.com), erişim: 01.06.2021.
- Tarihi Evrim **历史沿革** (neac.gov.cn), erişim: 16.05.2021.
- Koreli Milliyeti, **朝鲜族** (fmprc.gov.cn), erişim: 16.05.2021.
- Kore Milliyeti/**朝鲜族** www.neac.gov.cn/seac/ztl/cxz/gk.shtml, Erişim: 05.05.2021.
- Changbai Koreli özerk ilçesi halk hükümeti ağ sayfası, nüfus ve milliyetler **长白朝鲜族自治县人民政府, 人口 民族**, www.changbai.gov.cn/cbgk/cbgk/201801/t20180108_257128.html, erişim: 07.05.2021.
- Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası/中华人民共和国宪法, http://www.gov.cn/gongbao/content/2004/content_62714.htm, erişim: 17.03.2017.
- Yanbian Koreli Özerk Oblasti 2009 Yıllık Gayrisafi Hasılatı Ve Toplumsal Gelişme İstatistik Raporu/**延边朝鲜族自治州 2019 年国民经济和社会发展统计公报**, www.yanbian.gov.cn/sj/tjgb/202006/t20200604_152275.html, erişim: 05.05.2021.

KORE'DE TÜRKİYE HAKKINDAKİ AKADEMİK ÇALIŞMALARIN LİSANSÜSTÜ TEZLER AÇISINDAN SEYRİ

Özlem GÖKÇE*

Giriş

Tarihi iki bin yıl öncesine dayanan Kore, dünyanın en eski medeniyetlerinden biridir. Çin ve Japonya gibi büyük Asya devletlerinin arasında yer alan Kore, uzun yıllar boyunca kültürel ve politik olarak özellikle Çin'in bir hayli etkisi altında kalsa da günümüzde bağımsız bir devlettir ve pek çok anlamda parmakla gösterilen bir Asya ülkesi konumundadır. Yüzyıllarca Kore Yarımadası'nda farklı devletlerin yönetimi ile varlığını sürdüren Kore'de 1950-1953 yılları arasında devam eden ve halka korkunç acılar veren Kore Savaşı sonrası ekonomik anlamda büyük bir sıçrayış yaşayarak kısa sürede kendisinden beklenmeyecek derecede zenginleşmiştir. Savaş sonrası uzun süren baskıcı yönetimlerin ardından özellikle 1990'lı yıllardan itibaren daha dışa açık ve modern bir toplum haline dönüşmeye başlamış ve bugün geldiği noktada demokrasisi de ciddi yol almış ve dünyada pek çok anlamda dikkat çeken bir noktaya oturmuştur.

Kore ile Türkiye arasındaki ilişkilere bakıldığında daha çok son yüz yılda aktif olarak temas halinde oldukları görülür. Savaşın hemen öncesinde 1948 yılında Yarımada'nın güneyinde kurulan genç Kore Cumhuriyeti hükümetini 11 Ağustos 1949'da Türkiye bağımsız bir devlet olarak tanıyarak iki ülke arasındaki siyasi ilişkileri başlatmıştır.¹ Türkiye 1950 yılında patlak veren Kore Savaşı'na da asker göndermiştir. 1957 yılında Seul'de Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Ankara'da da Kore Cumhuriyeti Büyükelçiliği

---

* Öğr. Gör. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

¹ ([https://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa#:~:text=T%C3%BCrkiye%20ile%20Kore%20Cumhuriyeti%20\(G%C3%BCney,ili%C5%9Fkileri+mizde%20%C3%B6zel%20bir%20ba%C4%9F%20yaratm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.,30.07.2021+tarikhinde+erişildi\).](https://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa#:~:text=T%C3%BCrkiye%20ile%20Kore%20Cumhuriyeti%20(G%C3%BCney,ili%C5%9Fkileri+mizde%20%C3%B6zel%20bir%20ba%C4%9F%20yaratm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.,30.07.2021+tarikhinde+erişildi).))

kurulmuştur (Banbal ve Cho, 2016: 2). Bu, Türk-Kore ilişkileri açısından en önemli adımlardan biri olmuştur. 1972 yılında iki ülke arasında kültür anlaşması imzalanmış ve 1973'te Hankuk Yabancı Çalışmaları Üniversitesi (Hankuk University of Foreign Studies-HUFS)'nde Türkçe bölümü, 1989 yılında da Ankara Üniversitesi bünyesinde Kore Dili ve Edebiyatı bölümü açılmıştır (Türközü, 2008: 329). Sonraki yıllarda iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler karşılıklı anlaşmalar imzalanması ve devlet başkanları ve bakanlar düzeyindeki ziyaretlerle daha da ilerlemiştir. İlişkiler yalnızca diplomatik düzeyde değil ticaret, turizm, eğitim gibi başka pek çok alanda daha devam etmiştir.

Son yıllarda özellikle popüler kültürüyle pek çok Batı ülkesini sollamış ve Türkiye de dâhil olmak üzere birçok dünya ülkesinde bilinirliği ve takip edilirliliği oldukça artmıştır. Kore tüm dünyada artan popülerliği ile bağlantılı olarak Türkiye ile de gittikçe daha fazla alanda yakın ilişkiler kurmaya devam etmektedir. Türkiye'de son yıllara kadar daha çok ani sıçrayış gösterdiği ekonomisi üzerinde akademik çalışmalar yürütülürken son yıllarda popüler kültürü ve bunun ulus markalaşmasına yansımaları açısından da ilgi çekmektedir. Gittikçe artan sayıda araştırmacı *hallyu* adı verilen Kore dalgasının nasıl bir yumuşak güç unsuru haline dönüştüğünü anlamaya çalışmakta ve konu ile ilgili olarak araştırmalarını yürütmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de Kore, eskisinden farklı olarak artık tüm yönleriyle ele alınarak tanınmaya çalışılmaktadır. Buna paralel olarak Kore'de de Türkiye çalışmaları son yıllarda hız kazanmıştır. İki ülke arasındaki ilişkilere hem Kore'de Türkiye hakkında yapılan çalışmaların hem de Türkiye'de Kore hakkında yürütülen akademik çalışmaların büyük katkısı vardır.

Bu çalışma, Kore'de Türkiye hakkında yapılan akademik çalışmaları lisansüstü tezler bakımından ele almaktadır. Türkiye'nin gerek stratejik konumu gereği Batı ve İslam ülkeleri arasında bir köprü görevi görmesi gerekse Avrupa, Orta Doğu ve Asya ile ilişkileri açısından Kore'de akademik anlamda da ilgi çekmektedir.

Amaç

Bu çalışma, Kore'de şu ana kadar Türkiye ile ilgili yazılmış lisansüstü tezleri tespit ederek konularına göre sınıflamakta, Kore'de Türkçe ve Türkiye ile ilgili akademik çalışmaların yürütüldüğü çeşitli platformları tanıtmaktadır. Böylece Kore'de ülkemizle ilgili genellikle hangi konuların akademik açıdan ilgi çektiği ve yapılan akademik çalışmaların seyrini izlemeyi amaçlamaktadır.

Literatürde dünyanın pek çok farklı ülkesinde Türkiye ile ilgili çalışmaların seyrini takip eden araştırmalar bulunmakla birlikte Kore'deki Türkiye ile ilgili çalışmaların gidişatını takip eden az sayıda çalışma bulunmaktadır. Türkolog olarak görev yapan Nana Lee'nin² Kore'deki Türk edebiyatı ve çeviri eserleri incelediği çalışmasının dışında Kore'deki Türkiye hakkındaki akademik çalışmaları ele alan araştırmacı bulunmamaktadır. Bu anlamda bu çalışma yurt dışında Türkçe/Türkiye çalışmalarının seyrini takip etme konusuna Kore açısından katkı sunmayı amaçlamakta ve literatürdeki eksikliğin giderilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Kore'de yapılan lisansüstü tezler de dâhil olmak üzere tüm akademik çalışmaların tarandığı *Research Information Sharing Service* (<http://www.riss.kr/index.do>) adlı veri tabanında Korece olarak "Türkiye" kelimesiyle arama yapılmıştır. Tüm yüksek lisans, doktora tezleri Korecesi ve İngilizcesiyle listelenmiştir. Her tezin hangi enstitü/anabilim dalı çatısı altında hazırlandığına bağlı olarak alanlara göre tasnif edilmiştir. Anahtar kelime olarak Korece "Türkiye" sözcüğünün seçilmesinin sebebi, bu kelimenin dil de dâhil olmak üzere Türkiye ile ilgili tüm çalışmalara ulaştıracak olmasıydı. Bu sayede dil ve eğitim çalışmalarını da kapsayan bir tarama yapma imkânı elde edilmiştir. Bu anahtar sözcükle ulaşılan çalışmalar içinde tezin adında "Türkiye/Türk/Türkçe" olmayanlar elenmiştir. Çünkü site, tezin içinde ilgili anahtar sözcüğün olduğu çalışmaları da listelemektedir fakat bunlar doğrudan Türkiye ile alakalı olmadığından listeye dâhil edilmemiştir. Öte yandan Kore'deki üniversitelerin kütüphanelerine kayıtlı olduğu için aramada çıkan ama aslında Türkiye'deki veya Kore dışındaki üniversitelerde Koreli araştırmacılar tarafından yazılmış olan tezler de hariç tutulmuştur.

Kore'de Türkçe Bölümleri

Bir ülkeyle ilgili yürütülen akademik çalışmalar genellikle o ülkeye ait dil ve bölge çalışmaları yapılan bölümlerde yoğunlaşmaktadır. Bu sebeple Kore'de Türkiye hakkında yapılan akademik çalışmalara göz atmadan önce ülkedeki Türkçe bölümlerinin tarihçesine ve mevcut durumlarına bakmak faydalı olacaktır.

---

² 이난아. (2013). 한국의 터키문학 연구와 번역 현황 고찰. *아시아리뷰*, 3(2), 161-185.

Kore’de hâlihazırda iki ayrı üniversitede Türkiye ile ilgili çalışmaların yürütüldüğü anabilim dalları bulunmaktadır. Başkent Seul’de bulunan Hankuk Yabancı Çalışmaları Üniversitesi’nde 1973 yılında kurulan Türkçe Bölümü 2009 yılında bünyesine Azerbaycan dilini de ekleyerek Türkçe ve Azerice Bölümü adını almıştır.³ 1. ve 2. sınıfta ilk ve orta seviyede Türkçe dersleri yoğunlukta 3. sınıftan itibaren yüksek seviye Türkçe ve bölge ülkeleriyle ilgili çeşitli akademik dersler verilmektedir. Aynı zamanda 3. sınıftan itibaren Azerbaycan dili ile ilgili okuma ve konuşma becerilerini geliştirecek dersler de sunulmaktadır. Edebiyat, kültür, tarih, siyaset, ekonomi vs. alanlarında dersler veren anabilim dalı farklı sektörlerde işe girmiş binlerce mezun vermiştir.

Kore’de Türkiye ile ilgili araştırmaların yürütüldüğü bir diğer anabilim dalı da Busan Yabancı Çalışmaları Üniversitesi (Busan University of Foreign Studies-BUFS) bünyesindeki Türkçe ve Orta Asya Dilleri bölümüdür. Kore’nin ikinci en büyük şehri olan Busan’da bulunan bu anabilim dalı 1994 yılında kurulmuştur. İlk öğrencilerini 1995 yılında almaya başlayan anabilim dalında Türkçenin yanı sıra Orta Asya dillerinin de eğitimi verilmektedir (http://cms.buufs.ac.kr/cas/html/01/sub02_01.aspx, 18.07.2021 tarihinde erişildi). Burada da bölge hakkında dersler ve hem Türkiye hem de Kazakistan, Kırgızistan gibi Orta Asya Türk devletlerinin kültürleri ile ilgili dersler verilerek dil uzmanı ve bölge uzmanı yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda Türkiye ve bölge ülkelerinin tarihi, ekonomisi, dini ve siyaseti ile ilgili eğitim ve araştırmalar yürütülmektedir.

Bu iki üniversite de Türkiye’deki çeşitli üniversiteler ile iş birliği içinde öğrenci değişim programı yürütmektedir. Bu bölümlerde okuyan öğrenciler Türkiye’de değişim öğrencisi olarak bulunma fırsatı yakalamakta böylece hem dil becerilerini geliştirmekte hem de Türkiye’de yaşama deneyimi elde edebilmekte.

Araştırma Merkezleri

Lisans düzeyinde Türkiye çalışmaları yürütülen HUFs ve BUFS dışında farklı üniversitelerde Türkiye üzerine çalışmaların yürütüldüğü araştırma merkezleri de bulunmaktadır.

---

³ http://builder.hufs.ac.kr/user/indexSub.action?codyMenuSeq=22450481&siteId=turkazeri&menuType=T&uId=1&sortChar=A&linkUrl=1_2.html&mainFrame=right, 18.07.2021 tarihinde erişildi).

Bu merkezlerden biri başkent Seul'de bulunan Dongduk Women's University bünyesindeki Avrasya Türk Araştırmaları Merkezi (유라시아 투르크 연구소)'dir. 2016 yılında kurulan bu merkezde Türkiye ve Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan gibi pek çok Orta Asya Türk ülkesine dair çalışmalar yürütülmektedir (<https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/page/sub1>, 28.07.2021 tarihinde erişildi). Merkez, Kore'de Avrasya Türk dünyası üzerine akademik çalışmalar yürütmek ve ülkede bu alandaki eksiği doldurmak için kurulmuştur. Merkez aynı zamanda Kore'de Türkiye ve Türk dünyası çalışmalarının gelişimine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Avrasya Türk Araştırmaları Merkezi'nde yürütülen çalışmalar aşağıdaki gibidir:

- Avrasya Türk çalışmalarının her alanıyla ilgili araştırma planları oluşturma,
- Avrasya Türk çalışmalarıyla ilgili araştırma materyali toplama ve düzenleme,
- Araştırma makaleleri yayımlama,
- Akademik seminerler düzenleme ya da dersler açma,
- Diğer araştırma kurumlarıyla bilgi alışverişinde bulunma ve bağları kuvvetlendirme,
- Sanayi-üniversite araştırma işbirliği oluşturma,
- Araştırma merkezinin amaçlarına uygun diğer faaliyetler oluşturma.⁴

Merkezin çalışma hedefleri doğrultusunda pek çok akademik faaliyeti bulunmaktadır. Araştırma merkezinin bünyesinde halihazırda yürütülmekte olunan proje “Türk Beşeri Bilimler Ansiklopedisi” 2023 yılına kadar devam edecek olup Türkoloji alanındaki temel kavramları düzenlemeyi, derlemeyi ve online olarak kullanıma sunmayı hedeflemektedir. Proje tamamlandığında ansiklopedi, Kore'de alanındaki uzmanlar tarafından oluşturulmuş ilk Türk bilimleri temel sözlüğü olacaktır.⁵ Merkez bunun yanında seminer, kolokyum gibi akademik etkinlikler düzenlemekte, Journal of Eurasian Turkic Studies adında bir akademik dergi de çıkarmaktadır.

⁴ (https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/page/sub1_2, 28.07.2021 tarihinde erişildi).

⁵ https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/bbs_shop/read.htm?me_popup=&auto_frame=&cate_sub_idx=0&search_first_subject=&list_mode=board&board_code=project&search_key=&key=&page=&idx=1771, 28.07.2021 tarihinde erişildi).

Türkiye üzerine çalışmalar yürüten bir diğer araştırma merkezi HUFSS bünyesinde bulunan Orta Asya Araştırma Merkezi (중앙아시아연구소) Eylül 2007’de kurulmuştur. Merkezde Türkiye ve Orta Asya ülkeleri ile ilgili akademik çalışmalar yürütülmektedir. Öncesinde alanda faaliyet göstermiş HUFSS Türkçe ve Azerice ve Orta Asya Dilleri Bölümlerinin deneyim ve insan gücünü temel alarak kurulan Orta Asya Araştırma Merkezi’nde Türkiye ve Orta Asya ülkelerinin siyasetini, ekonomisini, toplumunu, kültürünü derinlemesine araştırıp bölge ülkeleriyle işbirliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Açıldığı tarihten beri merkezde seminer, kolokyum, forum, farklı ülkelerden araştırmacıların sunduğu özel dersler gibi akademik etkinlikler düzenlenmekte ve ilgili ülkelerle işbirliği anlaşmaları imzalanmaktadır. Yanı sıra bölge ülkeleriyle ilgili materyaller toplama, düzenleme, bilgi ağı oluşturma, araştırma etkinliklerini destekleme, ülke içi ve dışında akademik ve insani işbirlikleriyle araştırmalar yürütmeyi hedeflemektedir (<http://central-asia.or.kr/new/instruction/organization>, 28.07.2021 tarihinde erişildi). Merkez aynı zamanda “Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları” adında bir akademik dergi de çıkarmaktadır. Yılda iki defa yayımlanan dergi bölgeyle ilgili en yeni araştırma, analiz vb. aracılığıyla yurt içindeki Orta Asya ve Kafkasya ile ilgili araştırmalara ve Kore ile ilişkilerine katkı sunmayı amaçlamaktadır.⁶

Kore’nin en prestijli üniversitelerinden biri olan Seoul National University bünyesinde de Türkiye’ye yönelik akademik çalışmalar yürütülmekle birlikte bunlar HUFSS’tan farklı olarak Batı Asya Araştırma Merkezi’nde yürütülmektedir. Bu merkezde Türkiye, İran ve 22 Arap ülkesini de içeren Orta Doğu ülkeleri ile ilgili çalışmalar yapılmakta, akademik etkinlikler düzenlenmektedir (<https://snu.ac.kr/wac/>, 28.07.2021 tarihinde erişildi). Ancak Merkezin web sayfasından anlaşıldığı üzere henüz Türkiye ile doğrudan bir etkinlik düzenlenmemiştir.

Lisansüstü Düzeyde Türkiye Çalışmaları

Kore’de Türkiye ile ilgili lisansüstü çalışmalar hem pek çok üniversitenin farklı enstitülerinde hem de doğrudan Türkiye çalışmaları bölümlerinde yürütülmektedir.

---

⁶ (<http://central-asia.or.kr/xe/paper2>, 28.07.2021 tarihinde erişildi).

HUFS bünyesinde 2015 yılının mart ayında ülkedeki ilk Türk Dünyası Çalışmaları Bölümü kurulmuştur. Ardından Kore toplumunun Moğolistan'la ilgili de kapsamlı araştırmalar yapma ve bölge uzmanı yetiştirme yönündeki talebini karşılamak için bölüme Moğolistan çalışmaları da eklenerek bölümün adı Türk, Orta Asya ve Moğolistan Çalışmaları olarak değiştirilmiştir. Mevcut lisans programıyla da bağlantılı olarak edebiyat, tarih, ekonomi, siyaset, kültür vb. temelli dersler verilmekte ve akademik çalışmalar yürütülmektedir.⁷ Yüksek lisans ve doktora dersleri içinde Türkiye ve Türk dünyası tarihi, toplumu, kültürü, mitolojisi, edebiyatı, Moğol tarihi, dinleri, dili, Altay dilleri, İslam ve modernizm, İpek Yolu üzerindeki medeniyetleşme etkileşimi ve medya gibi dersler verilmektedir.⁸

1994 yılında kurulan BUFS Türkçe ve Orta Asya Dilleri bölümünde ise lisansüstü program aktif değildir. Dolayısıyla Türkiye çalışmalarına lisansüstü düzeyde odaklanan tek üniversitenin HUFS olduğu söylenebilmektedir.

Orta Doğu-Afrika Çalışmaları bölümü de Türkiye ile ilgili derslerin verildiği bir başka bölümdür. HUFS bünyesinde Uluslararası İlişkiler ve Bölge Çalışmaları Enstitüsü bünyesinde açılmış bir bölümdür. Bölüm, Orta Doğu ve Afrika'nın hızla değişen ülkelerinin geleceklerini analiz edebilme yeteneğine sahip uzmanlar yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bölge ülkelerinin güncel siyaseti, ekonomisi, toplumu, kültürü ile ilgili dersler bulunmaktadır. Bölüm her ne kadar daha çok Türkiye dışındaki Orta Doğu ülkelerine odaklansa da Türkiye'nin de bölgenin önemli bir parçası olmasından dolayı Türkiye'yi de içine alan bir müfredata sahiptir. Orta Doğu uzmanlığı müfredatında Türkiye ve Orta Doğu ilişkileri adıyla yüksek lisans-doktora dersi verilmektedir.

Bu bilgiler ışığında Kore'de lisansüstü düzeyde Türkiye'ye doğrudan odaklanan üniversitenin HUFS olduğu görülmektedir. Üniversite bünyesindeki Türk, Orta Asya ve Moğolistan Çalışmaları bölümlerinde Türkiye ile ilgili akademik çalışmalar yapılmaktadır.

Kore'de Türkçe Öğretimi

Kore ve Türkiye arasındaki ilişkiler arttıkça Kore'de Türkçeye olan ilgi de artmaktadır. Dolayısıyla Kore'de Türkiye çalışmalarının izi Türkçe

⁷ (<http://cts.hufs.ac.kr/>, 19.07.2021 tarihinde erişildi).

⁸ (<http://cts.hufs.ac.kr/>, 19.07.2021 tarihinde erişildi).

öğretiminden yola çıkılarak da sürülebilmektedir. Ülkede üniversitelerin dışında da Türkçe öğrenilebilecek kurslar bulunmaktadır. 2012 yılında HUFS bünyesindeki dil öğretim merkezinde Ankara Üniversitesi TÖMER'in Seul şubesi açılmıştır.⁹ Burada Korelilere yönelik olarak Türkçe öğreten merkez Yunus Emre Kültür Merkezi'nin açılmasıyla kapanmıştır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2018 yılında gerçekleştirdiği Güney Kore ziyareti sırasında mutabakata varılması neticesinde Seul'de çalışmalarına başlayan Yunus Emre Enstitüsü¹⁰ bünyesinde Türkçe öğrenmek isteyen Korelilere hem Türkçe öğretilmekte hem de Türk kültürü tanıtılmaktadır. Bu merkez 2019 yılında HUFS bünyesinde Enstitü'ye tahsis edilen bir ofiste faaliyetlerine başlamıştır.¹¹ Merkezde genel amaçlı dil kurslarının yanı sıra çocuklar için Türkçe, iş Türkçesi, çeviri sınıfı, medya Türkçesi¹² gibi özel amaçlı dil sınıfları da faaliyet göstermektedir. Yanı sıra pek çok kültürel faaliyetle Türk kültürünün Kore'de tanıtılmasına önemli katkılarda bulunmaktadır.

Bulgular

Bu çalışmada Kore'nin tez arama veri tabanı olan <http://www.riss.kr/index.do> sitesinden Kore'de Türkiye hakkında yazılan yüksek lisans ve doktora tezleri taranmıştır. "Türk" sözcüğü ile yapılan arama sonucu Türkiye ile ilişkili toplam 144 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Bu tezlerin 126'sı yüksek lisans, 18'i doktora tezidir. Bu tezler 1972-2020 yılları arasında Kore'nin çeşitli üniversitelerinde Koreli ve Türk öğrenciler tarafından yazılmıştır. Şekil 1'de yüksek lisans ve doktora tezlerinin birbirine oranı görülmektedir.

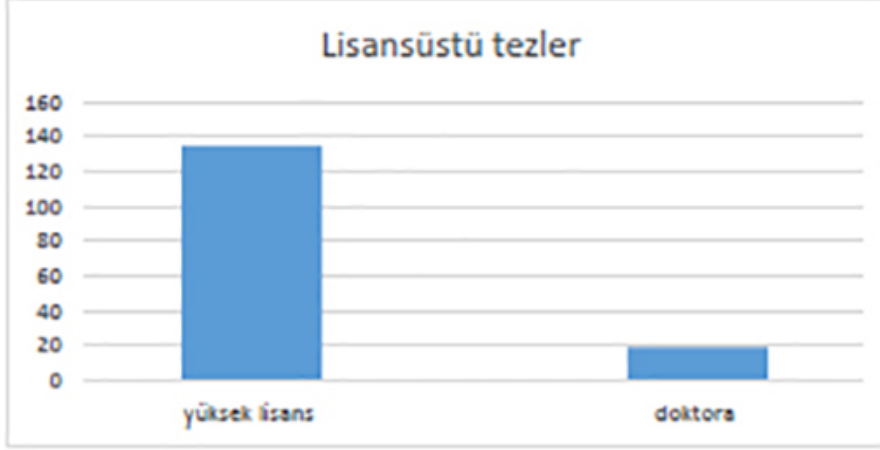
⁹ (https://flttc.hufs.ac.kr/about.php?mid=m05_03, 18.07.2021 tarihinde erişildi).

¹⁰ (<https://www.yee.org.tr/tr/haber/seul-yunus-emre-enstitusu-acildi>, 18.07.2021 tarihinde erişildi)

¹¹ (<https://www.yee.org.tr/tr/haber/seul-yunus-emre-enstitusu-acildi>, 18.07.2021 tarihinde erişildi).

¹² (<https://seul.yee.org.tr/ko/content/teokio-gyoyug>, 18.07.2021 tarihinde erişildi)

Şekil 1: Yüksek lisans ve doktora tezleri

Bu lisansüstü tezler toplam 10 kategoriye ayrılmıştır. Alanların yakınlıklarına göre açılan bu kategoriler Tablo 1’de görülmektedir. Bu kategorilendirme tezlerin yazıldığı enstitü ve bölüm bilgilerine göre ayarlanmıştır. Tarama esnasında site, tezlerin yazıldığı enstitü ve bölüm bilgisini de sunduğundan sınıflandırmada bu bilgiler baz alınmıştır.

Tablo 1: Konularına göre tezler

Uluslararası ilişkiler vd.	İşletme/ ekonomi/turizm/ticaret
Sanat	Eğitim
Mühendislik vd.	Türkiye/Orta Doğu-Afrika Çalışmaları
Kültür/sosyoloji/tarih/edebiyat	Medya ve Hukuk
Dil	Din

Uluslararası ilişkiler vd. kategorisinde uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, bölge çalışmaları, Kore çalışmaları, kamu yönetimi alanında yazılan tezler toplanmıştır. Bu tezlere bakıldığında hepsinin farklı üniversitelerde farklı bölümlerde yazıldığı görülmektedir. Bunların bir kısmı Kore’de çeşitli üniversitelerde Türk lisansüstü öğrenciler tarafından yazılmışken bir kısmı ise Koreli öğrenciler tarafından yazılmıştır. Bu başlık altında toplanan Kore

çalışmaları bölümlerinde yazılan tez sayısı iki olarak tespit edilmiştir. Kültür ve uluslararası ilişkiler konulu bu iki tez de Türk öğrenciler tarafından Kore ve Türkiye'yi karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Tezlerin yazıldığı bölüm Kore Çalışmaları olarak geçmesine rağmen iki ülkeyi karşılaştırmalı olarak ele almasından ötürü taramamızda Türkiye ile ilgili tez olarak değerlendirilmeye karar verilmiştir.

Bir diğer kategoride işletme, ekonomi, turizm ve ticaret alanında yazılmış tezler vardır. Bu tezlerin de yazarlarının bir kısmı Türk öğrencilerden bir kısmı Koreli öğrencilerden oluşmaktadır. Farklı üniversitelerde yazılan bu tezlerin bir kısmı Türkiye ve Kore'yi karşılaştırmalı olarak ele almakta ve işletme, ekonomi, turizm ve ticaret gibi alanlarda inceleme yapmaktadır.

Sanat başlığı altında ele alınan tez sayısı toplam tezlerin yalnızca küçük bir kısmını oluştursa da bu kategorideki tezlerin genellikle müzik, minyatür, dans alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitim fakültelerinin müzik bölümlerinde yazılan tezler de doğrudan Türk müziği üzerine olmasından ötürü sanat başlığı altında toplanmaya karar verilmiştir. Sanatın çeşitli dallarında yazılan tezlerin tamamı Koreli öğrenciler tarafından yazılmıştır.

Çoğunluğu işgal etmese de Türkiye hakkındaki tezler içinde mühendisliğin çeşitli alanları, mimarlık, tasarım, çevre planlama, endüstriyel teknoloji gibi teknik alanlarda yazılmış tezler tespit edilmiştir. Bu tezlerin tamamına yakını Koreli lisansüstü öğrenciler tarafından yazılmıştır. Teknik alanlarda yazılan bu tezler mühendislik vd. başlığı altında toplanmıştır.

Kültür, sosyoloji, edebiyat ve tarih alanlarında yazılmış yüksek lisans ve doktora tezleri de tek bir başlık altında toplanmıştır. Hem Koreli öğrenciler hem Kore'de eğitim gören Türk öğrenciler tarafından yazılan bu tezlerin kadın, İslam, çay kültürü gibi farklı konuları irdelediği tespit edilmiştir. Bunların içinde Türk ve Kore kadınının toplumsal statüsünü ele alan karşılaştırmalı çalışmalar da bulunmaktadır. Bu kategoride edebiyat ve tarih alanında yalnızca birer tez tespit edilmiştir. Dolayısıyla tarih ve edebiyattan ziyade bu başlık altındaki tezlerin daha çok kültür ve sosyoloji alanlarında yazıldığı anlaşılmaktadır.

Dil başlığı altında Kore dili ve edebiyatı, dilbilim, Korece öğretimi bölümlerinde yazılmış tezler toplanmıştır. Bu tezler de hem Koreli hem de Kore'de çeşitli üniversitelerde eğitim gören lisansüstü öğrenciler tarafından yazılmıştır. Bu tezlerin içinde hem Korece ve Türkçeyi karşılaştıran hem de

Koreceyi yabancı dil olarak öğrenen Türk öğrenciler ile ilgili tezler bulunmaktadır. Bu başlık altına toplanan dilbilim tezleri içinde Türkçe Korece karşılaştırmalı çalışmaların yanı sıra sadece Türkçeyi ele alan dilbilim araştırmaları da bulunmaktadır. Bunun yanında çoğu dil öğretimine odaklansa da az sayıda edebiyat çalışmaları da bulunmakta, bunlar Kore Dili ve Edebiyatı bölümlerinde yazılmış olmalarından dolayı dil kategorisi altında toplanmıştır.

Kore’de Türkiye çalışmaları içinde din hakkında yazılan tezlerin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu tezlerin tamamı Koreli öğrenciler tarafından yazılmıştır. Bunların içinde İslam dinini araştıran tezler bulunduğu gibi daha çok Türkiye’deki Hristiyanlık veya misyonerlik ile ilgili araştırmalar bulunması dikkat çekicidir. Bu lisansüstü tezlerden anlaşıldığı gibi din alanında yazılmış tezler yalnızca Türkiye’deki İslam dinini irdelemeye yönelik değil İslam dünyasının bir parçası olan Türkiye’de Hristiyanlık dininin stratejilerini de ele almaya yönelmiştir. Din başlığı altında toplanan tezlerin çoğunluğu Koreli araştırmacılar tarafından yazılmıştır.

Eğitim kategorisindeki tezler incelendiğinde bunların eğitim bilimlerinin farklı alanları ile ilgili olarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Kore’de yaşayan Türk annelerin çocuk yetiştirme deneyimleri, kültürel adaptasyonları Türk ve Koreli öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin karşılaştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bu başlık altındaki tezlerin içinde Türklere yönelik Korece öğretimi ile ilgili de tezler bulunmakta fakat bu tezler üniversitelerin eğitim enstitüsü bünyesinde yazılmış olmasından ötürü diğer kategori olan dil başlığı altında değil eğitim kategorisi altında toplanmaya karar verilmiştir.

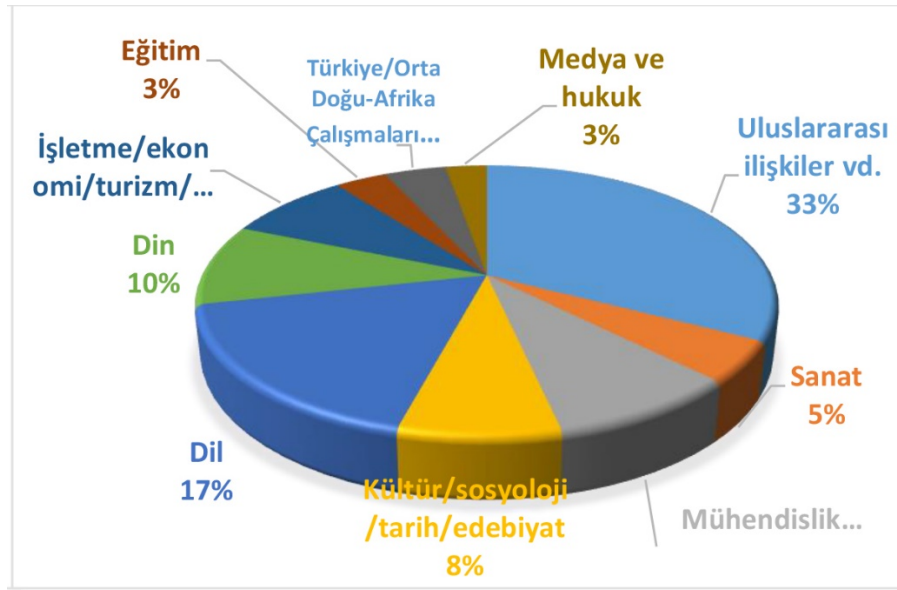
Türkiye/Orta Doğu-Afrika Çalışmaları başlığı altında kategorilendirilen tezler HUFSS’teki Türkiye çalışmalarına odaklanan Türk, Orta Asya ve Moğolistan Çalışmaları bölümünde ve yine aynı üniversite bünyesindeki Türkiye ile ilgili çalışmaların yürütüldüğü bir başka program olan Orta Doğu-Afrika Çalışmaları bölümünde Türkiye üzerine üretilen yüksek lisans/doktora tezleri kapsamaktadır. Bu tezler uluslararası ilişkiler başlığı altında da toplanabilirdi. Zira konuları itibarıyla uluslararası ilişkiler, bölge çalışmaları olarak değerlendirilebilecek tezlerdir. Ancak Kore’deki lisansüstü düzeyde tek Türkiye çalışmaları bölümü olmasından ötürü bölüm bünyesinde üretilen tezlerin görünür olması açısından bu başlığın açılmasına karar verilmiştir.

Medya/hukuk başlığı Kore’de gazetecilik ve medya ya da hukuk bölümlerinde Türkiye üzerine yazılmış tezleri kapsamaktadır. Hukuk

bölümünde yazılmış tek tez bir Türk öğrenci tarafından Kore ve Türkiye karşılaştırmalı olarak yazılmıştır. Diğerleri ise çeşitli üniversitelerin gazetecilik ve medya bölümlerinde sosyal medya, Türkiye’de Kore dalgası adı verilen *hallyu* etkisi, yurt dışında Türk dizileri üzerine yazılmıştır.

Kore’de Türkiye hakkında yazılan tezlerin toplam tezler içindeki yüzdelik oranları Şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2: Oranlarına göre alanlar

Kore’de Türkiye hakkında yazılmış lisansüstü tezlere bakıldığında pastadaki en büyük payın Uluslararası ilişkiler vd. kategorisine ait olduğu görülmektedir. Bu kategoride uluslararası ilişkilerin yanı sıra siyaset bilimi, bölge çalışmaları, Kore çalışmaları, kamu yönetimi alanlarında yazılmış tezler de bulunduğundan bu kategorinin toplam tezler içindeki oranı %33’ü bulmaktadır.

Kore’deki Türkiye çalışmaları hakkında yazılmış lisansüstü tezlerin içinde ikinci sırada en büyük paya sahip olan Dil kategorisidir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bu kategori altında Kore Dili ve Edebiyatı, dilbilim, Korece öğretimi alanında yazılmış tezler toplanmıştır. Bu kategori toplam tezlerin %17’lik dilimini oluşturmaktadır.

Din kategorisi de en yüksek üçüncü dilimi oluşturmaktadır. Bu kategorideki tezler toplam tezlerin %10'unu oluşturmaktadır.

Sosyal bilimlerin dışında kalan mühendislik vd. kategorisi mimarlık, tasarım gibi teknik alanlarda yazılmış tezleri de içermektedir. Bu kategori %9'luk bir paya sahiptir.

Kültür/sosyoloji/tarih/edebiyat kategorisi mühendislik vd. kategorisinin ardından gelmektedir. Bu kategorideki tezler %8'lik bir orana sahiptir.

Türkiye/Orta Doğu-Afrika Çalışmaları kategorisi yukarıda da belirtildiği üzere HUFSS bünyesindeki Türkiye, Orta Asya ve Moğolistan Çalışmaları bölümünde ve yine aynı üniversitedeki Türkiye ile ilgili çalışmaların yürütüldüğü bir başka program olan Orta Doğu-Afrika Çalışmaları bölümünde Türkiye üzerine üretilen lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Bu kategori %4'lük oranla kültür/sosyoloji/tarih/edebiyat kategorisinin ardından gelmektedir.

Oran olarak en düşük kategorilerden biri eğitim başlığı altında toplanan tezlerdir. Bu kategori Kore'de Türkiye üzerine yazılmış tezlerin yalnızca %3'lük bir kısmını oluşturmaktadır.

Bir başka en düşük kategori medya ve hukuk alanlarında yazılmış tezlere aittir. Bu başlık altında toplanan tezler toplam tezlerin yalnızca %3'ünü oluşturmaktadır.

Yıllara göre araştırma eğilimi

Ülkede 1970'li yılların başında başlayan Türkiye çalışmaları yıllar içinde ivme kazanmıştır. Son yıllarda Türkiye'den Kore'ye giden öğrenci sayısının da artmasıyla çeşitli üniversitelerde yazılan lisansüstü tezlerin sayısı oldukça artmıştır. Bu artışa etken olarak Kore'de Türkiye'ye yönelik olarak ilginin artmasının da çok büyük payı vardır. Şekil 3, Kore'de Türkiye üzerine veya Türkiye ile karşılaştırmalı olarak yazılan lisansüstü tezlerin yıllar içindeki artışını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Şekil 3: Tezlerin yıllara göre dağılımı

Kore’de Türkiye üzerine yazılan ilk tez HUFS bünyesindeki Türkçe bölümünün de öncesine dayanır. 1972 yılında biri Türkiye modernleşmesi üzerine diğeri Türkçe sıfat tümcecikleri üzerine yazılmış tezler Kore’de Türkiye hakkında yazılmış ilk tezler olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ikisi de Koreli öğrenciler tarafından yazılmış bu tezler Kore’de Türkçe bölümü açılmadan önce bile siyaset bilimi ve dilbilim alanlarında Kore’nin önde gelen üniversitelerinden biri olan Seoul National University’de Türkiye üzerine sınırlı sayıda da olsa çalışmalar yapıldığını ortaya koymaktadır. 1970’lerde yazılan üç tezdten diğeri 1975’te sanat alanında, Türkiye minyatürleri üzerine üretilmiş yüksek lisans tezidir. Bu tez Ewha Womans University Graduate School’da güzel sanatlar bölümünde yazılmıştır.

1980’lere gelindiğinde de yazılan tezlerin sayısında ciddi bir oynama olmadığı anlaşılmaktadır. Bu yıllarda Türkiye üzerine toplam 4 tez yazıldığı tespit edilmiştir. Bu tezlerin biri doktora tezi olup Kore’nin en prestijli üniversitelerinden biri olarak anılan Koryo Üniversitesi’nde siyaset bilimi alanında yazılmıştır.

1990’lara gelindiğinde durumun ufak da olsa değiştiği anlaşılmaktadır. Bu yıllarda Kore’de Türkiye hakkında ya da Türkiye ile karşılaştırmalı tez sayısı 8’dir. Bunların tamamı yüksek lisans tezidir.

2000’li yıllarda ise Kore’de Türkiye çalışmaları hızlanmıştır. Önceki yıllardan farklı olarak 2000-2010 yılları arasında Türkiye ile ilgili 24 lisansüstü tezin yazıldığı tespit edilmiştir. Sayının artmasıyla Türkiye’yi farklı alanlarda inceleyen tezlerin de arttığı anlaşılmaktadır. Uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi gibi alanların dışında işletme, sanat, din gibi alanlarda da çalışmalar yürütülmüştür. 2000’lerin ilk on yılında yazılan tezlerin içinde yalnızca 2 doktora tezi bulunmaktadır.

2010-2020 yılları arasındaki tezler tarandığında tablonun bir hayli değiştiği açıkça görülmektedir. Şekil 3’te de görüldüğü gibi bu yıllarda yazılan tezlerin sayısı önceki yıllara göre oldukça artmıştır. 2000-2010 yılları arasında 24 olan sayı, bu yıllarda 105’e yükselmiştir. Bu yıllarda çok ciddi bir artış olarak değerlendirilebilecek 105 tezin 16’sı doktora’dır.

Doktora tezlerinin yıllar içindeki dağılımı

Yapılan tarama sonucu Kore’de yazılan lisansüstü tezlerin birçoğunu yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu görülmektedir. Ancak akademik kariyerin en önemli basamaklarından biri olan doktora tezlerinin takibi de önemlidir. Şekil 4, Kore’de Türkiye hakkındaki ya da Türkiye ile ilgili doktora tezlerinin yıllar içindeki seyrini göstermektedir.

Şekil 4: Doktora tezlerinin yıllar içindeki dağılımı

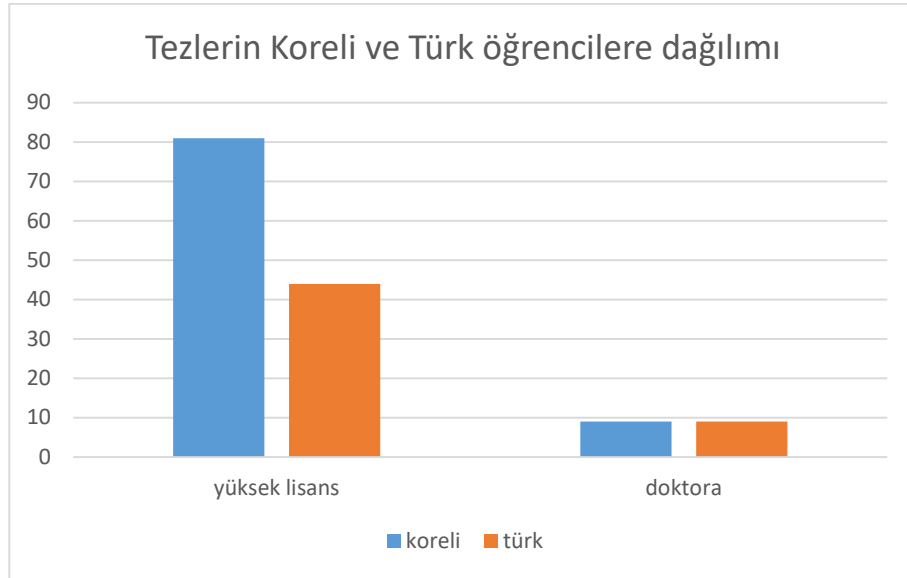
Kore’de yazılan lisansüstü tez sayılarının yıllar içinde artış göstermesine paralel olarak doktora tezleri de 2000’li yıllardan itibaren artmaya başlamıştır.

1970'li yıllarda az sayıda yazılmış lisansüstü tezlerin tamamı yüksek lisans düzeyindedir. 1980'lerde 1 doktora tezi tespit edilmiştir. 1990'larda yazılan tezlerin tamamı yüksek lisans düzeyinde iken 2000-2010 yılları arasında 2 doktora tezi yazılmıştır. Esas artış 2010 sonrası gözlenmektedir. 2010-2020 yılları arasında yazılmış lisansüstü tezler arasında 16 doktora tezi bulunmaktadır. Kore'de Türkiye üzerine yapılan doktora çalışmalarının sayısı hala çok az olmakla birlikte 2010 sonrası bir artış eğilimine girmiştir. Bu artışta Türk öğrencilerin de bir payının olduğu gerçektir. Zira 18 doktora tezinin yarısını Türk öğrenciler yazmıştır.

Türk ve Koreli öğrencilerin karşılaştırılması

Kore'de Türkiye hakkında yazılan yüksek lisans doktora tezlerinin bir kısmı Kore-Türkiye ya da Kore-Türkiye-diğer ülkeler kıyaslamalı olarak yazılmıştır. Korecenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili tezler de tespit edilmiştir. Bu tezlerin bir kısmını Kore'de lisansüstü eğitim alarak tez yazmış Türk öğrenciler oluşturmaktadır. Şekil 5'te tezlerin yazarları Koreli ve Türk olarak ayrılarak toplam tez yazarları içindeki durumu açık bir şekilde görülmektedir. Her ne kadar Koreli öğrenciler çoğunlukta olsa da Türk öğrencilerin de sayısı azımsanmayacak derecededir.

Şekil 5: Tezlerin Türk ve Koreli Öğrencilere Dağılımı

Türkiye hakkında ya da Türkiye ile ilgili toplam 126 yüksek lisans tezinin %64,28'i Koreli öğrenciler tarafından yazılmışken %35,71'i Türk öğrenciler tarafından yazılmıştır. 18 doktora tezinin ise %50'sinin Türk öğrenciler tarafından yazıldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Kore'deki Türkiye çalışmalarına Türk öğrencilerin sunduğu katkıyı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Özellikle az sayıdaki doktora tezlerinin yarısının Türk öğrenciler tarafından yazılmış olması dikkat çekicidir.

Sonuç

İki ülke arasındaki giderek artan ilişkilere paralel olarak karşılıklı olarak Kore ve Türkiye'nin birbirini daha iyi tanması ve anlaması için akademik çalışmaların önemi büyüktür. Birbirinin dilini, tarihini, kültürünü, siyasi geçmişini anlayarak, alan uzmanları yetiştirerek gelecekte kurulacak ilişkilerin daha sağlam temele oturtulması gerekmektedir.

Bu çalışmada Kore'de Türkiye/Türkçe hakkında ya da ilgili lisansüstü tezlerin taranması ile Kore'de ülkemizle ilgili yapılmış akademik çalışmaların seyri takip edilmeye çalışılmıştır. İlk olarak Kore'de Türkiye çalışmalarının yapıldığı akademik platformlar tanıtılmıştır. Bunların içinde hem lisans düzeyinde Türkçe ve Türkiye'ye odaklanan bölümler hem de lisansüstü çalışmalar yürütmek üzere üniversitelerde ilgili programlar bulunmaktadır. Bu bölümler ve lisansüstü programlar dışında bünyesinde Türkiye hakkında akademik çalışmalar ve faaliyetler yürüten araştırma merkezleri de bulunmaktadır. Çalışma kapsamında bu programlarda yazılan yüksek lisans ve doktora tezleri, yazıldıkları enstitü ve bölüm dikkate alınarak konularına göre sınıflandırılmış, yıllara göre seyri izlenmiştir. Aynı zamanda bu tezlerin ne kadarının Koreli ve Türk öğrenciler tarafından yazıldığı da ortaya konmuştur.

Tarama göstermiştir ki Kore'de Türkiye ile ilgili en çok uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi alanlarında tez yazılmıştır. Bu alanda yazılan tezlerin bir kısmı yalnızca Türkiye'yi odağına almış bir kısmı ise Kore ve Türkiye'yi karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Türkiye; jeopolitik olarak Avrupa, Asya ve Orta Doğu'nun kesişim noktasında olması, Türk dünyası ile akrabalığının bulunması açısından Kore'de ilgiyle takip edilmekte ve akademik çalışmalara konu olmaktadır. Kore'nin bölge ülkelerini, siyaseti ve kültürüyle daha fazla tanıma ihtiyacı ile paralel olarak bu tezlerin yazıldığı düşünülmektedir. Dil kategorisindeki çalışmaların oranına bakıldığında da toplam tezler içinde ikinci en büyük alanı kapladığı anlaşılmaktadır. Bu kategorideki tezler hem

dilbilim hem de Korecenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle ilgilidir. Bu kategoride karşılaştırmalı çalışmaların da yer aldığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla Türkiye'deki Korece eğitimi kapsamında Türklerin Korece öğreniminin de Kore'de akademik olarak ilgi gördüğü sonucuna rahatlıkla varılabilir. Din konusunun da Kore'de lisansüstü tezlere konu olduğu ancak bu kategorideki tezlerin içinde Korelilerin Türkiye'deki misyonerlik stratejilerinin de ele alındığı dolayısıyla bu alanda Türkiye'nin de bir parçası olduğu İslam dininin araştırılması amaçlanmakla birlikte Türkiye'deki Hristiyan dini ile ilgili çalışıldığı da anlaşılmaktadır. Tezler içinde yalnızca sosyal bilimler alanı değil, mimarlık, mühendislik gibi teknik ve fen bilimleri alanında da tezler yazıldığı görülmektedir. En az ilgi çeken alanın ise medya ve hukuk olduğu görülmüştür. Buna benzer olarak ülkede bulunan az sayıdaki Türkiye/Türkçe bölümlerinde yazılan tezlerin sayısının da oldukça sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Kore'de Türkçe veya Türkiye ile ilgili yazılan tezlerin içinde doktora tezlerinin sayısının da hayli sınırlı olması dikkat çekicidir. Yüksek lisans tezlerinin yarısından bile az olması ülkede Türkiye çalışmalarının henüz kat edecek yolu olduğu anlamına gelmektedir.

Dolayısıyla farklı mecralarda yürütülen Türkiye/Türkçe çalışmaları ile ilgili olarak dikkat çeken nokta Kore'de Türkiye ile ilgili çalışmaların henüz çok yol kat edememiş olmasıdır. Her ne kadar Kore'de ilk Türkçe bölümü 1973 yılında kurulmuş ve şu ana kadar binlerce mezun vermiş olsa da lisansüstü düzeyde yürütülen çalışmaların yaygınlaşmamış olduğu anlaşılmaktadır. Kore'de lisans düzeyinde HUFs ve BUFS olmak üzere iki ayrı üniversitede Türkçe bölümleri bulunmakla birlikte yüksek lisans ve doktora programı yalnızca HUFs'ta aktiftir. Bu programda yazılmış yüksek lisans/doktora tezlerinin de sayısı Türkiye, Orta Asya ve Moğolistan Çalışmaları ve Orta Doğu-Afrika Çalışmaları kategorisinin toplam tezler içindeki oranına bakıldığında tez çalışmalarının istenen düzeyde olmadığı görülmüştür.

Oysa Kore açısından Türkiye ve hatta Türki Cumhuriyetlerin daha kapsamlı araştırılması ve analiz edilmesi oldukça önemlidir. Kore'de bir Türkiye uzmanı olan Profesör Oh, World Korean'a verdiği bir röportajda bu konuda 21. yüzyıla girerken Rusya'dan Orta Asya ve Türkiye'ye kadar uzanan Türk dilleri ve kültürlerinin ekonomik ve siyasi olarak büyük ilgi çektiğini belirterek Kore'nin de Türk dünyasını araştırmak için bir sistem kurması gerektiğini vurgulamıştır (World Korean, 26 Mart 2021 <https://www.worldkorean.net/news/article/View.html?idxno=39240>, 21.07.2021 tarihinde erişildi).

Kore'deki Türkiye çalışmalarıyla ilgili dikkat çeken bir başka husus Türkiye'nin daha çok ait olduğu bölge (Orta Doğu) ya da Türk dünyası ile birlikte ele alınıyor olmasıdır. Türkçe bölümü olarak başlayan HUFİS ve BUFS, ilerleyen yıllarda bölüme Azerbaycan ve diğer Orta Asya dillerini de eklenlendirerek Türkiye çalışmalarına devam etmenin yanında bu ülkelerle ilgili de çalışmaları yürütmeye başlamışlardır. Bu bölümlerde her ne kadar odak Türkiye olsa da her iki üniversitedeki bölümün isimlerine diğer ülkeler de eklenmiştir. Orta Asya bölgesini sahip olduğu doğal kaynaklar ve bölge ülkelerinde yaşayan hatırı sayılır bir Koreli nüfusun varlığı dolayısıyla daha iyi tanımak ve araştırmak isteyen Kore, mevcut Türkçe bölümlerine bu bölge ülkelerinin de dillerini ekleyerek bu açığı kapatmaya çalışmıştır. Hâlihazırdaki lisans ve lisansüstü programlarına diğer bölge ülkelerini ekleyerek çalışmalar yürütmek Kore açısından daha pratik olmakla birlikte ülkede yalnızca Türkiye ya da Türkçe çalışmaları yürüten akademik bölümlerin varlığının ortadan kalkması sonucunu doğurmuştur.

Çalışmaların yıllar içindeki seyrine bakıldığında iki ülke arasındaki ilişkilerin artmasına paralel olarak Türkiye'ye yönelik akademik ilginin de arttığı sonucuna varılabilir. Ancak bu noktada vurgulanması gereken bir başka husus da Kore'de yürütülen akademik çalışmalara Türk öğrencilerin sunduğu katkıdır. Şekil 5'te tarama sonucu elde edilen yüksek lisans tezlerinin %35,71'inin, doktora tezlerinin ise yarısının Türk öğrenciler tarafından yazıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla son yıllarda Kore'de eğitim gören Türk lisansüstü öğrenci sayısının artışının ülkedeki Türkiye çalışmalarına önemli bir katkı sunduğu anlaşılmaktadır. Bu artışın da ülkemizdeki Kore dalgasının etkisiyle Kore'ye ilgi duyan Türk araştırmacıların sayısının artmasıyla doğrudan alakalı olduğu düşünülmektedir. Zira Kore'ye ve Koreceye ilgi duyan Türkler, Kore'ye giderek yüksek lisans ve doktora eğitimi almakta, iki ülkeyi veya iki dili karşılaştıran tezler yazmaktadır. Bu da Kore'de Türkiye'nin akademik anlamda daha fazla incelenmesi sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'deki Kore'ye olan ilginin Kore'deki Türkiye çalışmalarına dolaylı olarak katkı sunduğu söylenebilir.

Bunun yanında Türkiye'nin gelişmişlik düzeyinin artması, bölge ülkeleri ve Türk dünyası içindeki etkinliğinin artmasına paralel olarak Türkiye'yi çalışmak isteyen Koreli araştırmacıların sayısının da artmasına yol açmaktadır. Ancak yüksek lisans ve doktora çalışmalarını bitiren Türkiye uzmanlarının

Kore’de akademik dünyada yeterince istihdam edilememesi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira Türkiye veya Türkçe çalışmaları yürüten enstitü/anabilim dalı/araştırma merkezi ve bu alanda çalışan akademisyenlerin sayısı oldukça sınırlıdır. Bu anlamda araştırmacı sayısının artması ve bu kişilerin doktora sonrası pozisyon bulması gerektiği anlaşılmaktadır. Kore’de Türkiye çalışmalarının gelişimi için Türkiye’nin alan çalışması yapmak isteyen Koreli araştırmacıları motive edecek ve destekleyecek burs, alan araştırması vb. fırsatlar sunması önemlidir. Çeşitli amaçlarla Türkçe öğreten Yunus Emre Enstitüsü’nün Kore’deki varlığı bu anlamda oldukça önemlidir.

Bu çalışma Kore’deki Türkiye hakkında yapılmış akademik çalışmaları lisansüstü tezler perspektifinden ele almıştır. Ancak daha genel bir yargıya varmak için yalnızca bu tezler değil, Kore’nin ulusal indeksi olan Korean Citation Index’te taranan akademik dergilerde Türkiye hakkında yazılan makaleleri incelemek de faydalı olacaktır. Bunun yanında Kore’de Türk edebiyatı alanında da önemli çalışmalar yürütülmektedir. Roman vb. edebi eserlerin Koreceye çevirileri yapılmakta, böylece Türk edebiyatının tanınırlığı ve okunurluğu artmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda Türkiye ile ilgili yürütülen tüm çalışmaların edebiyatı da içerecek şekilde kapsamlı bir şekilde incelenmesinin Kore’deki Türkiye çalışmalarının seyri hakkında daha genellenebilir sonuçlara ulaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Banbal, Oktay Gökhan ve Cho, Eunsuk (2016). “한국과 터키에서의 한국학 관련 연구 동향 (Kore ve Türkiye’de Kore İle İlgili Çalışmaların Eğilimi)”. *The 11th International Conference of Korean Language and Culture Education Society*.

Lee, Seok Ho (26 Mart 2021). “오은경 동덕여대 교수 “투르크 전문 국책연구기관 설립돼야 (Dongduk Kadın Üniversitesi'nden Profesör Oh Eun-kyung, "Türk konusunda uzmanlaşmış bir ulusal araştırma enstitüsü kurulmalı.)”. World Korean .

(<https://www.worldkorean.net/news/articleView.html?idxno=39240>, ____21.07.2021 tarihinde erişildi)

Türközü, Göksel (2008). “Türkiye’deki Kore Çalışmalarının Gelişim Planı”. *Küresel Türkçe Eğitim Konferansı Uluslararası Konferans Bildiri (Uluslararası Korece Eğitim Konferansı Uluslararası Konferans Bildiri Kitapçığı)*.

İnternet Kaynakları

<https://www.yee.org.tr/tr/haber/seul-yunus-emre-enstitusu-acildi>, 18.07.2021 tarihinde erişildi.

https://flttc.hufs.ac.kr/about.php?mid=m05_03, 18.07.2021 tarihinde erişildi.

<https://seul.yee.org.tr/ko/content/teokieo-gyoyug>, 18.07.2021 tarihinde erişildi.

http://builder.hufs.ac.kr/user/indexSub.action?codyMenuSeq=22450481&siteId=turkazeri&menuType=T&uId=1&sortChar=A&linkUrl=1_2.html&mainFrame=right, 18.07.2021 tarihinde erişildi.

http://cms.buufs.ac.kr/cas/html/01/sub02_01.aspx, 18.07.2021 tarihinde erişildi.

<http://cts.hufs.ac.kr/>, 19.07.2021 tarihinde erişildi.

<https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/page/sub1>, 28.07.2021 tarihinde erişildi.

https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/page/sub1_2_28.07.2021 tarihinde erişildi.

https://eurasiaturk.dongduk.ac.kr/bbs_shop/read.htm?me_popup=&auto_frame=&cate_sub_idx=0&search_first_subject=&list_mode=board&board_code=project&search_key=&key=&page=&idx=1771_28.07.2021 tarihinde erişildi.

[https://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa#:~:text=T%C3%BCrkiye%20ile%20Kore%20Cumhuriyeti%20\(G%C3%BCney,ili%C5%9Fkilerimizde%20%C3%B6zel%20bir%20ba%C4%9F%20yaratm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.,](https://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa#:~:text=T%C3%BCrkiye%20ile%20Kore%20Cumhuriyeti%20(G%C3%BCney,ili%C5%9Fkilerimizde%20%C3%B6zel%20bir%20ba%C4%9F%20yaratm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.,) 30.07.2021 tarihinde erişildi.

KORE'NİN SÖZLÜ EDEBİYAT ÜRÜNÜ ESKİ ÇAĞ KORE GÜFTESİ

(GODAE GAYO-고대가요 (古代歌謠)*

Hatice KÖROĞLU TÜRKÖZÜ**

Giriş

Edebiyat, insanın yaşamını ve düşüncelerini dil vasıtasıyla ortaya koyar. Böylelikle her çağın edebiyatı içinde bulunduğu yaşamı barındırır. Klasik edebiyat eserleri okunduğunda o dönemdeki insanların yaşamları ve düşüncelerine dair fikir edinilir. Çalışmanın konusu olan eski çağ Kore güfteleri de eski çağ Korelilerin yaşamlarını içinde barındıran önemli bir kaynaktır.

Çok eski dönemlerde ilkel insanlar ya avlanarak ya da çevrelerindeki bitkileri temin ederek hayatlarını sürdürmüşlerdir. İnsanlar için doğa, hem yaşamlarını idame ettirmelerini sağlayan devasa bir varlık hem de yaşamlarını kökünden sarsabilecek korkunç bir olguydu. İlkel insanlar korktukları doğayla savaşmaktansa ona tapınmayı tercih etmişlerdir. Doğa içinde en büyük güce sahip olan göğe tapınma başta gelmekteydi. Bu tapınmaların içerisinde hasat ayinleri de önemli bir yer tutmaktaydı. Aldıkları mahsuller için, bereket için, istekler için doğaya ya da göğe tapınma ayini düzenlerken toplu halde şarkı söyleyip, dans ederek eğlenirken ortaya kombine bir sanat ortaya çıkarmışlardır.

---

* Bu çalışma, Kore Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ve Academy of Korean Studies, Kore Araştırmaları Destekleme Birimince verilen Core University Program for Korean Studies ile desteklenmiştir (AKS-2019-OLU-2250002). (This work was supported by the Core University Program for Korean Studies through the Ministry of Education of the Republic of Korea and Korean Studies Promotion Service of the Academy of Korean Studies AKS-2019-OLU-2250002).

** Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, hkore@erciyes.edu.tr

Çin'in en eski tarih arşivleri olan "Samgukji (삼국지), Wiji (위지), Dongijon (동이전) gibi kaynaklara bakıldığında, Buyeo (부여)¹ Krallığı'nda ay takvimine göre birinci ayda Yeongo (영고),² Yae (예)³ Krallığı'nda ay takvimine göre onuncu ayda Mucheon (무천),⁴ Goguryo (고구려) Krallığı'nda, ay takvimine göre onuncu ayda Dongmeng (동맹),⁵ Mahan (마한)'da ise ay takvimine göre beşinci ve onuncu ayda Owoljæ (오월제)⁶ ile Şiwoljæ (시월제)⁷ ritüelleri yapıldığına dair kayıtlar mevcuttur" (류대곤, 김은정 2020: 18). Bu kayıtlardan da anlaşılacağı üzere çok eski dönemlerde Koreliler doğaya ve Gök Tanrıya şükranlarını ya da isteklerini bir döngü içerisinde dans, müzik ve şarkı eşliğinde iletmişlerdir.

Zaman ilerledikçe ve insanın bilgi ve becerisi arttıkça toplu olarak icra edilen şarkılar ve danslarda ayrışmalar meydana gelerek ses müziğe, söz edebiyata, jest de dansa ve tiyatroya dönüşerek gelişe gelmiştir. Bunlar içerisinde mit ve efsane gibi anlatı özelliği olan sözler nesir edebiyatına, ilahi ya da dua gibi şarkı özelliği olan sözler şiir edebiyatına dönüşmüştür.

Toplumda gruptan bireye indirgenmelerin oluşması gibi güfteler de gruba ait epik şarkılardan bireysel lirik şarkılara dönüşmüştür. Kore sözlü edebiyatının önemli ürünleri olan eski çağ güftelerinin günümüze kadar sadece üç tanesi sözleriyle birlikte aktarıla gelmiştir. Bu eserleri Üç Krallığın Anıları-Samguk Yusa⁸ ve Üç Krallığın Tarihsel Kayıtları-Samguk Sagi⁹ adlı

-
- ¹ M.Ö. 2-M.S. 494 yılları arasında Kore'nin kuzey kısmında Mançurya'nın Jilin bölgesi Songhua Nehri civarında varlığını sürdürmüş bir krallıktır.
  - ² Buyeo'da cennet için ritüeller düzenlenerek, şarkı ve danslarla eğlendikleri ve mahkûmları serbest bıraktıkları Yeonggo adında her yıl düzenledikleri bir festival etkinliğidir.
  - ³ Yaemek olarak da bilinmektedir. M.Ö. 2-3 yüzyılda Eski Mançurya Bölgesi'ndeki Songhua ve Yalu Nehri havzasında varlığını sürdürmüştür. Kore'nin kuzey orta kesiminde kurulmuş yarı tarımla uğramış bir krallıktır.
  - ⁴ Her yıl ay takvimine göre ekim ayında ortaklaşa göğe adak sunulup dans ve şarkı söylenerek yapılan festival.
  - ⁵ Dongmyong (동명-東明) olarak da bilinmektedir. Dinî ritüel olarak ekim ayında göğe adak sunulur ve şenlik düzenlenirdi.
  - ⁶ Eski Samhan toplumunda mayıs ayında toprağa tohum ektikten sonra müzik ve şarkı eşliğinde düzenlenmiş tarım ritüelidir.
  - ⁷ Eski Samhan toplumunda hasattan sonra her ekim ayında gerçekleştirilen tarım ritüelidir.
  - ⁸ Keşiş İlyon (1206-1289) tarafından 1281-1283 yılları arasında derlediği Üç Krallık (Goguryeo (M.Ö. 37-M.S. 668) Beakje (M.Ö. 18-M.S. 660), Shilla (M.Ö. 57-M.S. 935) Dönemi ve öncesine ait tarih, edebiyat, sanat vb. anlatıları içeren kitaptır.
  - ⁹ Kim Bu Shik tarafından 1145 yılında derlenen Üç Krallık ve öncesine ait tarihi kayıtları içeren kitaptır.

Kore'nin tarih kayıtlarında bulmak mümkündür. Bireysel lirik özellikler gösteren Eski Çağ Güftesi (Godae gayo-고대가요) olarak 'Guji güftesi (구지 가요)' yer alır. Bu güfte, bireysel lirik şiir olan Gocoson (고조선, M.Ö. 2333)'un 'Gongmudoha güftesi (공무도하가)' ile Goguryo (고구려) Kral Yuri'nin (유리왕) 'Hwangjo Güftesi (황조가)'ne kıyasla daha sonraya ait bir eserdir.

Türkçeye Eski Çağ Güftesi olarak aktarabileceğimiz Godae Gayo-고대가요 'nun kelime anlamı şu şekildedir. Godae (고대), eski dönemi ifade etmektedir. İlk ve orta çağ arasındaki dönem olmakla beraber Kore tarihinde Gocoson'dan başlayarak Birleşik Shilla (통일신라, 676-935) Dönemi'ne kadar olan zamanı belirtir. Gayo (가요) ise; Kore beylikler döneminden Üç Krallık¹⁰ (삼국시대) Dönemi'ndeki Hyangga¹¹ (향가-鄉歌)'nın oluşumuna kadar sözlü edebiyatta önemli bir yeri olan güftelere topluca verilen addır. Ancak Gayo'lar Koryo (고려, 918-1392) Dönemi'nde de değişime uğrayarak tekrar gündeme gelmiştir. Bu dönemde söylenen güftelere Koryo Gayo yani Koryo güftesi adı verilmiştir.

1. Eski Çağ Kore Edebiyatı'nın Dönem Özelliği

Eski çağ edebiyatına dair kayıtlar yok denecek kadar azdır. Bu yüzden sadece eski dönemlere ait kalıntılar ve eski edebi eserlerde karşımıza çıkan izler aracılığıyla o dönemin özelliklerini tahmin edebilmekteyiz. Eski çağ edebiyatı o dönemde yazı olmadığı için kayıt altına alınamamıştır. Bu yüzden ağızdan ağza aktarılarak sonraki nesillere ulaşarak kaynaklarda yerini almıştır. Dolayısıyla eski çağ edebiyatı için 'sözlü edebiyat' dönemi ifadesi kullanılmaktadır.

Edebiyat bağlamında ele aldığımızda Eski çağ 'efsanelerin' dönemi olarak bilinmektedir. Eski çağ efsaneleri o dönemde yaşayan insanların dünyaya dair saf/duru düşüncelerini içermektedir. Öte yandan eski çağ efsaneleri krallık/kuruluş temeline dair olayları sembolik olarak anlatması

---

¹⁰ Koguryo (고구려, 37-668), Bekche (백제, 18-660), Shilla (신라, 57-935) yılları arasında varlığını göstermiş Krallıklar.

¹¹ Üç Krallık Dönemi'nde ortaya çıkmış, Birleşik Shilla Dönemi'nde yaygınlaşmıştır. Koryo'nun ilk dönemlerine kadar varlığını sürdürmüş, Kore kültürüne ait tipik şarkı ve şiirlerdir. Dönemin Koresi'nde kendine ait harf sistemi olmadığı için Çince karakterlerin sesi (음/音) veya anlamının (훈/訓) kullanıldığı Hyanğçal (향찰/鄉札) yöntemi kullanılarak Hyanggalar oluşturulmuştur.

yönünden eski dönem efsanelerinden büyük ölçüde ayrılmaktadır. Fakat eski dönem ve antik çağ efsaneleri toplum fertlerinin dünyaya dair görüşlerini ve yaşadıkları olayları anlatması nedeniyle toplumları bir arada tutup birlik içinde hareket etmesini sağlayan ve bu birlikteliği koruyan önemli bir göreve sahiptir.

Yine bu dönem de halkın ortak olarak söylediği şarkılar dikkat çekmektedir. Kore halkının tarihini ve ruhunu barındıran, ortak olarak söylenen ya da eşlik edilen Minyo yani ‘Halk ezgileri’nin dönemi olarak da görmek mümkündür. Birçok şarkı günümüze kadar ulaşmamasına rağmen bu dönemdeki tarım, yaşam, inanış ve düşünce gibi konularla ilgili olan pek çok türde topluluk şarkısının olduğunu tahmin etmek o kadar da zor değildir. “Eski çağın sonlarına doğru kişinin kendi duygularının ifade edildiği kısa tarzda yazılan lirik şarkılar ortaya çıkmıştır. Bu durum orta çağa gelindiğinde Kore toplumunun kendine has lirik şarkı türü olarak gelişim göstererek daha da süslü hale gelecek şekilde değişim göstermiştir” (이선이, 김현양, 채호석 2012: 20).

2. Eski Çağ Kore Güftesi (Godae Gayo, 고대가요)’nin Ortaya Çıkışı ve Edebi Anlamı

Giriş bölümünde de ifade edildiği üzere, Çin’in en eski kaynaklarında Korelilerin İlkbahar ve Sonbahar mevsiminde ortaklaşa yaptıkları dinsel törenlerde şarkı ve danslara çok önem verildiğinden bahsedilmektedir. Korelileri şarkı ve danstan hoşlanan haklar olarak betimlemekle birlikte gök tanrıya ürün aldıkları için minnetlerini şarkı ve dans eşliğinde sunduklarını mağara duvar resimlerinde ya da tarihsel kayıt tutanakları olan Samguk Sagi ve Samguk Yusa aracılığı ile teyit etmek mümkündür. Eski çağ şarkıları doğal olarak dinsel nitelikteydiler. Ancak bunların dışında oluşmuş şarkılarında varlığından söz etmek mümkündür. Bu şarkıların temeli bir efsaneye ya da hikâyeye dayandırılarak oluşturulduğu görülmüştür. Eski Çağ güfteleri de buna en iyi örnektir.

Eski Çağ Kore Güftesi, Gocosan’dan (고조선-古朝鮮/M.Ö. 2333-108) itibaren Üç Krallık (삼국시대-三國時代/M.Ö. 57-M.S. 668) dönemi başına kadar olan güfteleri ifade etmektedir. Bu dönemde Korece yazı dili olmadığından güfteler Hancha¹² ile kayda geçirilmiştir. “İki mısra ve hancha

---

¹² Klasik Çin yazı karakteridir. Kore ve Japonya kendilerine ait alfabeyi buluncaya kadar bu yazı sistemini kullanmıştır. Bu karakterler Çince Hanzı Korecede Hancha, Japoncada Kanji adını almıştır.

dörtleme ya da dört mısra hancha ikileme biçiminde oluşturulmuştur.(류대곤,김은정, 2020: 19) Günümüze kadar ulaşan eski çağ güftelerinin kaynağı, dönemi, biçemi ve içeriği kısaca aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo:¹³ Eski Çağ Güfteleri

Eser Adı	Yazar	Dönem	Kaynak	Biçem	İçerik
Gongmudoha Güftesi	Yeook ya da Kayıkçının Eşi	Bilinmiyor Gocoson olduğu tahminleri de mevcut.	Hedong Tarihi ¹⁴	4 mısra 4 karakter	Kocasının suya düşüp boğularak öldüğünü gören eşin hüznüyle söylediği şarkı, ağıt
Guji Güftesi	Gu Gan	Garakuk (Gaya) Dönemi	Samguk Yusa (kuruluş bölümü) “Garakkuk kuruluşu”	4 mısra 4 karakter	Toplumun umudunu, kaplumbağadan talep eden şarkı
Hvanğco güftesi	Kral Yuri	Koguryo - Kral Yuri Dönemi	Samguk Sagi-Koguryo, Kral Yuri kayıtları	4 mısra 4 karakter	Kral Yuri'nin sevdiği eşinden ayrı düşmesi sonrasında düştüğü yalnızlığı anlatan şarkı

Eski çağ güfteleri arasında yer alan ‘Gongmudoha güftesi’ ve ‘Hwangjo güftesi’ dört hancha karakterle yazılan “Saon (사언시-四言詩)”¹⁵ şiir tarzının Go (고시-古詩) Şiiri¹⁶ biçimine çevrilmesiyle beraber kişisel ve lirik duyguları yansıtan (권오경, 류종렬, 박경수 vd. 2013: 25) bir özelliğe sahiptir.

¹³ <https://terms.naver.com/entry.naver?docId=6451651&cid=40942&categoryId=32868> erişim tarihi 2.7.2021.

¹⁴ Hedongyoksa (해동역사), 1823 yılında Kral Sunjo (순조) Dönemi'nde Han Chi Yun (한치윤) ve yeğeni Han Jin So (한진서) tarafından derlenen 85 ciltlik kitap.

¹⁵ Bir dizeden ve dört karakterden oluşan şiiridir.

¹⁶ Klasik Çin şiir tarzıdır. Bir dizede beş ya da yedi karakter sınırlaması olmadığı gibi uyak düzeni de serbest bir şiirdir.

Eski çağ güftelerinin arka planında genellikle bir efsane yer almaktadır. “Bu da epik edebiyattan lirik edebiyata ayrıştığını gösteren bir kanıt niteliği taşımaktadır” (류대곤, 김은정 2020: 19). Edebiyat bağlamında düşündüğümüzde eski çağ güfteleri, ilk lirik şiir olması ve sonrasında oluşacak olan şiir türlerine de zemin hazırlaması açısından önem arz etmektedir. Choi Woonsik (2020:109) de eski çağ güftelerinin Hancha karakterlerle yazıldığından şarkının orijinal halini anlamının zor olduğunu ancak bu eserlerin Kore şiir ve şarkılarının ilk evresini göstermesi açısından edebi tarih açısından öneminin büyük olduğunu ifade etmektedir.

3. Günümüze Kadar Ulaşan Kore'nin Eski Çağ Güfteleri

Günümüze kadar bilinen eski çağ güfteleri arasında ‘Gongmudoha güftesi (공무도하가-公無渡河歌)’, ‘Hwangjo güftesi (황조가-黃鳥歌)’, ‘Dosol güftesi (도솔가-兜率歌)’, ‘Guci güftesi (구지가-龜旨歌)’, ‘Mulgyeca güftesi (물계자가-勿稽子歌)’, gibi eserler bulunmaktadır. Ancak bu güfteler içerisinde sadece ‘Gongmudoha güftesi’, ‘Hwangjo güftesi’ ve ‘Guji güftesi’nin sözleri günümüze kadar ulaşabilmiştir” (권오경, 류종렬, 박경수. 2013: 25). Bu çalışmada yalnızca sözleri günümüze kadar ulaşan güfteleri genel anlamda ele alacağız.

3.1 Gongmudoha Güftesi (공무도하가-公無渡河歌)

‘Gongmudoha güftesi’, Dangun¹⁷’un kurduğu ilk ülke olan Gocoson (M.Ö. 2333-M.Ö 108) Dönemi güftesi olarak bilinen ve literatürdeki en eski lirik güfte olma özelliği taşıyan bir eserdir. Coson (조선, 1392-1860) döneminde Kral Jeongjo (정조) zamanında tarihçi Han Chiyun (한치윤)’un yazdığı Hedongyoksa (해동역사) adlı kitapta bu güfte kayıt altına alınmıştır. Eski çağ güftelerinin ortaya çıktığı zamanda Korece yazı dili olmamasından dolayı sözle aktarıla gelmiş ve sonra Hancha olarak kayıtlara geçirilmiştir.

‘Gongmudoha güftesi’nin Hancha yazımı ve günümüz Korecesine çevrilmiş hali aşağıdaki gibidir.

---

¹⁷ İlk Kore kraliyeti Gocoson’un kurucusudur. Efsaneye göre gök tanrının oğlu Hwanung ve bir ayının kadına dönüşmesi sonucu doğan oğuldur.

Hancha	Korece okunuşu	Korece cümle hali
公無渡河,	(공무도하)	저 임아, 그 물을 건너지 마오.
公竟渡河,	(공경도하),	임은 그예 그 물을 건너셨네.
墜河而死,	(타하이사),	물에 쓸려 돌아사시니
當奈公何,	(당내공하).	가신 임을 어이할꼬.

Ey yârim nehirden karşıya geçme, .

Yârim nehirden karşıya geçti.

Suya düşüp boğularak öldüğünden.

Artık yârim olmadan ne yaparım.

Yukarıda Türkçesi de verilen bu şiirin arka planında bir efsane yer alır. Anlatıya göre, “Gocoso’nlu kayıkçı Gwakrijago sabahın erken saatlerinde uyanmış kayığının temizlediği esnada deli misali bir adam saçları bembeyaz ve darmadağın bir halde elinde içkiyle nehirden karşıya geçmeye çalışıyormuş. Ardından eşi peşinden giderek kocasını engellemeye çalışmış. Ne var ki, kocası suda boğularak ölmüş ve geride kalan eşi de oracıkta Gonhu (공후)’yu başka bir deyişle Kore arp’ını çalarak ‘Gongmudoha güftesi’ni bestelemiş ve hüznle söylemiş. Şarkısı biter bitmez kadın da kocasının ardından kendini suya atmış ve boğularak ölmüş. Bu sahneye başından sonuna kadar şahit olan Gwakrijago eşi Yeook’a olayı anlatmış. Yeook da üzüntüyle Kore arp’ını eline almış ve bu şarkıyı söylemeye başlamış. Her kim olursa olsun bu şarkıyı dinlediğinde gözyaşlarına hâkim olamamış. Yeook komşusu Yoyong’a da bu şarkıyı öğretmiş” (이지훈, 김준우, 2007: 158) böylece efsane aktarıla gelmiştir.

Ey yârim nehirden karşıya geçme,/ Yârim nehirden karşıya geçti./ Suya düşüp boğularak öldüğünden./Artık yârim olmadan ne yaparım. Dizelerindeki ifadeler bakıldığında kocasının talihsiz ölümüne tanık olan kadının duyduğu derin üzüntü anlaşılmalıdır. Şiirde “Anlatıcı, sudan geçme diyerek sevgiliyi uyarıyor ama sevgili sudan geçiyor ve akıntıya kapılıp ölüyor. Bundan dolayı sevgiliyi kaybeden anlatıcı üzülüyor. Bu güftede yer alan Han¹⁸ duygusu yani geleneksel Kore düşünce yapısında yer alan ve insanın içinde barındırdığı tüm duyguları kapsayan kavram ortaya çıkmaktadır.

¹⁸ Kore halkının içinde barındırdığı acı buruk keder küskünlük gibi duyguların bir arada olmasıdır.

Bu güfthenin 1-3 mısralarında ‘su’ motifi yer alır. Anlatıcının duygu ve psikolojik durumu göz önüne alındığında birinci mısradaki su ‘sevgi’, ikinci mısradaki su ‘ayrılık’, üçüncü mısradaki su ‘ölüm’ olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla bu şarkı, ‘su’ aracılığıyla aşkın ve ölümün şarkısı olarak oluşturulmuş bir eserdir” (류대곤, 김은정, 2020: 22).

‘Gongmudoha güftesi’ bir kişi tarafından oluşturulan lirik bir şarkı olarak kabul görse de birçok insan tarafından söylenip Kore kültürüne yerleştiği için halk şarkılarının özelliklerini içermesi noktasında da önemli bir eserdir.

3.2 Hwangjo Güftesi (황조가-黃鳥歌)

Goguryo (고구려) hanedanlığının II. Kralı Yuri¹⁹ (M.Ö. 17)’nin bizzat kendisinin güftelediği bir şarkı olmakla beraber Üç Krallık Tarihi Kitabında (삼국사기-三國史記) yer almaktadır.

Hwangjo güftesi adlı eserin Hancha yazımı ve günümüz Korecesine çevrilmiş hali aşağıdaki gibidir.

Hancha	Korece okunuşu	Korece cümle hali
翩翩黃鳥,	(편편 황조),	펼펼 나는 저 피꼬리
雌雄相依,	(자웅상의),	암수 서로 정답구나.
念我之獨,	(염아직독),	외로워라 이 내 몸은
誰其與歸,	(수기여귀).	누구와 함께 돌아갈꼬.

*Pır pır uçan şu sarı bülbül
Dişi ve erkek kuşlar birbirleriyle cilveleşirken
Benim yapayalnız bedenim
Kiminle birlikte geri dönecek*

Yukarıda Türkçesi de verilen bu güfthenin de arka planında bir hikâye yer alır. Güfthenin adı olan Hwangjo (황조 黃鳥) Sarı Bülbül anlamına gelmektedir. “Goguryo’nun ikinci kralı Yuri M.S. 3’te bir Temmuz ayında, Golçon’da saray inşa eder, Ekim ayında kraliçe Songshi (송씨) ölür. Kral tekrar iki kızla evlenir, biri Golçon’lu kız Hvahi (화희), diğeri de Han²⁰’lı kız

¹⁹ Goguryo’nun kurucu kralı Jumong (주몽)’un en büyük oğludur. Goguryo’nun da ikinci kralıdır. Veliht Biryu (비류) ve Onjo (온조)’yu yenerek prensliği elde etmiş sonunda da kral olmuştur.
²⁰ Çin Han Hanedanlığı (M.Ö. 202-M.S. 200).

Çihi (치희)'dir. İki kız arasında Krala duydukları sevgiden kaynaklı çatışma çıkar ve geçimsizlik başlayınca kral Yanggok bölgesine iki saray yaptırır ve ikisini de ayrı ayrı saraylara yerleştirir. Daha sonra bir gün kral Yuri Gisan'a avlanmaya gider ve bir müddet geri gelmez. İki kadın da kavgaya tutuşurlar. Hwahi, Çihi'yle alay ederek 'sen Han'lı bir kapatma olarak ne yapacaksın?' deyince Çihi bundan utanıp öfkelenerek kendi evine geri döner. Kral olanları duyunca atına atladığı gibi Çihi'yi geri getirmeye gider ancak Çihi saraya dönmez. Kral bir ağacın gölgesinde dinlenirken ağacın dalında toplanmış sarı bülbülleri görünce bu şarkıyı söylemiştir" (류대곤, 김은정, 2020: 23).

'Hwangjo güftesi'nde, eşiyile birlikte uçan bülbül ile tek başına olan kralın yalnızlığını karşılaştırma vasıtasıyla kralın derin sevgi beslediği eşine dair özlemine en iyi şekilde yansıtılmaktadır. Güftenin içeriğinde ayrılık ve kederi konu alan yani bireysel duygu içeren bir yapı vardır.

Bu güfteyi içeriğinde bir erkek ve bir kadın arasındaki aşkı konu alan bir şarkı olarak değerlendirmenin yansıra başka yönden de değerlendirmek mümkündür. Goguryo'nun kuruluşunun ilk dönemlerindeki siyasi güç mücadelelerini de simgelemektedir. Kral Yuri'nin eşleri Çihi ve Hwahi arasındaki çatışma, yabancı ve yerli güçler arasındaki bir mücadele olarak da yorumlanabilir. Böyle düşünülecek olursa Kral Yuri'nin krallığını güçlendirmeye çalışırken başarısız olması üzerine yaşadığı hayal kırıklığını ifade etmesi olarak da düşünülebilir.

3.3. Guji Güftesi (구지가-龜旨歌)

'Guji' güftesi' Gaya²¹ Hanedanlığı'nın Kuruluş Efsanesi'ni anlatan ve nesilden nesile aktarılmış bir güftedir. Guji adlı eserin Hancha yazımı ve günümüz Korecesine çevrilmiş hali aşağıdaki gibidir.

Hancha	Korece okunuşu	Korece cümle hali
龜何龜何,	(귀하귀하)	거북아 거북아
首其現也,	(수이현야)	머리를 내어라
若不現也,	(약불현야)	아니웃 내머는
燔灼而吃也.	(번작이깍야)	구워서 먹겠다.

²¹ Garakkuk (가락국) olarak da adlandırılmaktadır. MS. 42 MS. 562 yılları arasında varlığını sürdürmüştür. Kurucu kralı Kim Suro (김수로)'dur.

*Ey Kaplumbağa, Ey Kaplumbağa
Çıkar kafanı dışarıya
Eğer çıkarmazsan kafanı dışarıya
Pişirip yeriz seni az sonra.*

Yukarıda Türkçesi de verilen bu şiirin arka planında bir efsane yer alır. “Bu şarkının yer aldığı ‘Üç Krallık Tarihi Kayıtları’²² (samgug sagi-samguk-sagi)’na göre kaplumbağaya çok benzeyen bir dağın tepesinde gerçekleşmektedir (이선이, 김현양, 채호석 2012:18). Bu dağın adı da Guji’dir. Efsaneye göre; “Çin’in sonraki Han (후한) Hanedanlığında Kral Gwangmu (광무)’²³’nin saltanatı döneminde kötü ruhun defedilmesi için düzenlenen kutsal bir günde insanlar nehir suyunda yıkanıp eğleniyorlarmış. Bu esnada köyün kuzeyindeki Guji tepesinden şüphe uyandıran bir ses duyulmuş. İki-üç yüz köylünün toplandığı alanda ses duyulmuş ama sesin sahibi ortalıkta görünmemiş. Sadece şöyle bir ses duyulmuş. “Burada kim var kim yok?” sorusuna “biz buradayız” diye bir karşılık verilmiş. Tekrar, “burası neresi?” diye sorulmuş ve “Guji” yanıtı verilen bir ses duyulmuş. Derken tekrar ses gelmiş ve “tanrının bana verdiği emirle buraya geldim, yeni bir ülke kurup kral olacağım. Sizler de Guji’de toprağı işlerken hem bu şarkıyı söyler hem dans ederseniz, büyük kralı karşılırsınız. Buna sevinip cesaretinizi toplayın!” diye bir ses duyulmuş. Köylüler denileni yapmış bir yandan şarkı söylemişler bir yandan da dans etmişler. Yaklaşık on gün sonra gökyüzünden aşağıya inen altın yumurta altı insana dönüşmüş, bunlardan ilk ortaya çıkana Suro denilmiş, ülkeye de Degarak ya da Gaya ülkesi denilmiştir. Diğer beş kişi de Gaya Hanedanlığı’nın sonraki krallarını temsil etmektedir” (이지훈, 김준, 2007:160).

‘Guji güftesi’ hem toplulukla hem de toprağı işlerken yani tarım yaparken söylenmesi noktasında bir çiftçi şarkısı olma özelliği de taşımaktadır.

Ancak şarkının sözlerinden başka yorumlar yapmak da mümkündür. Metafor olarak kullanılan kaplumbağaya anlam yüklenmiştir. Kore kültüründe ‘kaplumbağa’ eski zamanlardan beri uzun ömre sahip, ruhani gücü olan hayvan olarak algılanmaktadır. Fakat kaplumbağanın başı hakkında çeşitli açıklamalar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kaplumbağanın başı,

²² Kim Bu Shik (김부식) tarafından 1145 yılında derlenen Üç Krallık ve öncesine ait tarihi kayıtları içeren kitaptır

²³ Çin Huhan Hanedanlığı’nın ilk imparatorudur.

liderliği sembolize eder. Ayrıca 'Yeni Can' olarak da düşünölebilir. Baş anlamına gelen kelimenin Çincesinin 'Su' olduğunu, Kral Suro'yu sembolize etmekte olduğunu iddia eden görüş de bulunmaktadır (이지훈, 김준우, 2007:160).

Yine şarkının adı da olan Guji de metafor olarak kullanılmıştır. Efsaneye göre Guji kutsal mekân olarak kabul edilip insan ve tanrının iletişim kurabileceği yüksek bir yerdir. İnsanlar burada isteklerini tanrıya iletebildiğini ve tanrının cevabını da alabildiğini düşünmektedirler. Dangun efsanesindeki Şindansu'yu da buna benzer bir örnek olarak verilebiliriz.

Sonuç

Kore'nin sözlü edebiyat dönemlerinden günümüze kadar ulaşmış bilinen eski çağ güftelerinden üç tanesi bu çalışmada ele alınmıştır. Günümüze kadar sözleriyle birlikte ulaşan güfteler 'Gongmudoha güftesi', 'Hwangjo güftesi', 'Guci güftesi'dir. İncelenen güftelerin ya bir efsaneye ya da bir halk hikâyesine dayandırılarak oluşturulmuş olduğu tespit edilmiştir.

'Guji güftesi' halk şarkısı olmakla birlikte Kore'nin ilk topluluk şarkısı arasında yer alır.'Gongmudoha' ve 'Hwangjo güftesi' ise kişinin içinde yaşadığı derin duyguları ifade eden lirik şiir olmasıyla bilinmektedir.

Sözlü edebiyat ürünü olan bu eserler Kore topraklarına yazı girdikten sonra Üç Krallığın Anıları-Samguk Yusa ve Üç Krallığın Tarihsel Kayıtları-Samguk Sagi adlı Üç Krallık ve öncesi dönem kayıtlarının tutulduğu kitapta yer almıştır.

Köklü bir tarihe sahip olan Kore'nin edebiyatının da çok eski dönemlere dayandığı çalışmanın konusu olan eski çağ güfteleri ile de ortaya çıkmıştır. Eski dönemde sözlü edebiyatın ürünü olan bu çalışmanın konusu olan güftelerin oluşumunda halk hikâyelerinin ve efsanelerin yer alması Kore edebiyat tarihi açısından ayrıca önem arz etmektedir. Kore'nin ilkel dönemdeki yaşamlar ve düşünceleri bu güfteler aracılığı ile de görmek mümkündür. Ayrıca Kore'nin eski çağ güftelerinin gelişerek daha sonraki dönemde ortaya çıkacak olan şiir türlerinin oluşmasına da zemin hazırladığı da aşikârdır.

KAYNAKÇA

- 최운식, 김기창, 서범석, 김정훈 (2010) 외국인을 위한 한국 문학, 보고사
- Choi Woonsik, Kim Kichang, Seo Bumsuk, Kim Junghoon (2010) *Yabancılar İçin Kore Edebiyatı*, Bogo Yayınları.
- 류대곤, 김은정, (2020) *청소년을 위한 한국 고전 문학사*, 미다스북스
- (Ryu Dae-gon, Kim Eun-jung (2020) *Gençler için Klasik Kore Edebiyat Tarihi*, Midas Books)
- 이지훈, 김준우 (2007) *자율학습 18 종 문학-고전문학 분석편*, 지학사
- (Lee Ji-hoon vd. (2007) *Serbest Çalışma 18 Tür Edebiyat-Klasik Edebiyat*, Jihak Yayınevi)
- 이선이, 김현양, 채호석(2012) *외국인을 위한 한국문학사*, 한국문화사
- (Lee Seon-İ, Gim Hyon yang, Chae Hoseog (2012) *Yabancılar İçin Kore Edebiyat Tarihi*, Kore Kültür Yayınları)
- 권오경, 류종렬, 박경수(2013) *외국인을 위한 한국문학의 이해*, 부산외국어대학교 출판부
- (Kwon Oh Kyung, Ryu Cong Ryeol, Park Kyung Su(2013) *Yabancılar İçin Kore Edebiyatını Anlama*, Busan Üniversitesi Yayınları)
- <https://terms.naver.com/entry.naver?docId=6451651&cid=40942&categoryId=32868>
erişim tarihi 2.7.2021.

TÜRKİYE İLE KORE ARASINDAKİ ETNİK VE KÜLTÜREL YAKINLIK ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Jung Hye LEE**

1. Giriş

Kore ve Türkiye coğrafik yönden birbirlerine oldukça uzak olsalar da, halklarının temeli olan kuzey kültürü ve Altay kültürünü paylaşarak, bu medeniyetin iki ucunda yer alırlar. Kuzey Avrasya bölgesi Asya ve Avrupa kıtalarını bağlayan bir ara bölgedir. Asya Hunları ile Göktürkler'in, Doğu ve Batı'nın hem iletişim hem de ticaret yolu olan Kuzey Avrasya İpek Yolu üzerinde hâkimiyet sağlamak için birçok kez Çin ile savaştığı görülmektedir. İpek Yolu Doğu ve Batı'yı birbirine bağlayan "Medeniyet ve Tarihin Yolu" olup, ekonomik üstünlük sağlamak adına yapılan stratejik savaşların sebebi de olmuştur (이희철 2017: 21-22). Tarihte Kuzey Avrasya'nın başkahramanı diyebileceğimiz ve Dünya Tarihi'ne yön veren milletler Türkler ve Moğollar olmuştur. Türkler Orta Asya'da ilk kez güçlü bir devlet kurmuştur ve bu devlete Asya Hun İmparatorluğu denir. Asya Hunlarının tarihi, Korelilerin kuzeyden gelme teorisi¹ ve Türklerin kökenini tek noktada toplayan bir araç görevi de görmektedir. Asya Hunları aracılığıyla Kore ile Türk milletlerinin etnik ve kültürel yakınlığını görebilmekteyiz.

Dolayısıyla bu araştırmada, Orta Asya'da ilk Türk devleti olarak kurulan Asya Hunlarından türeyen Kore ile Türk milletleri arasındaki etnik yakınlığı ve bu iki milletin tarihsel sahnesi olan Altay bölgesinden doğan kültürel yakınlığı incelenmektedir.

---

* Bu çalışma, Kore Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ve Academy of Korean Studies, Kore Araştırmaları Destekleme Birimince verilen Core University Program for Korean Studies ile desteklenmiştir. (AKS-2019-OLU-2250002). (This work was supported by the Core University Program for Korean Studies through the Ministry of Education of the Republic of Korea, Korea Studies Promotion Service of the Academy of Korean Studies (AKS-2019-OLU-2250002)).

** Öğr. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Kore Dili ve Edebiyatı Bölümü.

¹ Kuzeyden gelme Teorisi (북방기원설), Korelilerin ilk başta kuzey, yani Orta Asya'dan hareket edip zamanla Kore Yarımadası bölgesine göçtüklerini savunan bir teoridir; (https://www.hani.co.kr/arti/science/science_general/393518.html, 24 Mayıs 2021'de erişildi).

2. Altay Kültür Kuşağı

Avrasya, Asya ve Avrupa kıtalarının birleşmesinden doğan kıta ismidir. Doğu Avrupa'dan Kuzeydoğu Asya'yı; Arktik Okyanusu'ndan Kafkas Sıradağları, Hindu Kush Sıradağları, Pamir Dağları, Kunlun Sıradağları ve Sarı Irmak'ı içine alarak muazzam büyüklükteki bir coğrafik alanı kapsar (고마츠 외 2005: 19). Bunlardan Kuzeydoğu Asya'da bulunan Yalu Nehri'nin kuzeyindeki Mançurya'dan başlayarak, Moğolistan, Kazakistan, Özbekistan ve Türkiye'yi kapsayan Avrasya büyük ovalarına Kuzey Avrasya adı verilir. Bu alanlarda çeşitli ormanlar, otlaklar, yaylalar, çöller, nehir ve dağlar, vaha ve havzalar bulunmaktadır ki, bu bölge birçok Türk ve Moğol atlı göçebelerin yuvası olmuştur (이희철 2017: 19). Sıradağ olarak kuzeyde Altay Sıradağları ve güneyde Himalaya Sıradağları arasında kalan Tianshan, Qilian ve Kunlun Sıradağları gibi dağlar olup, çöl olarak ise Gobi, Taklamakan ve Karakum Çölleri vardır. Bu Kuzey bölgesinden geçerek Kore Yarımadası'ndan Mançurya'ya, Moğolistan'a ve Orta Asya'ya uzanan bölgeye Kuzey Medeniyeti Kuşağı denir. Ayrıca bu alan, Çin'in bu milletlerin saldırılarını önlemek için inşa ettiği Çin Seddi'nin dışında yer almakta olup, eski Kore devletleri olan Gocoson, Goguryo ve Balhe başta olmak üzere, günümüzdeki Orta Asya milletlerinin atası olan Asya Hunları (Şiung-nu), Göktürkler, Curçenler ve Kitanlar gibi kuzeyli ulusların yurdu olmuştur (박상남·카리모바 2013: 34-35).

Altay kelimesinin sözcük anlamı "altındır". Altay bölgesi, Orta Asya'nın iç kesimlerindeki ovalık alanda yükselen Altay Dağları'nı merkez alan bir bölgedir. Altay kültür kuşağında Kazaklar, Tunguslar, Buryatlar, Yakutlar, Moğollar ve Uygurlar gibi etnik gruplar yer alır. Bu grupların çoğu binicilik ile uğraşmıştır ve dilleri de Altay dil ailesi olarak sınıflandırılmaktadır. Altay kültür kuşağının coğrafi alanı Orta Asya, Rusya'nın Sibiry (Evenki, Baykal, Yakut) Bölgesi, Moğolistan, Uygur, Türkiye, Kore ve Japonya'yı içine alarak Avrasya kıtasına uzanan geniş çapta yayıldığı görülmektedir (박상남·카리모바 2013: 41; 정석배 외 2017: 6). Altay kültüründeki ülkeler, efsaneler, yaşam kültürü ve dil yönünden birçok ortak özelliğe sahiptir. Özellikle yumurta ya da kuşların karşımıza çıktığı kuruluş efsane ve destanları, antik kültürdeki bazı aksesuar ve kıyafetler, mezarlar gibi yaşam kültürü ve dilde

yakınlığın ve samimiyetin izleri bulundurulmaktadır. Bu, Kuzey ve Altay medeniyetlerinin coğrafi yönden de örtüşüp, aynı kökten geldiklerini gösterir (박상남·카리모바 2013: 36). Bu sebeple Altay ve Kuzey kültürlerinin Kore Yarımadası, Mançurya, Moğolistan, Siberya, Orta Asya'daki Türk etnik gruplar ve Türkiye tarafından paylaşıldığını söyleyebiliriz.

3. Asya Hunları (Şiung-nu)

Asya Hunları M.Ö. 3. yüzyılda Orta Asya'nın geniş ovalarında hüküm süren devlet olup, Türk, Moğol, Mançurya-Tunguzlar, Koreliler gibi Altay bölgesindeki kabilelerin birleşmesi ile kurulmuştur. Asya Hunlarında lider sınıfın, Altay dil ailesinden olan Türkçe'nin bir lehçesini kullandıkları tahmin edilmektedir (박상남·카리모바 2013: 48). Bu sebeple Asya Hunlarının kökeni olarak tek bir boy ya da kabile gösterilmez. Çeşitli göçebe grup ve kabilenin dâhil olup sürdürdüğü geniş çaplı bir göçebe etnik grup birliği olduğunu söyleyebiliriz (정수일 2001: 254). Asya Hunlarının kendisi de Hudo, Wumun, Dokho, Hare ve Ganggeo gibi çeşitli kabilelerden oluşmuştur ki, bu kabilelerin hepsi de kendi içinde birkaç boya ayrılmaktadır. Asya Hun Devleti'nin oluşumunda 'Hunlar' adı verilen ana etnik grubun büyük rol oynadığı ve bu sebeple bu isim altında toplanıldığı varsayılmaktadır (이종호 2003. 8: 207). Bu nedenle 'Hun (Şiung-nu)' kelimesini etnik bir kavramdan ziyade ülke ya da imparatorluk adı olduğunu söyleyebiliriz (이종호 2003. 12: 150; 이희수 2017: 44; 김호동 2016: 35, 38-39). Fethedilen ya da teslim olan bölgelerin krallarının, o bölgenin reisi olarak kabul edilmesi yönetim geleneklerinden biriydi. Bu yüzden Asya Hun Devleti güçlü olduğu dönemde çok etnikli bir ülke yapısındaydı. Asya Hun Devleti'nin merkezinde Moğolistan ovaları, doğusunda Kore Yarımadası, batıda Tianshan (Tanrı) Sıradağları'na kadar uzanan muazzam genişlikteki bir bölgeye hüküm sürdüğü varsayılmaktadır (이종호 2003. 12: 155).

Genelde Asya Hunlarının ismi olan Hyunğ-no (흉노, 匈奴) kelimesindeki Hyunğ (匈) hecesinin Hun'dan geldiği, Hun'un ise Tunguz dilinde 'insan' demek olduğu bilinmektedir. Buna bakarak Asya Hunlarının kendilerine Hun dedikleri tahmin edilmektedir. Sorun 'No (奴)' hecesidir ki

bu Hanca karakter ‘herif’ ya da ‘köle’ gibi anlamlara gelir. Asya Hunlarını aşağılamak amacı ile ‘No’ hancasının eklenip, ‘Hyunġ-no’ diye bir isim verildiği söylenmektedir. Lakin Yuan Hanedanlığı döneminden kalma bir tiyatro oyunu olan Gongcack Hikâyesi (공작담)’nde geçen bir replikte ‘no’ ve ‘ano’ kelimesi geçmektedir. Buradaki anlamına bakarsak koca (낭/郎) veya sevgili (낭자/郎子) anlamına geldiğine ya da direk insana karşı kullanılan bir unvan olduğuna dair tahminlerde bulunabiliriz (정수일 2001: 252-253; 이종호 2003. 12: 151; 이종호 2003. 8: 205).

Asya Hunlarının liderine Son-u (선우) adı verilirdi. Son-u kelimesi ‘Tengri Godo Son-u’nun kısaltmasıdır. Tengri Türkçe ve Moğolca’da ‘Gök’ anlamına gelirken, Godo ise ‘Oğul’ anlamına gelmektedir (정수일 2001: 259; 이상훈 2017: 158-159). Sonu Mete (M.Ö. 209-174) Asya Hunlarının altın çağını başlatmıştır. Mete’nin babası Tuman (M.Ö. 220-209) Gansu’nun batı bölgelerinde yaşayan Yüceçilere saldırarak ülkeyi genişletmeye başladı. Mete babasını öldürüp, Son-u mevkiine geçtikten sonra hükmünde büyük fetihler gerçekleştirmiş ve Orta Asya ovalarının etrafında yer alan çoğu kavimi bünyesine katmıştır (이종호 2003. 8: 206).

Türk kökeni, Altay Sıradağları olan Orta Asya’dan geldiklerini söylemektedir. Çin kayıtlarına bakıldığında ‘Türk’ ismi ilk kez kullanılmış olup, miğfer görümlü Altay Sıradağlarının eteklerinde yaşayan ve demir işleyen bir kavim olarak betimlenmiştir. Türk ismi de miğfer anlamına gelen ‘Tugu (투구)’ kelimesinden gelmiştir. Türk ismi Orhun Yazıtlarında da ulusun ismi olarak kullanılmıştır (Tüysüz 2019: 99). Türkiye’de ortaokul ve lise tarih kitaplarında Türklerin Orta Asya’daki dağlık bölgelerden göç eden Türk kavminin neslinden geldikleri, Asya Hun İmparatorluğu’nun Türklerin kurduğu ilk imparatorluk olduğu ve Mete’nin ise bu imparatorluğu kuran muhteşem bir Han olduğuna değinilmektedir (Tüysüz 2019: 102; Taşağıl 2013: 56-58; Sarı 2019: 99).

Ayrıca doğudaki Hun kavmi Asya Hun Devleti, batıdaki Hun kavmi ise Avrupa Hun Devleti olarak yazılmaktadır (Tüysüz 2019: 102; Taşağıl 2013: 51, 241; Kafesoğlu 1984: 57, 69). Asya Hun Devleti’nin kurucusu olan Mete’nin düzenli ordu kurduğu M.Ö. 209 yılı, günümüzde Türkiye kara

kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak tanımlanmaktadır. Türk ordusunun teşkilat yapısı onlu sisteme dayanır. Her on askerin başına bir 'onbaşı', on tane onlu askerin başına 'yüzbaşı' ve on tane yüzlü askerin başına 'binbaşı' ve on tane binli askerin başına ise 'tümgeneral' denir. Bu teşkilat yapısı Asya Hun İmparatorluğu'nun ordu yapısı olup, Göktürkler, Uygurlar, Selçuklar ve Osmanlı döneminde de kullanılarak günümüze kadar ulaşmış Türk toplumlarının bir simgesi haline gelmiştir (Tüysüz 2019: 120; Kafesoğlu 1984: 61; 이희철 2017: 39; 정수일 2001: 281). Asya Hun İmparatorluğu'nun kurucu Mete'nin babasının adı Tumandır ve Tuman kelimesi 'on bin' anlamına gelir. Kore'de aynı ismi taşıyan Tuman Nehri ise, on bin çayın birleşip aktığı bir nehir olduğu için böyle bir isim aldığı bilinmektedir (이희철 2017: 40)².

3.1. Asya Hunları'nın Batı'ya Göçü

Asya Hunlarının altın çağında onlardan gelecek tehdidi engellemek amacıyla Qin Shi Huang, Çin Seddi'ni yaptırmıştır (M.Ö. 220) ve Han Hanedanı'ndan İmparator Wu Ti ise Şiung-nu'ya saldırması için Zhang Qian'ı elçi olarak batıya gönderip Yüeciler ile dayanışma kurmaya çalışmıştır. Bu gelişmeler, doğu-batı ulaşım yolu olan İpek Yolu'nun açılmasını tetikleyen tarihi bir olay oldu. Asya Han İmparatorluğu, İmparator Wu Ti hükümdarlığında Han Hanedanlığı ile şiddetli savaflara girdi ve ikisi de büyük kayıplara uğradı. İmparator Wu Ti'nin ölümünden sonra daha huzurlu bir ortam kurulmuş olsa da, iki ülke de çöküş yoluna girmişti. Asya Hun İmparatorluğu M.Ö. 57 yılında Doğu ve Batı Hunları olarak bölündü ve Batı Hunları ise M.Ö. 36 yılında tarihin sayfalarından silindi. Doğu Hunları M.Ö. 48 yılında bir kez daha Moğolistan ve Kuzey Çin bölgesindeki Güney Hunları, Moğolistan'ın dış kısmında ise Kuzey Hunları olarak ikiye ayrıldı. İleriki dönemlerde Güney Hunları Çin'e asimile olup yok olurken, Kuzey Hunları ise Siyenpiler ve Geç Han Hanedanlığı'nın saldırısı sonucu 151 yılında tarihten silinmiş oldu. Neticesinde hayatta kalan bir kısım Batı'ya doğru göç ettiler. Bu kişiler yaklaşık 200 yıl sonra 370'li yıllarda Balkan bölgesinde kendilerini gösterip, Alman kavimlerinin büyük göçüne sebep oldu ve böylece Hunlar tarih sahnesine geri dönmüş oldu (이종호 2007: 103-104; 김석동 2018: 72-73).

² (<https://terms.naver.com/entry.nhn?docId=544733&cid=46617&categoryId=46617>, 16 Mart 2021'te erişildi).

3.2. Asya Hunları'nın Doğu'ya Göçü

Türkiye, Asya Hunları'nı (Şung-nu) kendi tarihlerini konu alan tarih ders kitaplarında veya milli tarihi konu alan tarih kitaplarında ilk Türk devleti olarak tanımlamaktadır. Öyleyse, Koreliler Asya Hunlarını nasıl tanımlar? Kore tarih ders kitaplarında Asya Hunlarının tanımı bulunmamaktadır. Ancak Dance Şin Çe-ho (단재 신채호), *Coson Sanggo-sa* (조선상고사) eserinde Kore halkının kökenini şöyle tanımlar;

“Eski Doğu Asya halkları Urallar ve Çinliler olarak iki gruba ayrıldı. Çinliler; Han Çinlileri (한족), Miaolar(묘족), Liao(요족) halkı, Urallar; Coson halkı ve Asya Hunları oldu. Coson halkı (Kore halkı) bölünerek Siyenpiler, Moğollar ve Tungus, Asya Hunları'nın bölünmesiyle Göktürk (Dolgeol), Macaristan, Türkiye ve Finlandiya ortaya çıkmıştır. Günümüzde Moğolistan, Mançurya, Türkiye ve Coson dört etnik grup arasında birçok benzer kelime mevcuttur... Antik tarihe bakıldığında, Coson ve Asya Hunları arasında beşeri ad, umumi kurumlar adları, yer adı ve devlet makam adları gibi birçok aynı kelimelerin mevcut olduğu görülür (신채호 2014: 91)” şeklinde söz edilmektedir. Ayrıca “Coson halkı, batıdaki Pamir platosu ya da Moğolistan'dan ışığın karargâhını bulmak için doğuya doğru göç etti (신채호 2014: 92)” diye ifade edilmektedir.

Orta Asya'dan Han Hanedanlığı'nın tehditlerinden kaçan Asya Hunlarının bir kolu, batıya gidip Avrupa Hunları'nı oluşturur, diğer bir kolu ise doğuya göç ederek Kore Yarımadası'nın güneydoğu kısmına yerleşmiştir. Doğuya göç edenlerin, Şilla'nın Gim klanının atası ve Gaya Krallığı'nın ataları olduğu söylenir. Asya Hunları'nın Gaya ve Şilla'ya göçünü destekleyen tarihi kalıntılar; Şilla'nın 30. kralı olan Kral Munmu (661-681)'nin mezar taşı ve Tang Hanedanlığı'nda yaşayan Şilla Gim ailesinden bir kadının mezar taşıdır. Hem “Kral Munmu'nun mezar taş yazıtı (문무대왕릉비문)” hem de “Dedanggo Gim ailesinden bir hanımın mezar taş kitabesi (대당고김씨부인묘명)”nde Tuho Gim İl-ce'nin (투후 김일제) ataları olduğu anılmaktadır (KBS역사스페셜 2011: 12-14; 이상훈 2017a: 45-46).

Gyongcu Ulusal Müzesi'nde muhafaza edilen Kral Munmu'nun mezar taş yazıtı, 681 yılında dikilmiştir. 1796 yılında Gyongcu'da bir tarlada çalışan bir çiftçi tarafından bulunup, o zamanki Gyongcu valisi olan Hong Yang-ho (홍양호) tarafından yazıtlar kâğıt üzerine kopyalanarak dünyaya duyurulmuştur. Bu yazıtta; Kral Munmu kuzey atlı kavminin soyundan gelmekten gurur duyar ve Şilla kraliyetinin Gim klanının atası olan Gim Al-ci'nin (Kral Songhan) Tuhu Gim İl-ce'nin beşinci nesil soyundan gelmesinden bahseder. Şilla kraliyeti Gim ailesinin atası olan Gim Al-ci'nin Şilla'ya nasıl geldiğinin hikâyesi şöyledir;

“M.Ö. 122'de Han İmparatoru Wu, Goak Go-byong'a Gansu eyaletindeki Asya Hunları'na (Şung-nu) saldırmasını emretti. Bu saldırı sırasında Asya Hunları'nın Kralı Hudu öldürüldü ve Kral Hudu'nun büyük oğlu İl-ce, kardeşi Yun ve annesi ile birlikte esir olarak Han Hanedanlığı'nın sarayına götürüldü. İl-ce ve kardeşi Yun Han sarayında at bakıcısı olarak çalışırken İmparator Wu'nun gözüne girdi ve İmparator Wu İl-ce'ye “Ceçon-gimin (제천금인: Göğe tapınan Altay adamı)” anlamına gelen Gim (altın) soyadı verdi. Ondan sonra Gim İl-ce, İmparator Wu'nun koruma görevini yerine getirirken, imparatoru öldürmeye çalışan bir suikastçıdan imparatorun hayatını kurtardı. Han İmparatoru Wu, Gim İl-ce'ye topraklar ile birlikte ‘Tuhu’ unvanını vererek onu Han hanedanının derebeylik mahiyesindeki bir kral olarak ödüllendirdi. Ondan sonra Gim İl-ce'nin torunları Tuhu unvanı ile bölgeyi miras alıp devam ettirdi. Gim İl-ce'nin mezarı şu anda Çin'in Xi'an şehrinin 40 kilometre batısındaki Shaanxi eyaletinde bulunmaktadır.

Ancak Han Hanedanlığı, bir süreliğine Vang Mang (왕망) tarafından Yeni Ülkesi (신나라) kurulurken, bir karışıklık yaşadı ve Gim İl-ce'nin torunları da bu karışıklığa dâhil oldu. Yaklaşık 15 yıl sonra, İmparator Goangmu Sin Ülkesini yıkıp Geç Han Hanedanlığı'nı kurduğunda, Gim İl-ce'nin torunları kanlı bir tasfiye yaşadı. O esnada kanlı tasfiyeden kurtulmak için, Kral Hudo'nun torunlarının çoğu memleketleri Hudo'ya kaçtı ve soyadlarını Vang olarak değiştirerek yaşamaya devam ettiler ve bazıları ise Gaya ve Şilla'ya gittiler. Doğuya göç eden Gim İl-ce'nin 5. torunu olan Kral Songhan, Şilla kraliyetindeki Gim ailesinin atası Gim Al-ci (김알지) olmuştur (M.S. 65). Gim İl-ce'nin kardeşi Yun'un 5. nesil torunu Tang ise, Gaya'ya

girerek Gaya Krallığı'nın kurucusu Gim Su-ro (김수로) olduğu söylenir (M.S. 42)” (이종호 2004. 12: 128-129; 김종성 2016: 124-126; 이종호 2007: 104-108; 이희철 2017: 62-63).

Şilla kraliyeti Gim ailesinin atası Gim Al-ci'nin doğum efsanesinde, Altay kültürü ve kuzey atlı kavimlerinin efsanevi unsurları öne çıkmaktadır. Özellikle altına tapınma düşüncesi ve geyikler, ağaçlar, kuşların kutsal sayılması ve Şamanizm'in simgesidir (이상훈 2017a: 44; 김병모 2012: 95-106). *Samguk-yusa* (삼국유사)'daki Gim Al-ci'nin doğum efsanesine göre, Gim Al-ci'in bir ağacın dalları arasında asılı altın bir kutudaki yumurtadan doğduğu ve Gim Al-ci'nin doğduğunda kuşların ve hayvanların coşkularla takip ederek dans ettiği söylenir (일연 2008: 72-73). Gim Al-ci'in doğum efsanesi, kuzey göçebe halkının tüm mitlerini içerir. Bu türlü efsanede başkahramanı gökten iner, altın bir kutu belirir, kutu bir ağaca asılır ve yine kuşlar ile hayvanlar yer alırlar. Yani, başkahramanın gökten inişi (Tanrı'nın oğullar efsanesi) altın, ağaçlar ve kuşların hepsi, kuzey göçebe halkının tipik mitolojisinden gelen mitlerdir (이상훈 2017a: 44-45). Özellikle Tanrı'nın Oğullar efsanesi, Asya Hunları'nın şefinin adı olan 'Tengri Godo Son-u (Tanrı'nın Oğlu)' veya Kore halkının Dangun (단군) kuruluş efsanesinde gösterilen Dangun'un doğuşu da aynı bağlamda anlaşılabilir mitler olduğu söylenebilir.

Gim Al-ci'in soyadı olan Gim (김/鎡), altın (금/鎡) anlamına gelir ve ismi olan Alci de Altay dilinde altın anlamına gelir. Altay dilinde 'Gim (금)' anlamına gelen altın, altai → arçi → alci olarak değiştirilip, Gim Al-ci'in altın artı altın anlamına gelir (이종호 2004. 12: 130). Bu nedenle Şilla kraliyeti Gim ailesine Gim soyadı verilmesi aslında altınla ilgilidir ve başkentinin Gimsong (금성) olarak adlandırılmasının da altını seven kültürle alakalı olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca *Samguk-yusa*'ya göre, altın kutudaki Gim Alci'nin bulunduğu yer Sirim (시림)'dir ki, yani ağaçların bol olduğu bir yerdir. Kuzey bölgelerinde beyaz huş ağacı, yaşamı simgeleyen kutsal bir ağaç olarak saygı görür. Bu bakımdan, Japonların Şilla'yı 'Şiragi (beyaz ağaç)

olarak adlandırmasıyla da ima edildiği tahmin edilmektedir (이중호 2004. 12: 130). Bu kutsal ağaç inancı, uzun zamandır Kore kültüründe Sonangdang (서낭당)³ halk inancı olarak derince kök salmıştır. Bir de Kral Sok Talhe (석탈해) kucağındaki Gim Al-ci ile birlikte saraya giderken, “kuşların ve hayvanların birbirini takip ederek koştuğu ve dans ettiği” kaydı da kuzey kültürüyle olan bağlantısını göstermektedir. Kuzey atlı kavimleri, kuşları insanlarla tanrılar arasında bir köprü olarak görmüşler ve kuşların ölüleri gökyüzüne götürdüğüne inanmışlardır. Bu bağlamda Cocang (조장/鳥葬)⁴ geleneği de vardı (이중호 2004. 12: 130-131; 이중호 2007: 109-110). Kutsal kuş düşüncesi, Kore'de bu güne kadar Sotde inancı (숫대신앙)⁵ olarak devam etmektedir. Bu insanların Tanrı'ya dilek dilediklerinde, kuşların yer ile gök arasında aracılık yaptığına inanan Altay halk ruhunun evrensel bir görüşüdür.

3.3. Asya Hunları'nın Kore Yarımadası'na Geliş Sebebi

Asya Hunlarından bazıları batıya ilerleyip Avrupa Hunları (Büyük Hunlar) olarak büyüdü. Buna mukabil doğuya hareket edip, o dönemki güçlü olan Goguryo ve Bekce'nin topraklarından geçme riskini göze alarak Kore Yarımadası'nın güney kısmına gelip Gaya ve Şilla'ya yerleşen Asya

³ Sonangdang genellikle bir kutsal ağaç etrafında yığılmış moloz yığınlarından veya kutsal ağaç yanında duran şamanı tapınağın (Dangcip) bir kompleks şeklinden oluşarak geçidin tepesi, yol kenarı, köyün girişi veya tapınağın girişinde yer almaktadır. İnsanların Sonang tanrılarına olan inancın amacı, kötülük, hastalık, felaketten korumak ve insan yaşamındaki gündelik ve sıradan sorunlarını çözmektir. Kutsal ağaçlara çocukların uzun ömürlü olması için, bir tüccarın işlerinin iyi gitmesi için samandan yapılmış sandaletler veya çeşitli kumaş parçaları asılır. Yeni yılın ilk günlerinde kadınlar ailenin huzuru ve bereketi için sunağa yemekleri sunarak yakarılır. (<https://terms.naver.com/entry.naver?docId=2112300&cid=50765&categoryId=50778>, 30 Mart 2021'de erişildi).

⁴ Cocang (조장/鳥葬), cesedi kuşlara emanet eden cenaze şeklidir. Yani ölünün cesedinin parçalanıp kemiklerinin bile ezilerek kartal, karga, şahin gibi kuşlara yem olarak atıldığı bir cenaze âdetidir. Cocang'ın, gökyüzünü kutsal sayan Tibetliler'in bedeninin kuşlar tarafından göğe taşınması fikrine dayandığı söylenir; (<https://terms.naver.com/entry.naver?docId=1142051&cid=40942&categoryId=40029>, 24 Mart 2021'de erişildi).

⁵ Sotde, halk inanışlarında yeni yılda iyi bir hasat dilemek için bir köyün girişinde koruyucu bir tanrının sembolü olarak dikilen uzun tahtalı bir direk olup, genellikle bu direğe ördek gibi kuşlar oyularak konulurdu; (<https://terms.naver.com/entry.nhn?docId=1022319&cid=50222&categoryId=50228>, 16 Mart 2021'de erişildi).

Hunlarının Doğu'ya ilerleme amaçları neydi? Bu soru ile ilgili bilimsel araştırmalar ve yaklaşımlara göre, Şung-nular'ın Kore Yarımadası'na yönelme amacının demir açısından zengin topraklara yerleşerek eski milli gücünü tekrar elde etmek ve böylece eski itibarına kavuşmak olduğundan bahseder (이종호 2004. 12: 135). Asya Hunları'nın güçlü olmasının sebebi; silahlı savaş sanatı, hızlı hareket kabiliyeti ve binicilik ile donatılan savaş gücüydü. Asya Hunları demir işlemede yetenekli olup, mızrak, kalkan, kılıç ve miğfer gibi yüksek kalitede demir silahlar üretiyorlardı ve okçulukta olağanüstü savaşılardı (Taşağıl 2013: 76-77). Bu nedenle, Asya Hunları eski ulusal güçlerini ve savaş gücünü geri kazanmak için hararetle demire ihtiyaç duyuyordu ve o zamanlarda Samhan (삼한) Bölgesi 'Demir Krallığı' olarak tanınan zengin bir demir üretim bölgesiydi. Dolayısıyla, kuzey atlı kavimlerin herhangi bir sebeple doğuya ilerleyip yerleşmek için seçtiği yer, demircilik becerilerini kullanabilecekleri bölgeler olan Gaya ve Silla idi. Kuzey atlı gcebelerin Kore'ye geldiğinde, Goguryo veya Mahan'dan nispeten daha zayıf durumda olan Cinhan ve Byonhan bölgesini seçtiği tahmin edilmektedir (이종호 2004. 12: 135-136).

Kore Yarımadası'nın güney ve doğusunda, Gaya ve Şilla döneminde birçok demir ocakları vardı, özellikle Gyongcu (경주), Gimhe (김해) ve Goryong (고령) gibi Şehirler n sırada yer almaktaydı. Ayrıca M.S. çnc yılda Gaya ve Samhan bir demir ülkesi olarak n yapmıştı (KBS HD역사스페셜 2006: 119, 127-128). Aynı zamanda bu dönemden sonra Şilla'nın gelişmiş demir silahları ve demiri eritme teknolojisinin gelişmesiyle milli gücünü arttırdığı bilinmektedir. Tıpkı Orta Asya'daki Şung-nu halklarının gelişmiş silah yapım teknikleri ve savaş taktikleriyle Asya Hun İmparatorluğunu kurduğu gibi, Kore yarımadasına giden kuzeyli atlı kavimler Şilla'ya yerleşip egemen sınıf haline gelerek demir krallığını, atlı birlik ve altın talar çağını açmıştır (이상훈 2017a: 60). Şilla döneminde ait altın taların başta olmak üzere altın kalıntılarının yoğun bir Şekilde kazıldığı yer, Şilla kraliyet ailesinin mezarları olan Gimgoan-ong (금관총), Gimnyong-ong (금령총), Sobong-ong (서봉총), onma-ong (천마총) ve Hoangnamde-ong (황남대총) dur. Bu altın eşyalar özellikle Şilla'nın bin yıllık tarihi

içerisinde Gim Al-ci (김알지) soyundan gelen Gim aile Maripkanları'nın hüküm sürdüğü 5. ile 6. yüzyıllar arasındaki Tahtalı Taş Mezarları'ndan (적석목곽분)⁶ çıkmıştır (정수일 2005: 168). Kuzeyli atlı kavimlerin mezar tarzı olan tahtalı taş mezarlarının Şilla bölgesinde bulunması, bunu yapan Şilla kraliyeti Gim ailelerinin kökeninin Asya Hunları olduğunu kanıtlayan diğer bir kanıt olabilmektedir.

Günümüz bile halen Gaya ve Şilla bölgelerinde demir ocaklarının kalıntıları kazılmaya devam etmektedir. Gim İl-ce (김일제)'nin torunlarının yerleştiği Nacu (나주), Henam (해남), Gimhe (김해) ve Cecu (제주) gibi bölgelerde Vang Mang tarafından kurulan Sin Ülkesi (8-25) döneminde basılan madeni paralar olan Osu-con (오수전) ve Hoaçon'un (화천) çıkmaları (KBS HD역사스페셜 2006a: 105-106) ile Asya Hunlarının Gaya ve Şilla'ya gittiği doğuya yönelme teorisi daha da sağlamlaştırılmaktadır.

4. Sonuç

Antik medeniyet mübadele tarihi adlı kitabı yazan Profesör Cong Su-il, Türk halkını Asya Hunlarının torunları olarak tanımaktadır (정수일 2001: 255, 257). Daha önce de bahsedildiği gibi, Türkler de tarih ders kitaplarında Asya Hun Devletini onların ilk devleti olarak belirtmektedir ve Türkiye kara kuvvetlerinin kuruluşunu M.Ö. 209 yılındaki Hun ordusunun teşkilatına dayandırmaktadır. Kore'de de Koreliler'in kuzey ulusal kökeni olduğu teoriyi kanıtlayan çeşitli kalıntıların ortaya çıktığı için, özellikle Şilla ve Gaya'dan çıkarılan birçok mezar ve kalıntılar, Şilla ve Gaya kraliyeti Gim ailelerinin 'Asya Hunlarının torunları' olduğunu kanıtlayan veriler olarak sayılmaktadır. Bu nedenle Kore ve Türk halkları, Orta Asya'nın Altay Dağları'ndaki Asya Hunlarından gelerek birinin doğuya, diğerinin batıya göç eden akraba halkları olduğu söylenebilir.

---

⁶ Tahtalı taş mezarları (적석목곽분), Asya Hunlarının veya kuzey atlı halklarının tipik mezarları (Kurgan) olup, toprağı kazdıktan sonra tahtadan bir kulübe yapıp cesedi ve eşyalarını yerleştirip gömdükten sonra üstüne çok sayıda taşı etrafına yerleştirdikten sonra, onun üstüne topraktan yapılmış büyük bir höyük şeklinde bir mezardır. Üç Krallık dönemindeki ülkeler arasında sadece Şilla'da kullanılan mezar şeklidir; (이종호 2003. 12: 177; <http://dongascience.donga.com/news/view/2932>, 24 Mart 2021'de erişildi).

Altay çalışmaları, Altay kavramı ile gruplandırılabilen bir dilsel ve kültürel topluluğu oluşturan bölgeleri kapsamlı bir şekilde inceleyen bir çalışma alanı denilebilir (김주원 외 7명 2015: 13). Altay dil ailesinin adı, 19. yüzyıldan beri dilbilimcilerin Altay Dağları'ndan esinlenerek kullandığı bir terimdir. Altay dil alanı, Altay bölgesinden güneydoğu tarafına Japonya'ya kadar, kuzeydoğuda ise Yakutlar ve Tunguz kabilelerinin bulunduğu Okhotsk kıyılarına ulaşır ve güneybatıya doğru Orta Asya'nın tüm bölgesini ve Türkiye'yi kapsar (박시인 1994: 29). Aslında Altay dillerinin sadece gramer ve fonolojik yapıları değil, aynı zamanda kelime dağarcığında ortak miras olarak kabul edilen pek çok şey vardır ve dil bilimsel unsurlarda da önemli ölçüde benzeri yönleri taşır.⁷

Genelde Asya Hunlarının dilinin Altay dil ailesinden Türkçe grubuna ait olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (정수일 2001: 257). Günümüzde konuşulan Korece ve Türkçede Asya Hunlarının ulusal, dilsel ve kültürel bir topluluk olarak paylaştığı dilsel kalıntıların her iki dilde halen canlı olduğu görülmektedir. İki dil içinde aynı anlam olup benzer telaffuzlara sahip olan birkaç kelime ile rastlanabiliriz;

Hükümet görevi: Türkiye'de kral veya başa 'Kan (칸) denir. Şilla'da da bir kral veya hükümdara 'Kan (간) denilerek Goso-kan (거서간), Marip-kan (마립간) denilirdi. Ayrıca Şilla'da Başbakan(바쉬바칸)'a Gak-kan (각간) denirdi. Türkçe'de Kan (왕), Başbakan (재상/수상) ve Bakan (장관) gibi devletin görevi isimleri halen günümüz bile Türkiye'de kullanılmakta olan günlük terimleridir.

Günlük kelimeleri: Babanın (바바) karşılığındaki Korece'si Abba'dır (아빠). Mahallenin (마할레) karşılığındaki Korece'si Maıl (마을)'dır. Anladımın (안나듬) karşılığındaki Korece'si Alassda'dır (알았다). Mantıya (만트) Mandu (만두) denir. Çay'a (차이) Ça (차) denir. Mamaya (마마) Mamma (맘마) denir. Kabağa (카박) Hobak (호박) denir. Balın (발)

---

⁷ (<http://encykorea.aks.ac.kr/contents/item/e0035147>, 21 Mart 2021'de erişildi).

telaffuzuna benzeyen Korece'si Bol'un (벌) anlamı ise, balı yapan arı demektir. Su (수) karşılığındaki Korece'si de Su (수) dur. Bunun dışında da gelenek ya da görenek manasına gelen Töre (토레) ile Ture'nin (두레) benzeyen telaffuz yanında aynı görev üstlenmektedir.

Ayrıca Altay Dağları çevresinde yaşayan çeşitli halklar, kutsal dağına 'Altın Dağı (Altay Dağı) adını vermiş ve altını kutsal saymışlardır. Altay kültürünü tek kelimeyle özetlenirse, 'altın' anlamına gelen Altay bölgesi merkezindeki Altını seven ve iyi işleyen bir kültür olduğu söylenebilir. Hala bu kültür Koreli ve Türk kadınlarının duygularını ve günlük hayatlarını etkilemektedir. Eski zamanlardan beri Koreli kadınlar sosyal ve ekonomik amaçla 'Altın yüzük günü (금반지계)'nü düzenlerdi. Türk kadınlarının da aynı amaç ile düzenlediği bir toplantıya 'Altın günü (금 친목계)' ya da 'Kadınlar günü (여성 친목계)' denir. Ayrıca günlük yaşamda Türk kadınları kadar altına yakın olan toplum pek yoktur. Türkiye'nin her yerinde sıralanmış altın ve gümüş dükkânlarını görebilir ve altın, Türklerin düğünü, çocuk doğumu veya sünnet gibi kutlama kültüründe de bir hediye olarak büyük rağbet görür. Bu durum yalnızca altının ekonomik değeri yüzünden değil, aynı zamanda Altay kültüründe biriken altına değer vermekten ve altın sevgisi duygusundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca göçebe kültüründe ekonomik değerın araziden (gayrimenkul) ziyade taşınabilen altına yansıdığı söylenebilir.

Türkler, Koreliler'e 'Kan kardeşi (피를 나눈 형제)' diye samimiyetle hitap ederler. Bu ifadenin, Kore Savaşı sırasında sevk edilen ve Koreliler için kendi canlarıyla savaşan 'Kore Gazileri (한국전쟁 참전용사)' tarafından Korelileri ifade etmek için kullanıldığı söylenmektedir. Ancak iki ülkenin etnik ve kültürel kökenlerini arayarak köklerine kadar inerse, Kore ve Türkiye'nin 'Asya Hunları (Şung-nu) soyundan gelen gerçek 'kardeş ülkeleri' olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

- KBS HD역사스페셜 (2006). “고대 아이언로드, 삼한으로 통하다”. *HD 역사스페셜 1: 한국사, 신화를 깨고 숨을 쉬다*. 표정훈 해저. 파주: 효형출판사. 105-128.
- KBS HD역사스페셜 (2006)a. “가야에 여전사가 있었다”. *HD 역사스페셜 2: 적자생존, 고대국가 진화의 비밀 2*. 표정훈 해저. 파주: 효형출판사. 89-114.
- KBS역사스페셜 제작팀 (2011). “신라왕족은 흉노의 후예인가”. *우리역사, 세계와 통하다*. 서울: 가디언. 12-31.
- 고마츠 히사오 외 (2005). *중앙 유라시아의 역사*. 이평래 옮김. 서울: 소나무.
- 김병모 (2012). *금관의 비밀*. 하남:고려문화재연구원.
- 김석동 (2018). *김석동의 한민족 DNA를 찾아서*. 파주: 김영사.
- 김중성 (2016). *신라왕실의 비밀*. 고양: 역사의아침.
- 김주원 외 7명 (2015). *알타이학의 어제와 오늘*. 서울: 서울대학교출판문화원.
- 김호동 (2016). *아틀라스 중앙유라시아사*. 파주: 사계절.
- 박상남·카리모바,나탈리야(2013). *역사 속의 한국과 중앙아시아*. 서울: 이매진.
- 박시인 (1994). *알타이 神話*. 서울: 청노루.
- 신채호 (2014). *조선상고사*. 김중성 역. 고양: 역사의아침,.
- 이상훈 (2017). “고대 한국과 알타이 국가 간 건국 및 영웅신화 비교”. *한국문화 원류와 알타이 신문화벨트 I*. 정석배 외. 성남: 한국학중앙연구원 출판부. 147-176.
- 이상훈 (2017)a. “신라금관에 나타난 알타이문화권의 종교· 사회적 연대성”. *알타이문화 원류와 알타이 신문화 벨트 2*. 정석배 외. 성남: 한국학중앙연구원출판부. 41-72.

- 이종호 (2003. 8). “게르만 민족 대이동을 촉발시킨 훈족과 漢民族의 親緣性에 관한 연구”. *백산학보* 66: 197-246. 백산학회.
- 이종호 (2003. 12). “고구려와 흉노의 친연성에 관한 연구”. *백산학보* 67: 149-181. 백산학회.
- 이종호 (2004. 12). “북방 기마민족의 가야·신라로 동천에 관한 연구”. *백산학보* 70: 113-139. 백산학회.
- 이종호 (2007). “신라의 황금 보검”. *한국 7대 불가사의*. 고양: 역사의 아침. 66-119.
- 이희수 (2017). *터키사 100*. 파주: 청아출판사.
- 이희철 (2017). *튀르크인 이야기*. 서울: 리수.
- 일연 (2008). *삼국유사*. 김원중 역. 서울: 민음사
- 정석배 외 (2017). *한국문화 원류와 알타이 신문화 벨트 1*. 성남: 한국학중앙연구원출판부.
- 정수일 (2001). *고대문명교류사*. 파주: 사계절.
- 정수일 (2005). “고대 황금문화의 꽃, 신라 금관”. *한국 속의 세계 상*. 파주: 창비.
- Kafesoğlu, İbrahim (1984). *Türk Milli Kültürü*, Ankara: Ötüken.
- Sarı, Dilara (2019). “Türk Tarihinde Asya Hunları: Birinci Hâkimiyet Dönemi Yayın Tanıtımı”. *AHBV Edebiyat Fakültesi Dergisi(HEFAD)* 1(Güz): 99-101.
- Taşagül, Ahmet (2013). *Kök Tengri'nin Çocukları- Avrasya Bozkırlarında İslam Öncesi Türk Tarihi-*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Tüysüz, Sami (2019). *Ortaöğretim Tarih 9 Ders kitabı*. Ankara: Tuna.
- <https://terms.naver.com/entry.nhn?docId=544733&cid=46617&categoryId=46617>, 16 Mart 2021'de erişildi.
- <http://encykorea.aks.ac.kr/contents/item/e0035147>, 21 Mart 2021'te erişildi.
- <https://terms.naver.com/entry.naver?docId=1142051&cid=40942&categoryId=4002> 9,24 Mart 2021'de erişildi.

<https://terms.naver.com/entry.nhn?docId=1022319&cid=50222&categoryId=50228>,
16 Mart 2021'de erişildi.

<http://dongascience.donga.com/news/view/2932>, 21 Mart 2021'te erişildi.

<https://terms.naver.com/entry.naver?docId=2112300&cid=50765&categoryId=50778>,
30 Mart 2021'de erişildi.

https://www.hani.co.kr/arti/science/science_general/393518.html, 24 Mayıs 2021'de
erişildi.

<https://www.sabah.com.tr/egitim/2021/03/29/asya-hun-devleti-kurucusu-hukumdarlari-ozellikleri-bayragi-ve-haritasi-asya-hun-devleti-ile-ilgili-bilgiler-e1>, 26 Mayıs 2021'de erişildi.

KORE VE TÜRK TOPLUMUNUN KÜLTÜREL BAĞLAMDA BENZER ÖZELLİKLERİ*

Şehriban KARACAN**

GİRİŞ

Kültür, bir toplumun kendine özgü olan değerlerinin geçmişten günümüze kadar gelip, gelecek nesillere aktarılmasıdır. Her ülkenin kendine özgü yaşayış biçimi ve geleneği bulunur. Milletleri farklı kılan ilke de ülkelerin sahip oldukları temel kültürel kavramlardır. Ülkeler arası kültürel öğeler karşılaştırıldığı zaman bazen birbirinden farklı gelenekler görünürken, bazen de ülkeler arasında oldukça benzer kültürel öğelere rastlanmaktadır.

Kore ve Türkiye konum olarak uzak olmasına rağmen birçok alanda oldukça benzerlik göstermektedir. Dilbilimi alanında yapılan çalışmalarda, Türkçe ve Korece'nin aynı dil ailesinden geldiği ve birçok benzerliklerinin görüldüğü yıllarca süren bir tartışma konusudur. Bu konu hakkında çeşitli düşünceler hâkimdir. Aslında sadece dil üzerinde yapılan çalışmalar değil kültürel anlamda yapılan çalışmalar da iki ülkenin oldukça benzer noktalarının olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada; aile yaşamı, yemek kültürü, doğum gelenekleri, geleneksel bayramlar, çocuk oyunları ve batıl inanışlar olmak üzere yedi başlık altında incelenerek Türk ve Kore kültürünün benzerlikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

---

* Bu çalışma, Giresun Uluslararası Uzak Doğu Türk Tarihi ve Kültürü Araştırmaları Çalıştayı'nda (23-24 Mayıs 2019) bildiri olarak sunulmuş olup, Kore Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ve Academy of Korean Studies, Kore Araştırmaları Destekleme Birimince verilen Core University Program for Korean Studies ile desteklenmiştir. (AKS-2019-OLU-2250002) (This work was supported by the Core University Program for Korean Studies through the Ministry of Education of the Republic of Korea, Korean Studies Promotion Service of the Academy of Korean Studies (AKS-2019-OLU-2250002).

** *Araştırma Görevlisi, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.*

1. Kore-Türk Aile Yaşamı

Türk ve Kore toplumlarında aile kavramları önemlidir. Her iki toplumda da aileye verilen değer oldukça fazladır. Aile bireylerinin bir araya gelerek, büyük aile olarak aynı evde yaşama durumu, Türk toplumunda yer aldığı gibi Kore yaşantısında da görülür.

Eskiden sanayileşme olmadan önce Kore toplumu tarımla uğraştığı için genellikle 3-4 neslin birlikte yaşadığı büyük aileler (대가족 – degacok) vardı. Fakat 1960'lı yıllardan sonra sanayileşmeyle birlikte kentleşme meydana gelerek büyük çoğunluğun aile biçimi, çekirdek aile olarak değişti. Çekirdek aile (핵가족- heggacok) biçiminde yaşayan genç çiftler eskisi gibi aileleri ile birlikte aynı evde yaşamasa da çoğunlukla ailesine yakın yerde yaşayarak hafta sonları ya da tatillerde birlikte zaman geçirir. Ayrıca Koreli aileler ekonomik açıdan güçsüz olduğunda çocuğun, ailesinin yaşamsal ihtiyaçlarını karşılaması doğal bir olaydır. Bu, ailesine saygı gösteren evladın Kore kültüründe önemli bir yer tuttuğunu gösterir (Türközü, Köroğlu ve Oh 2014: 91).

Türk kültüründe de sanayileşmeden sonra kırsal kesimlerden büyük şehirlere göçlerin başlaması ile büyük aile yerine çekirdek aile kavramı oluşmaya başlamıştır. Ayrıca Kore toplumunda olduğu gibi çiftlerin anne ve babadan farklı evlerde yaşama durumu olsa da anne babaya saygı ve onların bakımlarını üstlenme gibi durumlar mevcuttur. Özellikle anne ve babaya bakma konusunda Türk toplumunda (en büyük) erkek çocuğa düşen görev daha fazladır. Kore toplumunda da bu durum tamamen aynıdır.

Kore, baba merkezli ataerkil bir toplum olduğundan ailenin reisi baba olup, sonrasında oğlan çocuk babanın görevini üstlenir. Bununla birlikte, oğlan çocukları doğdukları zaman kızlardan farklı muamele görürler, büyüdükçe cinsiyetlerine göre temel rolleri öğrenirler. Yaş aldıkça, oğlu babasının rolünü öğrenir ve yetişkin olduğunda, kültürün tanımladığı gibi toplumsal cinsiyet rollerinin ayrımı belirginleşir. Kore atasözlerine bakıldığında erkek çocuğun önemini belirten söyleyişlerin olduğu görülmektedir;

'Kız evlat iki defa üzer' (doğduğu ve evlendiği zaman), 'Oğul benim atalarımın sahip çıkar, kız başkalarının atalarına sahip çıkar', 'Oğlunuz olmadan ölürseniz anma gününde bir yudum suya muhtaç kalırsınız', 'Kız hayattaki bir hazine olup, erkek ölümden sonraki hazinedir', 'Oğlum benim bedenim ve ismimi alır fakat kızım başkasının ailesi olur'.¹

---

¹ <https://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0034249>

Erkek çocuğun önemini ifade eden Türk atasözlerine bakıldığında Kore atasözleri ile benzerlik gösterdiği görünmektedir. Türk toplumsal cinsiyet farkı bakımından erkek çocukların değerli/üstün olduğu anlamını aktaran 54 atasözü bulunmaktadır. Bu atasözlerinden 41'i sadece erkek çocuktan bahsetmekte ve 'erkek çocuk değerlidir/üstündür' anlamı aktarmaktadır. "Oğlan evin direğidir", "Oğlan oktur, her evde yoktur" vb. atasözleri erkek çocuğun üstünlüğünü haneyle ilişkilendirerek tanımlamaktadır. "Oğlan olsun da keçeden olsun", "Oğlan olsun deli olsun, ekmek olsun kuru olsun" vb. atasözleri erkek cinsiyetinin çocuğun fiziksel ya da bilişsel özelliklerinden çok daha önemli olduğu anlamını aktarmaktadır. Erkek çocuk üstünlüğünü, kız çocukla karşılaştırma yaparak ortaya koyan 13 atasözü bulunmaktadır. "Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün", "Oğlan büyür koç olur, kız büyür hiç olur" vb. atasözlerinde kız çocukla erkek çocuk karşılaştırması yapılarak erkek çocuğun üstünlüğü vurgulanmaktadır (Karadağ 2013: 98). Her iki ülkede kullanılan atasözlerine bakıldığında erkek çocuklarına verilen değerin fazla olduğu görülmektedir.

Kore ve Türk kültürü kıyaslandığı zaman iki ülkede de akrabalık hitaplarının çok olduğu görülür. Hatta Korece hitapların daha fazla olduğu görülmektedir. Korecede, Türkçeden farklı olarak cinsiyetlere göre 'abla' ve 'abi' hitapları değişir. Kızlar ablalarına 'onni', erkekler ablalarına 'nuna' olarak hitap ederken, kızlar abilerine 'obba', erkekler abilerine 'hyong' şeklinde hitap ederler.

Türkçe ve Korece hitaplar aşağıdaki tabloda -1- verilmiştir.

KORECE AKRABALIK HİTAPLARI	TÜRKÇE
할아버지 / 외할아버지	DEDE/BÜYÜKBABA
아버지	BABA
할머니 / 외할머니	BABANNE/ANNEANNE
시아버지 (Geline göre) / 장인 (Damada göre)	KAYINBABA, KAYINPEDER
어머니	ANNE
시어머니 (Geline göre) / 장모 (Damada göre)	KAYINVALİDE
형 (Erkeğe göre) / 오빠 (Kadına göre)	AĞABEY
남동생 / 여동생	ERKEK KARDEŞ/KIZ KARDEŞ
누나 (Erkeğe göre) / 언니 (Kadına göre)	ABLA
삼촌 / 외삼촌	AMCA/DAYI
고모 / 이모	HALA/TEYZE

Kore’de Türkiye’de olduğu gibi büyüklere saygı ön planda gelmektedir. Anne ve babaya karşı saygılı konuşmak ve davranmak her zaman önemlidir.

2 - Kore-Türk Yemek Kültürü

Türk ve Kore yemek kültürü denildiği zaman bir birinden uzak iki kültür anlayışı akla gelmektedir. Her iki ülkenin konumları ve iklim özelliklerine bağlı olarak gelişen tarımsal ürünlerin farklılık göstermesi, yemek kültürüne yansıyor farklılıkların oluşmasına neden olur. Türkiye’de yer alan tarım arazilerinin buğday tarımına elverişli olması, Türk mutfağında unlu mamullerin, Kore topraklarında çeltik tarımının çokluğu pirinç tüketimin çok olmasına neden olur. İki ülke arasında göze çarpan en büyük kültürel farklılıklardan biri de Türk kültüründe üç öğün ekmek tüketilirken Kore kültüründe ekmek yerine üç öğün ‘bab’ pilav tüketilir. Kore yemek kültürü, Türk yemek kültüründen oldukça farklı görünmesine rağmen Türk yemekleri ile benzerlik gösteren yemekler de vardır;

Gimçi: Çeşitli baharat ve sebzeden yapılan geleneksel bir Kore turşusudur. Türk kültüründe çeşitli sebzelerin turşusu yapıldığı gibi gimçinin de birçok çeşidi bulunmaktadır. Bu gimçi çeşitlerinden beçu adı verilen ‘lahana’ ile yapılan tür, Türk kültüründeki lahana turşusuna benzer.

Kore Gimçisi

Lahana Turşusu

Gocuang: Yemekleri renklendirmek ve tat vermek için kullanılan gocuang, Türkiye’de bulunan biber salasına benzer.

Gocuang

Biber Salçası

Sunde: Domuz baırsağı içine pirinç doldurulup haşlanarak yapılan Kore yemeğidir. Türk kültüründe bu yemek mumbar dolması olarak bilinir. Mumbar dolması, koyun bağırsağının içine pirinç ya da bulgur konularak yapılır.

Sunde

Mumbar Dolması

Hobagcon: Kabak ve çeşitli sebzelerin birleşimi ile yapılan bu yemek, Türk kültüründe bulunan mcvere benzer.

Hobagcon

Mcver

Mandu: Kore yemek kültürü içinde bulunan mandu, Türk yemek kültürü içinde yer alan mantıya benzemektedir. Türk kültüründe bulunan mantı gibi hamurun içine çeşitli malzemeler konularak yapılır. Türk mantısından farkı buharda pişirilmesidir.

Mandu

Mantı

Türk ve Kore yemeklerinin benzer olmasının yanında sofrası düzeni de oldukça benzerdir. Korelilerin yemek sofrasına bakıldığında, Türk kültüründe bulunan yer sofrasını anımsatır.

Kore Yemek Sofrası

Türk Yemek Sofrası

3 - Kore-Türk Doğum Geleneği

Hamilelik ile ilgili dilden dile dolaşan ve bilimsel bir kanıtı olmayan bir takım batıl inançlar mevcuttur. Kore ve Türk kültüründe de hamilelik döneminde inanılan batıl inançlar vardır. Hatta iki ülkenin kültüründe bazı inanışların aynı olduğu görülmektedir;

- Kadının karnı sivriyse erkek, yayvansa kız çocuğu dünyaya getireceği,
- Hamilelik sırasında cenaze evine gidilemeyeceği,

- Hamilelik sırasında kimi eleştirirseniz bebeğin o kişiye benzeyeceği,
- Tavuk eti yenilirse bebeğin cildinin de tavuk derisi gibi pürüzlü olacağı,
- Ekşi yiyecekleri yemek isteyen hamile kadının kızı olacağı gibi inançlar hem Kore hem Türk kültüründe benzerlik gösterir.

Buna ek olarak, Kore’de acı ve baharatlı yiyeceklere karşı yeme isteği daha çok olan hamile kadının oğlu olacağına inanılırken, Türk kültüründe ise tatlı yeme isteği daha çok olan hamile kadının oğlu olacağına inanılır.

Doğum sonrası gelenek ve inanışları; doğan bebeğin adının konulması hususu iki ülkede de benzerdir. Geçmişte Anadolu’da bebeğin adını babanın babası yani bebeğin büyükbabası koyardı. Kore’de de aynı şekilde bir gelenek vardır. Ancak Türkiye’de günümüzde bu gelenek pek devam ettirilmemektedir.

Günümüz Türkiye’inde yeni doğan bebek ve anne kırk gün boyunca evden çıkmaz. Bu gelenek Kore’de 20 gün olsa da benzerlik göstermektedir. İki ülkede de doğan bebeğin kundaklandığı görülmektedir. Türkiye’de son zamanlarda kundaklama geleneği ortadan kalkmasına rağmen Kore’de kundaklama geleneğinin devam ettiği görülür.

3.1 - Dolcabi Geleneği

Türk geleneklerine göre birçok bölgede dış bulguru, dış buğdayı ya da dış hediği denilen bir gelenek vardır. Bu gelenek bebeğin ilk dişinin çıkmasıyla birlikte yerine getirilmektedir. Bu özel günde komşular akrabalar toplanır ve büyük bir kazanda kaynatılmış, çeşitli kuruyemiş ve şekerlemelerle süslenmiş buğday misafirlerle birlikte yenilir. Kore’de böyle bir gelenek yoktur. Ancak eskiden Kore’de bebek ölümü çok olduğundan bebeğin doğumunun birinci yıl kutlaması için düzenlenen 돌잔치(Dolcançi) adını verdikleri bir tören vardır. Bu doğum günü kutlaması Türk geleneklerindeki dış bulguruyla benzerlik gösterir. Benzer şekilde misafirler davet edilir, yemekler hazırlanır ve bebeğin gelecekteki mesleğini tahmin etmeleri için bebeğin önüne; pirinç, para, iplik, kalem, kağıt, ok, yay vs. konulur. Bebeğin mesleğini tahmin etme merasimine ‘Dolcabi’ denir.

Kore Kültürü

Türk Kültürü²

Bebeğin önüne seçmesi için konulan eşyaların anlamları;

- Kalem, kağıt: okumuş olacağına,
- Ok, yay, silah: komutan olacağına,
- Bıçak: yemek yapmada usta olacağına işaret olarak görülür.
- Pirinç ya da para: zengin olacağına,
- İplik: uzun ömürlü olacağına.

Son zamanlarda Kore’de bilgisayar parçalarından mouse gibi parçalar da çocuğun önüne konulur ve mouse’u çocuk seçerse ilerde bilgisayar mühendisi olacağı şeklinde yorumlanmaktadır. Ancak Türk geleneklerinde pirinç, ok, yay gibi nesnelerin yerine makas ve tespih konulur. Makas; kuaför olacak diye yorumlanırken, tespih ise imam olacak diye yorumlanır.

4 - Kore-Türk Düğün Geleneği

Her iki ülkenin düğün geleneklerinin çok farklı olmasına rağmen düğün sırasında yapılan bazı kültürel özelliklerin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu benzerlikler çeyiz ve bohça geleneğidir.

4.1 - Çeyiz Geleneği

Çeyiz, evlendiği zaman gelinin yanında getirdiği para veya malları ifade eder. Kore de çeyiz geleneğinin Coson döneminden beri günümüze ulaştığı

² Kaynak: ‘Türk Kültürün’de Meslek Seçimi’(Erişim tarihi: 02.07.2021), <http://www.annebabagozunden.com/2014/10/dis-kasnts-ve-sonucunda-dis-bugday-dis.html#.YN5625gzblU>

bilinir. Eski zamanlarda büyük aile yapısına sahip olan Kore’de gelinler kayınvalideleri ile birlikte yaşamaktaydı. Genellikle gelinler gittikleri evlere yatak, yorgan ve mutfak malzemelerini çeyiz olarak götürürdü. Son zamanlarda Kore kültüründe görülen çeyiz geleneğine göre; erkek evi alır, kız çeyizi getirir düşüncesi hâkimdir. Her kültürde olmayan çeyiz geleneği Türk ve Kore geleneklerinde oldukça benzerlik göstermektedir.

Kore Çeyiz Geleneği

Türk Çeyiz Geleneği³

4.2 - Bohça Geleneği

Kore ve Türk toplumlarında düğün öncesi hazırlanan bohça geleneği bulunmaktadır.

Düğün tarihini belirledikten sonra, kız evine teşekkür mahiyetinde, sandık içinde düğün hediyeleri, damadın doğum tarihi ve saatinin yazılı olduğu bir kâğıt gönderilir. Eskiden düğün gününün sabahı gönderilirken, şimdi düğünden bir iki hafta önce gönderilmektedir. Gönderilen bu hediyelere ‘Ham (함)’, hediyeleri kız evine götürene de ‘Hamcigi (함지기)’ ya da ‘Hamcinabi (함진아비)’ denir. Damadın evli arkadaşlarından ilk erkek çocuğu olan kişi seçilmektedir. Ham’ı götürene, kız evinde yemek ve içki ikram edilerek bahşiş verilir. Bazen de Ham’ı vermeden önce pazarlık yapıp, istedikleri bahşişi aldıktan sonra hamı bırakırlar. Kızın annesi, sandığın kapağını açarak, damadın doğum tarihi ve saatinin yazılı olduğu kâğıdı çıkardıktan sonra kumaşları da çıkarmaya başlar. İlk mavi kumaşı çıkarırsa, ilk çocuklarının erkek olacağına; kırmızı kumaş çıkarırsa, kız olacağına

³ Kaynak: ‘Çeyizi’(Erişim tarihi: 02.07.2021), <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/gelin-ceyiz-listesi-eksiksiz-olarak-neleri-icerir-2021-detayli-mutfak-banyo-ve-salon-esyalari-listesi-6333853>

inanırlar. Daha sonra sandığın içindeki hediyeler eve gelen konuklara gösterilir (Türközü, Köroğlu ve Oh 2014: 78).

Türk kültüründe yörelere göre farklılık gösteren bohça geleneği genellikle kız evinden oğlan evine ve oğlan evinden kız evine gönderilir.

Kore Bohça Geleneği⁴

Türk Bohça Geleneği⁵

5 - Kore-Türk Geleneksel Bayram Geleneği

Bayramlar, Türk ve Kore kültüründe önemli yer tutmaktadır. Kore’de kutlanan en önemli bayramlardan da biri Sollal (yeni yıl kutlaması) bayramıdır. Türk toplumunda ki bayramlarda olduğu gibi Sollal’da her Koreli memleketine giderek aileleri ile birlikte bu özel günü kutlar. Aynı zamanda her yöreye göre farklılık gösteren Sollal yemekleri hazırlanır. Yemek yenildikten sonra Türk toplumunda ki el öpme geleneğine benzer şekilde de Kore’de küçüklerin, büyüklerin önünde eğilip yere kapanma şeklinde yapılan bir selamlama vardır. Bu bayram selamlamasının adı ‘sebe’dir. Büyükler bu selamlamanın sonunda küçüklere bayram harçlığı verirler. Bayram harçlığına ‘sebet don’ denilir. Bu da Türk kültüründe bulunan bayram harçlığına benzer.

⁴ Kaynak: ‘Kore Bohçası’(Erişim tarihi: 02.07.2021), <https://snsawoo.tistory.com/43>

⁵ Kaynak: ‘Türk Bohçası’(Erişim tarihi: 02.07.2021), <https://ruyaistasyonu.com/ruyada-bohca-gormek/>

Sebe (Bayram Selamlaması)

Sebet Don⁶ (Bayram Harçlığı)

5.1 - Mezar Ziyareti

Kore’de Türk kültüründe olduğu gibi Çusok bayramında Koreliler ölmüş atalarının mezarlıklarını ziyaret ederler. Bu ziyaretlerde, mezar üstünde bulunan otlar temizlenir. Kore’de bu işlemi genellikle evin en büyük oğlu üstlenir.

Kore Kültürü Mezar Ziyareti⁷

Türk Kültürü Mezar Ziyareti⁸

⁶ Kaynak: ‘Sebet Don (Bayram Harçlığı)’(Erişim tarihi: 02.07.2021), https://www.ytn.co.kr/ln/0103_201502160656261131

⁷ Kaynak: ‘Kore Kültürü Bayram Ziyareti’(Erişim tarihi: 02.07.2021), http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Index?contents_id=E0057862

⁸ Kaynak: ‘Kore Kültürü Bayram Ziyareti’(Erişim tarihi: 02.07.2021), <https://www.karar.com/ramazan-haberleri/kabir-ziyaretinde-okunacak-dualar-neler-surelerin-turkce-okunusu-1616138>

6 - Kore-Türk Çocuk Oyunları

6.1 - 팔 타기 놀이/Mal Tagi Nori/Uzun Eşek

Mal Tagi⁹

Uzun Eşek¹⁰

Mal Tagi, çocukların iki gruba ayrılarak oynadıkları bir oyundur. Bir taraf at görevini üstlenirken, diğer grup at pozisyonundaki grubun üstüne atlar. Bir kişi duvar gibi bir yere yaslanır, diğer çocuklar bellerini eğip önde bulunan kişinin bacağını tutarak birbiri ardınca dizilir ve at gibi olurlar. Diğer taraftan insanlar birer birer uzaktan koşup, ön tarafa doğru atlayışlar yaparak ata binmeye çalışırlar. Bu arada at yıkılırsa tekrar o grup at pozisyonuna geçmelidir. Ata binen insanlardan biri düşerse, ceza olarak at pozisyonuna geçerler. Bu yüzden ata binen kısım, atı yıkmak için tüm ağırlığını vererek atı yıkmaya çalışır. At pozisyonunda olan grup elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışarak atın yıkılmamasını sağlar. Eğer ata binen grupta herkes düşmeden binmeyi başarır ve at yine de yıkılmazsa gruplar arasında taş-kağıt-makas oyununa başvurulur. Bu arada atın en arkasındaki kişi diğer grubun atlamasını önlemek için sürekli arkaya doğru tekme hareketinde bulunur. Bu at oluşturup, binme oyunu Kore’de ilkokul, orta ve lise öğrencilerinin oynadıkları oyundur. Türk toplumunda bu oyun uzuneşek olarak isimlendirilir.

⁹ Kaynak: ‘Mal Tagi’ (Erişim tarihi: 02.07.2021), <http://mother.invil.org/index.html?menu=5437&lnb=20208>

¹⁰ Kaynak: ‘Uzun Eşek’ (Erişim tarihi: 02.07.2021), <https://www.milliyet.com.tr/cocuk/eglenme/uzun-esek-oyunu-nasil-oynanir-evde-uzun-esek-oyunu-oynamanin-kurallari-nelerdir-6337370>

6.2 - 공기놀이 /Gonginori/Beş Taş Oyunu

Gonggi Oyunu¹¹

Beş Taş Oyunu¹²

Gonggi oyunu, beş taş veya bilye boyunda çakıl taş kullanılarak Koreli çocukların oynadığı geleneksel bir oyundur. Tek başına veya arkadaşlarla oynanır. Beş taş yere atılır, bir taş havaya atılarak yerdeki dört taştan bir tanesiyle birlikte, havaya atılan taş yere düşmeden alınır. Yerdeki taşlar bitene kadar bu işlem devam eder. Havaya atılan taş diğer taşı alırken yere düşerse oyun karşı tarafa geçer. Gonggi oyunu, Türk kültüründe bulunan beş taş oyunu ile benzerlik gösterir.

6.3 - 팽이 치기 / Pengi Çigi /Topaç Oyunu

Pengi Çigi¹³

Topaç Oyunu¹⁴

¹¹ Kaynak: ‘Gonggi Oyunu’ (Erişim tarihi: 02.07.2021) https://www.chaisplay.com/packages/473-%EC%B0%A8%EC%9D%B4%EC%95%BC-%EB%86%80%EC%9E%90-%EA%B3%B5%EA%B8%B0%EB%86%80%EC%9D%B4-%EC%84%B8%ED%8A%B8?no_nav_bar=true

¹² Kaynak: ‘Beş taş Oyunu’ (Erişim tarihi: 02.07.2021), <https://www.neoldu.com/cocukken-oynadigimiz-oyunlar-8455h.htm>

¹³ Kaynak: ‘Pengi Çigi’ (Erişim tarihi: 02.07.2021), <http://sports.hankooki.com/lpage/life/201101/sp2011010418562595530.htm>

¹⁴ Kaynak: ‘Topaç Oyunu’ (Erişim tarihi: 02.07.2021), <http://www.yakar.top/topac-cevirme-oyunu-tarifi>

Pengi igi, Koreli çocukların buz ya da toprak zemin üzerinde topalarını çevirerek oynadıkları oyundur. Topacın çevresine sarılan bir ip yardımıyla yere atılarak topacın dönmesi sağlanır. En uzun döndüren kişi oyunu kazanır. Bu Türk kültüründe bulunan topaç oyunuyla birebir benzerlik gösteren bir oyundur.

6.4 - 자치기 /Caigi/elik-omak Oyunu

Caigi¹⁵

elik-omak Oyunu¹⁶

Kore’de eski zamanlarda oynanan çocuk oyunudur. Türkiye’de oynanan elik omak oyunu ile benzerlik gösterir. İki grup arasında oynanan oyun, biri kısa diğeri uzun olmak üzere iki sopa yardımıyla oynanır. Yere bir çukur kazılır ve kısa olan sopa çukurun üzerine yerleştirilir. Atış yapacak olan oyuncu uzun sopayı çukura daldırıp kısa olan sopaya vurarak havaya kaldırır ve havadaki kısa sopa, uzun değnek yardımıyla hızla vurulup olabildiğince ileri gönderilir. Rakip takımın oyuncusu ileriye atılan kısa sopayı yakalamaya ya da elindeki uzun sopayla vurmaya çalışır. Rakip oyuncu kısa sopayı havada vurur ya da tutarsa sıra rakibe geçer. İki ülkede de oyunun oynanış şekilleri aynıdır.

¹⁵ Kaynak: ‘Caigi’ (Erişim tarihi: 02.07.2021), http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Index?contents_id=E0048099

¹⁶ Kaynak: ‘elik-omak Oyunu’ (Erişim tarihi: 02.07.2021), https://www.yeniasya.com.tr/kultur-sanat/bu-oyunu-dunya-cocuklari-oyuyor_168298

6.5 - 굴렁쇠 굴리기 / Gullongşö Gulligi/Çember Oyunu

Gullongşö Gulligi Oyunu¹⁷

Çember Oyunu¹⁸

Gullongşö Gulligi oyunu, Türkiye’de eski zamanlarda çocuklar tarafından oynanan çember çevirme oyunudur. İnce demirden çember yapılır ve uzun demir parçasının uç kısmı kamçı şeklinde bükülür. Bükülen yerden çember geçirildikten sonra yerde belirlenen sınıra kadar düşürülmeden götürülmeye çalışılır.

7 - Kore-Türk Batıl İnanışları

Eskiden günümüze kadar gelen, herhangi bir mantığa dayanmayan inanışlar Kore ve Türk kültüründe de hâkimdir. Batıl inanç olarak adlandırılan bu inançların bazılarının Kore ve Türk kültüründe aynı olduğu görülür. Bunlar;

- Türk kültüründe, gece ıslık çalındığında cin, şeytan gibi varlıkların çevrede topladığı ve kötü bir durum meydana geleceği inancı vardır. Kore’de ise gece çalınan ıslık, yılan geleceği ve kötü şans getireceği anlamına gelir.
- Kore kültüründe, karga görmenin kötü şans getireceğine inanılırken Türk kültüründe de baykuş görmek, baykuşun ötmesi kötü şans ve ölümü simgeler.
- Her iki ülke kültüründe gece tırnak kesilmeyeceğine dair bir inanç vardır. Gece tırnak kesilmesi halinde uğursuzluk olacağı düşüncesi hâkimdir.

¹⁷ Kaynak: ‘Gullongşö Gulligi’(Erişim tarihi: 02.07.2021), <http://mother.invil.org/index.html?menuno=5431&lnb=20202>

¹⁸ Kaynak: ‘Çember Oyunu’(Erişim tarihi: 02.07.2021), <http://www.yakar.top/cember-oyunu-nasil-oynanir>

- Her iki ülke inancına göre yerde yatan çocuğun üzerinden atlanmaması gerektiği söylenir. Türk kültüründe çocuğun üstünden atlanırsa çocuğun kısa olacağına inanılır.

SONUÇ

Aile yaşantısı, yemek kültürü, doğum gelenekleri, geleneksel bayramlar, çocuk oyunları ve batıl inanışlar olmak üzere yedi başlık altında incelenen bu çalışmada, Türk ve Kore kültürü ile ilgili benzerliklerin olduğu görülmektedir.

Kore ve Türk toplumunda ailenin önemi büyüktür. Her iki ülkede de büyük aile (anne, baba, büyükanne, büyükbaba, çocuk, hala vb.) kavramı bulunmaktadır. İki toplum da ataerkil toplum olduğu için baba önemli bir rol üstlenir. Erkek çocuğa verilen değer fazladır ve akrabalık terimleri her iki toplum için önemlidir.

İki toplumun yemek kültürlerinin çok farklı olmasına rağmen, Korelilerin yemek sofrası, Türk kültüründe bulunan yer sofrasını anımsatır. Her iki ülkede de benzer yemeklerin olduğu görülür.

Doğum gelenekleri açısından, her iki ülkede doğumdan önce ve sonrası olmak üzere benzer inanışların olduğu görülmektedir. Özellikle Kore’de ‘dolcabi’ olarak sürdürülen gelenek, Türk geleneklerinde çocuğun diş hediği sırasında bebeğin önüne koyulan eşyalardan birini seçmesi ve bu seçime göre ileride hangi mesleği seçeceği tahmininde bulunma durumu ile aynı özellikleri taşımaktadır.

Evlilik gelenekleri öncesi her iki ülkede çeyiz ve bohça hazırlama durumları görülür.

Her iki ülkenin bayramlarının kutlanış amaçları farklı olsa da bayramlarda memlekete gitmek, akrabaları ziyarette bulunmak, bayram yemekleri hazırlamak ve aile ile bir araya gelip yemek yeme durumları benzerlik gösterir. Ayrıca bayramlaşma ve bayram harçlığı geleneğinin iki milletin kültüründe de bulunduğu görülmektedir.

Çocuk oyunlarının benzer olması, Kore ve Türk toplumunda inanılan batıl inanışlarda görülen benzerlikler, iki ülkenin kültürel olarak birçok yönden benzer olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Türközü, G., Köroğlu Türközü, H., Oh, E.K., (2014). Kore'yi Tanıyarak Korece Öğrenelim. İstanbul: Lotus.

Choi Woon-shik, 최운식, (2009). 'Kore, Koreliler ve Yabancılar için Korece Kültürü', '외국인을 위한 한국, 한국인 그리고 한국 문화'. Güney Kore: Seul.

Choi Yoon-sun, 최윤선. (2006). 'Kültürü Bilen Toplumu Görür', '문화를 알면 사회가 보인다' Seul: Appleby.

Park, Young-sun. (2000) 'Korece Eğitimi İçin Kore Kültürü'. Seul: Hollym.

Karadağ, Özay (2013) 'Türkiye Türkçesi Atasözlerinde Çocuk ve Çocukluk'. Millî Folklor, Yıl 25, Sayı 98.

<http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0017835>

http://www.culturecontent.com/content/contentView.do?search_div=CP_THE&search_div_id=CP_THE013&cp_code=cp0205&index_id=cp02050070&content_id=cp020500700001&search_left_menu=7

<http://bosco.pe.kr/min19.htm>

<http://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/1467>

TÜRKİYE'DE KORECE EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ -ERCIYES ÜNİVERSİTESİ ODAKLI-*

S. Göksel TÜRKÖZÜ**

1. Giriş

Erciyes Üniversitesi Kore Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı¹, Fen Edebiyat Fakültesi bünyesinde 1998 yılında kurulmuştur. 2000 yılında göreve başlayan bir Türk öğretim görevlisi ve 3 Güney Kore uyruklu öğretim elemanı, anabilim dalı müfredatı ve Kore Dili kitaplığını oluşturmuştur. Kore uyruklu bir öğretim elemanı 2 yıl, diğer iki öğretim elemanı 3 yıl Erciyes Üniversitesinde görev yapmışlardır ancak o dönemde anabilim dalına öğrenci alımı olmamıştır. Öğretim elemanı alımından sonra ilk öğrenciler gelinceye kadar anabilim dalı eğitim-öğretimle ilgili tüm hazırlıklarını tamamlamıştır. Böylelikle KDE AD ilk öğrencilerini 2003-2004 eğitim öğretim yılında almıştır. İlk öğrencilerin geldiği tarihte anabilim dalında tek bir Türk öğretim elemanı mevcutken 2004 yılında Kore Vakfı (Korea Foundation)'nın desteği ile Güney Kore uyruklu bir öğretim elemanı daha göreve başlamıştır. 2006 yılında anabilim dalına bir eleman daha katılınca öğretim elemanı sayısı 3'e çıkmıştır.

KDE AD ilk mezunlarını ise 2007 yılının Haziran ayında vermiştir. İlk dönemlerde öğrenci kontenjanı 25 kişiye her yıl Kore ve Koreceye duyulan ilginin artmasıyla şu an bu sayı son yıllarda 40'ı geçmektedir. Yerleşen öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında %75 kız öğrencilerin ağırlıkta olduğu görülür.

---

* Bu çalışma, Kore Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ve Academy of Korean Studies, Kore Araştırmaları Destekleme Birimince verilen Core University Program for Korean Studies ile desteklenmiştir. (AKS-2019-OLU-2250002). (This work was supported by the Core University Program for Korean Studies through the Ministry of Education of the Republic of Korea Studies Promotion Service of the Academy of Korean Studies (AKS-2019-OLU-2250002).

** Prof. Dr. Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. sgturkozu@erciyes.edu.tr.

¹ Bu çalışmada anabilim dalı adı KDE AD olarak kısaltılacaktır.

Halen lisans düzeyinde birinci öğretim ve ikinci öğretim programları, lisansüstü düzeyde ise yüksek lisans ve doktora programlarında eğitim verilmektedir. KDE AD eğitim öğretim faaliyetlerinin yanı sıra kültürel ve akademik faaliyetler de düzenleyerek Türkiye’de Kore çalışmalarının gelişmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

KDE AD, Kore dilinin yapısını ve özelliklerini öğrenen öğrencilerin Kore kültürünü de yakından tanınmasını amaçlar. Ayrıca Kore çalışmaları üzerine öğrenciler bilgilendirilir. Anabilim Dalı’nın düzenlediği çeşitli etkinlikler ve Kore ile yapılan anlaşmalarla öğrencilere çeşitli kültürel faaliyetleri deneyimleme, araştırmalar yaparak kendini geliştirme, çeviri tecrübesi kazanma gibi fırsatlar sunulur.

Erciyes Üniversitesi Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 2019 yılında Kore Çalışmaları Akademisi (AKS)’nin desteğiyle 5 yıllık Çekirdek Üniversite Geliştirme projesine başlamıştır. Erciyes Üniversitesi Avrasya Kore Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ERAKAM), bu projenin bir kolu olarak, 2020 yılı Nisan ayında Yüksek Öğretim Kurulunun onayı ile kurulmuştur. Bu çalışmada yalnızca Araştırma Merkezi ile KDE AD’nın ortaklaşa gerçekleştirdiği faaliyetlere kısaca değinilecektir.

1.1. Lisans Programı

2003-2004 eğitim öğretim yılından bu yana eğitimin devam ettiği örgün öğretim programı 2021 yılında 15. dönem mezunlarını vermiştir. Bu güne kadar örgün öğretimden 350’ye yakın öğrenci mezun olmuştur.

Ayrıca Türkiye’de ilk olarak 2012-2013 eğitim öğretim yılında Kore Dili ve Edebiyatı alanında ikinci öğretim lisans programı açılmıştır. Aynı yıl içerisinde ikinci öğretim programına 34 öğrenci alımı olmuştur. İlk mezunlarını 2016 yılında veren ikinci öğretim programı 2021 yılı itibarıyla 6. dönem mezunlarını vermiştir. İkinci öğretimden mezun olanların sayısı 150’nin üzerindedir.

KDE AD lisans programından mezun olabilmek için kredi toplamı 240 olan dersleri başarıyla geçme zorunluluğu vardır. Bu derslerin 118 kredisi zorunlu bölüm dersleri, 16’sı ise seçmeli derslerdir. Haftalık ders saati toplamı 66 olan derslerin 48 saati Korece, 18 saati ise kültür derslerine ayrılmıştır. Mezunlar 4 yıl (8 dönem) sonunda Kore Dili ve Edebiyatı lisansı almaya hak kazanmış olurlar.

KDE AD'nın eğitim öğretim müfredatına değinecek olursak; birinci ve ikinci öğretim lisans dersleri aşağıdaki gibidir. İkinci öğretimde de aynı dersler işlendiği için tabloda ayrıca gösterilmemiştir.

Tablo 1: 1. Sınıf Ders Çizelgesi

Dersin adı	Haftalık Saati	AKTS	Z/S
Dilbilgisi	4	4	Zorunlu
Okuma	4	4	Zorunlu
Konuşma	2	4	Zorunlu
Dinleme	2	4	Zorunlu
Yazma	2	4	Zorunlu
Kore Kültürü	2	2	Zorunlu
Kelime Çalışması	2	2	Zorunlu

Tablo 2: 2. Sınıf Ders Çizelgesi

Dersin adı	Haftalık Saati	AKTS	Z/S
Dilbilgisi	4	6	Zorunlu
Okuma-Anlama	2	3	Zorunlu
Konuşma	4	4	Zorunlu
Dinleme	2	4	Zorunlu
Kore Tarihi	2	5	Seçmeli
Bilgisayar	2	5	Seçmeli
Yazma Becerisi 1	2	3	Zorunlu

Tablo 3: 3. Sınıf Ders Çizelgesi

Dersin adı	Haftalık Saati	AKTS	Z/S
Dilbilgisi	2	4	Zorunlu
Yazılı Anlatım	2	2	Zorunlu
Konuşma	2	3	Zorunlu
Sözcük Bilgisi ve Hanca	2	4	Seçmeli
Kore Edebiyatı	2	3	Zorunlu
Edebi Çeviri Yöntemleri	2	4	Seçmeli
Mesleki Korece 1	2	3	Zorunlu
Koreanolojiye Giriş 1	2	2	Zorunlu
Sosyal Sorumluluk Projesi	3	5	Zorunlu
Korece Öğretim Uygulamaları	2	4	Zorunlu

Tablo 4: 4. Sınıf Ders Çizelgesi

Dersin adı	Haftalık Saati	AKTS	Z/S
Metin Çalışması	2	4	Seçmeli
Yazılı Anlatım	2	4	Zorunlu
İş Hayatı İçin Korece 1	2	4	Zorunlu
Çeviri Alıştırmaları	2	4	Zorunlu
Kore Edebiyatı	2	4	Zorunlu
Hanca Metin Çalışması	2	4	Zorunlu
Kore'nin Düşünsel Yapısı	2	4	Seçmeli
Bitirme Tezi		2	Zorunlu

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi KDE AD öğrencileri birinci sınıftan itibaren Korece dilbilgisi, okuma, konuşma, dinleme, yazma derslerini almaya başlar. Bu dersler aracılığıyla temel Korece öğrenimi Kore Kültürü dersi ile desteklenerek öğrencilere Kore dili ile birlikte Kore kültürü de öğretilir. 3 ve 4. senelerde ise Kore Edebiyatı, Hanca, mesleki Korece ve çeviri gibi dersler verilir. Koreceden Türkçeye, Türkçeden Koreceye farklı alanlardan her seviyede metinleri tercüme edebilecek bilgi ve yetkinliğe sahip olur. Dilbilim, yabancı dil öğretimi, edebiyat eleştirisi ve metin çevirisi gibi alanlarda yeterli bilgi ve birikime sahip olur. Edindiği kuramsal ve uygulamalı bilgileri ilgili alanlarda da kullanabilecek yetkinliği kazanır.

Dilbilgisi derslerinde Yonsei Üniversitesi'ne ait "Korean Grammar Practice for Foreigners" kitapları kullanılmaktadır. Ayrıca "Konularına Göre Korece Temel Dil Bilgisi" kitabı da dilbilgisi derslerinde kullanılmaktadır. Edebiyat derslerinde ise ana kaynak olarak "Modern Kore Edebiyatı Eser İncelemeleri", "Modern Kore Edebiyatı Tarihi" ve ek kaynak olarak Türkçeye çevrilmiş Kore edebi eserleri işlenmektedir. Kore Kültür dersinde ise ders materyali olarak "Kore'yi Tanıyarak Korece Öğrenelim" kitabı kullanılmaktadır. Çeviri derslerinde ise "Türkçeyi Koreceyle Değiştirirsek?" ve "Edebi Çeviri Yöntemleri" kitapları ana kaynak olarak kullanılmaktadır. Diğer derslerin materyalleri çoğunlukla Kore üniversitelerinin hazırladığı kaynaklardır.

1.2. Lisans Üstü Programı

Anabilim Dalı'nda 2010-2011 eğitim öğretim yılında yüksek lisans programı açılmıştır ve 2014 yılında ilk mezununu vermiştir. Yine 2014-2015 eğitim öğretim yılında Kore Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı olarak Doktora programı açılarak programa o sene bir öğrenci kayıt yaptırmıştır.

Anabilim dalımızda 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Türkiye'de ilk kez Kore Dili ve Edebiyatı alanında yüksek lisans programı açılmıştır. 2021 yılı itibariyle 16 mezun veren yüksek lisans programında halen 18 öğrenci mevcuttur. Bu öğrencilerden 1 tanesi ders aşamasında olup, 17 öğrenci tez aşamasındadır. 2010-2011 yılından bu yana aktif olarak öğretimine devam eden Yüksek lisans programı 2014 yılında ilk mezununu vermiştir.

2014-2015 eğitim öğretim yılında Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı olarak doktora programı açılarak programa bir öğrenci kayıt yaptırmıştır. Doktora aşamasında 8 öğrenci bulunmaktadır. 2021 yılı itibariyle 2 doktora mezunu veren programda 3 öğrenci ders aşamasını tamamlamış, 4 öğrenci tez aşamasında olup, 1 öğrenci yeterlilik sınavına hazırlanmaktadır.

Yüksek lisans ve doktora programında halen aktif haldeki derslerin listesi aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 5: Yüksek Lisans Dersleri

Dersin Adı	Haftalık saati	Dönemi
Bilimsel Araştırma Metotları	2	Güz
Klasik Kore Edebiyatı	3	Güz
Karşılaştırmalı Kültür Çalışmaları	3	Güz
Öykü İnceleme	3	Güz
Dil•Kültür Bağntısında Yabancı Dil Edinimi	3	G/B
Anabilim Dalı Semineri	2	Bahar
Çağdaş Kore Edebiyatı	3	Bahar
Geleneksel Kore Kültürü	3	Bahar
Roman İnceleme	3	Bahar

Tablo 6: Doktora Dersleri

Dersin Adı	Haftalık saati	AKTS
Seminer	2	G/B
Kadın ve Edebiyat	3	Güz
Kore Şiir Çalışmaları	3	Güz
Karşılaştırmalı Roman	3	Güz
Dilbilim ve Karşılaştırmalı Dil Çalışmaları	3	Güz
Kültürler Arası İletişim Bağlamında Dil Eğitimi	3	Bahar
Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırma Yöntemleri	3	Bahar
Kadın Yazarların Çalışmalarında Toplumsal Cinsiyet ve Kültür	3	Bahar
Edebiyat, Mit ve Folklor	3	Bahar

Yüksek lisans ve doktora tezleri aşağıdaki tablolardaki gibidir.

Tablo 7: KDE AD Yüksek Lisans Tezleri

Yıl	Tez Adı	Derece
2014	Türkiye'de ve Kore'de ay takvimine göre kutlanan bayramlar ve karşılaştırmalı analizi	Yüksek Lisans
2015	İ Mun-Gu ve Nurullah Ataç'ın denemeciliğinin karşılaştırmalı çalışması (Goançon ve Günlerin Getirdiği-sözden söze)	Yüksek Lisans
2015	Edilgenlikte Korece ve Türkçe'nin karşılaştırmalı analizi	Yüksek Lisans
2016	Koreli yazar Munyol Yi'nin Değişen Kahramanımız adlı eserinin biçembilimsel açıdan incelenmesi	Yüksek Lisans
2016	Korece hâl ekleri ve Türkçe hâl eklerinin karşılaştırılması	Yüksek Lisans
2016	Türk ve Kore kuruluş efsanelerinin karşılaştırmalı analizi -Dangun ve Bozkurt-	Yüksek Lisans
2016	Türk ve Kore hayvan masallarının karşılaştırılması	Yüksek Lisans
2017	Türkçe ve Korecenin söz dizimsel açıdan karşılaştırılması	Yüksek Lisans
2017	Kore Savaşı döneminde romanın gelişimi	Yüksek Lisans

Yıl	Tez Adı	Derece
2017	Han Yongğ un'un (한용운) şiirlerindeki sembolik unsurlar	Yüksek Lisans
2019	Ahn Do Hyun'un Seul'e giden Jeon Bong Jun eserinin içerik açısından incelenmesi	Yüksek Lisans
2019	Koreli şair Ha Jong Oh (하종오)'un şiirlerinde çok kültürlülük	Yüksek Lisans
2019	Modern Kore ve Türk edebiyatında kadın edebiyatçıların doğuşu	Yüksek Lisans
2019	Korece'de 'Konuşma' ile ilgili atasözlerinin kültürelbilimsel açıdan incelenmesi	Yüksek Lisans
2019	Japon sömürge döneminde Kore şiirinin gelişimi	Yüksek Lisans
2020	Goguryeo Devleti tarihine genel bir bakış -Göktürk devleti ile ilişkiler odaklı-	Yüksek Lisans

Tablo 8: KDE AD Doktora Tezleri

Yıl	Tez Adı	Derece
2020	Kore alfabesi Hangıl ile yazılmış ilk roman Hong gil-dong jeon üzerine bir inceleme-Joseph Campbell'ın monomit teorisi bağlamında-	Doktora
2021	Türkiye ve Kore kültüründe doğum ritüellerinin karşılaştırılması(Kayseri ve Andong yöresi)	Doktora

2. KDE AD Akademik ve Kültürel Faaliyetler

Bu bölümde KDE AD kurulduğundan bu yana yapılan akademik ve kültürel faaliyetlerin yanı sıra AD öğretim elemanlarını akademik çalışmalarına da yer verilmiştir. Öncelikle akademik faaliyetler tanıtıldıktan sonra dil, edebiyat, kültür, çeviri vs. alanlarda yayınlanan çalışmalar tablolar halinde verilmiş son olarak da kültürel faaliyetlere değinilmiştir.

2.1. Akademik Faaliyetler

KDE AD kurulduğundan ve eğitim öğretime başladığından bu yana pek çok akademik faaliyet düzenlemiştir. Bu faaliyetlerin arasında uluslararası konferanslar, sempozyumlar, çalıştaylar, söyleşiler ve özel seminerler bulunmaktadır.

2010 ve 2020 yıllarında iki defa olmak üzere Uluslararası Orta ve Doğu Avrupa Korece Eğitimi Konferansı(CEESOK) anabilim dalımızca düzenlenmiştir. 2020 yılında düzenlenen konferans Covit 19 salgınından dolayı çevrimiçi ortamda gerçekleşmiştir. Yine Temmuz 2010'da Kore Karşılaştırmalı Halk Bilim Çalışmaları Enstitüsü ile anabilim dalımız işbirliğiyle 'Kore ve Türk Halkbilimi Karşılaştırmalı Çalışmaları' temalı Kore-Türkiye Uluslararası Halk Bilimi Araştırmaları Konferansı düzenlenmiştir.

2012 yılında Uygulamalı Dilbilim Enstitüsü ile ortaklaşa Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Çalışmaları Sempozyumu düzenlenmiş aynı zamanda konferans süresinde geleneksel Kore kıyafetleri sergisi açılmıştır.

KDE AD ile Korea Üniversitesi BK21 Plus Kore Edebiyatı Eğitimcileri Çalışmaları Enstitüsü işbirliğinde, Ocak 2014 tarihinde 'Avrupa ve Asya'da Kore Edebiyatı Araştırmaları ve Eğitimi' temasıyla 15. Uluslararası Kore Edebiyatı Konferansı düzenlenmiştir.

Kore Çalışmaları Akademisi desteğiyle 2012-2015 yılları arasında gerçekleştirilen proje kapsamında Şubat 2014 tarihinde 'Korece ve Yabancı Dilde Ders Kitabı Hazırlama' temalı ERÜ 1. Uluslararası Kore Çalışmaları Konferansında yabancı dil eğitiminde karşılaşılan zorluklar ve kullanılan yöntemler üzerine sunumlar yapılmıştır. Yine Kore Çalışmaları Akademisi desteğiyle 2015-2018 yılları arasında gerçekleştirilen ikinci 3 yıllık proje kapsamında Ocak 2017 tarihinde ERÜ 2. Uluslararası Kore Çalışmaları Konferansı 'Korece ve Kore Edebiyatı Çeviri Eğitimi ve Araştırmaları' temasıyla düzenlenmiştir.

Bu konferansların haricinde bu güne kadar Türkiye'de görev yapmış Kore Cumhuriyeti Büyükelçilerinin öğrencilerimiz ve öğretim elemanlarına yönelik verdiği pek çok özel konferans olmuştur. Farklı yıl ve dönemlerde anabilim dalımızı ziyaret eden Koreli akademisyenler, yazarlar, tiyatrocular ya da iş adamları anabilim dalımızda kendi alanları ile ilgili özel seminerler vermiştir.

Bunlara birkaç örnek verecek olursak, 2 Nisan 2010 tarihinde Kore Cumhuriyeti Büyükelçisi Jae Hyun Bae 'Kore-Türkiye İlişkilerinin Muhasebesi ve Geleceği, Yeni 60 Yıla Doğru' konulu özel konferans vermiştir. Yine 23 Kasım 2012 tarihinde Büyükelçi Sang Kyu Lee, 'Türkiye Kore Arasındaki Ekonomik İlişkiler' konulu özel konferans vermiştir.

6 Mayıs 2015 ve 9 Kasım 2016 tarihlerinde Kore Cumhuriyeti Büyükelçisi Yoonsu Cho iki defa özel konferans vererek Erciyes Üniversitesi öğretim elemanları ile öğrencilerini pek çok konuda aydınlatmıştır.

Şubat 2014 tarihinde Türkolog Prof.Dr. Eun Kyung Oh tarafından 'Kore'de Kadının Bunalımı' başlıklı bir seminer, Mart 2015 tarihinde ise Amerikalı gazeteci Daniel Bielefeld, 'A Dire Situation in North Korea(Kuzey Kore'nin Korkunç Durumu)' başlıklı seminer vermiştir. 18-19 Nisan 2016 tarihlerinde Dongguk Üniversitesinden Prof.Dr. Jinwon Chung 'Kore Dünya Mirası ve Samgukyusa' ve 'Şilla Döneminin Ünlü Bilim adamı Wonhyo' başlıklı özel konferanslar vermiştir.

Nisan 2018 tarihinde Koreli tiyatrocu ve oyun yazarı Ukhyun Son, 'Kore Kültüründe Gerçeklik ve Kurgu' konulu bir seminer vermiş ve öğrenciler ile birlikte tiyatro oyunu sergilemiştir. Yine yakın tarihte Kore firması KAI'de müdürlük yapan Ceryong Choi 'Kore Firmalarında Çalışma Hayatı' konulu bir seminer vererek öğrencilerimizi mezuniyet sonrası için bilgilendirmiştir.

Şubat ve Mart 2018 tarihlerinde konuk Prof. Yeongu Jang 'Kore Alfabetinin Oluşturulmasındaki Özgünlük ve Bilimsellik' ve 'Kore Romanlarında Kore Savaşı' konulu seminerler vermiştir.

2020 yılında Erciyes Üniversitesi bünyesinde kurulan ERÜ Avrasya Kore Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile KDE AD ortaklaşa pek çok faaliyet gerçekleştirmiştir. Ancak 2020 yılında başlayan Covid 19 sürecinden dolayı etkinlikler çevrimiçi ortamdan gerçekleştirilmiştir.

28-30 Aralık 2020 Dongguk Üniversitesi Dünya Budist Araştırmaları Enstitüsü'nden Prof. Jinwon Chung, 'Kore Klasik Edebiyatı Samgukyusa ve Kadın Kültürü', 'Kore Klasik Şilla Budizmi ve Wonhyo' ve 'Vorinsokbo' hakkında Kore Klasikleri ve Kore Budizm Kültürüne dair üç farklı konu ile seminerler vermiştir.

Mart 2021'de Asya Kültürü Araştırma Enstitüsü Müdürü ve Anyang Üniversitesi Öğretim Üyesi Yongguk Kim çevrimiçi ortamda 'Kore'nin Kimliği ve Kardeş Ülke Türkiye' başlıklı seminer vermiştir.

2021 yılında ilki düzenlenen Lisansüstü Öğrenci Kolokyumu pandemi sebebiyle çevrimiçi olarak gerçekleşmiştir. Kolokyumda öğrenciler Kore'ye dair yapmış oldukları araştırmaları sunmuştur. Araştırma konuları daha sonra derlenip kitapçık haline getirilmiştir.

KDE AD ile Avrasya Kore Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından 07 Nisan 2021 'Altay Kültür Alanları ve Uluslararası Kore Çalışmaları' konulu '1. Uluslararası Kore Çalışmaları Konferansı' çevrimiçi olarak düzenlenmiştir. Bu konferansa Türkiye ve Kore'deki araştırmacıların yanı sıra Azerbaycan, Kazakistan gibi Türki Cumhuriyetlerden de katılım olmuştur.

Türkiye'de ilk kez düzenlenen Disiplinlerarası Kore Araştırmaları Çalıştayı 17.05.2021 tarihinde çevrimiçi platformda gerçekleşmiştir. Düzenlediğimiz Disiplinlerarası Kore Araştırmaları Çalıştayı ile farklı disiplinlerde Kore üzerine araştırma yapan Türk araştırmacıları bir araya getirmeyi hedefledik. Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dekanı, eski Türk muharip ve gaziler derneği genel sekreteri başta olmak üzere, Disiplinlerarası Kore Araştırmaları Çalıştaya öğrenciler ve öğretim elemanları, mezunlar, Kore'ye ilgi duyanlar, Türkiye ve Kore'deki diğer üniversitelerden akademisyenler katılmıştır.

Bu güne kadar yukarıda saydığımız akademik faaliyetlerin dışında da anabilim dalımız birçok etkinlik düzenlemiştir. Bunlardan biri KLTİ desteği ile 2017, 2019 ve 2021 yıllarında üç kez düzenlenen 'Çeviri Çalıştayı'dır. Bu çalıştayların amacı Kore Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin çeviri alıştırmaları yaparak çevirmenliğe ilgilerini artırmaktır. İlk çalıştay Korece şiirlerin Türkçeye çevrilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. İlk düzenlenen Şiir Çeviri Çalıştayı Kore'nin ünlü şairlerinden Lee Seongbok, Chun Yang-Hee ve Heo Su-Gyong'un şiirleri Türkçeye çevrilmiştir. Çevrilen şiirler bir kitapçıkta toplanmış ve yapılan çalıştay etkinliğinde okurlarla paylaşılmıştır.

İkinci Öykü ve Şiir Çalıştayı Jeon Seong Tae'nin 'Piknik' adlı öyküsü ve şair Ham Minbok ve Jeong Ho-seung'un şiirleri Türkçeye çevrilmiştir. Bu çalıştaya Koreli yazar Jeon Seong Tae katılarak öğrencilerle eseri hakkında sohbet etmiş ve okurlarla buluşmuştur. Yine bu çalıştayı ürün olan 'Piknik' öyküsü ile iki şairin şiirleri bir kitapçıkta toplanmış, kitapçık yazar Jeon Seong Tae ile yapılan çalıştay söyleşisinde tüm katılımcılara hediye edilmiştir.

2021 yılında Kore Edebiyatı Çeviri Enstitüsü'nün desteğiyle 'Kore Edebiyatı Çeviri Alıştırmaları Çalıştayı' düzenlenmiştir. Koreli yazar Lee Ki-ho'nun ödüllü öykülerinden 'Çö Mi Cin Nereye' ve 'Hoan Cıong Hi ve Ben' eserleri öğrenciler tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Yazar Lee Ki-ho'nun katılımıyla çevrimiçi olarak 'Yazar Semineri' düzenlenmiştir.

2.2. Anabilim Dalı Öğretim Elemanlarının Yayınları

KDE AD Öğretim elemanları eğitim faaliyetlerinin dışında ders kitabı ve akademik yayınlar da yapmaktadır. Bunları dil kitapları, edebiyat, kültür ve çeviri kitapları olarak sınıflandırabiliriz. Ayrıca anabilim dalı öğretim elemanlarının çeviri eserleri de mevcuttur.

Tablo 9: KDE AD Öğretim elemanlarının çıkardığı Korece ile ilgili yayınlar

No	Yazar adı	Eser adı	Yayınevi	Yayın Yılı
1	S. Göksel Türközü, Seongju Kim	Korece 1, 2, 3 한국어 1, 2, 3	Lotus	2007
2	Hatice Köroğlu	Kolay ve Pratik Korece El Kitabı	Kapadokya	2007
3	S. Göksel Türközü	Korece ve Türkçe A. Benzerlikler; Dil- Kültür Bağlantısında Korece ve Türkçe	Likya	2010
4	S. Göksel Türközü	Kendi Kendine-Pratik Korece Konuşma Kılavuzu	Fono	2011
5	S. Göksel Türközü, Mehmet Ölçer	30 Günde Korece	Fono	2012
6	S. Göksel Türközü, Mehmet Ölçer	Standart Korece Sözlük	Fono	2015
7	S. Göksel Türközü	Konularına Göre Temel Korece Dilbilgisi	Likya	2017
8	Şehriban Karacan	Korece İlk Adım 1	Fono	2018
9	Mehmet Ölçer	Pratik Dil Kartları Korece Sözcükler	Fono	2018
10	Candan K. Giray	Korecede En Çok Kullanılan 3000 Sözcük	Fono	2018
11	Candan K. Giray	Korece Temel Sözcük Hazinesi	Fono	2018

Bugüne kadar Erciyes Üniversitesi öğretim elemanları bir kültür kitabı, üç edebiyat kitabı, üç de çeviri üzerine kitap yayınlamıştır. Kore Edebiyatı, Kore Kültürü ve Çeviri Kitapları aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 10: KDE AD Öğretim elemanlarının çıkardığı Kore Edebiyatı, kültürü ve çeviri ile ilgili yayınlar

No	Yazar adı	Eser adı	Yayınevi	Y.Yılı
1	S. Göksel Türközü, Hatice Köroğlu Türközü, Eunkyung Oh	Kore'yi Tanıyarak Korece Öğrenelim	Lotus	2014
2	Yoo Jungsuk	Modern Korean Women Writers and Christianity	Likya	2017
3	Hatice Köroğlu Türközü	Modern Kore Edebiyat Tarihi	Likya	2017
4	Hatice Köroğlu Türközü	Modern Kore Edebiyatı Eser Analizi	Likya	2017
5	S.Göksel Türközü	Çeviri Amaçlı Korece Atasözleri, Deyimler ve Dörtlemeler	Likya	2018
6	Yoo Jungsuk, Ezgi Cengizer	Türkçeyi Koreceyle Değiştirirsek?	Likya	2019
7	Hatice Köroğlu Türközü, S.Göksel Türközü	Edebi Çeviri Yöntemleri -Koreceden Türkçeye& Türkçeden Koreceye	Nantu	2021

Dil, edebiyat, kültür ve çeviri konulu kitapların yanı sıra anabilim dalı öğretim elemanları bilimsel ya da edebi çeviriler de yapmaktadır. Bu çeviriler yayın yılı sıralamasına göre aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 11: KDE AD Öğretim elemanlarının Koreceden Türkçeye çevirdiği eserler

No	Yazar	Eser Adı	Çeviren	Yayınevi	Yıl
1	Gim So Vol	Açelya Çiçeği	Hatice Köroğlu	Agora	2005
2	Yi Munyol	Değişen Kahramanımız	S. Göksel Türközü, Yeşim Ferendeci	İmge	2006
3	Lee Hee Chol	Türkiye, İslam'ın Nefes Aldığı Mitolojik ve Mukaddes Topraklar	S. Göksel Türközü	Urun Yayınları	2010

No	Yazar	Eser Adı	Çeviren	Yayınevi	Yıl
4	Yang Gui Ja	Uzak ve Güzel Mahalle	S. Göksel Türközü	Delta Yayınevi	2010
5	Son Honggyu	Başka Topraklarda Rüzgâr Sert Eser	S. Göksel Türközü	Martı Yayınları	2013
6	Ahn Dohyun	Gümüş Somon'un Büyük Yolculuğu	S. Göksel Türközü	Dogan Egmont	2016
7	Geleneksel Kore Tıbbi Araştırma Merkezi	Geleneksel Kore Tıbbına Giriş	CongJin Oh, S. Göksel Türközü, Minji Yang	Korea Institute of Oriental Medicine	2016
8	Han Kang	Vejetaryen	S. Göksel Türközü	April	2017
9	Hwang Sok Yong	Prinses Bari	S. Göksel Türközü	Doğan	2017
10	Hyon Jin Gon vd.	Kore Öyküleri	Hatice Köroğlu Türközü	Yitik Ülke	2017
11	Hwang Sok Yong	Tanıdık Şeyler	S. Göksel Türközü	Doğan	2018
12	Han Kang	Çocuk Geliyor	S. Göksel Türközü	April	2019
13	Kim Unsu	Komplocular	S. Göksel Türközü	Doğan	2019
14	Kim Yeon Su	Mucize Çocuk	S. Göksel Türközü	Doğan	2020
15	Kim Hyong-O	Yeniden Yazılan Sultan ve İmparator	Hatice K. Türközü, S. Göksel Türközü	Likya	2020
16	Han Kang	Beyaz Kitap	S. Göksel Türközü	April	2021
17	Choi Woonsik vd.	Yabancılar için, Kore, Koreliler, Kore Kültürü	Hatice K. Türközü, S. Göksel Türközü	Anadolu	2021
18	Jeong You Jeong	İyi Evlat	S. Göksel Türközü	Doğan	2021

2.3. Kültürel Faaliyetler

KDE AD'nın eğitim öğretim faaliyetlerine başladığı yıl olan 2003 yılında Kore Kültür Kulübü kurulmuştur. Kore Kültür Kulübü sayesinde anabilim dalı öğrencileri çeşitli faaliyetler aracılığıyla Kore kültürünü deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Kültür kulübünün kurulduğu yıldan itibaren kesintisiz olarak çeşitli faaliyetler düzenlenmektedir. Bu faaliyetler aracılığı ile hem üniversite öğrencileri hem de Kayseri halkı Kore kültürünü yakından tanıma fırsatı bulmaktadır.

2004 yılından bu yana her sene bahar döneminde 'Geleneksel Kültür Günü' etkinliği düzenlenmektedir. Geleneksel Kore Kültür günü etkinliğine ilk yıllarda Kayseri'de ikamet eden Kore Gazileri de davet edilmiştir.

Kore Kültür Kulübü bünyesinde maske dansı Talçum, yelpaze dansı Buçeçum, geleneksel çalgılarla Samullori, bir çeşit geleneksel dans olan Salpuri, Tekvando gibi öğrenci ekipleri vardır. Ekipte yer alana öğrenciler alt sınıflardaki öğrencilere bu performansları öğreterek geleneksel Kore'yi astatlarına aktarır. Öğrenciler bir sene boyunca hazırladıkları gösterileri Kültür Günü etkinliğinde sergileme fırsatı bulmaktadır. Gösteriler yalnızca bunlar ile sınırlı kalmayıp şarkı, dans, tiyatro gibi çeşitli gösteriler de dâhil edilmektedir. Geleneksel Kore Kültürü'nün yanında Modern Kore Kültürü'nün bir parçası olan K-pop şarkıları ve dansları da yine AD öğrencileri tarafından sahnelenmektedir.

Gösterilerde kullanılan pek çok geleneksel Kore enstrümanı, kostüm vb. kültürel malzemeler Kore Klasik Sanatlar Kurumu tarafından anabilim dalına bağışlanmıştır. Ayrıca 2007-2009 yılları arasında bu kurumdan üç defa eğitmen desteği alınmış, bu eğitmenler öğrencilere Kore sahne gösterileri ile ilgili eğitimler vermiştir. Bu eğitimleri alan öğrenciler yeni gelen öğrencilere öğretmek bu güne kadar gelinmesini sağlamışlardır.

Anabilim Dalımızda görev yapan pek çok Koreli hoca da kültürel malzeme ve kıyafet konusunda anabilim dalımıza destekte bulunmuştur.

Kore Kültür Günü'nün yanı sıra sene içerisinde Kore Edebiyatı ile ilgili çeşitli etkinlikler ve yarışmalar düzenlenmektedir. Bunlar, 'Kore Edebiyat Etkinliği ve Kore Modern Edebiyatı Eser Yorum Yarışması', 'Korece Konuşma Yarışması', 'Korece Kompozisyon Yarışması', Korece Resimli Şiir Yarışması'dır.

Kore Edebiyat Etkinliği ve Kore Modern Edebiyatı Eser Yorum Yarışması, 2007 yılından bu yana Kore Edebiyat Çeviri Enstitüsü(KLTI) ile ortak düzenlenmektedir. Kore Edebiyatı'nın tanıtılması ve ilginin artırılması için düzenlenen yorum yarışmasında, Kore Edebiyatı'ndan çevrilerek Türkiye'de yayımlanan eserler okunur ve katılımcılar yorumlarını gönderir. Jürinin değerlendirmesiyle sonucu birinci, ikinci ve üçüncü olan yorum sahibine ödül verilir. Ayrıca mansiyon ödülü de verilmektedir.

KDE AD ile KLTI'nin ortak düzenlediği Edebiyat Etkinliği ve Eser Yorum Yarışması 2018 yılından itibaren Kore Kültür Merkezinin dâhil olması ile daha da genişlemiş ve Kore Edebiyat Haftası halini almıştır. Kore Edebiyat Haftasında konuk yazarlar Kore dili ve edebiyatı bölümlerinin olduğu İstanbul, Ankara ve Kayseri'de okurlarla buluşarak hem kendi eserlerini hem de Kore Edebiyatını tanıtan sunumlar yapmış ve söyleşilere katılmıştır. Bu güne kadar Edebiyat Etkinliğine Türkçeye eseri çevrilmiş pek çok Koreli yazar katılmıştır. Örnek verecek olursak, 2018 yılında Hwang Sok Yong ve Anh Do-hyun, 2019 yılında Ch'oe Yun, Kim Unsu üniversitemizde ağırlandırmıştır.

Kore Yeonkang Vakfının desteği ile iki kere Korece Konuşma yarışması düzenlenmiştir. İlki Kore Kültür Merkezi'nin desteğiyle ikincisi ise yürütülen proje kapsamında iki kez Korece Kompozisyon Yarışması düzenlemiştir. Begilcang olarak adlandırılan bu yarışmada katılımcılar belirlenen konularda belirlenen süre dâhilinde Korece kompozisyon yazarak yarışmaya katılmışlardır. Yine iki kez düzenlenen Korece Resimli Şiir Yarışması'nda katılımcılar kendilerine ya da bir başka yazara ait Korece bir şiir seçerek şiiri kendi çizimleri ile tamamlayıp teslim etmiş değerlendirme sonucu ödüllendirilmişlerdir. Bu yarışmalar ileriki yıllarda da devam edecektir.

Bir diğer kültürel faaliyet de 'Kore Yemek Festivali'dir. Koreliler ve bölüm öğrencileri tarafından bizzat hazırlanan Kore yemekleri bölüm öğrencilerine özel bir etkinlik düzenlenerek tüm öğrencilerimiz Kore yemeklerini tatma fırsatı bulmuştur.

Bunların haricinde kültürel faaliyet olarak Kore Film Gecesi, AD pikniği gibi farklı etkinlikler de yapılmaktadır.

3. Uluslararası İşbirlikleri

Anabilim dalımız kurulduğu yıldan itibaren Korea Foundation (Kore Vakfı) tarafından gerek ders materyalleri gerekse öğretim elemanı konusunda destek almaktadır. Kore Vakfı 2004 yılından bu yana anabilim dalımıza bir konuk profesör desteği vermektedir.

Kore Dili kitaplığı kurulurken çeşitli Kore üniversitelerinden, Kore Yayıncılar Federasyonundan, Kore Vakfından, Kore Edebiyatı Çeviri Enstitüsünden ve daha pek çok kurum ve kuruluştan destek alınmıştır.

2008 yılında Kore Eğitim Bakanlığı ile Erciyes Üniversitesinin ortaklaşa düzenlediği 'Eğitim Fuarı'na Kore'den pek çok üniversite katılmış ve pek çok Kore üniversitesi ile Erciyes Üniversitesi arasından İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. Yapılan işbirliği protokolleri sayesinde anabilim dalı ve üniversite öğrencileri Kore'de burs imkânı bulabilmiştir. Ayrıca bölümün Kore'deki üniversitelerle olan ilişkileri sonucu birçok öğrencimiz Kore'de dil gelişimi, değişim öğrencisi ve yüksek lisans programlarına katılmıştır. Yine Kore'den Hankuk Yabancı Diller Üniversitesi ve Hallym Üniversitesi ile Mevlana İşbirliği protokolü mevcuttur.

Erciyes Üniversitesi ile İşbirliği Protokolü imzalayan Kore üniversiteleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12: ERÜ ile işbirliği yapan üniversiteler

	Üniversite Adı	Protokol İmza Tarihi
1	Hallym University	2009
2	Aju University	2009
3	Chungnam National University	2010
4	Soongsil University	2010
5	Seoul National University	2010
6	Hankuk University of Foreign Studies	2011
7	International (Kukje) University of Korea	2011
8	Sookmyung Women's University	2011
9	Korea National University of Education	2011
10	Chonnam National University	2011
11	Dongduk Women's University	2012
12	Yeongnam University	2012

Bugüne kadar Kore Üniversiteleri ile yapılan işbirliği protokolleri sayesinde her yıl yaklaşık 30 öğrencimiz değişim öğrencisi olarak Kore'de eğitim almaktadır. Bir dönem veya iki dönemlik eğitimi Kore'deki üniversitelerde alma imkânı sağlanmaktadır. Mezunlarımızdan pek çoğu değişik programlarla Kore'de eğitim imkânı bulmuşlardır.

Değişim programları dışında Kore üniversitelerinde yaz okullarına katılan öğrenci sayısı oldukça fazladır. Yine ilk iki yıllık eğitimini anabilim dalımızda tamamlayarak Kore üniversitelerine transfer olan öğrencilerimiz de bulunmaktadır.

İşbirliği yaptığımız Hankuk Yabancı Diller Üniversitesinden her dönem 1 öğrenci değişim programı ile üniversitemizde eğitim görmektedir. Hallym, Chungnam, Dongduk Kadın Üniversitesi gibi birçok üniversiteden Koreli öğrenciler gelerek bir ya da iki dönem eğitim almaktadır.

Yine Kore Klasik Sanatlar Kurum'undan 2007-2009 yılları arasında eğitmen desteği alınmıştır. Bu kurum aynı zamanda anabilim dalımıza geleneksel Kore çalgıları, kıyafetleri, kültürel malzeme bağışlamıştır. Yine anabilim dalımızda görev yapan pek çok öğretim elemanının katkılarıyla oldukça geniş bir kültürel malzeme birikimimiz bulunmaktadır.

Anabilim Dalımız bu güne kadar Kore kurumlarından pek çok proje desteği almıştır. 2012-2015 yılları arasında Kore Çalışmaları Akademisi (Academy of Korean Studies)den destek alarak 3 yıllık 'Tohum Projesi'ni yürütmüştür. Bu proje kapsamında toplamda 3 edebiyat, 1 kültür, 1 dilbilgisi konularında olmak üzere 5 kitap yayınlamış, bilimsel etkinlikler düzenlenmiştir. 2015-2018 yılları arasında anabilim dalı elemanları AKS'nin 3 yıllık projesini yürütmeye hak kazanmış ve bu projenin sonunda 2 adet çeviri ders kitabı, 1 adet kültürel çeviri kitabı hazırlanmış ve ders müfredatına çeviri dersleri dâhil edilmiştir.

Son olarak 2019 yılında AKS'nin 5 yıllık 'Core University Program for Korean Studies' projesine başvurmuş ve kazanılmıştır. Projede Erciyes Üniversitesi merkez olmak üzere Türkiye, Güney Kore, Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan olmak üzere 5 ülkeden toplam 20 araştırmacı görev almaktadır. 5 yıllık bu proje ile Erciyes Üniversitesi bünyesinde Avrasya Kore Araştırmaları Merkezi kurulmuştur.

Bu projelerin haricinde anabilim dalı öğretim elemanlarının yaptıkları pek çok bireysel proje de mevcuttur.

5. Mezuniyet Sonrası

Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ilk mezunlarını 2007 yılında vermiştir. 2007 yılından itibaren Anabilim Dalı öğretim elemanları, öğrencilerin iş bulabilmeleri için gerekli çalışmaları yapmaktadır. Türkiye'de

halen Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'na yüksek lisans ve doktora eğitimi veren tek üniversite Erciyes Üniversitesidir. Mezun olan öğrenciler, yüksek lisans ve doktora eğitimi de alarak akademisyen olabilmektedirler.

Anabilim Dalı'ndan mezun olan öğrenciler Türkiye'de yatırım yapan büyük Kore firmalarında çalışabilmekte, Kore ile ticari ilişkileri olan Türk firmalarda da çalışma imkânı bulabilmektedirler. Ayrıca KDE AD mezunları profesyonel turizm rehberliği, seyahat acentelerinde yöneticilik de yaparak turizm alanında da faaliyet gösterebilmektedirler. Kore'nin Türkiye'de pek çok iş yaptığı alan vardır. Büyükşehirlerdeki metro, tren ve köprü yapımlarında Koreli firmalar büyük faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu gibi alanlarda kısa ya da uzun vadede Korece tercümanlara büyük ihtiyaç vardır. Lisans eğitimi süresince çeviri konusunda öğrenim gören öğrenciler, mezun olduktan sonra tercüman ve mütercim tercüman olarak da iş bulabilmektedirler.

Dört mezunumuz anabilim dalımızda, bir mezunumuz Ankara Üniversitesi bir diğer mezunumuz İstanbul Üniversitesi bir mezunumuz da Medeniyet Üniversitesi KDE AD'nda araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'mızın YLSY programı ile burs alarak Kore'de eğitime giden 5 mezunumuz da eğitimlerini tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Erciyes Üniversitesinde görev yapacaktır.

Kore Eğitim Bakanlığının yüksek lisans ve doktora bursu ile Kore üniversitelerinde lisansüstü eğitim gören mezun sayımız oldukça fazladır. Ancak bu mezunların çoğu Kore'de derece aldıktan sonra akademik kariyer yapma imkânı bulamadıkları için şirketlerde işe girmektedir.

6. Sonuç

Türkiye'deki Kore çalışmalarında, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalının yeri ve önemi büyüktür. Ülkemizdeki Kore ve Kore Dili üzerine araştırmaları başlatan ilk anabilim dalıdır. Sonrasında kurulan ERÜ KDE AD de kurulduğundan bu yana Kore araştırmaları ve eğitimi konusunda önemli çalışmalar yapmayı kendine görev addetmiştir.

Ülkemizde Kore Dili ve Edebiyatı AD Pek çok üniversitede kurulmasına karşılık öğretim üyesi sayısı aynı hızla artmamıştır. Bu yüzden üniversitelerin

gelecekteki ğretim üyesi -elemanlarını oluşturacak olan araştırma görevlilerini yetiştirmek bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu ihtiyaç anabilim dalımızca da giderilmeye çalışılmaktadır.

Halen eğitim veren üç üniversitenin dışında Medeniyet niversitesi ve Çanakkale 18 Mart niversitesi'nde de KDE AD kurulmuştur. Henüz ğretim elemanı yetersizliğinden dolayı eğitime başlanmamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı lise müfredatına Korece dersleri konulmuştur. Ancak pedagojik formasyon konusunda mezunların sorun yaşadıkları görülmektedir. Resmi kurumlarımızda Kore Dili mezunları pek istihdam edilmemektedir. Mezunların istihdamı konusunda resmi kurumlarımızın da destekleri çok önemlidir.

2021 yılında örgün öğretimde 15. dönem, ikinci öğretimden 6. dönem mezunlarını veren, lisansüstü eğitimde de 16 yüksek lisans, 2 doktora mezunu veren ER KDE AD Kore alışmalarının Türkiye'de ve bölgesinde gelişmesi için kurulduğundan bu yana gayret göstermektedir. Gerek ğretim elemanlarının gerekse öğrencilerin çalışmaları hız kesmeden devam edecektir.

STUDY ON THE EFFECTIVENESS OF FLIPPED LEARNING IN KOREAN LANGUAGE EDUCATION IN TURKEY

Eunmi YU*

1. INTRODUCTION

The recent Covid-19 pandemic has brought about many changes in society, politics, and economy (May, Wu ve Huang 2021: 2). The unimaginable happened, and people were faced with new situations they had never experienced before. This change has also affected the educational world. Since teachers and students were unable to meet face-to-face, all education was forced to be online (Adnan ve Anwari 2020: 45; Yu 2021: 1027). But, the quality of education is by no means negotiable. Therefore, such online education has brought the need for a new teaching method that can maintain the quality of education even in the changed educational environment. In such an environment, the effect of flipped learning has been re-evaluated. Recently, flipped learning became one of the most active student-centered teaching methods using digital technology (Tang et al. 2021:10). Flipped learning refers to an educational method in which teachers provide video or class material to students online before class and have them learn in advance (Baker 2000: 12-15; Bergaman and Sams 2012: 82-83; Lage, Platt and Treglia 2000: 32). Then, students learn the content that has not been solved through video or class material in a classroom or learn and use the learning content through group activities. In traditional teaching, students learn through the teachers' lectures in class and they perform assignments after class. However, flipped learning is an upside-down way of teaching. Here, the teachers act as assistants or guides to help when students are unable to solve things themselves. In flipped learning, what is done in the classroom will be done outside the classroom. So, teachers should provide appropriate video lectures and material to the students before they attend the classes (Fulton 2012: 13). Through the help of the pro-class material, students will learn the teaching content at home

---

* *Foreign Instructor, Department of Korean Language and Literature, Ankara University, E-mail: eyu@ankara.edu.tr*

and, in class, they will do various activities related on the class content to improve the teaching effect and learners' understanding (Espada et al. 2020: 3). In traditional classrooms, it is enough for teachers to perform their role as a transfer of knowledge. However, the role of the teacher in flipped learning can be more important. In that respect, the role of teachers in flipped learning has become much more important because teachers need to prepare for material which is made for students to self-study before class, and for activities which are utilized as individual or group in-class time.

In the field of higher education in Turkey, flipped learning has been used in several academic fields. The effect was analyzed and announced quite positively. However, the effect of flipped learning has not yet been published in Korean education as a foreign language. Here, it can be seen that the academic significance of this study is found.

The purpose of this study is to observe the effect of flipped learning in Korean language education during the Covid-19 situation for students majoring in Korean at Ankara University. In this study, classes were conducted in the traditional way for the first 4 weeks, and then classes using flipped learning were conducted for another 4 weeks. After each instructional method, statistical comparisons and analysis were conducted on the effect of flipped learning on students' participation motivation, learning flow, learner participation, and communication competence through a prepared survey. In addition, in order to analyze the effect of flipped learning on students' learning efficacy, the results of the midterm exam conducted after the traditional method and the final exam results conducted after the flipped learning were statistically compared and analyzed.

2. EXPERIMENTAL DESIGN AND METHODS

The participants of this study were a total of 85 students from 1st to 4th year enrolled in the Department of Korean Language and Literature at Ankara University in the fall semester of 2017. The applicants went through the four weeks of lecture with traditional teaching methodology, and the first survey and the midterm were taken to see the students' satisfaction. Then, the same group went through another four weeks of lecture with flipped learning. The second survey and final exam were taken to examine the effect of the flipped learning methodology. Two surveys and exams were analyzed with the paired sample t-test to determine the significance level between traditional teaching and flipped learning. All analyses were conducted in IBM SPSS statistics 25.

The questionnaire was composed of 54 questions and contained the same questions after traditional teaching and flipped learning. The Likert scale questions 1 to 5 were about the students' overall attitude toward digital technology and flipped learning. Questions 6 to 21 were about participation motivation under each teaching methodology. The participation motivation was subcategorized as attention, relevance, confidence, and satisfaction. Questions 22 to 33 were about learning flow under each teaching methodology. The learning flow was subcategorized as cognitive engagement and emotional engagement. Questions 34 to 48 were about learner participation under each teaching methodology. The learner participation was subcategorized as class preparation, class activity, class communication, class extension, and class passion. Questions 49 to 54 were about communication competence under each teaching methodology. The communication competence was subcategorized as grammatical competence, sociolinguistic skills, and familiarity with Korean. Table 1 shows the main categories and sub-categories with the number of survey questions used to fertilize the learning effects of the science in this study.

Table 1. Main categories and sub-categories with the number of survey questions

Main Category	Subcategory	Number of Survey Questions
Digital familiarity		5
Flipped learning favorability		5
Participation motivation	Attention Relevance Confidence Satisfaction	16
Learning flow	Cognitive engagement Emotional engagement	12
Learner participation	Class preparation Class activity Class communication Class extension Class passion	15
Communication competence	Grammatical competence Sociolinguistic skills Familiarity with Korean	6

3. RESULTS AND DISCUSSION

Table 2 shows the survey results of participants on digital familiarity and flipped learning favorability. Considering that the average result of digital familiarity is 4.020, it can be seen that the students participating in this study were generally very familiar with using digital technology. Since flipped learning is a teaching method that uses digital technology such as smartphones, the Internet, and SNS, it can be said that it would be successful only when learners are sufficiently familiar with digital technologies. The students also showed high satisfaction with the survey about flipped learning favorability. Through this data, it can be seen that the students in this study already had a lot of experience with digital technology and showed a very positive attitude toward flipped learning using digital technology. For reference, the result of digital familiarity is data obtained from the first survey, and the result of flipped learning favorability is data obtained from the second survey.

Table 2. Applicants' digital familiarity and flipped learning favorability

	Average (Likert-scale 5)	Std. Deviation
Digital familiarity	4.020	0.969
Flipped learning favorability	4.274	0.750

Table 3 statistically analyzes the effects of flipped learning on students' participation motivation, learning flow, learner participation, and communication competence. Looking at the Sig., the value is 0.003 for participation motivation, 0.003 for learning flow, 0.000 for learner participation, and 0.000 for communication competence, all showing values that are smaller than $\alpha=0.005$, it can be said that this is a statistically significant result. In other words, it can be said that flipped learning is an effective learning method for improving participation motivation, learning flow, learner participation, and communication competence for students learning Korean.

Table 3. Paired sample t-test values on motivation, learning flow, learner participation and communication competence

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Participation motivation	24.000	36.981	7.396	8.735	39.265	3.245	24	0.003
Learning flow	22.440	33.267	6.653	8.708	36.172	3.373	24	0.003
Learner participation	42.000	34.165	6.833	27.897	56.103	6.147	24	0.000
Communication competence	13.640	14.442	2.888	7.679	19.601	4.722	24	0.000

Table 4 shows statistical analysis through 14 subcategories to examine the effect of flipped learning on students' learning effects in further detail. Among these 14 subcategories, the effect of flipped learning was positively proven in all areas except for confidence, since only the Sig. value of confidence is greater than $\alpha=0.005$. Therefore, even in a classroom environment where students learn Korean as a foreign language in Turkey, flipped learning can be a very effective teaching method.

Table 4. Paired sample t-test values on subcategories

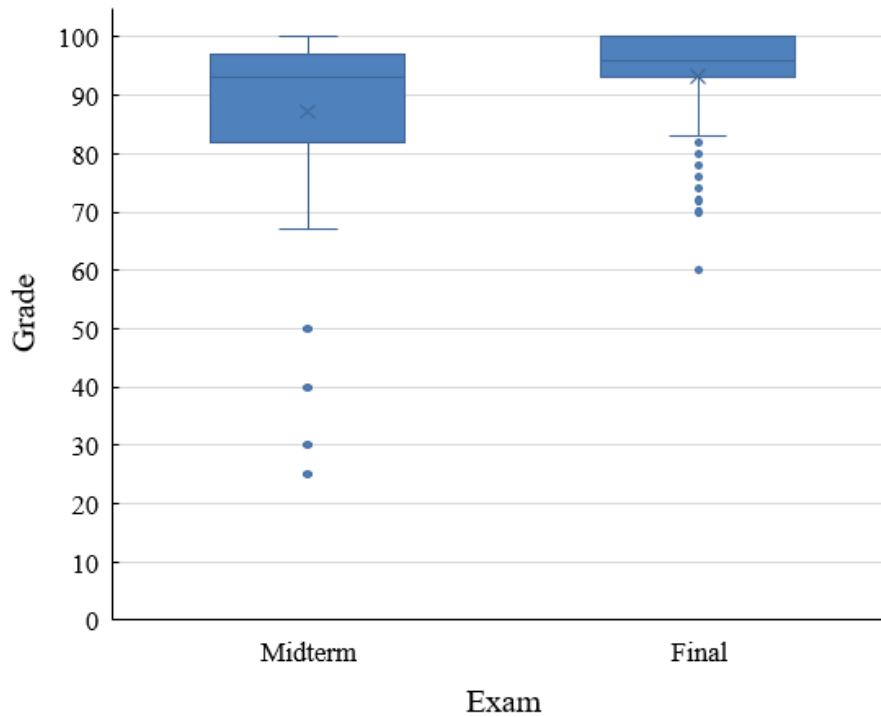
	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Attention	6.040	12.256	2.451	0.981	11.099	2.464	24	0.021
Relevance	5.320	6.115	1.223	2.796	7.844	4.350	24	0.000
Confidence	5.000	13.485	2.697	-0.566	10.566	1.854	24	0.076
Satisfaction	7.440	7.917	1.583	4.172	10.708	4.699	24	0.000
Cognitive engagement	11.520	15.059	3.012	5.304	17.736	3.825	24	0.001
Emotional engagement	14.200	16.879	3.376	7.232	21.168	4.206	24	0.000
Class preparation	11.560	5.339	1.068	9.356	13.764	10.826	24	0.000
Class activity	7.360	10.935	2.187	2.846	11.874	3.365	24	0.003
Class communication	8.400	8.832	1.766	4.754	12.046	4.756	24	0.000
Class extension	7.080	9.682	1.936	3.083	11.077	3.656	24	0.001
Class passion	4.320	6.369	1.274	1.691	6.949	3.392	24	0.002
Grammatical competence	2.760	3.018	0.604	1.514	4.006	4.573	24	0.000
Sociolinguistic skills	5.920	5.729	1.146	3.555	8.285	5.166	24	0.000
Familiarity with Korean	4.960	6.767	1.353	2.167	7.753	3.665	24	0.001

Table 5 compares the midterm and final exam scores to examine the learning efficacy of flipped learning. When looking at the results of the paired sample t-test, the Sig. value is less than $\alpha = 0.005$, this result is a statistically significant difference. In other words, flipped learning is a very effective teaching method for improving the learning performance of students in Korean learning class. When looking at the boxplot shown in Fig. 1, the effect of flipped learning is more evident. It can be seen that the distribution of grades in the final exam is narrower than that in the midterm. In particular, looking at the distribution of grades in the final exam, it can be seen that not only the average value increased compared to the midterm exam, but also the grades of students with relatively low academic performance improved significantly. In other words, it can be understood that flipped learning narrowed the overall grade distribution by not only improving the average grades of students, but also improving the grades of students with relatively low learning ability. Therefore, it can be said that flipped learning is a particularly effective teaching method for low-performing students.

Table 5. Paired sample t-test values on midterm and final exams

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Midterm - Final	101.880	111.023	22.205	56.052	147.708	4.588	24	0.000

Figure 1. The boxplot of midterm and final exam.

4. CONCLUSION

The learning effect through flip learning was examined for students majoring in Korean at Ankara University. Flipped learning was confirmed to be a very effective teaching method for improving students' participation motivation, learning flow, learner participation, and communication competence. When the averages and the distribution of grades in the midterm and final exams were compared, it was confirmed that flipped learning is a good teaching method to improve students' learning efficiency. In particular, it was confirmed that flipped learning is effective in improving the grades of students with relatively low learning ability.

REFERENCES

- Adnan, Muhammad and Anwar, Kainat (2020). "Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' Perspectives". *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2(1): 45-51.
- Baker, J. Wesley (2000). "The Classroom Flip: Using Web Course Management Tools to Become the Guide by the Side". *11th international Conference on College Teaching and Learning*. Jacksonville: Florida Community College, Center for the Advancement of Teaching and Learning.
- Bergmann, Jonathan and Sams, Aron (2012). *Flip your classroom: reach every student in every class every day*. 1st Ed. Washington DC: International Society for Technology in Education. 82-83.
- Espada, María, Navia, José Antonio, Rocu, Patricia and Gómez-López, Maite (2020). "Development of the learning to learn competence in the university context: flipped classroom or traditional method?", *Research in Learning Technology* 28: 1-11.
- Fulton, Kathleen (2012). "Upside Down and Inside Out: Flip Your Classroom to Improve Student Learning". *Learning & Leading with Technology* 39: 12-17.
- Lage, Maureen J., Platt, J. & Treglia, Michael (2000). "Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment". *The Journal of Economic Education* 31(1): 30-43.
- Mai, Yingping, Wu, Yenchun Jim and Huang, Yanni (2021). "What Type of Social Support Is Important for Student Resilience During COVID-19? A Latent Profile Analysis". *Frontiers in Psychology*, 12:646145: 1-11.
- Yu, Eunmi (2021). "A Study of a Korean Speaking Class Using Online Platforms During COVID-19". *International Journal of Innovation, Creativity and Change* 15(2): 1026-1035.
- Tang, Tao, Abuhmaid, Atef M., Olaimat, Melad, Oudat, Dana M., Aldhaeabi, Maged & Bamanger, Ebrahim (2020). "Efficiency of flipped classroom with online-based teaching under COVID-19". *Interactive Learning Environments*, doi: 10.1080/10494820.2020. 1817761.

YABANCI DİL OLARAK KORECE ÖĞRETİMİNDE SÖZCÜK ÖĞRETİMİ

Pınar ALTUNDAĞ*
So Young YANG**

1. Giriş

Sözcükler, bir dilde iletişim kurmada ve o dilin kurallarını anlamlı hale getirmede önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle sözcükler iletişimin gerçekleşebilmesini mümkün kılan önemli unsurlardan biridir. Yabancı dil öğrenme sürecinde de hedef dilde yetkin olabilmek ve sorunsuz bir şekilde iletişim kurabilmek için kelime dağarcığının zenginliği en önemli gerekliliklerden birisidir.

İnsanın düşünce dünyasını saran simgeler ve onların yerini tutan kelimeler, sözlü ve yazılı iletişim sürecinde düşünme, kavrama, karar verme ve tepkide bulunma gibi süreçleri harekete geçirmektedir. Başka bir deyişle kelimeler, günlük hayatta yazılı ve sözlü iletişimin olmazsa olmazlarıdır. Düşünme süreçlerinin, anlama ve anlatma temel dil becerilerinin etkin kullanımı zengin kelime hazinesi, başka bir ifade ile sözcük dağarcığına bağlıdır (Karatay, 2007:143).

Yabancı dil öğreniminde başlangıç, orta ve ileri düzeylerdeki farklılıklar, dilbilgisi yeterliliğinden ziyade öğrencinin sözcük dağarcığının zenginliği ile ilgilidir. Özellikle, öğrenilen sözcük miktarı öğrencilerin sözcük dağarcığını belirleyen önemli bir etken olduğu için sözcük öğretiminin önemi vurgulanmaktadır (Han vd.,2010: 17).

---

* Doç. Dr, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. E-posta: paltundag@ankara.edu.tr

** Öğretim Görevlisi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. E-posta: so.yang@istanbul.edu.tr

Bu çalışmada öncelikle yabancı dil olarak Korece sözcüklerin yapısı hakkında bilgi verilerek sözcük öğretiminin önemi vurgulanacak; daha sonra ise yabancı dil olarak Korece öğrenen Türk öğrencilerin sözcük öğrenme süreçlerinde yaptıkları hatalar belirtilerek bu hataları azaltmaya yönelik çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır.

2. Sözcük Öğretiminin Önemi

Yabancı dil öğretiminde sözcük öğretiminin önemi yadsınamaz. Dil öğrenme sürecinde sözcük dağarcığı, temel dil becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir rol oynamaktadır. Öyle ki, kelime bilgisi olmadan düşünceleri ifade etmek ve yazılı dile aktarmak çok kolay olmayacaktır. Sözcük dağarcığı temel dil becerileri olan yazma, okuma, konuşma ve dinleme becerileri ile de doğrudan ilişkilidir. *İnsan kelime hazinesinin elverdiği ölçüde kendini ifade edebilir. Yabancı dil öğretiminde de kelime önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü yeni bir dil öğrenen kimse dilbilgisi kalıpları ve kuralları ile değil, bildiği kelimelerle kendisini ifade eder. Dilbilgisi daha çok anlatım içerisinde kelimelerin sıralanması ve birbirine bağlanması gibi durumlarda önem kazanır* (Demirel, 2013: 287).

Lee (2012) sözcük bilgisini, *Sözcük bilgisi, nicel ve nitel bilgi olarak sınıflandırılabilir, nicel bilgi öğrencinin ne kadar kelime ile karşılaştığını, karşılaştığı bu kelimelerin kavramsal olarak anlamlarını bilmesi ile ilgili bilgidir. Öte yandan nitel bilgi ise öğrencinin sözcüğün yalnızca anlamını bilmesi değil başka sözcüklerle olan anlam ilişkilerini, sözcük kullanımını, çok anlamlılık, kavramsal anlam, çağrışımsal anlam gibi unsurları ne kadar kapsayacağı ile ilgilidir.* şeklinde açıklamaktadır (Lee, 2012: 2). Sözcüklerin anlamı ve kullanılışı tam olarak kavranmadığı sürece o dilin doğru kullanımı ne yazık ki mümkün olmamaktadır.

Richard (1976)'dan aktaran Sarıgül (2017: 93) de bir sözcüğü tam olarak bilmek için aşağıdakilerin olması gerektiğini belirtmektedir:

1. Sözcüğün tüm anlamlarını bilmek
2. Sözcüğün yazılı ya da sözlü şekillerini bilmek
3. Sözcüğü oluşturan parçaların neler olduğunu bilmek
4. Sözcüğün dilbilgisi yapısını bilmek
5. Sözcüğün hangi sözcüklerle birlikte kullanıldığını bilmek

6. Sözcüğün nasıl kullanıldığını bilmek
7. Sözcüğün diğer sözcüklerle olan ilişkisini bilmek
8. Sözcüğün yan anlamlarını bilmek
9. Sözcüğün kullanım sıklığını bilmek

Han vd. (2010: 15)'e göre, sözcük öğretiminde sözcüklerin tek tek anlamlarını öğretme, öğrencilere kelime listeleri vererek tekrar etmelerini sağlama yönteminin en iyi yöntem olduğu düşünülmekteydi. Fakat son zamanlarda kelime ile ilgili bakış açısı değişim göstermeye başladı. Sözcüklerin oluşturu ve üretkenlik özelliklerine ilgi duyulmaya başlanılarak eğitim alanında da sözcük öğretiminin önemi giderek daha da vurgulanmaya başlanmıştır.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında, sözcük öğretiminin yalnızca öğrencilere sözcük listeleri vererek ezberlemelerini istemenin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Sözcüklerin temel anlamları, yan anlamları, hangi bağlamda kullanıldığı, ne sıklıkla kullanıldığı, nasıl yazıldığı ve yapısal özellikleri de öğretilmelidir. Bu nedenle sözcük öğretimi diğer temel dil becerileri ile ilişkilendirilerek, donanımlı bir öğretmen eşliğinde gerçekleştirilmelidir.

Sözcük öğretiminde öğretmenin rolünün de çok önemli olduğu vurgulanmaktadır. Nation ve Webb (2011)'de sözcük öğretiminde öğretmenin rolü şu şekilde belirtilmiştir:

Kelime öğretiminin en önemli işi plan yapmaktır, yani öğrencilerin kendileri için en uygun kelime dağarcığına odaklandığından emin olmak ve öğrencilerin kelime öğrenme fırsatları arasında uygun bir dengeye sahip olduğundan emin olmaktır.

Sözcük öğretme sürecinde öğretmenin en önemli ikinci işi ise öğrencileri; kelime kartlarından öğrenme, bağlamdan tahmin etme, kelime parçalarını öğrenme ve sözlük kullanma gibi kelime stratejilerini kullanma konusunda eğitmektir.

Öğretmenin en önemli üçüncü görevi, öğrencilerin mevcut yeterlilik seviyelerine en uygun programa dâhil olabilmeleri için test etmektir. Bu sayede öğretmen öğrencilerin gelişimlerini izleyebilme imkânı bulabilir.

Kelime öğretmenin dördüncü en önemli işi kelime öğretme tekniklerini kullanarak kelime öğretmektir. Kelime öğretme tekniklerini kullanmak, kelime öğretmenin yalnızca dördüncü en önemli işi olmasına rağmen, bir öğretmenin en etkili teknikleri seçebilmesi ve kullanabilmesi gerekir (Nation ve Webb 2011:1-2).

Kalıcı ve etkili bir sözcük öğretiminin gerçekleştirilebilmesi için; öğrencilerin beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte, seviyelerine uygun bir öğretim içeriğinin oluşturulması ve bu içeriğin bir öğretmen eşliğinde öğretilmesi büyük önem taşımaktadır.

3. Korecede Sözcük Türleri

3.1. Korece Sözcüklerin Sistemik Olarak Sınıflandırılması

Han, vd (2010), Korecedeki söz varlığını özelliklerine göre, sistemik özellik, yapısal özellik, anlamsal özellik ve toplumdilbilimsel özellik olmak üzere dört sınıfta incelemektedir.

1. Sistemik Özellik: Korece söz varlığının sistemik sınıflandırması da kendi içinde iki farklı şekilde yapılmaktadır. Bunlardan ilki, sözcük türüne göre yapılan sınıflandırmadır. Korecede sözcükler temel olarak üç sınıfa ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmada Öz Korece sözcükler, Hanca (Çince kökenli) sözcükler ve yabancı dilden gelen sözcükler bulunmaktadır.

Koo (2017:396) Kore Ulusal Dil Araştırma Merkezi, “Standart Korece Büyük Sözlük”e göre yapılan sınıflandırmada Korece sözcüklerin %58,5’inin Hanca kökenli sözcüklerden¹ %25,9’unun Öz Korece sözcüklerden, %10,9’unun diğer sözcükler (birleşik türdeki sözcükler) ve %4,7’sinin ise yabancı dilden gelen sözcüklerden oluştuğunu ifade etmektedir. Bu sınıflandırma aşağıda belirtilen tablo ile gösterilmiştir.

---

¹ Hanca kökenli sözcükler, Çince karakterler temel alınarak oluşturulmuş sözcüklerdir. *Çince sözcükler Korece’ye diğer yabancı sözcüklerin aksine, yazılı dilden girerek kullanılmaya başlanmıştır. Burada belirtilmesi gereken en önemli nokta, Korece’de bulunan hanca sözcüklerin Çince değil, Korece telaffuz edilerek Kore abecesi (Hangul) ile yazılmalarıdır* (Altundağ 2017: 81).

Hanca kökenli sözcükler karakterlerin bir araya getirilmesiyle oluşturdukları için hanca bilgisi Korece sözcük dağarcığının zenginleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bir hanca karakterden birçok farklı sözcük türetilmektedir.

Sözcük Türü / Sınıflandırma	Öz Korece	Hanca kökenli	Yabancı Dilden Gelen	Diğer (Birleştirilmiş Yapı)	Toplam
Madde başı sözcük	111.299	251.478	23.196	54.289	440.262
Alt madde başı sözcük	20.672	46.438	165	1.234	68.509
Toplam	131.971	297.916	23.361	55.523	508.771
Yüzdeler Oran	%25,9	%58,5	%4,7	%10,9	%100

Kore Ulusal Dil Araştırma Merkezi, “Standart Korece Büyük Sözlük 1999- Korece sözcüklerin türlerine göre sınıflandırılması (Koo, 2017:396)

İkincisi ise, genişletilmiş türdeki söz varlığıdır. Bu sınıflandırmaya ise; deyimse ifadeler, atasözleri ve eşdizimli sözcükler dâhil edilmiştir.

2. Yapısal Özellik: Korecede sözcükler genel olarak birbirine eklenerek oluşturulduğundan, sözcüklerin yapılarının bilinmesi öğrenme sürecini hem hızlandıracak hem de kolaylaştıracaktır. Yapısal özelliklerine göre Korece sözcükler, tekil sözcükler, bileşik sözcükler, türemiş sözcükler ve diğer sözcükler (Çift heceli sözcükler, Kaynaşmış sözcükler, Kısaltmalar, Sadeleştirilmiş Sözcükler olarak sınıflandırılmaktadır.

3. Anlamsal Özellik: Korece sözcüklerde anlamsal özellik sözcükler arası anlam ilişkisi ve tek bir sözcüğün içindeki anlam ilişkisi olarak sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre, eş anlamlı sözcükler, zıt anlamlı sözcükler, çok anlamlı sözcükler, eş sesli sözcükler ve üst başlık alt başlık sözcükler olarak sınıflandırılmaktadır.

4. Toplumdilbilimsel Özellik: Korece sözcüklerin toplumdilbilimsel özelliklerine göre sınıflandırılmasında saygı dili², örtmece sözcükler, argo

² *Kore Dili, konuşan ile dinleyicinin bağıl statüsünü ve konuşmada bahsedilen kişinin orada bulunup bulunmadığına göre değişen özel dil yapısı ve kelime dağarcığıyla Kore toplumunun hiyerarşik doğasını yansıtan karmaşık bir saygı ifadesi sistemine sahiptir. İfadelerdeki dereceleri belirlemede en önemli unsurlar sosyal statü, yaş farkı, akrabalık ilişkileri, kuşak farkı, okullardaki ast-üst sınıf ilişkisidir (Türközü, 2009: 32). Kişiler arası hiyerarşi çerçevesinde belirlenen dil kullanımları Konfüçyüs geleneğinden gelen bu ast-üst anlayışıyla uyumludur. İnsanlar muhataplarının ya da bahsettikleri kişinin yaşına, aile içi veya toplumsal konumuna göre bir dil kullanmakta ve buna göre bir hitap biçimi benimsemektedir. Kişi konuşma esnasında dinleyenle ya da bahsi geçen kişiyle arasındaki bu hiyerarşiye uygun konuşma biçimi benimsemediği takdirde yanlış anlaşılabilir, muhataba saygısızlık ettiği düşünülebilir veya grup ve toplum içindeki uyum açısından*

sözcükler, lehçe ve yabancı sözcükler *dahil* edilmektedir. Bu sınıflandırmaya dâhil edilen sözcüklerin öğretimi kültür öğretimi ile birlikte gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

3.2. Korece Sözcüklerin Özellikleri

İ. Çunğu (1994)'den aktaran Türközü (2014: 62)'de, Korece sözcüklerin özelliklerini analiz ederek Kore Dilinin sözcük yapısını aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

- a) Eş anlamlı sözcük çoktur.
- b) Eş sesli sözcük çoktur.
- c) Saygı derecesi belirten sözcükler mevcuttur.
- ç) Sözcüklerde harf değişiklikleri ile anlam değişebilir.
- d) Kavramlarda Hanca (Çince kökenli sözcükler) kullanımı fazladır.
- e) Temel seviye sözcüklerde Öz Korece, teknik sözcükler içinde Hanca kökenli olan çoktur.
- f) 2, 3, 4 heceli sözcükler fazladır.
- g) Fiil kökleri eklere göre biçim değişikliğine uğramaz.

Woo ve Bai (2010)'da Korece sözcüklerin özelliklerini nedenleri ile birlikte açıklamıştır. Bu açıklamalara göre; Korece'de eş anlamlı sözcüklerin çok olmasının en temel nedeninin hanca kökenli sözcüklerin ve yabancı sözcüklerin dile çok fazla girmiş olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Eş anlamlı sözcüklerin çok fazla olması ifadeyi netlik ve kesinlikten uzaklaştırması bakımından her ne kadar bir dezavantaj olarak düşünülse de geniş ve zengin bir ifade, anlatım bakımından Korece açısından avantajlı bir durum olarak kabul edilebilmektedir.

---

istenmeyen sonuçlar doğurabilir (Gökçe, 2017: 191). Korece ifade dereceleri diğer birçok dile göre oldukça karmaşıktır. Dilbilgisel yönden özneyi yücelten dereceler, konuşan ile dinleyen arasındaki ilişkiye göre belirlenen nezaket dereceleri, çok geniş olmasa da konuşmada hedef ile konuşan bir de dinleyen arasındaki ilişkiye göre belirlenen tevazu dereceleri vardır. Ayrıca kelime yönünden de saygı içeren ve normal derecede olan kelimelerin bulunması yabancı dil olarak Korece öğrenen öğrencilerin çok dikkatli olmasını gerektiren zor yapılarıdır (Türközü, 2009: 85).

Öte yandan, saygı ifadelerindeki eş anlamlı sözcüklerin de fazla olmasının Korece ve hanca kökenli sözcüklerin anlamsal olarak benzer bir biçimde oluşmasından kaynaklı olduğu belirtilmektedir. Korecede eş sesli sözcüklerin çok olmasının en temel nedenlerinden birisi de hanca kökenli sözcüklerin oldukça fazla olmasıdır. Hanca karakterlerin ses oluşum biçimleri eş sesli sözcüklerin ortaya çıkmasının en temel nedenlerinden biri olarak belirtilmektedir.

Woo ve Bai (2010) ayrıca, Korecede sözcüklerin toplumsal yapısını ve geleneksel kültürü de yansıttığını belirtmektedir. Kuşkusuz her dilde kendi toplumunun düşünce yapısını ve kültürünü yansıtan sözcükler bulunmaktadır fakat Korecede özellikle toplumsal bakış açısının açıkça dile yansımış olduğunu görmek mümkündür.

Yukarıda belirtilen özellikler göz önünde bulundurulduğunda yabancı dil olarak Korece öğrenen öğrencilerin en çok zorlandıkları konuların başında Korece sözcüklerin öğrenilmesi ve doğru olarak kullanılması gelmektedir. Korece’de saygı ifadelerinin detaylı olması, eş anlamlı ve eş sesli sözcüklerin fazla olması, hanca kökenli sözcüklerin sıkça kullanılması öğrencilerin sözcük kullanımında hata yapmalarına sebep olmaktadır.

4. Korece Sözcük Öğrenme Sürecindeki Zorlukların Belirlenmesi

Korece, Türkçe gibi eklemeli bir dil olduğundan yabancı dil olarak Korece öğrenen öğrencilerin dil öğrenme süreçlerine olumlu katkılarının olduğu kabul edilebilir. Fakat Korece’nin sözcük çeşitliliğinin fazla olması öğrencilerin Korece öğrenme sürecinde karşılaştıkları en temel sorunlardan bir olarak kabul edilebilir. Çalışmanın bu bölümünde, yabancı dil olarak Korece öğrenen Türk öğrencilerin sözcük öğrenme sürecinde zorlandıkları noktalar belirlenmeye çalışılacaktır. Bu amaç doğrultusunda, Yang (2012) tarafından yapılmış olan hata analizi verilerine³ yer verilecektir. Yapılan değerlendirmeler sonrasında etkili ve kalıcı bir sözcük öğretiminin nasıl gerçekleştirilebileceği konusunda öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Yang’ın (2012) yabancı dil olarak Korece öğrenen öğrenciler üzerinde yapmış olduğu hata çözümlemesine göre; öğrencilerin dilbilgisi eklerinden

---

³ Çalışmada yer alan veriler Yang (2012)’nin çalışmasındaki veriler ve örnekler kullanılmıştır. Tez çalışmasının evrenini oluşturan Ankara Üniversitesi, İstanbul Sejong Enstitüsü ve Türk Kore Kültür Derneği’nde Korece öğrenen 96 öğrencinin Nisan 2012 ve Eylül 2012 tarihleri arasında yazmış oldukları toplan 247 kompozisyonlardan elde edilen verilerden sözcük kullanımı ile ilgili olan bölümü bu çalışmada kullanılmıştır.

sonra en çok sözcük kullanımında hata yaptıkları gözlemlenmiştir.⁴ Yang (2012) sözcük kullanımındaki hataların sebeplerini dil içi etkileşimler, diller arası etkileşimler ve bilgi eksikliği olarak belirlemiştir. Dil içi etkileşimlerden kaynaklı öğrenme zorluklarının Korece sözcüklerin anlamsal ilişkileri ile yakından ilgili olduğu söylenebilir. Korecede eş anlamlı sözcüklerin fazla olması uygun olan sözcüğün seçilmesinde zorluklara yol açabilmektedir. Örneğin Korecede aynı anlamı taşıyan birden fazla sözcük bulunmaktadır. Bu sözcüklerin her biri öz Korece sözcükler olabilirken, hem öz Korece hem hanca kökenli ya da hem öz Korece, Çince ve İngilizce sözcükler olabilmektedir.

Yang'ın (2012) çalışmasından derlenen öğrencilerin kullanımda zorlandığı ve hata yaptığı hanca kökenli ve öz Korece sözcüklerden bazı örnekler aşağıda belirtilmiştir.

Korece Sözcük	Türkçe Anlamı
고치다/수선하다	Onarmak, tamir etmek
방/실	Oda
끝내다/완료하다	Bitirmek
삶/인생	Yaşam
듣다/경청하다	Dinlemek
쓰다/작성하다	Yazmak
있다/존재하다	Var, olmak
달/월	Ay
무섭다/겁이 난다	Korkmak
세계/세상	Dünya
기간/시간	Zaman
바라다/원하다	İstemek, dilemek
상태/상황	Durum

⁴ Analiz yapılan kompozisyonlardan elde edilen verilerdeki toplam hata sayısı 5,679'dur. Bu hatalar içinde sözcük hatalarının sayısı 1247 ile ikinci sırada yer almaktadır. Sözcük hatalarının dağılımı ise sırasıyla; 1. Saygınlık (238) 2. Bilgi eksikliği (237) 3. Eş anlamlı sözcükler(191) 4. Çok karşılıklı sözcükler(115) 5. Türkçe mantıklı ifadeler (112) 6. Bağlaçlar (93) 7. Eş dizimli sözcükler (91) 8.Yapısal benzerlik (84) 9.Çince kökenli sözcükler (32), Sayılar (32) 10. Diğer sebepler (22) olarak belirlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere aynı anlama gelen birden fazla sözcüğün bulunması durumu (Öz Korece ve Öz Korece, Öz Korece ve Çince, Çince ve Çince) öğrencilerin bu sözcükleri doğru olarak kullanmada zorluk yaşamalarına neden olabilmektedir.

Korecede çok anlamlı sözcüklerin fazla olması öğrenme sürecini etkileyen etkenlerden bir diğeridir. Türközü (2014: 71) çok anlamlılığı, *Köken olarak bir anlam taşıyan sözcüğün anlamını genişleterek birbirinden farklı olsa da arasında bir bağ olan birden çok farklı anlam taşıma durumudur. Bir sözcüğün ilk anlamı dışında, sözcüğe zamanla yüklenen yeni anlamlar en az ilk anlamı kadar bilinir ve kullanılır olunca çok anlamlılık ortaya çıkmıştır. Çok anlamlı sözcükler bağımsız anlamları karşılamalıdır* şeklinde ifade etmiştir. Korecede tek bir fiilin birden fazla anlam taşıması ya da Türkçede bir sözcükle ifade edilebilen bir sözcüğün Korecede birden fazla sözcükle ifade edilmesi gibi durumlar mevcuttur. Bu durum Korece öğrenme sürecinde öğrencilerin doğru sözcükleri seçme ve kullanmalarını zorlaştırmaktadır. Diller arası etkileşimlerden ortaya çıkan hataların en önemli sebebi ise hedef dili öğrenme sürecinde ana dil etkisi olarak açıklanabilmektedir. Korece öğrenme sürecinde Türk öğrencilerin Türkçe mantıkla düşüncelerini ifade etme eğilimleri gözlemlenmektedir. Bu eğilimin bir sonucu olarak da Korece yanlış ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

Yang'ın (2012) çalışmasından derlenen Türkçe mantıklı ifadeler ile ilgili hatalara örnekler aşağıda belirtilmiştir.

İfade	Korece doğru kullanımı	Yanlış kullanım
Bu ay	이번 달	이 달
Bu akşam	오늘 저녁	이 저녁
---ile buluşmak/görüşmek	-을/를 만나다	-하고 보다
Çok	많다	너무 있다
Boyu uzun	키가 크다	키가 길다
Geçen yıl	작년	지난 년
İş çıkışından sonra	퇴근 후에	일 후에
Her akşam	매일 아침	모든 아침
Türkçe konuşmak	터키말을 하다	터키말을 말하다
Şaka yapmak	농담(을)하다	농담을 만들다

Hedef dil ile ana dil arasındaki benzerlikler öğrenme sürecinde olumlu katkılar sağlarken; iki dil arasındaki farklılıklar öğrenme güçlüklerine ve motivasyon eksikliğine neden olabilmektedir.

5. Yabancı Dil Olarak Korece Öğrenen Öğrencilerin Sözcük Kullanım Hataları

Çalışmanın bu bölümünde, yabancı dil olarak Korece öğrenen Türk öğrencilerin yapmış oldukları sözcük hatalarından örnekler verilerek etkili ve kalıcı bir sözcük öğretiminin gerçekleştirilebilmesi için öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Yukarıdaki bölümde de ayrıntılı olarak belirtildiği üzere öğrencilerin en çok hata yaptıkları sözcükler başında saygınlıştırma, saygı dili sözcükleri gelmektedir. Korece'yi yeni öğrenmekte olan öğrenciler Türkçeden farklı ve daha karmaşık olan saygı dilini kullanmakta zorlanmaktadırlar. Bu çalışmada kullanılan verilerin ışığında, saygınlıştırmada yapılan hatalar kişi zamiri kullanımı ve eş anlamlı sözcüklerin kullanımı olarak iki sınıfa ayrılmaktadır. Aşağıda öğrencilerin yapmış oldukları kullanım hatalarından örnekler belirtilmektedir.

나는* 지금 일합니다. Ben şu an çalışıyorum.

저는 지금 일합니다.

Kişi zamiri kullanımlarında en çok hatanın yapıldığı kişi zamirleri birinci tekil şahıs zamiridir. Korecede birinci tekil şahıs zamirleri “나”ve “저” ‘dır. “저” zamiri daha çok saygılı dilde ve resmi formda kullanılırken “나” samimi konuşma biçiminde kullanılmaktadır. Genellikle karşımızdaki kişinin konuşucudan yaşça büyük olması ya da daha yüksek mevkide olması durumunda “저” zamirinin kullanılması gerekmektedir. “나” zamiri daha çok samimi olunması durumunda, arkadaşlar arasında kullanılır.

Yukarıda 1 numaralı cümlede “나” zamirinin yerine “저” kişi zamirinin kullanılması gerekmektedir. Korecede ikinci şahıs zamirinin kullanımında da hataların yapıldığı gözlemlenmiştir. Korecede ikinci tekil şahıs zamiri olan “당신”in kullanımı Türkçedeki ikini tekil şahıs zamiri olan “sen”

kullanımından farklıdır. Korecede ikinci şahıs olarak kullanılan “당신”, genellikle edebi metinlerde ve eşler arasında, karşıdaki kişiyi yüceltme durumunda ya da kavga esnasında kullanılmaktadır. Resmi ya da samimi formlarda kullanılmayan bu sözcük yerine karşıdakinin ismi ya da unvanı eklenerek kullanılabilir.

당신은* 오늘 몇 시에 올 거예요? Sen bugün saat kaçta geleceksin?

오늘 몇 시에 올 거예요?

2 numaralı cümlede “sen” anlamını ifade eden “당신” sözcüğünün kullanılması yanlıştır.

Saygı dili kullanımında yapılan hatalardan bir diğeri de eş anlamlı sözcüklerin kullanımudur. Çalışmanın daha önceki bölümlerinde de belirtildiği üzere Korecede bazı sözcüklerin hem saygı içeren biçimleri hem de normal biçimleri bulunmaktadır. Öğrenciler, bu sözcükler arasından duruma uygun olan sözcüğü seçmede ve kullanmada hata yapmaktadır.

3. 선생님은 지금 교실에 **있어***. Öğretmen şimdi sınıfta.

선생님은 지금 교실에 계세요.

3.1. 사장님께 보고서를 **줬습니다***. Patrona rapor sundum.

사장님께 보고서를 드렸습니다.

3.2. 선생님 **집이*** 어디인지 아세요? Hocanın evi nerede olduğunu biliyor musunuz?

선생님 댁이 어디인지 아세요?

3 numaralı örnekte, öğrenci öğretmeninden bahsederken “var, olmak” fiilinin saygılısı formunu kullanmalıdır. Dolayısıyla bu tümcede **있다** fiilinin yerine bu fiilin saygılı formu olan **계시다** fiili kullanılmalıdır.

3.1 numaralı örnekte aynı şekilde kendinden mevki olarak üst konumda bulunan patronuna “rapor vermek” ifadesindeki “vermek” fiilinin saygılı

formu kullanılmalıdır. Yine aynı şekilde, 3.2 numaralı örnekte saygınlştırma diğer iki tümceden farklı olarak fiil yerine isimde yapılmaktadır. “Öğretmenin evi” ifadesi için “ev” sözcüğünün saygılı formunun kullanılması gerekmektedir.

Örneklerden de anlaşılacağı üzere; Korecedeki ifade dereceleri ve hitap biçimlerinin Türkçeye göre daha karmaşık olması, aynı zamanda bazı sözcüklerin hem saygı içeren biçimleri hem de normal biçimleri bulunması, öğrencilerin bağlama ve karşıdaki kişinin konumuna göre uygun olan sözcüğü seçerek kullanmalarını zorlaştırmakta ve hata yapmalarına neden olmaktadır.

Korecede eş anlamlı sözcüklerin çok olması, Korece öğrenme sürecindeki zorlukların sebeplerinden diğeridir. Eş anlamlı sözcüklerin her biri öz Korece sözcükler olabilirken, hem öz Korece hem hanca kökenli ya da hem öz Korece, Çince ve İngilizce sözcükler olabilmektedir.

4. 틀린 문장을 수선해* 주시겠어요? Yanlış cümleyi düzeltir misiniz?

틀린 문장을 고쳐 주시겠어요?

4 numaralı örnekte öğrenci “düzeltmek, onarmak” fiilini kullanmak istemiş; Korece “düzeltmek, onarmak” anlamına gelen 수선하다 fiilini kullanmıştır. Bu tümcede kullanılan 수선하다 fiilinin anlamı “elle onarmak, tamir etmek” anlamındaki sözcüktür. Bu tümcede kullanılması gereken “düzeltmek, onarmak” anlamına gelen 고치다 sözcüğüdür. 수선하다 Çince kökenli bir sözcük, 고치다 ise Öz Korece bir sözcüktür.

5. 여행을 8날* 동안 갈 거예요. Sekiz gün boyunca gezi yapacağım.

여행을 8 일 동안 갈 거예요.

5 numaralı örnekte “날”ve “일” sözcüklerinin her ikisi de gün belirtmede kullanılan sözcüklerdir. “일” sözcüğü Çince kökenli bir sözcük olup, tarihleri belirtirken ve aynı zamanda günün süresini belirten bir sözcüktür ve kesinlikle tek başına kullanıldığında “gün” anlamını vermez. “날” sözcüğü ise Öz

Korece bir sözcüktür ve “gün” anlamına gelir. Önüne gelen özel tarihi ya da belirli bir günü belirtme işlevi vardır. 어린이 날 (Dünya çocuklar günü) gibi.

5 numaralı örnekte gezinin süresi ifade edilmek istendiğinden “날” sözcüğü yerine “일” sözcüğü kullanılmalıdır. Öğrencilerin yaptıkları hatalardan bir diğeri de çok anlamlı sözcüklerin kullanımındadır.

6. 더우면 창문을 **켜요***. Sıcak olduysa pencereyi aç.

더우면 창문을 **열어요**.

6 numaralı örnekte “açmak” fiilinin kullanılmasının amaçlandığı gözlemlenmektedir. Korecede açmak eylemi “열다”, “켜다”, “펼치다” gibi farklı sözcüklerle ifade edilmektedir. Bu örnekte kullanılan “켜다” fiili herhangi bir düğmeyi ya da aleti açmak anlamında kullanılmaktadır. “Pencereyi açmak” eylemi “열다” fiili kullanılarak ifade edilmelidir.

7. 커피가 **추우면*** 다시 데워드릴게요. Kahve soğuk olduysa tekrar ısıtayım.

커피가 차가우면 다시 데워드릴게요.

7 numaralı örnekte de “soğuk” sözcüğü Korecede “춥다” “차갑다” sözcükleriyle ifade edilmektedir. “춥다” sözcüğü havanın soğuk olmasını ifade ederken kullanılırken 차갑다 sözcüğü herhangi bir nesnenin ya da yiyeceğin soğuk olduğunu ifade ederken ya da davranış hakkında konuşurken kullanılan soğuk sözcüğüdür. Bu örnekte öğrencinin kullandığı “춥다” sözcüğü yerine “차갑다” sözcüğünün kullanılması gerekmektedir.

Korece öğrencilerin en sık yaptıkları hataların başında Türkçe mantıklı ifadeler gelmektedir. Ana dil olan Türkçe’nin etkisi ile Türkçe mantıklı ifadelerin sıkça kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu türdeki hataların temel nedenlerinden birisi de eş dizimli sözcüklerin doğru olarak öğrenilememiş olmasıdır.

8. 저는 터키 말을 **말할 수 있어요***. Ben Türkçe konuşabilirim.

저는 터키 말을 할 수 있어요.

8 numaralı örnekte öğrenci yazmak istediği cümleyi Türkçe düşündüğü gibi yazmıştır. Öğrenci Korece anlamı “konuşmak” fiili bir dili konuşmak anlamında kullanmıştır. Türkçede herhangi bir dili konuşmak eylemi ile birisi ya da bir şey hakkında konuşmak eylemlerinin ikisi de “konuşmak” fiili ile ifade edildiğinden öğrenci Korece “말하다” fiilini kullanmıştır.

9. 출근하다가 부주의로 교통 **사고를 했어***. İşe giderken dikkatsizlikten trafik kazasını yaptım.

출근하다가 부주의로 교통 사고를 냈어요.

9 numaralı örnekte öğrenci Korece kaza yapmak fiili olan “사고를 내다” yerine yine Korecede “yapmak” anlamına gelen “하다” fiilini kullanarak cümle yapmıştır.

10. 아들은 키가 **길어요***. Oğlumun boyu uzun.

아들은 키가 커요.

Korecede “boyu uzun” ifadesi Türkçeye çevrildiğinde “boyu büyük” olarak tercüme edilmektedir. Öğrenci, boyu uzun ifadesini “büyük” sıfatını kullanarak yapmak yerine Türkçe “uzun” sıfatını kullanmıştır.

Yang’ın (2012)⁵ çalışmasında Türkçe mantıklı ifadeler ile ilgili bir tablo düzenlemiş, düzenlemiş olduğu bu tabloda sözcük kullanımında yapılan hatalar belirtilmiştir. Yang (2012)’nin düzenlediği tablodan bazı örnekler aşağıda belirtilmiştir.

---

⁵ Yang (2012) çalışmasında sözcük kullanımı ile ilgili olan eş dizimsel sözcük hataları dört farklı sınıflama ile düzenlemiştir. Bu sınıflama; ilk sözcük ve sonraki sözcük her ikisi de doğru kullanım, ilk sözcük doğru sonraki sözcük yanlış kullanım, ilk sözcük yanlış sonraki sözcük doğru kullanım ve ilk sözcük ve sonraki sözcük her ikisi de yanlış kullanım olarak belirlenmiştir. Yukarıdaki tabloda her bir sınıflamadan örnekler bulunmaktadır.

İfade	Korece doğru kullanımı	Yanlış kullanım
Bu ay	이번 달	이 달
Bu akşam	오늘 저녁	이 저녁
---ile buluşmak/görüşmek	-을/를 만나다	-하고 보다
Çok	많다	너무 있다
Boyu uzun	키가 크다	키가 길다
Geçen yıl	작년	지난 년
İş çıkışından sonra	퇴근 후에	일 후에
Her akşam	매일 아침	모든 아침
Türkçe konuşmak	터키말을 하다	터키말을 말하다
Şaka yapmak	농담(을)하다	농담을 만들다
Etkileyici bulmak	감동을 받다	감동시키게 찾다
Üniversitede okumak	대학에을 다니다	대학에서 읽다
İşten ayrılmak	직장을 그만두다	일에서 헤어지다

Son olarak yapısal benzerlikten kaynaklanan hatalar özellikle yazmada çok sık karşılaşılan hata türlerinden biridir. Öğrenciler, yazılışı ya da telaffuzu birbirine çok benzeyen sözcüklerin yazımında ve kullanımında sıklıkla hata yapmaktadır. Öğrencilerin yapısal benzerlikten kaynaklı yapmış olduğu hatalar ile ilgili örnekler aşağıda belirtilmiştir.

저는 사과를 좋아요*. Ben elmayı severim.

(좋다: iyi, güzel / 좋아하다: hoşlanmak, sevmek)

저는 사과를 좋아해요

한 시에 그것에서* 만나요. Saat 1de orada görüşelim.

(그것: o şey 그곳: o yer)

한 시에 그곳에서 만나요

저는 서울에서 사요*. Ben Seul'de yaşıyorum.

(사다: satın almak / 살다: yaşamak)

저는 서울에서 살아요.

Farklı bir yazı sistemini öğrenen öğrencilerin yapısal benzerlikler nedeniyle öğrenciler özellikle yazma aşamasında sıklıkla hata yapabilmektedir. Bu hatalar, doğru yazmaya yönelik çeşitli yazma aktiviteleri aracılığı ile aza indirilebilir.

6. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgular ışığında yabancı dil olarak Korece öğretim sürecinde sözcük öğretimi gerçekleştirilirken göz önünde bulundurulması gereken hususlar aşağıda belirtilmektedir. Korecede çok anlamlı sözcüklerin fazla olması sebebi ile bu sözcüklerin her birinin doğru kullanımlarının öğretilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sözcüklerin uygun bağlam/duruma göre kullanılması için sözcüğün anlamının doğru örneklerle anlatılması gerekmektedir.

Korecede hanca kökenli sözcüklerin fazla olması sebebiyle, sözcük dağarcığını geliştirme amaçlı hanca öğretiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Seviye ilerledikçe sözcük dağarcığının genişlemesi, buna bağlı olarak da Korece yetkinliğinin geliştirilmesi için doğru planlanmış bir hanca öğretiminin gerçekleştirilmesi önemlidir.

Korece öğrenme sürecinde yapısal benzerlikler sebebiyle yapılan hataların en aza indirilebilmesi için, öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik uygulamaların yapılması gerekmektedir. Öğrenciler, yazılışı ya da telaffuzu birbirine çok benzeyen sözcüklerin yazımında ve kullanımında sıklıkla hata yapmaktadır. Bu yanlışların engellenebilmesi için uygulanacak olan yazma alıştırmaları aracılığı ile öğrencilerin bir yandan yazma becerileri gelişirken öte yandan ilgili sözcüğün doğru yazılması ve kullanılması sağlanacaktır.

Türkçe mantıklı ifadelerden kaynaklı hataları engellemek için, özellikle Korecedeki eşdizimli sözcüklerin iyi öğretilmesi gerekmektedir. Korece ifadelerin doğru öğretilmesi ile birlikte olası hatalarında en aza indirebileceği öngörülmektedir.

Korece sözcük öğretiminde göz ardı edilmemesi gereken hususlardan biri de saygı dili kullanımınıdır. Korece saygı dili sisteminin tam olarak kavranması ve uygulamaya geçirilebilmesi için saygı dilinin doğru bir biçimde öğretilmesi gerekmektedir. Birçok farklı değişkene bağlı olarak şekillenen saygı dilinin anlaşılabilirliği ve doğru kullanılması için kültürel unsurların anlatılması gerekmektedir. Bu bağlamda saygı dilinin doğru kullanımını sözcük kullanımını da olumlu yönde etkileyecektir.

Etkili ve kalıcı bir sözcük öğretiminin gerçekleştirilmesi için öğrencilerin seviyelerine uygun içeriklerin hazırlanması gerekmektedir. Öğrencilerin sözcük öğrenme süreçleri çeşitli etkinliklerle eğlenceli hale getirilmelidir. Burada öğretmenin rolü çok önemlidir. Öğretme sürecinde, öğrenmeyi kolaylaştıracak ve eğlenceli hale getirecek farklı aktivitelerin gerçekleştirilmesi; görsel/işitsel materyallerin doğru kullanımı ve öğrencilere geri bildirim sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda sözcük öğretiminin temel dil becerileri ile ilişkilendirilerek yapılmasının daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Son olarak, yabancı dil olarak Korece öğretiminin daha sistematik ve daha etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için alanda daha fazla çalışma yapılmasına, ihtiyaçları karşılayabilecek nitelikte öğretim içeriklerinin ve modellerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, Gökmen (2018)'in çalışmasında önerilen “Avrupa Ortak Başvuru Metni” ve Kore eğitim sistemi göz önünde bulundurularak geliştirilmesi önerilen “K-education” kavramının benimsenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altundağ, Pınar, “*Yabancı Dil Olarak Korece Öğretiminde Hanca Öğretimi-Türk Öğrenciler için Öneriler*” Türkiye’de Kore Çalışmaları 1 , Ed. Gökmen, M. E., Altundağ P.,Ankara Üniversitesi Basımevi, 2017.
- Demirel, M., V., (2013), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlere Kelime Öğretiminde Farklı Kelime Gruplarının Kullanımının Etkisi *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 2/4 2013*.
- Gökçe, Ö. (2017), Kore Kolektivizminin Tarihsel ve Düşünsel Kökenleri Üzerine, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 6 (2) , 177-200.
- Gökmen, M. E., (2018), A New Parameter on K-Education, *International Journal of Korean Language Education Vol.4 No.2*.
- Han Jae-yeong, vd., (2010) *한국어 어휘 교육 (Teaching Korean Vocabulary)*, Thaksa Publishing.
- Karatay, H., (2007), Kelime Öğretimi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 27, Sayı 1, (141-153).
- Koo, Bon-kwan 구분관 (2017), “한국어 어휘 교육론`, 한국어 교육의 이론과 실제 2, 서울 대학교 한국어문학연구소-국어교육연구소, 언어교육원 공편, 아카넷.
- Lee, Y. K., (2012) 외국인 학습자의 한국어 어휘 지식 평가를 통한 어휘 교육 방안 연구*-질적 지식의 평가를 중심으로-Vocabulary Education Plan Research through Foreign Learners' Korean Vocabulary Knowledge Assessment;Focusing on Assessment of Qualitative Knowledge. *Journal of Korean Language Education* 23-1: 161-182.
- Nation I.S.P and Webb,S., (2011), *Researching and Analyzing Vocabulary*, Heinle Cengage Learning Publishing.
- Sarıgül, E. (2017), Yabancı Dil Öğretiminde Sözcük Öğrenimi Ve Öğretimi Sürecine Genel Bir Bakış, *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, Number: 54, p. 91-104.
- Türközü, G., (2009), *Korece ve Türkçe Arasındaki Benzerlikler*, Dil-Kültür Bağlantısında Korece ve Türkçe, Likya Kitap, Ankara.
- Türközü, G., (2014), *Korece Sözcüklerin Anlam İlişkileri Yönünden Türkçe Sözcüklerle Karşılaştırmalı Analizi* Erciyes Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı:36*.
- Yang, S., Y., (2012), 터키인 학습자의 작문 오류 분석-한·터키어 대조 분석을 통하여 (The Analysis of the Turkish Learner`s Errors in Korean Writing-hrough the Contrastive Analysis of Korean and Turkish), Chungbuk Üniveritesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Woo H. S., & Bai, D.Y., (2010), *한국어 교육을 위한 한국어 어휘의 이해*, Pusan University of Foreign Languages Press.

KORECEYİ YABANCI DİL OLARAK ÖĞRENEN TÜRK ÖĞRENCİLERİN İHTİYAÇ ANALİZİ: KORE DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRENCİLERİ VE GENEL AMAÇLI ÖĞRENCİLERİN KARŞILAŞTIRMASI

Muhammet Emre KORKMAZ*

1. GİRİŞ

Bu çalışmada yabancı dil olarak Korece öğrenmekte olan Türk öğrencilere dair gerçekleştirilmiş olan ihtiyaç analizi çalışmalarının karşılaştırılması amaçlanmaktadır.

Türkiye ve Kore arasındaki ilişkilerin gelişmesi özellikle ekonomik ve kültürel bağlamda Koreceye olan mevcut ilginin daha da artmasında etkili olmuştur. İkili ilişkilerin gelişmesi, tüm dünyada popüler olan Hallyu'nun (Kore Akımı) etkisi ile Korece öğrenimine olan talebe dair gözle görülür bir artış gerçekleşmiştir. Geçtiğimiz son beş yılda bile gerçekleşen bu etkiyi somut olarak görmek mümkün olmakla birlikte, bu talebin karşılanmasına dair gelişmeleri de görmek mümkündür. Bu gelişmelerden en fazla göze çarpan etki, 2017 yılında Korecenin liseler için ikinci yabancı dil olarak müfredatta yerini alması olmuştur.

Türkiye'de Korece öğrenmekte olan öğrencileri üç gruba ayırabiliriz. Bu gruplardan Korece eğitiminin köklerinin dayandığı ilk grup olan Kore Dili ve Edebiyatı programı yer almaktadır. Kore Dili ve Edebiyatı programının tarihi 1989 yılında Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nın faaliyete geçmesine dayanır. Kore Dili ve Edebiyatı programı öğrencileri dışında yer alan bir diğer grup ise genel amaçlı Korece öğrencileri olarak adlandırılan gruptur. Bu grup günümüzde Ankara Üniversitesi TÖMER bünyesinde faaliyetlerini yürütmekte olan Kral Sejong Enstitüsü bünyesinde eğitimlerini sürdürmektedir.

---

* Araş. Gör. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, ORCID 0000-0003-2857-4367

Bu çalışma Korkmaz (2017) ve Korkmaz (2019) tarafından gerçekleştirilen, Türkiye’de Koreceyi yabancı dil olarak öğrenmekte olan öğrencilerin ihtiyaç analizleri materyal geliştirme çalışması kapsamında ele alınmıştır. Bu çalışmada mevcut gerçekleştirilmiş iki çalışmada yer alan verilerin karşılaştırılması ile Türk öğrenci gruplarının ortak ve farklı yanlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede Türk öğrencilerin Korece öğrenim sürecine dair temel parametreler üzerinden genel profilinin çıkarılması beklenmektedir.

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2017 yılında kabul edilen “Ortaöğretim Kurumları için Korece Dersi Öğretim Programı”na uygun olarak geliştirilmesi planlanan ve mevcut proje¹ ile çalışmaları sürdürülmekte olan çalışmaya destek olmak adına da bu çalışma önem taşımaktadır. Lise düzeyinde Korece dersleri sadece pilot düzeyde gerçekleştirilmekte olduğundan lise öğrencilerine yönelik ihtiyaç analizi henüz gerçekleştirilmemiştir. Bu çalışma, lise öğrencilerinin ihtiyaçlarına dair öngörü sahibi olma hususunda da büyük rol oynayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın kapsamında mevcut eğitimlerini sürdürmekte olan iki majör grubun ihtiyaçlarının karşılaştırılmasının yanı sıra Koreceyi öğrenmekte olan öğrencilerin amaçlarını da karşılaştırmak ve yaşanan sorunları tespit ve mukayese etme hususunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Yabancı dil öğretiminde program geliştirme, materyal geliştirme ya da ders geliştirme sürecinde öğrenci, öğretici veya kurumların ihtiyaçlarının çözümlenmesi, gerçekleştirilecek çalışmanın çerçevesinin oluşturulmasında büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmada aşağıda yer alan soruların cevabı aranacaktır.

1. Korece öğrenci gruplarının öğrenme amaçlarında ortak bir yön var mıdır?
2. Korece öğreniminde, öğrenme amacı, beceri bazlı ihtiyaçlarda farklılık oluşturmakta mıdır?

---

¹ Kore Dil Kurumu tarafından desteklenen “Liseler için Korece Ders Kitabı Projesi”, Kore’de çeşitli üniversitelerde görev yapmakta olan Koreli akademisyenler ve Ankara Üniversitesi Kore Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda görev yapmakta olan akademisyenlerin ortak çalışması ile 2022 yılının sonunda tamamlanmak üzere yürütülmektedir.

3. Korece öğrenici gruplarının ihtiyaçlarının ortak noktaları nelerdir?
4. Korece öğrenici gruplarının ihtiyaçlarının farklılık gösteren noktaları nelerdir?

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada Türkiye’de Koreceyi yabancı dil olarak öğrenmekte olan öğrencilerin ihtiyaç analizinin karşılaştırılması gerçekleştirilecektir. Çalışmada yer alan veriler Korkmaz (2017) ve Korkmaz (2019)’dan alınmıştır. Her iki çalışmada da öncelikli olarak ihtiyaç analizi için yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşmelerin sonucunda pilot anketler hazırlanmış ve bunlar gönüllü katılımcıların ve uzmanların geri dönüşleri ile nihai haline getirilmiştir.

Bu çalışmaya Kore Dili ve Edebiyatı öğrencilerinden² altmış kişi katılmış olup genel amaçlı öğrencilerden³ seksen kişi katılım göstermiştir. Kore Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin katılım gösterdiği çalışma için 2017 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığının izni ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Genel amaçlı öğrencilerin çalışması için Kore Kültür Merkezi’nden 2019 yılında izin alınmış ve adı anılan çalışma Kral Sejong Enstitüsü’ne (Ankara, İstanbul Taksim, İstanbul Kadıköy, İzmir) kayıtlı kursiyerlere uygulanmıştır. Katılımcılara dair özet bilgi aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcı Bilgileri

Grup	Yıl	Katılımcı Sayısı	Kurum
Kore Dili ve Edebiyatı Öğrencileri	Kasım 2017	60 kişi	Ankara Üniversitesi
Genel Amaçlı Öğrenciler	Mayıs 2019	80 kişi	Kral Sejong Enstitüsü

Kore Dili ve Edebiyatı öğrencilerine uygulanan ihtiyaç analizi için çeşitli sınıflarda eğitimine devam eden Kore Dili ve Edebiyatı öğrencileri ile yüz

² Çalışmanın devamında KDEÖ olarak kısaltması kullanılacaktır.

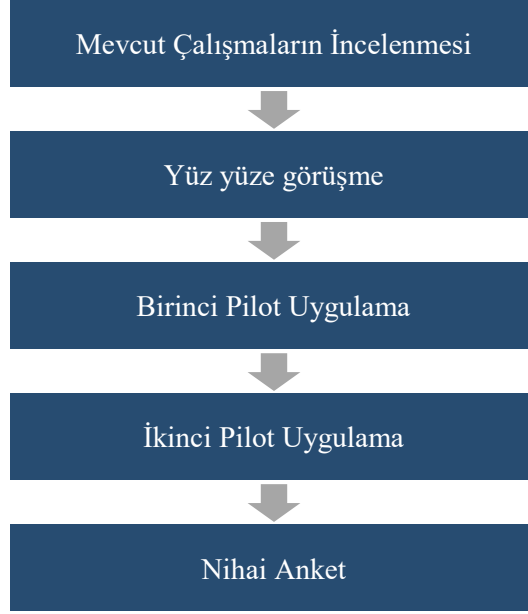
³ Çalışmanın devamında GAÖ olarak kısaltması kullanılacaktır.

yüze görüşmelerin sonucunda belirlenmiş olan anket soruları ile gerçekleştirilmiştir. Kore Dili ve Edebiyatı öğrencilerine yönelik gerçekleştirilmiş olan ihtiyaç analizinin hazırlık süreci Şekil 1’de verilmiştir.

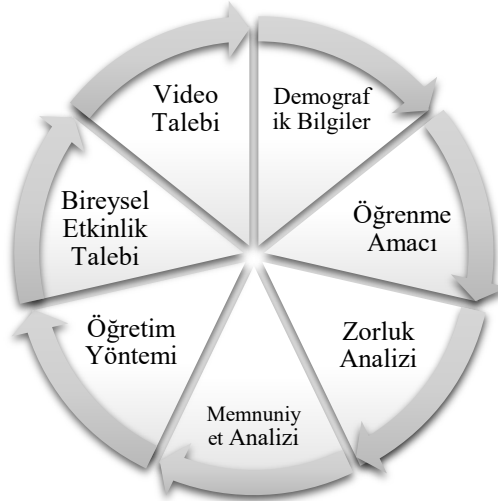
Şekil 1: Kore Dili ve Edebiyatı Öğrencilerine Yönelik Anketin Hazırlık Aşaması

Genel amaçlı öğrencilere yönelik hazırlanmış olan ihtiyaç analizine dair süreç de Kore Dili ve Edebiyatı öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen hazırlık aşaması ile büyük benzerlik göstermektedir. Genel amaçlı öğrencilere yönelik hazırlanmış olan ihtiyaç analizi öncelikli olarak mevcut çalışmanın incelenmesi, bu çalışmadaki anketin genel amaçlı öğrencilere göre uygunluğunu görmek üzere Sejong Enstitüsü’nde eğitimine devam eden öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda anket nihai formuna kavuşmuştur. Hazırlık sürecine dair sıralama Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2: Genel Amaçlı Öğrencilere Yönelik Anketin Hazırlık Aşaması

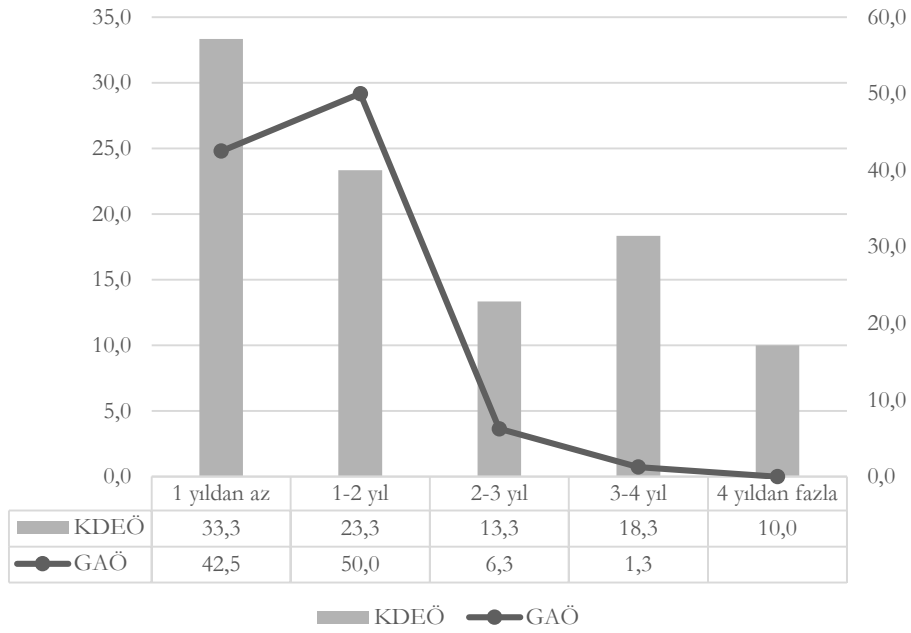
Çalışmadaki verilerin analizinde SPSS programının 23. sürümü kullanılmıştır. SPSS’te iki gruba ait verilerin frekans analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler Excel üzerinde birleştirilmiş ve grafik haline getirilmiştir. Çalışmada yer verilen ihtiyaç analizinin kapsamı Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3: İhtiyaç Analizinin Kapsamı

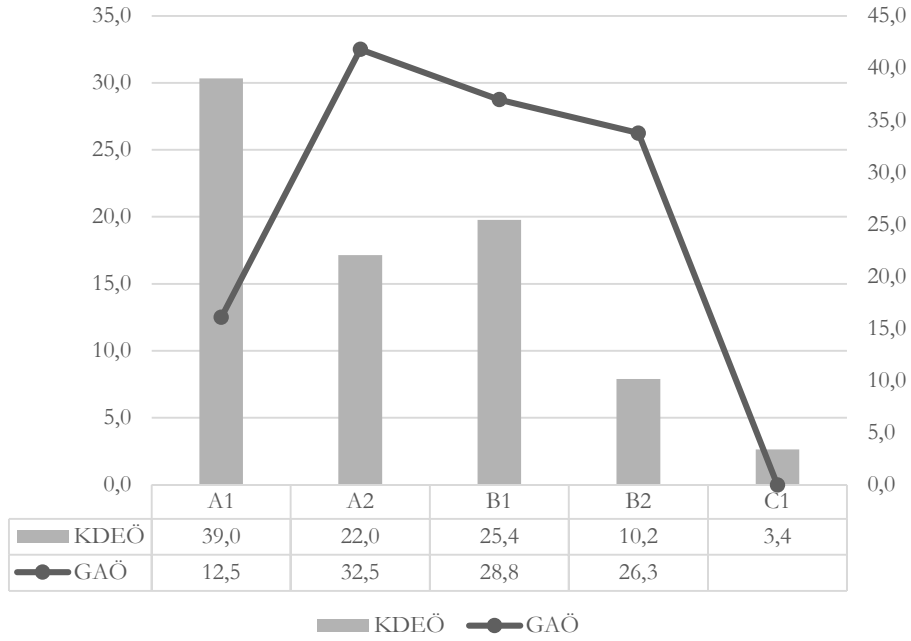
2.2. Verilerin Analizi

Kore Dili ve Edebiyatı öğrencileri ile genel amaçlı öğrencilerine yönelik gerçekleştirilmiş olan ihtiyaç analizine ait veriler karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Grafik 1: Korece öğrenme süresi

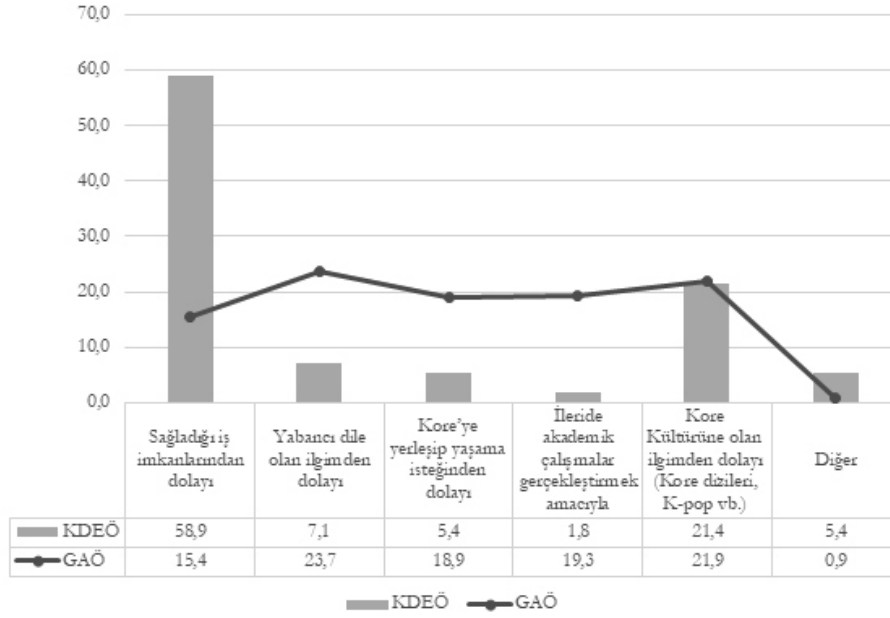
Katılımcıların Korece öğrenme süresine dair veriler Grafik 1'de yer almaktadır. Katılımcılardan bir yıldan daha az süre boyunca Korece öğrenmekte olan kişi KDEÖ için %33,3 ve GAÖ için %42,5 olarak tespit edilmiştir. Bir ve iki yıl arası Korece öğrenmekte olan katılımcılar ise KDEÖ'nün %23,3'ünü ve GAÖ'nün %50'sini oluşturmaktadır. İki ve üç yıl arası Korece öğrenmekte olan kesim ise KDEÖ için %13,3 ve GAÖ için %6,3'tür. Üç ve dört yıl arası Korece öğrenmekte olduğunu söyleyen kişilerin oranı ise KDEÖ için %18,3 ve GAÖ için %1,3'tür. 4 yıldan fazla Korece öğrenme geçmişine sahip kesim ise KDEÖ için %10 olarak tespit edilmiş olup GAÖ'de dört yıldan fazla Korece öğrenen kişi bulunmamaktadır.

Grafik 2: Korece seviye

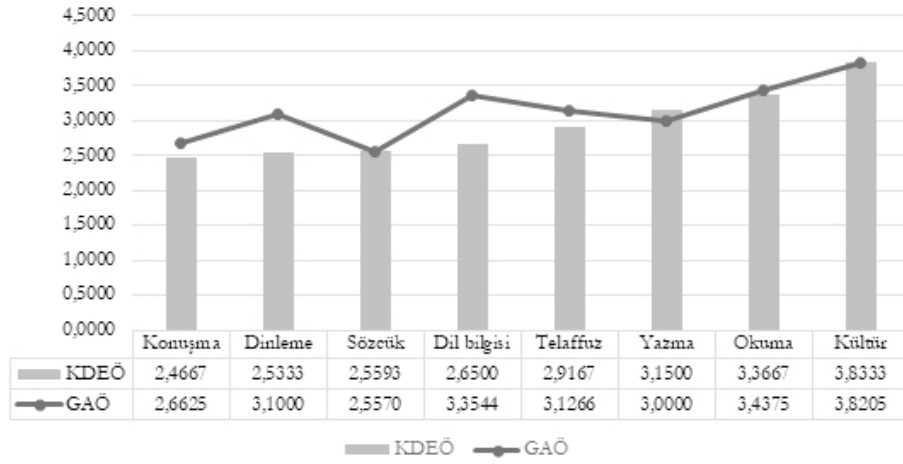
Katılımcıların Korece seviyesi⁴ incelendiğinde, A1 ve A2 seviyesi KDEÖ oranı %61 ve GAÖ oranı %45 olarak tespit edilmiştir. B1 ve B2 seviyelerinde ise KDEÖ'nün oranı %35,6 ve GAÖ'nün oranı %55,1'dir. C1 seviyesinde ise sadece KDEÖ'den katılımcı bulunmaktadır ve oranı %3,4 olarak gerçekleşmiştir.

⁴ Katılımcılardan KDEÖ grubu kendi seviyesini CEFR tarafından oluşturulmuş seviyelere göre tespit ederek yanıtlamıştır. GAÖ ise Sejong Enstitüsü'nde mevcut öğrenimine devam ettiği kur üzerinden seviyelerini yanıtlamışlardır. Kur seviyelerinden temel 1-A1, temel 2-A2, orta seviye 1-B1, orta seviye 2 ise B2 olarak alınmıştır.

Grafik 3: Koreceyi öğrenme amacı

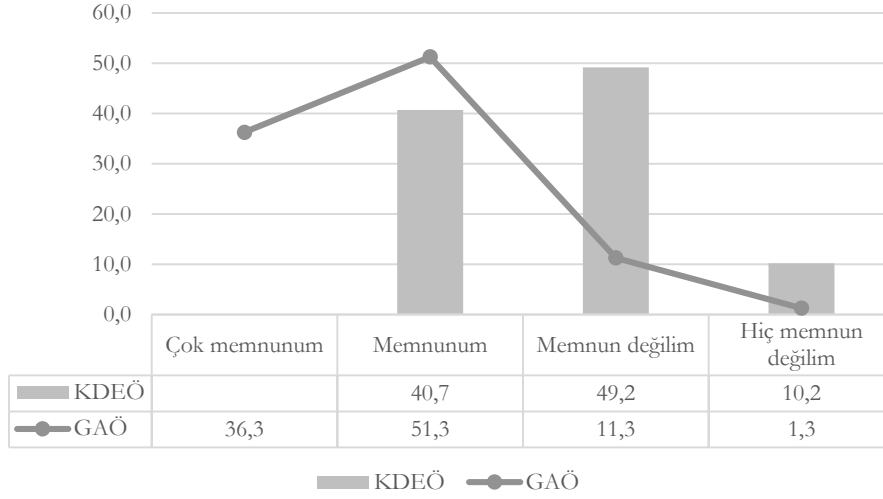
Koreceyi öğrenme amacına bakıldığında iki grup arasındaki fark açıkça ortaya çıkmaktadır. KDEÖ'nün verdiği yanıtlar incelendiğinde çoğunluk "sağladığı iş imkânlarından dolayı" olarak yanıt vermekte ve oranı %58,9'dür. Buna karşılık GAÖ'de ise en yüksek yanıt oranı "yabancı dile olan ilgimden dolayı" olarak %23,7 oranında gerçekleşmiştir. İkinci en yüksek oran ise her iki grupta da "Kore Kültürüne olan ilgimden dolayı" olarak gerçekleşmiştir. İki grubun da yanıt oranı birbirine çok yakındır. KDEÖ yanıt oranı %21,4 olarak gerçekleşmiş ve GAÖ'nün yanıtı %21,9 olarak gerçekleşmiştir. Genel olarak iki grubu karşılaştırdığımızda KDEÖ'nün amacının baskın şekilde mezuniyet sonrası iş imkânları olduğunu görebiliriz. GAÖ'nün yanıtlarının ise çeşitli oranlarda olduğu ve baskın bir amacın olmadığı görülmektedir. Bu da genel amaçlı öğrenci profiline uygunluk arz etmektedir.

Grafik 4: Alan bazlı yaşanan zorluk*

*1 = Çok Zor   2 = Zor   3 = Orta   4 = Kolay   5 = Çok Kolay

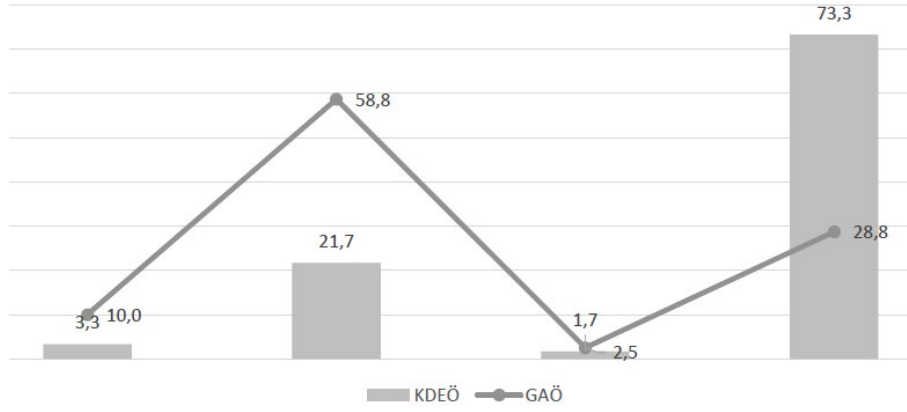
Katılımcıların zorlandıklarını ifade ettiği alanlara dair değerler Grafik 4’de sunulmuştur. Bu verilerden “konuşma” iki grubun da en çok zorlandığı beceri olduğu görülmektedir. Ardından “dinleme” ve “sözcük” alanları öğrencilerin zorluk yaşadığı kısımlar olarak öne çıkmaktadır. İki grup arasında en çok göze batan fark ise “yazma” ve “dil bilgisi” alanlarında gerçekleşmektedir. GAÖ’nün en çok zorlandığı üçüncü sıradaki alan “yazma” olarak çıkmıştır. Buna karşılık “yazma” becerisi KDEÖ için altıncı sırada yer almaktadır. “Dil bilgisi” ise KDEÖ için zorlukta dördüncü sırada yer bulurken GAÖ için altıncı sırada yer almaktadır. “Okuma” ve “kültür” ise her iki grup için de yedinci ve sekizinci sırada yer almaktadır.

Grafik 5: Mevcut öğrenme materyaline dair memnuniyet analizi

Mevcut kullanılmakta olan ders materyallerine dair memnuniyet analizi, iki grup arasındaki farklılıkların ortaya çıktığı bir noktada yer almaktadır. GAÖ için materyale dair memnuniyet oranı oldukça yüksek olmasına karşın KDEÖ için memnuniyetsizlik ağırlık kazanmaktadır. Bu hususu, Sejong Enstitüsü Vakfı ve Kore Dil Kurumu'nun materyal geliştirme sürecinde Kore dışında öğrenimlerini sürdürmek isteyen öğrencilerin ihtiyaçlarını iyi analiz etmesi ve buna istinaden dört temel beceriyi de kapsayan

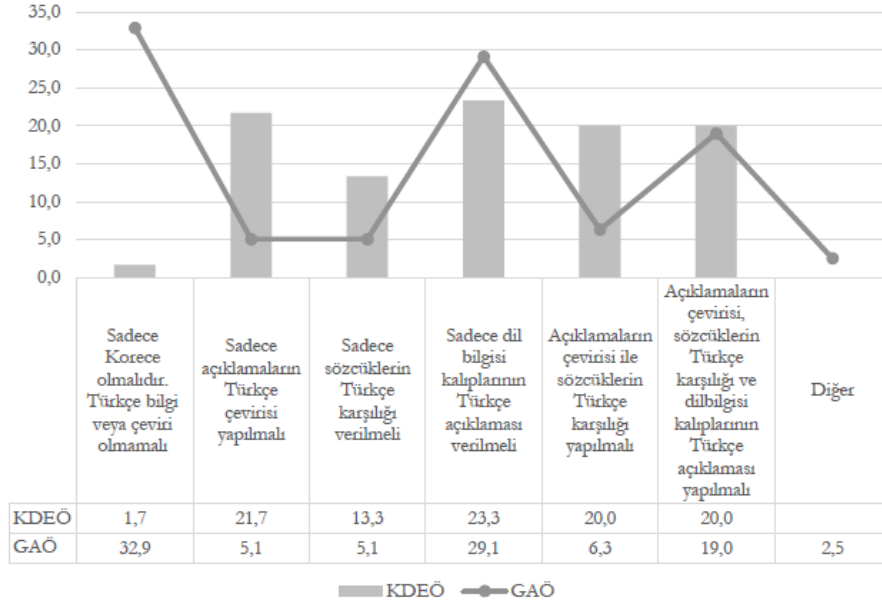
KDEÖ'nün ihtiyaçlarını giderebilecek özellikle Türk öğrenciler özelinde yazılmış ders materyalinin eksikliği burada memnuniyetsizlik oranını yükselttiği düşünülmektedir.

	Tek bir ünite okuma, yazma, dinleme ve konuşma bölümlerinin yer alacağı tür	Tek bir ünite okuma, yazma, dinleme ve konuşma bölümlerinin farklı bölümlerinin farklı kitap olarak yer alacağı tür	Okuma, yazma, dinleme ve konuşma bölümlerinin farklı kitap olarak yer alacağı tür	Okuma, yazma, dinleme ve konuşma bölümlerinin farklı kitap olarak yer alacağı tür + bu türe uygun her bir beceri için geliştirilmiş yardımcı kitap
GAÖ	10,0	58,8	2,5	28,8
KDEÖ	3,3	21,7	1,7	73,3

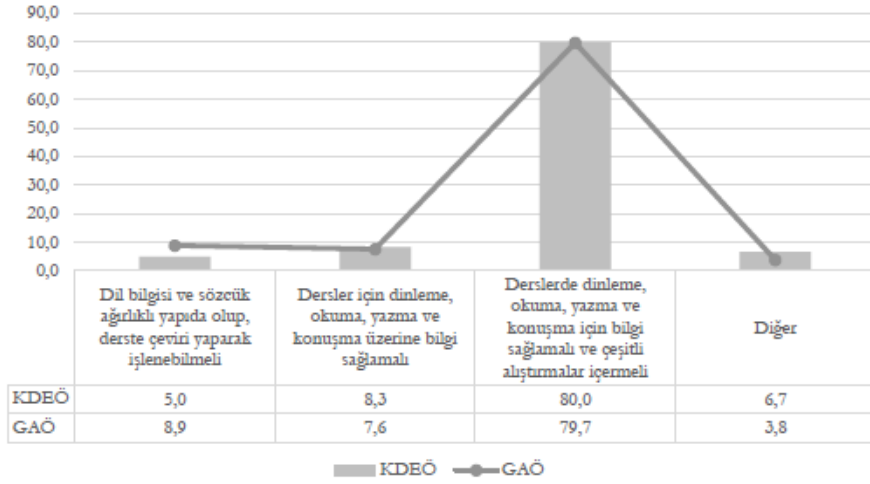
Grafik 6: Talep edilen materyal türü

Öğrenciler tarafından talep edilen materyal türü de iki grup arasındaki farkları göz önüne sermektedir. GAÖ ağırlıklı olarak “Tek bir ünite okuma, yazma, dinleme ve konuşma bölümlerinin yer alacağı tür + bu türe uygun yardımcı kitap” yanıtı %58,8 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. KDEÖ ise “Okuma, yazma, dinleme ve konuşma bölümlerinin farklı kitap olarak yer alacağı tür + bu türe uygun her bir beceri için geliştirilmiş yardımcı kitap” yanıtı %73,3 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu durumu analiz ettiğimizde GAÖ’nün ihtiyacı beceri bazlı ders materyali iken KDEÖ’nün beceri bazlı ders materyaline olan ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. İki grubun yanıtlarında ayrıca ders materyalinin yanı sıra yardımcı materyal talebi de dikkat çekmektedir. Bu yüzden Türk öğrenciler özelinde gerçekleştirilecek materyal geliştirme çalışmalarında yardımcı ders materyalinin geliştirilmesi de talep edilmekte olduğu görülmektedir.

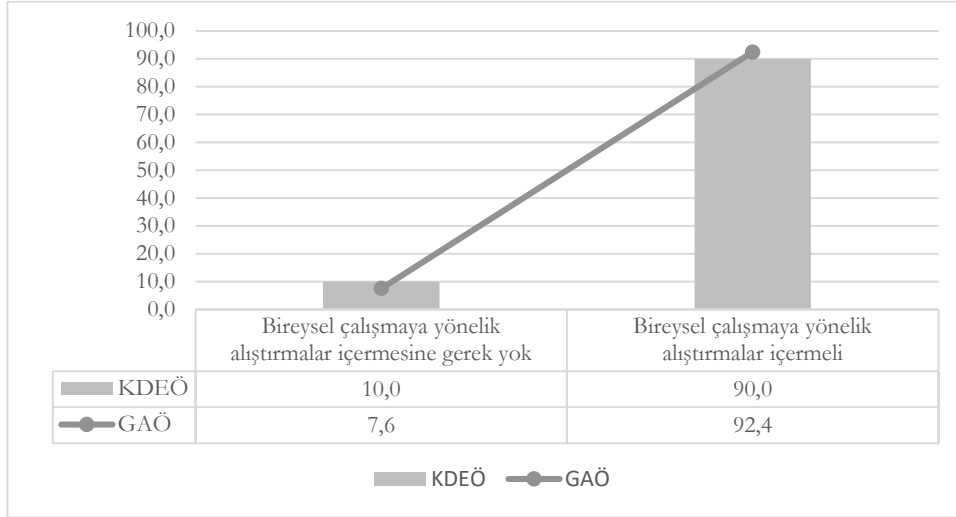
Grafik 7: Türkçe çeviri oranı

Materyalde kullanılacak Türkçe çeviri (ya da açıklama) hususunda GAÖ'nün çeviriye dair talebi olmayanların oranı %32,9 olarak çıkmaktadır. Bununla birlikte “sadece dil bilgisi kalıplarının Türkçe açıklaması verilmeli” yanıtı %29,1 olarak çıkmıştır. Ayrıca “açıklamaların çevirisi, sözcüklerin Türkçe karşılığı ve dil bilgisi kalıplarının Türkçe açıklaması yapılmalı” yanıtı ise %19 olarak çıkmıştır. Buna karşılık KDEÖ'nün ise çeviriye olan talebi ise çok yüksek olup bu oran %98,3 olarak gerçekleşmiştir. Burada çeviri veya açıklama hususunda KDEÖ'nün alanında uzmanlaşma ve Türkçe-Korece terimlere hâkimiyet kurma isteğini görmekteyiz.

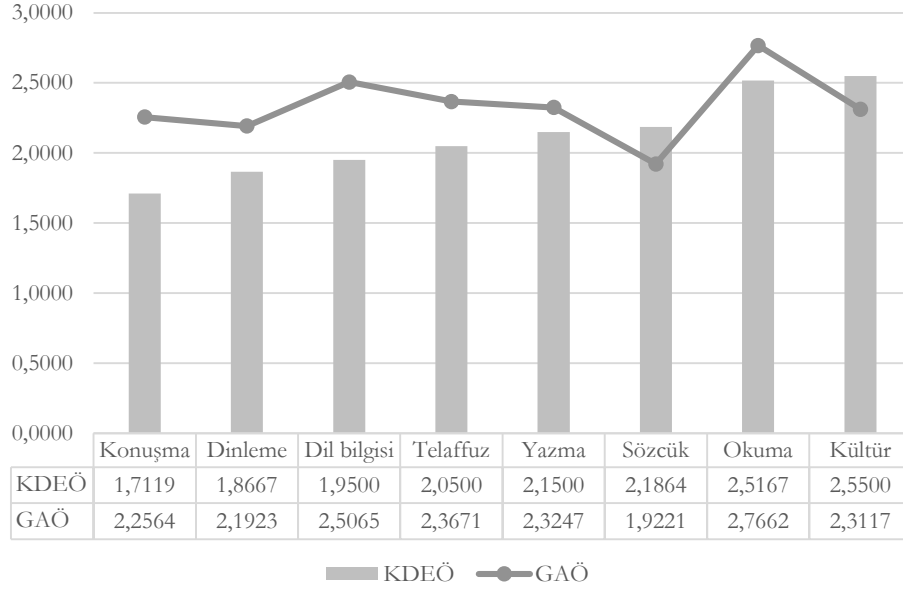
Grafik 8: Öğretim yöntemi

Sınıf içi öğretimde her iki grup da %80'leri bulan oranda “derslerde dinleme, okuma, yazma ve konuşma için bilgi sağlamalı ve çeşitli alıştırmalar içermeli” yanıtını vermiştir. Bu hususu analiz ettiğimizde, sınıf içi dil öğretimi sürecinde klasik öğretim yöntemlerinden olan dilbilgisi-çeviri yöntemi ya da öğretici odaklı yaklaşıma dair talebin çok düşük olduğunu görmekteyiz. Bu yüzden öğrencilerin “derslerde dinleme, okuma, yazma ve konuşma için bilgi sağlamalı ve çeşitli alıştırmalar içermeli” yanıtından da görüleceği üzere iletişimsel yaklaşımda, sınıf içi etkinliklerin yer aldığı ve öğrenci odaklı yaklaşım belirlenmelidir. Ayrıca ders ortamlarının bu öğretim yaklaşımına uygun olacak şekilde öğrenci sayısı, ders saati ve eğitim-öğretim araçlarının sağlanması gibi hususlarla daha büyük ölçekli analiz edebiliriz.

Grafik 9: Bireysel öğrenme etkinlik talebi

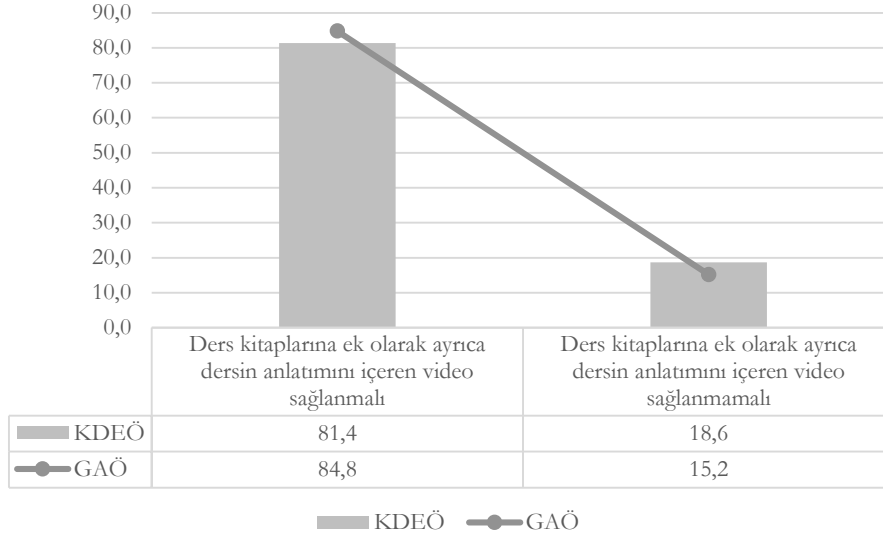
Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerde en çok öne çıkan hususlardan biri de Korece materyalin, sadece sınıf içi ve ders ortamına uygunluğu dışında, sınıf dışında da başvuru kaynağı ve de alıştırmaya fonksiyonu içeren materyal talebi yer almakta idi. Gerçekleştirilen iki ayrı gruba ait ihtiyaç analizinde de materyalin içeriğinde “Bireysel çalışmaya yönelik alıştırmalar içermeli” yanıtı her iki grupta da %90’lar düzeyindedir. Bu yüzden öğrencilerin bireysel (self learning) Korece öğrenebilecekleri etkinliklerin materyal geliştirme sürecinde göz önüne alınması bu ihtiyacın karşılanmasında önem arz etmektedir.

Grafik 10: Sorun yaşanılan alan*

*1 = Sorun Yaşıyorum 2= Kısmen Sorun Yaşıyorum 3 = Kesinlikle Sorun Yaşamıyorum

Korece öğrenim sürecinde öğrencilerin materyal kaynaklı olarak sorun yaşadıkları alanları analiz etmek üzere sorulmuş olan bu soruya KDEÖ'nün yanıtı "konuşma" ve "dinleme" olarak öne çıkmaktadır. Bu veri aynı grubun zorluk analizi ile benzerlik göstermektedir. GAÖ için ise "sözcük" ve "dinleme" öne çıkmaktadır. GAÖ için "sözcük" hem zorluk analizinde hem de materyal kaynaklı sorun yaşanıldığı düşünülen alan yanıtında birinci sırada yer almaktadır. Bu durumda KDEÖ için sözlü iletişimsel etkinliklerin materyal üzerinden sunulması önem arz etmektedir. GAÖ için ise sözcük öğretimi üzerine daha fazla etkinlik ve açıklama sağlanması önem taşımaktadır.

Grafik 11: Video talebi

Günümüzde iletişim teknolojilerinin sunduğu imkânlarının ve kapasitelerinin artması ile öğrencilerin ihtiyaçları da bu konuda değişim göstermektedir. “Ders kitaplarına ek olarak ayrıca dersin anlatımını içeren video sağlanmalı” yanıtı her iki grupta da çoğunluğu oluşturmakta ve oran olarak %80’leri aşmaktadır. Bu yüzden yeni gerçekleştirilecek ders kitabı geliştirme çalışmalarında ters-yüz öğretim (flipped learning) yöntemine uygun şekilde videoların sağlanması, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacağı düşünülmektedir.

3. SONUÇ

Türkiye’de Koreceyi yabancı dil olarak öğrenmekte olan öğrencilerin ihtiyaç analizinin karşılaştırması yapılmıştır. Türkiye’de öğrencilerin Koreceyi ana dili olarak konuşan kesim ile iletişim imkânının çok düşük olmasından dolayı Korece öğrenim sürecinde, Korece öğrenim materyaline olan ihtiyaçlarının çok fazla olduğu bir gerçektir. Bu durum ihtiyaç analizinin uygulama sürecinde gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde, öğrenciler tarafından da dile getirilmiştir. Mevcut çalışmada, Korece öğrenen iki farklı grubun ihtiyaç analizine dair sayısal verilerin karşılaştırılması ile ortak veya farklılık gösteren bulgular tespit edilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulguların gelecek dönemde gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalara yol göstermesi beklenmektedir. Eğitim programı geliştirme ya da materyal geliştirme çalışmalarına ek olarak ders geliştirme süreçlerinde de rehberlik etmesi beklenmektedir.

Türk öğrencilerin genel olarak “konuşma” ve “dinleme” becerisine yönelik yaşadıkları sorunlar mevcuttur. Bu sorunları aşmak üzere materyal ve ders geliştirme çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Her iki öğrenci grubunun da öğrenim amaçları farklılık göstermektedir. Bu farklılıklara karşılık verebilecek müfredat ve materyal çalışması gereklidir. Öğrenci gruplarına göre talep edilmekte olan materyalin türü farklılık göstermektedir. Bu farklılık göz önünde bulundurularak gelecek çalışmalar tasarlanmalıdır. Ayrıca yine her iki grubun da bireysel etkinlik ve anlatım videosuna dair talepler de göz önünde bulundurulmalıdır.

SÖSEKİ NATSUME’NİN ESERLERİ VE YAZILARINDA MANÇURYA VE KORE

Habibe SALĞAR*

GİRİŞ

Japonya’nın batılı ülkelerin etkisi ile modernleşme sürecini yaşadığı Meiji döneminde (1868-1912), Asya ülkeleri ile olan ilişkiler Japonya’nın dünya sahnesindeki rolünü önemli ölçüde değiştirmiştir. Japonya’nın birçok yenilik ve değişime adım attığı bu dönemde, Çin-Japon Savaşı (1894-95), Rus-Japon Savaşı (1904-05) ve Hirobumi Itō’nun öldürülmesi (1909), Japonya’nın Kore’yi ilhakı (1910) gibi birbiri ardına devam eden önemli olaylar yaşanmış, tüm bunlar dönemin ünlü entelektüel yazarlarından biri olan Sōseki Natsume’nin kayıtsız kalamadığı meseleler olmuştur. Yazarın çeşitli eserlerinde Japonya’daki döneme damga vuran meselelere yer verdiğini - özellikle Çin ve Kore gibi ülkelere dair- dış ilişkilere doğrudan ya da dolaylı olarak değindiğini ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla Japonya’daki siyasi durumların etkisi Sōseki Natsume’nin kaleminden satırlara dökülmüş, dönemin siyasi atmosferini yer yer eleştiri yer yer övgü ile yansıtmıştır. Özellikle Asya’da Japonya’nın öne çıkan bir ülke olmasının çeşitli sebepleri, sonuçları ve etkilerini olaylar ve olgular ile analogi kurarak okura sunmuştur.

Bu çalışmada Sōseki Natsume’nin çeşitli eserleri ve yazılarında Japonya ve komşuları arasında yaşanan siyasi gelişmelerin nasıl işlendiği, Japonya’nın dış ilişkilerindeki gelişmelere dair ne gibi yorumlar yapıldığı incelenmeye çalışılacaktır. Yazarın özellikle 1909 yılındaki Mançurya ve Kore seyahatini temel alan *Mankan Tokoro Dokoro*¹ (Mançurya ve Kore’deki Mekânlar) adlı eseri, Japon bir entelektüelin gözünden Asya’daki çeşitli yerler ve Asya

---

* Araş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Japon Dili ve Edebiyatı Bölümü, habibesalgar@selcuk.edu.tr. ORCID <http://orcid.org/0000-0002-4393-9101>.

¹ 満韓ところどころ

halkları (Çinliler, Koreliler) ile ilgili ufak ipuçları elde etmede yararlı olabilecek bir kaynaktır. İlginç bir şekilde bu eserin başlığında Kore adı geçse de, yazarın Kore seyahati ile ilgili herhangi bir bölüme rastlanmaz. Ancak yazarın bu seyahatine ilişkin Dalian'da yayınlanan ve Japonca bir gazete olan Mançurya günlük gazetesinde (*Manshū nichichi shinbun*²) “Kore ve Mançurya İzlenimleri” (*Kanman shokan*³) başlığı ile ilk olarak 5 ve 6 Kasım 1909 tarihlerinde kaleme aldığı yazıda Kore’ye ve Korelilere dair daha açık ifadelere rastlanır. Bunun yanı sıra yazarın Japonya dışında çalışan Japonlar hakkındaki görüşleri ve diğer Asyalı halklar ile ilgili fikirlerini açık bir şekilde ifade ettiği söylenebilir. Yazarın *Mankan Tokoro Dokoro* eserinden önce ve sonra yayınlanan diğer eserleri incelendiğinde, Kore ve Mançurya’nın mekân olarak belirli şekillerde geçtiği görülür. Bu eserler şöyle sıralanabilir: *Shumi no Iden*⁴ (1906), *Mankan Tokoro Dokoro* (1909), *Omoidasu koto nado*⁵ (1910), *Mon*⁶ (1910), *Higan Sugi Made*⁷ (1912), *Üç Köşeli Dünya*⁸ (*Kusamakura* -1915).

Japon sömürgelerine Japon bir entelektüelin gözünden nasıl bakıldığını gözlemleyebilmek için, dönemin ünlü isimlerinden biri olan Natsume’nin eserlerine müracaat etmek, entelektüel çevrenin gelişmelere olan yaklaşımlarını tespit etmek için gereklidir. Helen Lee (2007: 1-2), Japon sömürgeciliğinde önde gelen insanların tipik olarak kullandığı seyahat anlatılarında, "göçmenler" yerine "sömürgeciler" kategorisine dâhil olan seçkin erkeklerin ayrıcalıklı bakış açıları olduğunu ifade eder. Bir diğer ifadeyle, Japon kolonyal seyahat yazılarını ele aldığımızda, Japon İmparatorluğu’nun politikalarına ve kurumlarına şekil veren adamların eserlerinin her zaman tartışıldığını ifade eder. Devlet görevlileri, askeri liderler, varlıklı girişimciler, seçkin yazarlar ve yalnızca toplumun üst kademesi -Japonya’daki Öteki’nin söylemsel inşasının herhangi bir incelemesinde merkezi kaynaklar olmuştur. İsimsiz Japon göçmenlerin-

---

² 満洲日日新聞

³ 韓滿所感

⁴ 趣味の遺伝

⁵ 思い出すことなど

⁶ 門

⁷ 彼岸過ぎまで

⁸ Yazarın bu eserinin Japoncadan Türkçeye çevirisi Burcu Erol tarafından yapılmış olup, 2020 yılında, Konu Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

çoğunlukla kırsal kesimdeki yoksullar ve seyyar satıcıların- seslerinin, imparatorlukta Japon sömürge düzeninin önemli ve vazgeçilmez bir bileşeni olarak önemi nadiren ortaya çıkar. Dolayısıyla 1900'lü yılların başlarında Japonya'nın Çin anakarasında elde ettiği imtiyazlı durumlar dönemin ünlü isimleri tarafından kaleme alınırken, genellikle siyasi aktörler ve eylemlerin dikkat çektiği görülmektedir.

Bu çalışmada Japonya'nın Asya'daki öne çıkan rolünü temel alarak, dönemin güçlü kalemlerinden biri olan Sōseki Natsume'nin Japonya'nın Asya'daki pozisyonu ile ilgili değerlendirmeleri ele alınacaktır. Özellikle Japonya ile Çin, Mançurya ve Kore ilişkilerini nasıl gördüğü, bu ülkelerin durumlarını nasıl değerlendirdiği incelenecektir.

Mankan Tokoro Dokoro Adlı Eserinde Mançurya ve Kore

Sōseki Natsume 17 Ekim 1909'da Güney Mançurya Demir Yolları⁹ başkanı ve yazarın okul yıllarından arkadaşı olan Yoshikoto (Zekō) Nakamura¹⁰ tarafından düzenlenen altı haftalık kuzeydoğu Çin ve Kore ziyaretinden dönmüştür. Bu büyük gezinin görünürdeki amacı Sōseki Natsume'ye Rus-Japon Savaşı'ndaki (1904-5) zaferin ardından Mançurya ve Kore'de Japonya İmparatorluğu tarafından güvence altına alınan kıtasal etki alanları ile ilgili "denizaşırı bölgelerde yaşayan Japonların ne yaptığına bir bakış" sunmaktır (Natsume&Haag 2017: 153). Sōseki Natsume'nin Londra'dan dönmesinin ardından yedi yıl geçtikten sonra, eski arkadaşı Zekō Nakamura ile karşılaşır. Zekō Nakamura, Rus-Japon Savaşı'nın ardından Japonya'nın Mançurya bölgesinde bazı haklar kazanmasına bağlı olarak Güney Mançurya Demir

---

⁹ Şirketin resmi adına, Minami Manshū Tetsudō Kabushiki Gaisha (南滿洲鉄道株式会社) Güney Mançurya Demir Yolu İşletim Şirketi adının verildiği bu demir yolu işletmesi, Rus-Japon Savaşı'nın ardından Japonlara Ruslar tarafından bırakılan Doğu Çin Demir Yolu işletmesinin devamı niteliğinde kurulmuştur. 1906 yılı Kasım ayında açılan bu demir yolu şirketine 200 milyon yen sermaye ayrılmıştır. 100 milyon yen Japon hükümetinin yatırımı, geri kalan 100 milyon yen çeşitli Japon fabrikalarından toplanan para ve geri kalanı da Londra'dan borç alınarak yaptırılmıştır. İlk başkanlığını Shinpei Gotō (後藤新平) yapmıştır (Hayase 1974: 108; Kobayashi 2008: 37).

¹⁰ Nakamura Yoshikoto ("Zekō" olarak bilinir) 1908'den 1913'e kadar Güney Mançurya Demir Yolları Şirketi'nin başkanlığını yapmıştır. Aynı zamanda Kinnoyuke'nin (Sōseki) Natsume Tokyo'daki Birinci Yüksek Okul'daki günlerinden eski bir arkadaşıydı. Nakamura ayrıca 26 Ekim 1909'da Itō Hirobumi'ye eşlik eden heyette olan isimlerden biri olduğu gibi Itō'ya suikast ancak olaydan büyük bir yaralanma olmadan kurtulmuştur (Natsume&Haag 2017: 158).

Yolu Şirketi'nin genel müdürlüğüne atanmıştır. Yurt dışında çalışan Japonların ne gibi işlerle uğraştığını gözlemlemesi için Natsume'yi bölgeye davet eder (Senuma 1966: 174).

Sōseki Natsume'nin 46 gün süren Mançurya ve Kore seyahatini tamamlayarak Japonya'ya geri dönüş yaptıktan sonra 21 Ekim-30 Aralık tarihleri arasında bu seyahatini anlattığı *Mankan Tokoro Dokoro* adlı yazı dizisi Tokyo Asahi gazetesinde yayınlanır (Senuma, 1966: 174). Yazarın bu gezisini Asahi gazetesinde yayınladığı yazı dizisinde, üzerinde durulması gereken birkaç önemli husus vardır. Bu hususlar, o dönemde Mançurya Demir Yolları Şirketi'nin başkanlığını yürüten Zekō Nakamura tarafından davet edilmesi, esasında bu seyahatin Çin'in kuzeydoğusunu kapsayan ve Kore'deki çeşitli kentlerden oluştuğunu ifade etmesine karşın, bu eserde Kore'nin yer almaması, gerçekleştirdiği seyahatin sadece Japonların bulunduğu çevre ile sınırlı kalması, bölgeye ilişkin siyasi, ekonomik sorunlardan neredeyse hiç bahsetmemesi gibi noktalar önemlidir. Fogel (1989: 581), Sōseki Natsume “o zamanlar Japonya'da çok yaygın olan natüralizme karşı bilinçli olarak son derece nesnel bir yazım tarzını benimsemiştir ve Japon realizminin kökenleri onun röportaj stilinde izlenebilir” der. Dolayısıyla seyahatini Japon okurlarına sunduğu bu eserinde Natsume, Japonlara ait olan bölgelerde Japon vatandaşlarının ne gibi etkinlikler yaptığını gözlemlerken, övgü içeren çeşitli örneklerle Japon okuruna kendi toprakları dışında Japonya'nın hâkimiyetinde olan yerlerin tanıtımını yapar.

Bu eserin başlığında her ne kadar Kore adı geçse de ilginç bir şekilde, yazarın Kore gezisi ile ilgili herhangi bir bilginin bu yazı dizisinde verilmediği görülmektedir. Dolayısıyla yazarın Kore yarımadası ile ilgili neler gözlemlediğine bu eserde ulaşmak mümkün değildir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, eserin bu başlığında Kore adının geçmesi yanıltıcı bir durumdur. Dolayısıyla bu eser için sadece “Mançurya gezisinin yer aldığı bir seyahatname türü” olma özelliğine sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Öte yandan yazarın “Kore ve Mançurya İzlenimleri” başlığını taşıyan bir başka yazısı, ilk olarak 5 ve 6 Kasım 1909 tarihlerinde Dalian'da yayınlanan ve Japonca bir gazete olan Mançurya Günlük Gazetesi'nin (Manshū nichinichi shinbun) ön sayfasında yayınlanmıştır (Natsume&Haag 2017: 153). Yazarın bu seyahati ile ilgili Kore ve Mançurya konusundaki görüşlerini daha ayrıntılı yazdığı görülmektedir.

Mankan Tokoro Dokoro eserinde Kore ile ilgili herhangi bir ifadeye rastlanmasa da Koreliler ile ilgili ufak tasvirlerle yer verildiği görülür. Bu ifadelerde genellikle diğer Asyalıların Japon halkından daha aşağı pozisyonda oldukları kanaati oluşur:

*Jinrikişa*¹¹ her ne kadar Japonlar tarafından icat edilmiş olsa da, arabayı çeken kişi Çinli ya da Koreli ise kesinlikle ihmale gelmez. Nasılsa başkasına hizmet ettikleri düşüncesiyle biraz olsun bu arabalara saygı göstermeden çekerler. Kaijō¹² 'ya harikulade eski kalıntıları görmeye gittiğimizde battaniyeyi üstümüze çekip rahat oturabileceğimiz, sarsılmadan geçirdiğimiz bir an bile olmamıştı. Her adımda bir zıplıyorduk. Sonunda Korelilerin kafasını yapıştırmak isteğine kapılacak kadar arabaya zalimce muamele ettiler. Hōten¹³'deki sokaklar Kaijō gibi engebeli olmadığı için arabanın içinde dans etmek sıkıntı değildi ama bu arabaları çekme biçimleri hiç de becerikli olmadığı için ayırım gözetmeksizin araba çeken kişi koşsa bile çekme yeteneğini bu hale getirebilmek tamamen Kore tarzıdır (Natsume 2016: 176).

Jinrikişa, Japonlar tarafından icat edildiği için övülürken, bu ulaşım aracını Koreli ve Çinlilerin dikkatsiz ve umursamaz bir şekilde kullanmaları eleştirilir. Yolların engebeli oluşu ve bu ulaşım aracının umursamazca çekilmesi yazarın öfkelenmesine sebep olur.

Eserin başlarında Natsume'nin Japonya'dan Çin'e seyahati sırasında bindiği Tetsurei-maru adlı gemi Çin'deki Dairen Limanına ulaştığında, yazarın burada gördüğü Çinli grup ile ilgili tasvirleri şöyledir:

Gemi, Iida Nehri kıyısı gibi taş duvarların olduğu bir yere varınca buranın deniz olduğunu düşünememiştim. Kıyıda çok sayıda insan bekliyordu. Fakat bu insanların büyük bir çoğunluğu Çinli amelelerdi ve birine baktığımda ne kadar kirli olduğunu düşünürken, ikisi bir araya gelince görmek daha da katlanılmaz olmuştu. Daha fazla insan bir araya toplandığında

¹¹ Üzerine binen kişileri önde bir insan tarafından çekilerek istenilen yere götürdüğü bir çeşit ulaşım aracıdır.

¹² Korece'de Kyōngsōng olarak telaffuz edilen Keijō, Kore'nin başkenti olan bugünkü Seul'ün sömürge döneminden kalma adıydı (Natsume&Haag 2017: 158).

¹³ 奉天 Günümüzde Shěnyáng adlı kentin Japonca adıdır. Bu kentin eski ismi Fěngtiān olarak bilinmektedir.

ise daha da kötü görünüyorlardı. Ben güvertenin üstünde uzaktan bu gruba bakarken, içimden, “bu garip insanlar niye buraya gelmişler ki” diye düşündüm (Natsume 2016: 14).

Bu paragrafta da görüldüğü gibi özellikle Çinlilere yönelik küçümseyici ifadelerin yer alması özellikle dikkat çekmektedir.¹⁴ Yazar Çinli işçiler için “coolie”¹⁵ ifadesini kullanır. Bu ifade batı dilinden Japoncaya girmiş bir ifadedir ve zor koşullarda, ağır işlerde çalışan kişiler için kullanılmaktadır. Yazarın Asyalı halklar ile Japonların kıyaslanmamasını istediğine dair bir örnek şöyle verilebilir:

Yemekhaneye inip her yemek yediğimde sürekli tanımadığım batılı kişiler ile aynı masaya oturuyordum. Bir adam affedersiniz diyerek burnuna mendil kapatırken, hiç hapşırık sesi duyulmadığı için ben de şimdi hapşırarak diye içimden geçiriyordum. Bu adam kendisinin bir İngiliz olduğunu söyledi. [...] En sonunda birden benim bir Japon olup olmadığını sordu. Ben de dürüstçe öyle olduğumu söyledim ama şimdiye kadar nereli olduğumu zannetti ki acaba diye düşününce kendimi biraz üzgün hissettim (Natsume 2016: 22-23).

Çinliler ile ilgili bu ifadelere karşın batılılar çeşitli şekillerde övgü dolu ifadeler ile betimlenir. Eserin başlarında aynı gemide seyahat etmekte olan bir İngiliz ile ilgili şu ifadeler rastlanır:

Geminin içi nispeten rahattı. Yılın 210. Günü şafağında Kobe’den ayrıldığım için deniz bir hayli dalgalı olur diye düşünmüş, ona göre hazırlığımı yapmışım ama hava beklentimin dışında gayet sakin olunca Kobe’den Dairen’¹⁶e varana kadar (yolculuk) sıkıcı geçmişti. Genç bir İngiliz’in kucağında köpeğiyle güvertede sakince uyduğunu söylersem, denizin durumunu az çok hayal edebilirsiniz diye düşünüyorum. Bu kişinin kim olduğunu Bay Saji’ye sorduğumda, onun Birleşik Krallığın Konsolos Yardımcısı olduğunu söyledi. Konsolos Yardımcısı olmak için fazla yakışıklı yirmi bir, yirmi iki yaşlarında bir genç olduğu dışında bir şey düşünememişim (Natsume 2016: 8).

---

¹⁴ Yazarın Çinlilere yönelik küçümseyici ifadeler kullanması ile ilgili eleştiriler için bkz. Nakano (1978).

¹⁵ クーリー

¹⁶ Günümüzde Dalian adlı kentin Japonca ismidir.

Helen Lee, Natsume'nin İngiltere'de eğitim aldığı yıllarda yaşadığı ırk ayrımı ve doğu-batı farklılığının getirdiği zorlukları, Japonya'nın Asya'da siyasi aktör olduğu dönemlerde unuttuğunu ve öğrencilik yılları ile ayrılan bir düşünce biçimine doğru evrildiğini şu ifadelerle aktarmaktadır:

İngiltere'deki öğrencilik yıllarında Avrupa medeniyeti içinde "sarı ırka mensup" olmanın sıkıntısı, kontrol edilemez bir güvensizlik ve ıstırap doğuran bir kriz ile yüzleşmiştir. Bununla birlikte, birkaç yıl sonra Asya'ya tekrar döndüğünde, Avrupa'da kendini kötü hissettiren beyaz adamın aynı bakış açısını benimser ve sömürge egemenliği ilişkilerinin sosyal manzaranın yalnızca doğal bir parçası olduğunu kolayca kabul eder (2007: 6-7).

Yazar Japonya'ya batı tarafından ardı ardına gelen modernleşme dalgalarını atlatmadan başka bir dalganın geldiğini (Natsume 1975: 339; Salgar 2017: 169) ifade ederken, ülkenin yaşadığı modernleşme telaşının "geleneksel ile modern" karşıtlığı içinde sıkışmasından endişe eder. Öte yandan Japonya'nın Asya'daki üstünlüğünü ise inkâr etmez.

Natsume *Mankan Tokoro Dokoro* eserinde de belirttiği gibi yoğun mide ağrıları yaşadığı bu dönemde neden bu seyahati gerçekleştirmiştir? Bu sorunun yanıtını eserinde şöyle vermektedir:

"Güney Mançurya Demir Yolu Şirketi neler yapar?" diye ciddi ciddi sorduğumda, Mançurya Demir Yolları'nın başkanı biraz şaşırılmış bir ifadeyle, "sen de pek aptalsın ha" dedi. Zekō'nun aptal olduğumu söylemesine hiç aldırmadığım için sustum. Bunun üzerine Zekō gülerek, "ne dersin bir dahaki sefere seni de götürüyem mi?" diye sordu. Zekō'nun beni en son bir yere davet edişinin üzerinden bir hayli zaman geçmişti -yirmi dört, yirmi beş yıl- ve Kanda'da Ogawa durağının önündeki garip tempura dükkânına götürdüğünden beri her zaman bu ve buna benzer davetler etme alışkanlığı vardı. Fakat bu alışkanlığına karşın bir yere götürmüşlüğü de hiç olmamıştı. "Bir dahaki sefere seni de götürüyem mi?" diye sorunca bunun iyi bir fikir olabileceğini düşünerek, "hı hı" diye cevap verdim. Bu isteksiz yanıtı duyan başkan, "yurtdışındaki Japonların neler yaptığını görersen iyi olur. Senin gibi hiçbir şey bilmeden kendini beğenmişlik edenleri biraz rahatsız etmek uygun olur" dedi (Natsume 2016: 3-4).

Izu (1989: 232), Natsume'nin bu sorusuna Nakamura'nın verdiği yanıt için "Natsume'nin siyaset ya da ekonomiyi bilmediği, Japonya'nın Asya anakarasındaki ilerlemesi konusunda hiç ilgisinin olmadığı, tek başına bir insan olarak bu seyahat ile ilgili yazıyı yazmış olma eylemi" olduğuna işaret eder. Ancak, o dönemde Sōseki Natsume'nin Asahi gazetesinde yazan entelektüel isimlerden biri olduğu düşünüldüğünde, dönemin siyaset ya da ekonomisini bilmemesi gibi bir durumun pek de mümkün olmadığı ifade edilebilir. Öte yandan Kuroda (2004: 16) "Mançurya Demir Yolu Şirketi başkanının Sōseki Natsume'nin bu sorusu karşısında "şaşırmış" olmasını, Natsume'nin gazete, dergi gibi medya kanalları aracılığıyla şirketin faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olabileceği düşüncesinde olması" ihtimalini değerlendirir. Mançurya Demir Yolu Şirketi'nin geniş faaliyet alanına sahip olması dolayısıyla Sōseki Natsume tarafından bu sorunun Zekō'ya yönelmiş olma ihtimalinin olabileceğini de düşünmek mümkündür. Yazarın üniversite hazırlık yıllarından tanıdığı arkadaşı Zekō'ya "Mançurya Demir Yolu Şirketi neler yapar?" sorusuna karşılık aldığı seyahat davetini kabul ettikten sonra, Mançurya Demir Yolu Şirketi'nin ne gibi faaliyetlerde bulunduğu ile ilgili çeşitli araştırma gezileri gerçekleştirir.

Fakat "yazar sadece bu soruyu sorduğu için mi şirketin başkanı ve arkadaşı olan Zekō Nakamura kendisini davet etmiştir?" sorusu akla gelir. Bu konuda Eunkyong You (2015: 19), Natsume'nin günlüğünde Zekō'nun yazarı bölgeye ilk davetinin esasında "Mançurya'da gazete çıkardığımız için gelmez misin?" şeklinde olduğunu ancak, Natsume'nin bu daveti geri çevirdiğini" belirtmektedir. Dolayısıyla Zekō'nun Sōseki Natsume'yi ilk davetinin Mançurya'da çıkan gazete için yardımcı olması yönündeki talep doğrultusunda olduğu anlaşılmaktadır. Eserde Mançurya Demir Yolları Başkanı tarafından davet edilmesinin ön plana çıktığını gösteren şu ifadelerde Natsume'nin arkadaşı olduğunu unutturacak derecede Zekō'nun şirket içindeki konumuna yapılan vurgudan rahatsız olduğu görülmektedir:

Bacasından küçük küçük buharlar çıkan Tetsurei-maru gemisinin yan tarafından yukarı çıkar çıkmaz, ticaret gemisi şirketinden Bay Hira Okawa başkanla birlikte gelip gelmediğimi sordu. Gemi hareket ettiğinde, yönetici Bay Saji, başkan ile aynı gemide olduğumuzu duyup duymadığımı sordu. Salonun çıkışında geminin kaptanı ile karşılaştığımda, "başkana eşlik edecek birileri olmalıydı" şeklinde bir soru aldım. Böylelikle herkesin "başkan", "başkan" diye seslendiği Zekō'nun adını

söylemek birdenbire korkutucu hale gelmişti. Mecburen “evet başkan ile birlikte olmalıyız”, “evet başkan ile aynı gemiye binmek üzere sözleşmiştik” gibi yanıtlar verirken, yirmi beş yıldır kullanmaya alıştığım Zekō ismini bir anda tasarruflu kullanmaya başlamıştım. Zekō adının tasarruflu kullanımının Tetsurei-maru gemisinde başlayıp, Dairen’den Mançurya’ya kadar devam etmesi ve nihayet Andong vilayetini aşarak Kore’ye kadar uzanmasından dolayı biraz üzülmiştüm. Başkan kelimesinin halk arasında nasıl kullanıldığını bilmiyordum ama eski arkadaşım Zekō Nakamura’yı temsil eden bu isim, bana fazla seçkin, abartılı, fazla samimiyetsiz ve fazla katı gelmişti. Hiçbir tat alamamıştım. Diğerleri nasıl çağırırsa çağırsın, sadece tek ben eskisi gibi Zekō, Zekō diye seslenivermek istemiş olsam da, diğerlerinden farklı olmamak için, elli gün boyunca eski arkadaşıma mecburen yabancı biri muamelesi yapmak zorunda kaldığım için üzülmiştüm (Natsume 2016: 6-8).

Jun Etō (1995: 275), Zekō Nakamura’nın şirketin “başkanı” olarak yazarı davet ettiğini ve böylesi bir davet almasını Sōseki Natsume’nin “başarısı” olduğunu belirtmektedir. Üniversiteyi bırakıp roman yazarı olmasına karşın, “O yıllarda Sōseki sadece bir roman yazarı değil, “başkan”ın davetlisidir”. Bu durum Meiji döneminin edebiyat dünyasını temsil eden yazarlardan biri olduğunu gösteren bir durumdur.

Yazarın bu seyahatinin ardından hiç de beklenmedik ve oldukça şaşırtıcı bir gelişme olarak devletin önde gelen bürokratlarından biri olan Prens Hirobumi Itō (1841-1909), Koreli bir milliyetçi olan An Chunggün (1879-1910) tarafından öldürülür. Yazar için bu gelişme oldukça şaşırtıcı olmuştur. Fakat şaşkınlığa düşmesinde bir diğer önemli sebep, yazarın birkaç gün önce aynı yerlerde bulunmuş olması ve Hirobumi Itō ile ortak arkadaş grubunun olmasıdır (You 2015: 26). Bu yaşanan ilginç tarihi tesadüf, yazarın bu seyahate ilişkin yazacaklarına engel olmuş ve seyahat hakkında yazma çabalarını karmaşıklaştırmıştır. Sōseki Natsume’nin Japonya’ya dönüşünün ardından sadece on gün sonra, 26 Ekim’de, Mançurya, Harbin’de kıdemli bir devlet adamının öldürüldüğü haberi gelmiş, Japon imparatorluğunun Kore’ye emperyalist nüfuzunun baş mimarı Hirobumi Itō suikasta uğrayarak öldürülmüştür (Natsume&Haag 2017: 153). Japonya’nın içinden geçtiği sürecin tanıklığı ve yazarın Asahi gazetesinde çalışması da tüm gelişmelerden doğrudan haberdar olmasını sağlamıştır, denilebilir.

Dönem açısından bakıldığında, Sōseki Natsume her ne kadar edebiyat dünyasının ünlü isimlerinden biri olsa da, Mançurya Demir Yolu Şirketi'nin başkanı tarafından davet edilmesi, esasında bu seyahat yazısının siyasi bir içeriği olduğunu da düşündürebilir. Mançurya Demir Yolu Şirketi'nin Asya kıtasındaki faaliyetleri konusunda araştırma gezisinin de içinde olduğu bu seyahatin amacı düşünüldüğünde, yazar bu seyahatin her ne kadar bir davet ve eğlence amaçlı olduğunu ifade etse de, bu seyahatin belirli bir programa bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Yazarın Mançurya ile ilgili gözlemleri genellikle bölgede çalışan ya da yaşayan Japonlardan edinilen bilgiler ve geçmişte bir şekilde tanıdığı kişilerle Çin'in çeşitli yerlerinde karşılaşması, geçmişte olan hatıralarını birleştirmesi biçimindedir. Bu durum bize yazarın çevresini oluşturanların Japon elit kesim ve Japon mühendisler, işadamları dışında farklı gruplardan kimseler olduğunu düşündürür.

Mankan Tokoro Dokoro Natsume'nin "eğlence amaçlı" yaptığı gezinin seri halinde yayınlanmasıdır. Fakat Sōseki Natsume'nin amacına karşın Mançurya Japonya için çeşitli anlamlarda Japonya'nın kontrolü altında olma durumunun olduğu ve gücünü bir derece daha arttırdığı bir durumdadır (Itō 2006: 116). Örneğin Natsume'nin Mançurya Demir Yolu Şirketi'nin ilk başkanı olan Shinpei Gotō'ya (1857-1929) yapılan ufak bir nezaketsizliğe bile tahammülü yoktur:

Odaya girince sağ tarafta, iki taraflı penceredeki sol taraftaki perde diğer odaya kadar uzanıyordu. Ön tarafa yaklaşık bir buçuk metre uzunluğunda, iki tane bonsai ağacı konmuş, yanlarına güzel bir fil heykeli yerleştirilmişti. Büyüklükleri bir domuz yavrusu kadardı. Bu Mamiana şubesindeki misafir odasında gördüklerimin aynısı olduğu için, o heykelciklerin diğer eşi olabileceklerini düşündüm. Bu kadar uzun perdenin üstünde büyük bir resim vardı. Sol köşede küçük harflerle Güney Mançurya Demir Yolu Şirketi Başkanı Gotō Shinpei yazıyordu. Yazı biçimi Şanghay'da tabelalarda görülen tarzda bir yazıydı ve fırça darbeleri oldukça düzenliydi. Bay Gotō'nun Mançurya'ya geldikten sonra yazısının güzelleşmesinden etkilendim ama asıl beni etkileyen Bay Gotō'nun yazısı değil, Qing İmparatoru'nun yazısı idi. Sol omuzumun olduğu taraftaki "hediye vermek" ifadesini görmezden gelmenin yanı sıra Gotō'nun adının fazla küçük yazılması bir saygısızlıktı. Bay Gotō'nun da Qing İmparatoru ile karşılaştığında, böyle küçük,

sanki kovulmuş gibi adının yazılması tahammül edilemez bir durum. Seçkin birine böyle bir hediye için hiç verilmemesinin daha iyi olacağını düşündüm (Natsume 2016: 19-20).

Zekō Nakamura arkadaşı Natsume'nin Güney Mançurya Şirketi aracılığıyla Japonların bölgede ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu görmesini, gözlem yapmasını istemiştir. Mançurya Demir Yolları tarafından faaliyet gösterilen çeşitli yerler gezdirilir. Aşağıdaki örnekte Mançurya Demir Yolları Şirketi tarafından inşa edilen alanlar şöyle tasvir edilir:

Arabada “bu nedir” diye sorduğumda, “o elektrikli park” dedi. İç topraklarda (Japonya) böyle bir şey yoktu. Elektriğe bağlanarak çeşitli eğlenceler yapılan, Dairen'deki insanların hoşça vakit geçirmeleri için şirket tarafından inşa edildiğini anlattı. Elektrikli parktan korktum ama iç topraklarda olmadığına göre bir hayli nadir görülen bir şey olduğu kesin diye düşünerek, “eğlence olarak ne yapılıyor” diye sordum. “İşte adından anlaşıldığı gibi eğlence” diye garip ve biraz da belirsiz bir yanıt geldi. “İyice incelenip bakıldıktan sonra aslında bu ayın sonu gibi açılıyor. Burada ne yapıldığına o gün gelip bakarsın” diyen başkan bile bu elektrikli parkta ne yapıldığını bilmiyor gibiydi.

Bu sırada atlar tren raylarının döşendiği yere geldi. Trenin de elektrikli parkla aynı şekilde bu ay sonunda faaliyete geçeceğini söyleyerek, şirkete Çinli kondüktör ve makinist alınmış, pratik yapma amacıyla sadece bir birimde test sürüşü yapılmaktaymış. Unutulan bir şey olmaması için düzgün hareket ettiğini Çinlilerin ağzıyla pratik yaptıkları esnada olduğu için rayların buraya kadar uzatılması özellikle şüphe uyandıracak bir durum değildi ama dikkat edince, rayların kurulma biçiminin biraz farklı olduğu anlaşılıyordu. İlk olarak iç topraklardaki (Japonya) gibi taş döşenmeden planlanmış gibiydi. Granit az mı diye sorduğumda, “hemen şaka yapmak yasak” denildi. “Bu son teknoloji döşeme biçimidir o nedenle temel yapıldıktan sonra, bir şekilde demir raylar arasındaki boşluğu karışık metaller ile doldurup sağlamlaştırarak tüm hattı sadece tek bir hat haline getirdik”...diye sanki kendisi mühendismiş gibi övünerek açıkladı. İç topraklardan gelen ürünlere köy ürünü muamelesi yapılmasından dolayı üzülüyordum. Yapılanlardan etkilendiğini, etkilendiği için de işi tamamen mühendise bırakarak tek bir laf etmeden kendi istediği gibi yapmasına izin verdiğini söyledi. İç

topraklarda çok konuşarak işe karışan bir sürü insan çıktığı anlaşılıyordu (Natsume 2016: 30-31).

Mançurya Günlük Gazetesi'nde bu seyahatin ardından yazarın bölgede kendisini son derece güzel ağırlayan Japonlara minnet duyduğu şu ifadelerle belirtilir:

Mançurya ve Kore'de kaldığım süre boyunca gittiğim her yerde o kadar olağanüstü karşılandım ki ziyareti büyük bir zevk ve memnuniyetle tamamlayabildim. Bunun için Mançurya Daily'nin sayfalarını kullanarak hepimize, yurtdışındaki Japon hemşerilerime alenen teşekkür etmek istiyorum. Özellikle son tur, orada böyle iyi arkadaşlara ve tanıdıklara sahip olduğum için ne kadar şanslı olduğumu derinden hissettirdi (Natsume&Haag 2017: 155).

Öte yandan yazarın, “Kore ve Mançurya İzlenimleri” başlığı ile Mançurya Günlük Gazetesi'nde yazdıkları Sōseki Natsume'nin Çinliler ve Korelilere ilişkin izlenimleri ve düşüncelerini apaçık şekilde ortaya sermektedir:

Seyahatim sırasında ve sonunda, bir Japon olarak doğduğum için ne kadar şanslı olduğumun farkına vardığımı hissettim. Japonya'daki anavatanıma tıkilıp kaldığımda, dünyada Japonlardan daha acınası bir ulus olmadığı düşüncesiyle sürekli baskı altındayım. Yine de Mançurya'dan Kore'ye, yurttaşlarımızın her türlü medenileştirme çabasına giriştiklerini ve açık bir hâkimiyet elde ettiklerini gördükçe, Japonların da inanılmaz derecede yetenekli bir ırk olduğu izlenimi zihnime derinden kazındı. Aynı zamanda, Çinli ya da Koreli olarak doğmadığım için oldukça mutluydum. Gözlerinin önünde bu halklarla birlikte tüm çabalara başarılarının azmi ile yaklaşan yurttaşlarımız, gerçekten kaderin kutsanmış çocukları olarak görülmelidir. Keijō'daki bir arkadaşım şu gözlemi yapmıştı: Tokyo ve Yokohama'da yabancılarla “bozuk İngilizce” konuşmak konusunda kendini her zaman fazlasıyla garip hissetmişti. Ancak, ilginç bir şekilde, kıtaya vardığında, onu en çok şaşkırtan, İngilizce sözcüklerin, kırık değil, akıcı bir şekilde konuşulduğunu keşfetmesiydi. Bu tek anekdot, Mançurya ve Kore'deki yurttaşlarımızın psikolojisi hakkında çok şey açıklıyor gibi görünüyor (Natsume&Haag 2017: 157).

Asyalı halkların İngilizceyi akıcı bir şekilde konuşuyor olmaları İngilizlerin kıtada etkin rolde olmaları ile açıklanabilir. Dolayısıyla yazar, Japonya'nın hiçbir ülkenin sömürgesi olmamasından dolayı gururlanırken, Japon olarak doğduğu için şanslı olduğunu vurgular.

Bu seyahatin ardından yazdığı *Omoidasu Koto nado* (1910) adlı eserinde de Mançurya geçer. Ancak bu eserinde Mançurya sadece seyahatin ardından gelen telgraflar ile ilgilidir: *Bu sessiz akşamı yaklaşık iki saat beyaz bir battaniye içinde rahatça geçirirken hemşire iki telgraf getirdi. Telgrafın birini açtığımda, "Tokyo'ya sağ salim dönmenden mutluluk duyuyorum" yazıyordu. Gönderen Mançurya'daki Zekō Nakamura idi* (Natsume 2011: 7).

Sōseki Natsume'nin Eserlerinde Mançurya

Çin-Japon (1894-1895) Savaşı'nın ardından, Çin'in hem bölgesel hem de demografik anlamda sahip olduğu çeşitliliğin büyüleyiciliği, Japonya için gıpta edilen bir durum oluşturmuş, bu nedenle Çin, dünyanın zenginliklerle dolu evi (*sekai no hōko*) olarak adlandırılmış, aynı zamanda dünya pazarına sunulabilecek sınırsız kaynaklar ve ucuz işgücü ile bir dünya fabrikası (*sekai no seizōjo*) olarak da değerlendirilmiştir. Özellikle, 1897'den sonra Japonya'nın ekonomik ilgisi Çin üzerinde yoğunlaşmıştır (Zachman 2009: 50). Öte yandan Japonya için Rusya, önceden beri birincil potansiyel tehlike olarak düşünülmüş, bu amaçla İngiltere-Japonya ittifakının (1902) etkisi, Japonya ve Rusya arasındaki tansiyonu yatıştırma etkili olmuştur. Japonya için, Rusya ile olan gerilimi yatıştırmak dışında, Mançurya'da Rus ilerleyişini durdurmak ve Rusya'nın bölgedeki gücünü azaltmak önemli görülmüştür (Inoue, 1993: 291).

Çin, 1903 yılının son aylarında, savaşta tarafsız kalmayı tercih eder. 12 Şubat 1904'te Mançurya'yı da dâhil ederek Çin'in tamamen tarafsız olduğuna ilişkin bir bildirme yayınlar. Ancak, Rusya ve Japonya, Çin'in bu talebini kabul etmez. Bunun nedeni, onlar için Mançurya'nın bir savaş hattı olma özelliğine sahip olmasıdır (Katō, 2007: 97-98). 1904-05 Rus-Japon Savaşı sadece Rusya ve Japonya arasında kalan bir savaş değil, aynı zamanda Asya'nın da savaşı olma özelliği göstermektedir. Bu savaş, Kore ve Mançurya'yı da içine çekmiştir (Katō 2007: 100).

Inoue Yūichi, Rus-Japon Savaşı'ndaki Japonya'nın galibiyetinin ardından Japonya'nın en önemli dış meselesinin, Mançurya olduğuna (1993: 291) işaret eder. Bu anlamda, savaşın sonunda 5 Eylül 1905 yılında imzalanan

Portsmouth Antlaşmasının ardından, Mançurya üzerinde Rusya ve Japonya arasındaki güç sahası yeniden belirlenmiştir. Portsmouth barış görüşmelerinden sonra, Doğu Çin Demir Yolu Harbin-Changchun arasındaki Rusların varlığı, Japonya için sıkıntı verici bir durum olmuştur. Ancak, Mançurya Olayı'nın ardından, sadece Harbin-Changchun arası değil, Doğu Çin Demir Yolu Şirketi'nin ana hatlarına varana kadar Japonya'nın yönetimi altına girmesiyle, Japonya'nın Mançurya'daki demir yolu sahası Portsmouth Barış Antlaşması'nda bile düşünülmeyen şekilde genişlemiştir (1993: 306).

Rus-Japon savaşında galip gelen Japonya, ilk olarak Kantō Bölgesini (Guandong) bir diğer ifadeyle Liaodong Yarımadası'nın neredeyse tamamını Çin'den devralmış, özgürce kullanabilme hakkı kazanmıştır. Dahası, bir diğer kazancı Güney Mançurya Demir Yolu Şirketi olmuştur. Chōshun¹⁷ dan Ryojun¹⁸'a kadar olan demir yolu işletme hakkını almıştır. Üçüncü olarak Anpō demir yolu olarak bilinen ülke sınırlarındaki Anton¹⁹ dan Hōten'e kadar olan alanda kurduğu askerî demir yolunun işletme hakkıdır. Böylece Mançurya'nın güneyindeki demir yolu işletim hakkını büyük ölçüde kazanmıştır. Ayrıca Güney Mançurya Demir Yolları'na bağlı olan madenleri işletim hakkı da kazanmıştır. Ardından Çin ile yaptığı anlaşma ile Öryotsukō (Yanjiang Nehri) sağ kıyısındaki ormanların işletilmesi hakkını da elde etmiştir. En son olarak ise bölgedeki en önemli gelişme olan demir yollarının güvenliğini sağlamak için asker bulundurma, bir diğer deyişle demir yollarını muhafaza edebilmek için bölgede askerlerini bulundurma hakkına sahip olmuştur (Handō 2004: 12).

Japonya'nın siyasi ilişkilerinde bu durumlar yaşanırken, Sōseki Natsume de eserlerinde Mançurya'yı çarpıcı bir şekilde tasvir etmektedir. Örneğin yazarın *Shumi no Iden* adlı eseri bölgede meydana gelen Rus-Japon Savaşı'nda Mançurya'yı şöyle tasvir eder: “*İnsanları katledin ve aç köpekleri kurtarın*” diye bulutların ötesinden yankılanan çığlıklar Japon denizini hareketlendirip Mançurya'ya kadar yankılandığında, buna hemen Japonlar ve Ruslar yanıt verdiler ve dört yüz kilometreden fazla genişlikte bir mezbahta açtılar.” (夏目漱石 趣味の遺伝 (aozora.gr.jp) 1 Haziran 2021 tarihinde erişildi).

---

¹⁷ Japonlar tarafından daha sonraları Shinkyō adı verilmiştir; günümüzdeki ismi Changchun'dur.

¹⁸ Günümüzdeki adı Lüshunkou'dur.

¹⁹ Günümüzde Tandong olan yerin adının eskiden Japonca ismidir.

Yazar Mançurya topraklarında meydana gelen Rus-Japon Savaşı'nda iki ülkenin de bölgeyi "mezbaha" haline getirdiğini yazarak, savaşa yönelik tutumunu yansıtmaktadır. Bu betimleme kadar ileri düzeye ulaşmasa da yazarın *Üç Köşeli Dünya (Kusamakura)* adlı eserinde de Mançurya, savaş bölgesinin bir temsili olarak tasvir edilir. Mesleği ressamlık olan *Üç Köşeli Dünya* eserindeki başkişinin eserde ismi verilmez ve yalnızca "ben" olarak geçer. Kafa dinlemek ve resim yapmak üzere yolculuğa çıkan kahraman, gittiği kaplıcadaki Bay Şioda'nın yeğeninin savaşa gideceğini öğrenir ve eserde Mançurya ve savaş arasında şöyle bir analogi kurulur:

"Çin'e mi gideceksiniz?" diye sordum.

"Evet," dedi Kyūichi.

[...] "Aslında Kyūichi savaşa gitmek için gönüllü asker oldu. Oraya çağırıyor." dedi Bay Şioda. Kyūichi'ye doğru bakıyor, Mançurya bölgesine en kısa sürede yola çıkması gereken genç çocuğun kaderi hakkında beni bilgilendiriyordu. Böyle hayal gibi bir yerde yaşamın sadece şarkı söyleyen kuşların, düşen çiçeklerin, dolup taşan kaplıca sularının meselesi olduğunu varsayarak yanılmıştım. Gerçek dünya, dağları denizleri aşmış on ikinci yüzyılın büyük klan savaşlarından mağlup savaşçılar olarak ayrıldıktan sonra ıssız bir köyün tek katlı evinde uzun zamandır barış içinde yaşayan insanları bile bulmuştu. Mançurya'nın çölleri kırmızıya boyayan litrelerce kan belki de bu genç çocukların atardamarlarından fışkırıyordu. Belki de bellerine taktıkları uzun kılıcın ucundan çıkan bir duman oluyor ve püskürüyordu. Ancak, şimdi bu genç çocuk hayatının safi değerinin hayallerde saklı olduğunu düşünen bir ressamın yanında oturuyordu, hatta öyle yakınımda ki kulak kabartırsam atan kalp atışlarını bile duyabilirdim. Belki de şimdi atan bu kalp, milyonlarca kilometre uzakta savaşan genç yığınların bir yansımasıydı (Natsume 2020: 107-108).

Yazarın bir diğer eseri olan *Mon (Kapı)*, bir yönüyle Mançurya ile bağlantılı karakterler çevresinde kurgulanmıştır. Özellikle romanın başkişisi olan Sōsuke ve karısı Oyone'nin geçmişte bıraktıkları bir sır vardır. Bu sır aslında Oyone'nin Yasui adında biri ile evliliği düşünürken, Sōsuke'nin arkadaşının sevgilisi ile evlenmesi durumudur. Bu olayın sonucunda arkadaşı ve sevgilisi tarafından ihanete uğrayan Yasui Mançurya'ya gider. Dolayısıyla çift arasında Mançurya, geçmişin sınırlarını bünyesinde taşıyan bir ülke konumundadır. Öte yandan Japonya'nın Asya kıtasındaki toprak kazanımına

bağlı olarak yeni iş sahalarının da açıldığı bölge olma özelliği de göstermektedir. *Mon*'da geçen Mançurya ve Kore, Japonya'nın herhangi bir işi olmayan seçkin kesimin özellikle ilgi duyduğu sömürge toprakları olarak temsil edilmektedir. Bu doğrultuda Sōsuke'nin erkek kardeşi Koroku'nun iş bulmak üzere gitmeyi tercih ettiği sömürge toprakları ile ilgili olarak eserde şu ifadelerle rastlamak mümkündür:

Koroku ağabeyinin sakin tavrına hiç sıkılmadan baktı. Fakat Sōsuke'nin tavrında başkalarını öfkeliendiren keskin bir taraf ya da ona sığınabilececek alçakgönüllü bir taraf yoktu. Sadece,

“O halde bugüne kadar bu halde mi sürdü?” basitçe gerçeği sordu.

“Evet, aslında sıkıcı ama öyle sürdü. Mektubu bile nihayet bugün yazabildim. Yapacak bir şey yok. Son zamanlarda sinirlerim zayıfladı” diye ciddi bir şekilde cevap verdi. Koroku güldü.

“Eğer her şey kötü giderse okulu bırakıp hemen Mançurya ya da Kore'ye gitmeyi düşünüyorum”.

“Mançurya ya da Kore mi? Yine ani karar veriyorsun. Daha önce Mançurya oldukça gürültülü bir yer olduğundan hiç sevmiyorum dememiş miydin?”

Soru cevaplar böyle karşılıklı devam ederken hiçbir yere varamadılar. Sonunda Sōsuke,

“Her neyse, o kadar endişe etmeyelim, nasılsa bir şeyler olacaktır. Herhangi bir cevap gelirse hemen bilgilendiririm. Ona göre tekrar konuşuruz” deyip konuşmayı kapattı (Sōseki 1972: 27-28).

Higan Sugi made adlı romanda da romanın başkişisi olan Keitarō Tagawa üniversiteden mezun olduktan sonra iş ararken, otuzlu yaşlardaki Morimoto adlı bir kişi ile aynı pansiyonda kalmaktadır. Morimoto bir gün aniden ortadan kaybolur. Pansiyonun sahibi Morimoto'nun işinden istifa ettiğini söyler. Bir gün Morimoto'dan Keitarō'ya mektup gelir ve Çin'de yaşamaya başladığını belirten bu mektupta iş koşulları ile ilgili mevzulardan bahsedilir. Keitarō'nun da Maçurya'ya gelmesini tavsiye etmektedir. Dolayısıyla Mançurya bu romanda karşımıza iş olanaklarının çeşitliliğini sunan bir mekân olarak çıkar. Japonya'da iş bulma güçlüğü yaşanırken, Mançurya'da iş çeşitliliği ve imkânları vardır:

Morimoto ardından kendisinin şimdi Dairen’de elektrikli parkta sorumlu olarak çalıştığını yazıyor, ertesi yıl ise etkinlik fotoğrafçılığı işine girmeyi planladığını eklerken mutlaka Tokyo’ya gelmeyi düşündüğünü bu nedenle orada karşılaşmayı sabırsızlıkla beklediğini ekliyordu. Ardından seyahat ettiği Mançurya bölgesindeki iş imkânlarından da bahsediyordu. Bunların içinde Keitarō’yu en çok şaşırtan Chōjun’daki bir kumarhanenin bir zamanlar atlı bir haydut komutan olan bir Japon tarafından işletilmesi idi. Oraya girdiğinde sıkış tepiş bir araya toplanmış yüzlerce kirli Çinlinin gözleri kan çanağı içinde bir tür kokulu bir şey tüttürdüklerini görmüştü (夏目漱石 彼岸過迄 (aozora. gr.jp) 10 Haziran 2021 tarihinde erişildi).

Yukarıda bahsi geçen romanlarda Mançurya’nın çeşitli biçimlerde nasıl tasvir edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, Çin’e ait bir bölge olan Mançurya’da Rus-Japon Savaşı’nın ardından çeşitli haklar kazanan Japonya’nın çeşitli sahalarda etkin olduğu ortaya konmaktadır. Diğer taraftan bölgenin “savaş bölgesi”, “mezbaa” gibi pejoratif yönleri ile de temsil edildiğini ifade etmek mümkündür.

Söseki Natsume’nin Kore ile İlgili Yazıları

Söseki Natsume’nin Kore ile ilgili yazılarına geçmeden önce Japonya ile Kore ilişkilerinden kısaca bahsetmek gerekmektedir.

1876’da Koreliler ile imzaladıkları Kanghwa Antlaşması ile Kore limanlarını Japon ticaretine açtıran Japonya, Batılıların Japonlarla imzaladıkları eşitsiz antlaşmaların benzerlerini Kore üzerinde uygulamaya çalışır. Bu antlaşmayla Japonya, o dönemde Çin’e bağlı bir devlet olan Kore’yi “bağımsız bir devlet” olarak tanımlamaktadır. Kore’nin bağımsız bir devlet olarak tanımlanması, Çin ile Japonya arasında gerilimin yaşanmasına sebep olur (Beasley, 1987: 44). 1909 yılında yasal sistemin kurulmasının onaylanması, üst düzey yetkililerin görevden çekilmesinin kabul edilmesi, göreve Japon yetkililerin atanması emrinin onaylanması, ordunun feshedilmesini de içeren bir anlaşma ile Japonya Kore’nin işlerini tamamen kontrolüne almıştır” (Arima 1999: 69-70). 1910 yılında ise Kore Japonya’nın hâkimiyeti altına girer. Söseki Natsume’nin Kore hakkında da çeşitli yazıları bulunmaktadır. Helen Lee, yazarın Mançurya ve Kore seyahati ile ilgili yazdığı günlüğüne atıfta bulunarak şunları ifade etmektedir:

Meiji dönemi Japonyası'nın birinci sınıf entelektüeli, Sōseki Natsume 'nin *Mankan kiko nikki*'de kaydettiği girizgâhındaki Korelilere ilişkin tasviri, Japonya'nın Asya kıtasındaki imparatorluk genişlemesi döneminde (1868-1945) Korelilere dair ülkede geniş çapta dolaşan bir temsil olmuştur. Koreliler defalarca yüzlerini, seslerini ve özelliklerini tamamen gizleyen beyaz giysilere bürünmüş belirsiz bir sürü olarak tanımlanmıştır (2007: 2).

Helen Lee de Natsume'nin *Mankan kiko nikki* yazılarında Kore ile ilgili olarak ise şu notları ekler: “*Kore'nin en gelişmiş ticaret merkezlerinden biri olan P'yongyang'a ve başkent Keijō'ya güneye doğru yolculuğuna devam ederken, Korelilerden hiçbir şey not etmiyor. Çoğunlukla, nikki (günlük) türünde yaygın olarak yer alanlar, akşam yemeğinden sonra banyo yapmak veya gece yarısı tuvalete gitmek gibi sıradan olaylar*” (2007: 3).

Dolayısıyla yazarın Kore seyahati ile ilgili günlüğünde sıradan Kore manzaralarının yanı sıra kendi gündelik faaliyetlerinden bahsettiği anlaşılmaktadır.

Yazarın gerekse savaş ve Kore konusundaki görüşlerini Eunkyong You (2015: 25) şu ifadelerle açıklamaktadır:

Japonya'nın Kore'nin içişlerine karışması sonucu Japonların Kore'deki ihlaline karşı direnişler ve ayaklanmalar çıkmıştır, bu direniş ve isyanlar bastırılmıştır. Sōseki tüm bu durumların farkında olmalıdır. Bu nedenle Kore ve Korelilere karşı “üzücü” ifadesini sıklıkla söylemiştir. Rus-Japon Savaşı'nın başlamasından önce 1901 yılında Londra'da yabancı öğrencilik hayatı yaşayan Natsume Kore'nin savaş alanı haline gelmesine karşı Kore için bunun “ciddi bir rahatsızlık” olduğunu düşünmüştür. Fakat bu durum gerçekleşmiş, Kore'de ciddi bir rahatsızlık meydana gelmiş, bu durumdan karlı çıkan taraf ise Japonya olmuştur. Bu nedenle Kore'deki durumun “üzücü” olduğunu düşünmüştür. Ancak Korelilerin içinde de Japonya ile birleşmenin iyi olacağını düşünenlerin olması Korelilere karşı kötü bir izlenim yaratmak için yeterli değil miydi? Bu nedenle Natsume “Mançurya ve Kore Medeniyeti” adlı yazısında Japon tarzı bir medenileşmeye ilerleme konusunda temkinli olurken, bu medeniyetin Korelilerde yaratacağı etkiyi derinine düşünmemiş olabilir.

Yazar, Asahi gazetesinde görev yaparken Hirobumi Itō'nun suikasta kurban gitmesi ile ilgili olarak kendisinin de aynı yerlere gitmiş ve tanıdık kimseler ile görüşmüş olmasından dolayı şaşkınlık yaşamıştır. Bu konu ile ilgili olarak Eunkyong You (2015: 28), Tokyo Asahi gazetesinde 18 Ekim 1909 tarihli ikinci sayfadaki makalede bu suikasta ilişkin on beş madde ile sebepler sıralandığını belirtir. Sōseki Natsume'nin bu cinayetin nedenlerini gazetede yazan bir entelektüel olarak oldukça iyi bildiği düşünülebilir. Özellikle Itō ile uğradığı yerlerin aynı yerler olması ve tanıdık çevresinin ortak isimlerden oluşuyor olması Natsume için oldukça şaşırtıcı bir durum olmuş, ardından ortaya çıkan cinayetin nedenlerine dair bilgi sahibi olduğunda, Kore'ye yönelik düşüncelerinde bir değişim yaşanmış olabilir görüşünü savunur. Bu sebeple *Mankan Tokoro Dokoro* adlı eserinde Kore ile ilgili kısmı yazmış olmasına rağmen bu görüş değişikliğinden dolayı yayınlanmamasını tercih etmiş olma ihtimali yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bu mesele ile ilgili Mançurya günlük gazetesinde yazarın kaleme aldığı satırlarda şu ifadelere rastlanır:

Dün gece, Mançurya günlük gazetesine bir şeyler yazmak için ender boş vakitlerden biriydi. Fırçamı daha yeni elime almış ve birkaç satır karalamıştım ki, gazete eki Prens Itō'nun Harbin'de vurulduğunu duyuyordu. Harbin daha yeni ziyaret ettiğim bir yer idi ve Prens'in vurulduğu istasyonun platformunda daha bir ay önce kendim bulmuştum. Bu nedenle, bu olay, hangi açıdan bakılsa kesinlikle olağanüstü bir felaketti. Diğer taraftan, gerçekleştiği yerin bendeki çağrışımları, aklımda daha da güçlü bir sarsıntı yarattı. Dairen'de kaldığım süre boyunca benimle ilgilenen ve her zaman bir espriyi paylaşmak ya da bana sukiyaki ikram etmek isteyen Güney Mançurya Demir Yolları (SMR) Müdürü Tanaka'nın da aynı olayda yaralandığına dair ekteki rapor daha şok ediciydi. Bununla birlikte, gazetenin Müdürü Tanaka ve Başkonsolos Kawakami'nin sadece hafif yaralar aldıklarını doğrulamak için elinden geleni yaptığımı göz önünde bulundurarak, çok ciddi bir şey olmadığını düşündüm ve yattım. Sonra, bu sabah, kendi Asahi gazetemize taşınan ayrıntılı raporları bir kez daha öğrendiğimde irkildim. Prens Itō vurulduğunda, Güney Mançurya Demir Yolları Şirketi Başkanı Nakamura'nın da aynı noktada, aynı zamanda olduğu ve yığılan Prens'i kollarına aldığı bildiriliyordu (Sōseki&Haag 2017: 154-155).

Bu olayın ardından Japonya'daki gazetelerde de çeşitli haberler yayınlanmıştır. Bu olayı Yumi Tokoro (2014: 196) Shibukawa Genji'nin o

senelerde Asahi gazetesinde kaleme aldığı “Korkunç Kore” (恐ろしい朝鮮) başlığını taşıyan yazında apaçık şekilde değerlendirdiğine atıf yapar. Buna göre Shibukawa Genji tarafından kaleme alınan bu yazı şöyledir:

Prens Itō bir Koreli tarafından öldürüldü. Kısaca söylemek gerekirse yüzbinlerce kahraman Saigō, Ōkubō, Etō, Maehara Çin’deki ve Kore’deki görevleri sırasında Koreliler tarafından öldürülenler, milyarlarca yen ve kan ile gözyaşıyla örülü savaş masrafları Kore’nin kel dağları için harcanıp gitti. Ayrıca şimdi bile senelerdir otuz milyon yen harcanmış durumda fakat en ufak bir tohum filizlenmiş olmadığı gibi nihayetinde hala para ve insan harcamak zorunda kalan Japonya açısından bakıldığında bu kadar korkunç bir ülke daha yoktur.²⁰

Komori’ye göre (2001), esasında *Mon*’daki başkişi Sōsuke, Çin-Japon Savaşı’ndan itibaren Kore’yi bağımsız bir ülke haline getirme konusundaki uluslararası anlaşmalar imzalanırken Rus-Japon Savaşı’nı bir fırsat olarak kullanan, Kore’yi bir sömürge olarak ülkesine katmak üzere diplomatik anlaşmaları Kore’deki bakanlara tehdit yoluyla zorla imzalatan Itō Hirobumi’nin mesleki geçmişi ile ilgili ayrıntılı olarak Oyone’ye toplumsal meseleler ile ilgili bir açıklama yapmaz. Fakat Kore’nin Japonya ile birleşmesi durumunun belirgin biçimde ortaya çıkması *Mon* adlı eserinin Kore’nin bir sömürge toprağı olarak yönetilmesi sorunu ile aynı dönemde yazılması, okurların hafızasını diri tutma işlevini yerine getirmektedir” der. Eserde Itō Hirobumi’nin suikasta kurban gitmesi şöyle işlenir:

Sōsuke beş, altı gün önce Itō’nun suikasti ile ilgili haberleri gördüğünde, Oyone’nin yanına mutfağa gelerek, “baksana çok kötü bir şey oldu, Bay Itō öldürülmüş” diyerek elindeki gazeteyi Oyone’nin önlüğünün üzerine koyup çalışma odasına girdi. Ses tonu oldukça sakindi.

“Çok kötü bir şey oldu diyorsun ama ses tonunda hiçbir değişiklik yok ya” diyen Oyone yarı şaka yarı ciddi uyardı. Ardından gazetelerde her gün Prens Itō’nun meselesinden bahsedilirken Sōsuke’nun bu haberlere göz gezdirip gezdirmediği bile anlaşılamayacak derecede, suikast olayı ile ilgili sakın görünüyordu. Akşam eve döndüğünde, Oyone yemeği servis ederken “bugün Bay Itō meselesi ile ilgili haber var mıydı?” diye sorduğunda, “hıhı, epeyce vardı” yanıtını verdiğinden, kocasının gizli bölmeye sakladığı katlanmış

---

²⁰ 5 Kasım 1909 tarihinde Tokyo Asahi gazetesinde yayınlanan yazıdır.

haldeki sabah gazetesine göz gezdirip okumadan o gün neler yazıldığını bilmezdi. Yani Oyone de kocası eve döndükten sonra sohbet konusu olarak Prens Itō meselesini sadece sormakla yetiniyor, Sōsuke devam ettirmedikçe konu sadece bir sorudan öteye gitmiyordu. Böylelikle ikilinin arasında, bu sıra dışı haberin yayınlandığı günden sonraki günlerde o akşam Koroku meseleyi açana kadar kamuoyunu harekete geçiren bir sorun olarak bile özel bir ilgiyle karşılanmamıştı.

"Neden öldürülmüş acaba?" Oyone bu sıra dışı haberi gördüğünde Sōsuke'ye sorduğu sorunun aynısını Koroku'ya yöneltti.

"silahla birkaç el ateş edilerek öldürülmüş" diye hemen yanıtladı Koroku.

"Fakat neden öldürülmüş olabilir ki?"

Koroku konuyu anlamamış gibi görünüyordu. Sōsuke sakin bir ifadeyle, "Kader" deyip fincanın içindeki çayını afiyetle içti (Sōseki 1972: 24-25).

Bu eserde Japonya ve sömürge ilişkisi de üstü kapalı olarak işlenmektedir. Romandaki karakterler özellikle devlet görevi kapsamı ile Japonya adına Japon sömürgelerinde görev yapmaktadırlar. Tamai Takayuki, eserdeki bu durumla ilgili olarak şu yorumlarda bulunmaktadır:

Mon eserinde, Mançurya ve Kore'nin o dönemdeki durumu gizlidir. Itō Hirobumi'nin Koreli bir milliyetçi tarafından öldürülmesi olayının Nakano ailesinde bir konu olarak geçmesi ile hikâye başlar ama Honda çiftinin sessiz hayatı içinde geçimlerini sağlayan kişi, Kore'deki Japon İdari biriminde görev yapan oğullarıdır. Romanın diğer yarısında Moğolistan'da bulunan Sakai'nin küçük kardeşi ve Yasui Japonya'ya döner. Hikâye değişir ve roman sona doğru ilerler. Hem Nonaka çifti hem Sakai ya da Honda aileleri bir şekilde Japonya'nın Mançurya ve Kore ile bağlantılıdır (Takayuki 2004: 115).

Yazarın yazılarında da görüldüğü gibi Kore'nin Japonya'nın topraklarına eklenmesi konusunda herhangi bir olumsuz ifadeye rastlanmazken, Prens Itō'nun suikasta kurban gitmesi çeşitli şekillerde işlenmiştir. Bu doğrultuda, yazarın Asya'daki Japon tahakkümü altındaki sömürge konumunda olan ülkeler ile ilgili görüşlerinin genellikle Japon yanlısı bir tutumda olduğunu ifade etmek olasıdır.

SONUÇ

Meiji döneminin en önemli özelliğinin, Batı karşısında modern ülke olma çabalarının ön plana çıktığı bir dönem olmasının yanı sıra Japonya'nın Asya'daki konumunu güçlendirme arayışları olduğu söylenebilir. Bu dönemde Japonya'nın Asya'daki komşularıyla olan ilişkileri, yer yer gerilimler ve savaşlar ile sürmüş, yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyal meseleler edebiyat çevrelerinde de yer bulmuştur. Dönemin en ünlü ve önde gelen yazarlarından biri olan Sōseki Natsume de Japonya'nın Asya ülkelerindeki komşuları ile olan ilişkilerini yazılarında ve zaman zaman eserlerinde de işlemiştir. Yazar *Shumi no Iden* adlı eserinde Rus-Japon savaşının meydana geldiği Mançurya topraklarının “mezbaha” haline getirildiğini anlatır. Hayatının son dönemlerinde kaleme aldığı *Üç Köşeli Dünya (Kusamakura)* adlı eserinde de Mançurya savaşa giden askerlerin olduğu bir yer olarak tasvir edilir. Bu durum bize yazarın savaş ile ilgili olarak oldukça savaş karşıtı bir görüşe yakın olduğunu göstermektedir.

Yazar Japonya'nın Mançurya üzerindeki Rus-Japon savaşı sonrasındaki hâkimiyeti sonrasında, arkadaşı ve aynı zamanda Mançurya Demir Yolları Şirketi'nin de başkanı olan Zekō Nakamura'nın daveti ile Mançurya ve Kore seyahatinde bulunur. Bu seyahatin Mançurya ile ilgili kısımlarını öğrenme imkânımız olsa da Kore ile ilgili kısımlar Hirobumi Itō suikastı nedeniyle yayınlanmamıştır. Yazar bu olayın şaşkınlığını yazılarında da belirtmiş, *Mon* adlı eserinde de bu suikast olayına yer vermiştir. Bu olayda yazarı en çok şaşırtan durum ise kısa bir süre önce kendisinin de aynı yerlere gitmiş olması ve aynı isimler ile birlikte zaman geçirmiş olmasıdır. Yazarın Kore seyahatine ilişkin gezdiği mekânlar ve karşılaştığı Koreliler ile ilgili herhangi bir bilgiye *Mankan Tokoro Dokoro* adlı eserinden ulaşmak mümkün değilse de, yazarın Kore ve Koreliler ile ilgili görüş ve düşüncelerine Mançurya Günlük Gazetesi ya da Mankan Kikō Nikki gibi yazılı kaynaklardan ulaşabiliriz.

Sōseki Natsume'nin Asya'daki komşu ülke halkları ile ilgili olarak çoğunlukla küçümseyici tasvirlerle başvurduğu ifade edilebilir. Özellikle Mançurya Günlük Gazetesinde “Çinli ya da Koreli olarak doğmadığım için oldukça mutluydum” ifadesi yazarın görüşlerini en net yansıtan ifadelerden biridir. Bu doğrultuda, Meiji döneminde Japonya'daki “sömürge” algısının belirlenmesinde, önde gelen isimlerden biri olan Sōseki Natsume'nin Japonya ile diğer Asya ülkeleri arasında ciddi bir mesafe koyduğu ve bunu okura sunmaktan çekinmediği anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arima, Manabu (1999). *Nihon no Kindai: Kokusaika no naka no Teikoku Nihon* (日本の近代「国際化」の中の帝国日本) 1905 - 1924, Cilt 4, Tokyo: Chūō Kōron Shinsha.
- Beasley, W.G. (1987). *Japanese Imperialism 1894-95*, Oxford: Clarendon Press.
- Etō, Jun (1995). *Sōseki to sono Jidai* (漱石とその時代) 4. Cilt, Tokyo: Shinchōsha.
- Fogel, Joshua A. (1989). "Japanese Literary Travelers in Prewar China", *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 49 (2): 575-602.
- Handō, Kazutoshi (2004). *Shōwa shi* (昭和史) (1926-1945), Tokyo: Heibonsha.
- Hayase, Yukiko (1974). *The Career of Gotō Shinpei: Japan's Statement of Research 1857-1929*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Florida State University.
- Inoue, Yūichi (1993). "Tōshi Tetsudō wo Meguru Nichi So Kankei", Ed., Ōe Shinobu, Asada Kyōji, Kindai Nihon to Shokuminchi: Shokuminchika to Sangyōka (3), Tokyo: Iwanami Shoten.
- Itō, Haku (2006). "Mon to Meiji Nihon no Shokuminchi shugi" 「門」と明治日本の植民地主義, *Hōsei Daigaku Gakujutsu Kikan Ripōjitori*, 73: 110-119.
- Izu, Toshihiko (1989). *Sōseki to Tennōsei* (漱石と天皇制), Tokyo: Yūseitō.
- Katō, Kiyofumi (2007). "Rekishi toshite no Manshu hikiage" (歴史としての満洲引揚げ), *Hikiage 60-shunen kinenshi*, Tokyo: Kokusai zenrin-kyōkai.
- Kobayashi, Hideo (2008). *Manshū no Rekishi* (満洲の歴史), Tokyo: Kōdansha Gendai Shinsho.
- Komori, Yōichi (2001). *Posuto Koroniaru* (ポストコロニアル), Tokyo: Iwanami Shoten.
- Kuroda, Taiga (2004). *Sōseki kara Sōseki e* (漱石から漱石へ), Tokyo: Kanrin Shobō.
- Lee, Helen J. S. (2007). "Voices of the "Colonists," Voices of the "Immigrants": "Korea" in Japan's Early Colonial Travel Narratives and Guides 1894-1914", *Japanese Language and Literature*, 41(1): 1- 36.
- Nakano, Shigeharu (1978). *Nakano Shigeharu Zenshuu* (中野重治全集), 23. Cilt, Tokyo: Chikuma Shobō.

- Natsume, Sōseki (1972). *Mon* (門). Tokyo: Kōdansha.
- Natsume, Sōseki (1975). “Watashi no Kojinshugi” (私の個人主義) Sōseki Zenshū-Hyakuron *Sōhen*. 11. Cilt. Tokyo: Iwanami Shoten.
- Natsume, Sōseki (2011). *Omoidasu Koto nado* (思い出すことなど). Tokyo: Iwanami Bunko.
- Natsume, Sōseki (2016). *Mankan Tokoro Dokoro* (満韓ところどころ). Tokyo: Goma Books.
- Natsume, Sōseki (2020). *Üç Köşeli Dünya*. Çev. B. Erol. İstanbul: Konu Kitap.
- Natsume, Sōseki&Haag, Andre (2017). “Impressions of Korea and Manchuria” (1909). *Review of Japanese Culture and Society*, 29(1): 153–158. doi:10.1353/roj.
- Salğar, Habibe (2017). “Natsume Sōseki’nin Eserlerinde Modernleşme ve Batı ile Japonya’nın Mukayesesi”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (37): 165-178.
- Senuma, Shigeki (1966). *Natsume Sōseki* (夏目漱石). Tokyo: Tōkyō Daigaku Shuppankai.
- Tamai, Takayuki (2004). *Sōseki Kenkyū dai jū nana gō* 漱石研究第十七号, Tokyo: Kanrin Shobō.
- Tokoro, Yumi (2014). “Mankan Tokoro Dokoro to Tōkai” (満干ところどころと東海), *Nihongo Bungaku*, 66: 179-204.
- You, Eunkyong (2015). “Katarerenai Kankoku: Mankan Tokoro Dokoro no Rensai Chūshi to Kanren Shite 語られない韓国「満韓ところどころ」の連載中止とかんれんして)” *Chūtō Daigaku Kokubun*, 58: 17-31.
- Zachmann, Urs Matthias (2009). *China and Japan in the Late Meiji Period: China Policy and the Japanese Discourse on National Identity, 1852-1904*, Londra ve New York, Routledge.
- 夏目漱石 彼岸過迄 (aozora.gr.jp) 10 Haziran 2021 tarihinde erişildi.
- 夏目漱石 趣味の遺伝 (aozora.gr.jp) 1 Haziran 2021 tarihinde erişildi.

ATATÜRK VE PARK CHUNG HEE’NİN MODERNLEŞME STRATEJİLERİ ÜZERİNE BİR DENEME

Tuana Fulya ÖZMEN*

GİRİŞ

Tarihsel süreçte, ülkelerin gidişatlarına yön veren önemli bir da unsur şüphesiz liderleridir. Özellikle, henüz yeni kurulmuş ulus devletlerde modernizasyon sürecinde, liderlerin esinlendiği veya bir başka deyişle örnek aldığı devletler, ideolojiler, ekonomik politikalar vardır. Liderlerin bunlarla ve modernleşme arasında kurduğu ilişki, söz konusu devletlerin modernleşme stratejilerini belirler. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en etkili lider Atatürk’ün ve Güney Kore tarihinde önemli izler bırakmış Park Chung Hee’nin modernleşme stratejilerini araştırmak istedik.

Mustafa Kemal Atatürk ve Park Chung Hee, kendi ülkelerinde önemli izler bırakmış iki liderdir. Türkiye’de, Atatürk hakkında yapılmış araştırmalara bakılınca geniş çaplı bir literatür karşımıza çıkar. Atatürk’ü araştırmak ve anlamaya çalışmak, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesini de anlamaya yarar sağlayacaktır.

Güney Kore Devleti’nin tarihinde, on sekiz yıllık görev süresiyle en uzun yönetimde kalan kişi Park Chung Hee’dir. Bununla birlikte, Güney Kore, Park Chung Hee idaresi altında büyük bir ekonomik büyüme göstermiştir. Ekonomik büyümeyi sürekli kılabilmek için otoriter denilebilecek bir rejim anlayışını benimseyen Park Chung Hee, bu sebeple Güney Kore’ye ilgi duyan birçok akademisyenin ilgi odağı olmuştur. Park Chung Hee’yi inceleyen bir grup akademisyen, Park’ın ekonomik kalkınmadaki rolüne dikkat çekerek kurduğu otokratik rejimi, ekonomik büyümenin devamlılığını sağlamak için gerekli bulurken diğer grup ise Park’ı, otoriter bir lider olarak tanımlayarak onun siyasi politikalarına odaklanır ve ekonomik gelişmeye olan katkısını göz ardı eder (Kim: 2011: 95).

---

* *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Asya Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi.
ORCID 0000 0001 8559 4634*

İki ülkenin literatüründe her iki lider de farklı açılardan ele alınarak çalışılmış fakat bu iki liderin karşılaştırmalı analizine yönelik çok fazla inceleme yapılmamıştır. Türkiye’de, Jongil Kim tarafından 1999 yılında İstanbul Üniversitesi’nde yapılmış olan Türkiye ve Güney Kore Devrimlerinde iki liderin önderlikleri hakkında karşılaştırmalı bir doktora tezi vardır. İngilizce literatürde ise Ezra F. Vogel tarafından yazılmış ve Türkçeye *Ulus Yeniden İnşa Edenler* olarak çevrilebilecek olan Park Chung Hee, Atatürk, Lee Kuan Yew, Deng Xiaoping’i karşılaştıran bir kitap bölümü mevcuttur.

Bu çalışma kapsamında, modernleşme teorilerine değinilmeyecektir. Çalışmanın esas amacı, Türkiye ve Güney Kore’de kapsamlı modernleşme süreçlerini başlatan iki liderin modernleşme stratejilerini öncelikle iki liderin etkilendikleri ülke ve benimsedikleri modernleşme fikirleri bağlamında değerlendirerek modernleşme sürecinde benimsedikleri ekonomi politikalarını karşılaştırmaktır. Ancak bunu yapmadan önce her iki liderin hayatları ve yönetim süreçleri hakkında kısa bilgi vermek, iki lideri ve düşünce altyapılarını anlamak açısından faydalı olacaktır.

Mustafa Kemal Atatürk, 1881 yılında Selanik’te doğmuştur. 1902 yılında Harp Okulu’ndan Teğmen rütbesiyle, 1905 yılında Yüzbaşı rütbesiyle Harp Akademisi’nden mezun olmuştur.¹ Atatürk’ün on üç yıllık askerî eğitimi onun matematik, bilim ve teknoloji alanlarında sağlam bir alt yapıya sahip olmasını sağlamıştır. Atatürk, bu okullarda aynı zamanda edebiyat, politika tarihi ve Fransızca öğrenme fırsatı bulmuştur (Vogel 2012:516). Atatürk, Fransızca bilgisi sayesinde Batı medeniyeti hakkında daha fazla bilgi edinebilmiş ve Batı pozitivizmi ile rasyonellik idealarıyla tanışması da yine Fransızca sayesinde olmuştur (Vogel 2012:516). Atatürk, 1911’de Trablusgarp’ta, 1912’de Balkan Savaşı’nda çeşitli görevlerde bulunmuş ve 1913 yılında Sofya’ya askerî ateşe olarak atanmıştır.² 1915 yılında Çanakkale Savaşı’nda, Fransız ve İngiliz gemilerinin İstanbul’a girişini önlemede gösterdiği başarı sayesinde, askerî lider özellikleri ile halk arasında da popüler olmuştur (Vogel 2012: 523). 1919’da Samsun’a gelerek başlattığı Ulusal Kurtuluş mücadelesi sonucunda, 1920 yılında Türkiye Büyük Meclisi’ni açmış ve yeni kurulan

---

¹ <https://www.ktb.gov.tr/EN-103908/biography-of-ataturk.html> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021)

² <https://www.ktb.gov.tr/EN-103908/biography-of-ataturk.html> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021)

hükümetin başkanı olmuştur. 1919-1922 yılları arasındaki Kurtuluş Savaşı süresinde, hem meclis başkanı olmuş hem de orduyu yönetmiştir. 1923’de cumhuriyetin kurulmasının ardından ise Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk cumhurbaşkanı olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin modernleşme sürecini başlatmıştır.

Park Chung Hee, 1917 yılında, o dönem Japonya idaresi altında olan Kore’nin Kyongsang Bölgesi’ndeki Kumi şehrinde doğmuştur. Mançurya Askerî Akademisi ve Tokyo Askerî Akademisi’nde eğitim gören Park, Teğmen olarak Mançurya’da görev yaptığı sürece, Kwantung ordusunun³ Mançurya’da gerçekleştirdiği modernizasyon çalışmalarına bizzat şahit olmuş ve Japon ekolünde aldığı eğitim ile Meiji Restorasyonu sayesinde endüstrileşmiş Japonya’yı yakından tanımıştır (Moon, Jun 2012: 117). İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Kore’de Japon işgalinin sona ermesi ile Park Chung Hee’nin Japon ordusundaki görevi sona ermiştir. Savaş’ın bitiminde, sol görüşleri nedeniyle Amerikan askerî istihbaratına takılan Park, 1950’de Kore Savaşı patlak verdiğinde Kore ordusunda görev almıştır (Moon, Jun 2012:132). 1961 yılında askerî darbe ile Kore Cumhuriyeti’nin başına geçerek iki yıl boyunca ülkeyi askerî cunta ile yönetmiş, ardından yapılan seçim sonucunda Kore Cumhuriyeti’nin üçüncü cumhurbaşkanı olmuş (Kim, Park 2012) ve uyguladığı politikalarla Güney Kore’deki kapsamlı modernizasyon sürecini başlatmıştır.

1. Modernleşme Sürecinde İki Liderin Örnek Aldığı Ülke-İdeolojilerin Farklılığı

Atatürk’ün de Park Chung Hee’nin de şüphesiz ki modernizasyon sürecinde etkilendikleri birtakım ideolojiler ve ülkeler vardır. Bu bölümde, öncelikle Atatürk’ün modernleşme ideolojisini şekillendiren etkilerden bahsedecek, ardından Park Chung Hee’nin modernleşme ideolojisine yön veren faktörlere değineceğiz.

1.1. Atatürk ve Etkilendiği İdeolojiler-Ülkeler

Atatürk’ün modernleşme ideolojisinin temelinde, ulusu muasır medeniyet seviyesinden geri bırakan kurum, kuruluşları ve inanışları; toplumu yeniden şekillendirecek şekilde modern olanlarıyla değiştirmek vardır.

---

³ Japonya’nın Mançurya’daki ordusunun adı.

Nitekim Afet İnan, Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler isimli kitabında Atatürk'ün 1933'de kendi el yazıyla "devrimi" şöyle açıkladığını belirtmiştir: "*Devrim... Türk milletini son asırlarda geri bırakmış olan müessesleri yıkarak, yerlerine milletin en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini temin edecek yeni müessesleri koymuş olmaktadır* (Giritli 1988: 289)". Prof. Dr. İsmet Giritli ise Kemalist Devrimin amacının Ulusal Modernleşmeyi sağlamak olduğunu ve bu toplumsal yeniden biçimlenme sürecinde ulusal bağımsızlık, özgür düşünce ile insan onurunu temel alan hümanist bir süreç izlendiği için Kemalist Devrim ile başlayan bu modernizasyon sürecini Türk Rönesans'ı olarak tanımlamıştır (Giritli 1988: 290).

Prof. Dr. Cengiz Hakov ise Türk tarih biliminde Batılılaşma, Avrupalılaşma ve modernleşme gibi kavramların, Batı Avrupa'nın modernleşme değerlerinin kaynağı olarak belirlemede eş anlamlı olarak kullandığını ve Çağdaş Türkiye'nin modernleşme temellerinin Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküntü döneminde gizli olduğunu varsaymaktadır (Hakov 2004: 39). Buna örnek olarak da III. Selim'in 18. yüzyıl sonlarında ve 19. yüzyıl başlarında Nizam-ı Cedid olarak bilinen, Avrupa tipi yeni ordu kurma girişimlerini ve II. Mahmut'un ıslahat girişimleri ile Sultan Abdülmecid zamanında 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'nı gösterir (Hakov 2004: 39).

Bana göre, Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında dünyaya gelen, Osmanlı'nın Batı'yı görece de olsa örnek almaya başladığı bir dönemde, Batı tarzı eğitim veren okullarda eğitim alan ve Fransızca bilen Atatürk'ün modernleşme fikirlerinde temel aldığı ülkeler Osmanlı Devleti'nin de yoğun temas halinde olduğu Avrupalı ülkeleridir. Avrupalı ülkelerin modernizasyon sürecini başlatan Rönesans'ın en önemli getirisi, Reform hareketlerine zemin hazırlamasıdır. Reform Hareketi ile Katolik kilisenin dogmatik öğretilerine karşı çıkmaya başlayan Avrupa, bilim ve teknikte ilerleyerek endüstrileşmenin temelini atmıştır. Bir başka deyişle Avrupalı devletler, Reform Hareketleri ile benimsemeye başladığı laiklik akımı sayesinde modernleşme sürecini ilk başlatıp öne geçen devletler olabilmişlerdir.

Atatürk, aldığı eğitimin ve Fransızca bilmesinin de getirdiği avantaj sayesinde Avrupa toplumlarında meydana gelen değişimi tanımış ve öğrenmiştir. Bu sebepten dolayı Prof. Dr. İsmet Giritli'nin de belirttiği gibi: "*Kemalist Devrim; Türk toplumunda laik bir dünya anlayışı temeli üzerinde yükselen akıl-bilim çağını etkin biçimde açmıştır ve kısaca söylemek gerekirse*

laiklik Atatürkçü düşüncesinin ve devrimin genel bir niteliği olmuştur” (Giritli 1988: 290).

Laikliğin modernizasyon sürecindeki yansımaları 1924 yılında Tevhidi Tedrisat Kanunu’nun kabulünde görülebilir. Bu uygulamadaki amaç laik bir eğitimin temelleri atılarak ulus devletin gelecek neslinin bilim ve tekniğin ışığı altında eğitim almasını sağlamaktır. Atatürk Tevhidi Tedrisat kanunu hakkındaki görüşlerini şu sözlerle dile getirmiştir: “*Cihan medeni ailesinde sayılır bir mevki sahibi olmak isteyen Türk ulusu, evlatlarına vereceği eğitimi, mektep ve medrese adında birbirinden büsbütün başka iki tür kuruma teslim etmeye hâlâ katlanabilir miydi? Eğitim ve öğretim birleşmedikçe aynı düşüncede, aynı anlayışta bireylerden oluşan millet yapmaya imkân olmaz mıydı?*”⁴ Modernizasyon sürecinde halkın eğitimi, gelişmenin devamının sağlanması açısından önemli bir faktördür ve bu süreçte liderin etkilendiği ideolojileri anlamak açısından da kayda değer bir veridir.

Kısaca özetlemek gerekirse modernizasyon sürecinde Atatürk’ün ideolojilerinin şekillenmesinde örnek aldığı odağın Batı, hatta Fransızca bilmesi sayesinde bilhassa Fransa olduğu söylenebilir.

1.2. Park Chung Hee ve Etkilendiği İdeolojiler-Ülkeler

On sekiz yıllık yönetim süresiyle tarihe geçen Park Chung Hee, Güney Kore’nin gelişmesi için gerekli olanları düşünen bir fikir adamıydı (Moon, Jun 2012:115). Park Chung Hee, modernizasyon sürecinde devletçilik, merkantilizm, korporatizm ve Amerikan liberalizmini harmanlamış ve bunlar çeşitli deneyimlerinden ötürü çoktan Park Chung Hee’nin iç dünyasında yankı bulmuş kavramlardı (Moon, Jun 2012: 115).

Park’ın kişisel tercihleri, fikirleri ve liderlik tarzı, onun modernizasyon stratejilerine yansımıştır. Bu bağlamda Park’ı etkileyen üç ana unsurun var olduğu söylenebilir (Moon, Jun 2012: 117). Chung-in Moon ve Byung-joon Jun’a göre bu unsurlardan ilki Japonya, ikincisi milliyetçilik, üçüncüsü ise Amerika Birleşik Devletleri’dir.

Park, Japonya İmparatorluk Askerî Akademisi’nde eğitim almış ve Mançurya’daki Japon ordusunda Teğmen olarak görev yaptığı için eğitim hayatı boyunca Japonca’yı ve Japon modernleşmesini yakından tanıma,

---

⁴ https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Tevhid-i_Tedrisat_Kanunu (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021).

öğrenme fırsatı yakalamıştır. Yine az önce bahsedilen sebepten dolayı Park, Meiji Restorasyonu hayranıdır. Chung-in Moon ve Byung-joon Jun'a göre Park'ın Japonya ile olan etkileşimi ve bağı, onun modernizasyon stratejilerini üç farklı şekilde etkilemiştir. Bunlardan birincisi, Park'ın Meiji Restorasyonu⁵ hayranı olması sonucu modernleşme sloganını aynı Japonya'nunki gibi "zengin halk, güçlü ordu" olarak benimsemesidir. Park'ın Meiji Restorasyonu'ndan ve Japonya'nın sanayileşme sürecinden derinden etkilendiğinin bir diğer göstergesi ise Park'ın birçok sanayi kolunun ana hammaddesi olan çelik üretimine, aşırı önem vermesidir. Çünkü Park, Japonya'nın hızlı kalkınma sürecindeki kilit noktalardan birinin de çelik üretimi olduğunu biliyordu. Bu yüzden o, yönetim sürecinde devlet ve özel sektör girişimiyle POSCO (Pohang Iron Steel Company-Pohang Demir Çelik Şirketi)'yu kurmak için çok uğraşmıştır. Park'ın siyasi modernizasyonunu etkileyen ikinci unsur ise Japon militarizmidir. Japon militarizminin etkilerini Park'ın ulusalcı sağ grupları desteklemesinde ve sivil bürokrasi yerine askerî bürokrasiyi yönetim sürecine katmaya çalışmasında görmek mümkündür (Kim 2012:102).

Üçüncü etken ise İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bile Park ve ekibinin, Japonya'daki gelişmeleri takip etmeye devam etmesidir. Park'ın yakın çevresinden sayılabilecek Yi Tong-won⁶, Park'a dair anılarında Park'ın şunları söylediğini belirtmiştir: "*Neden bize çok uzak Birleşik Krallık'tan bir şeyler öğrenmek durumundayız? Bize yakın olan Japonya'dan öğrenecek daha çok şey şeyimiz var* (Moon, Jun 2012: 120)". Güney Kore'nin ekonomik kalkınmasında önemli yeri olan Ağır Kimya Sanayisi'ni geliştirmeye hedef alan ihracatçı sanayi modeli, 1957 yılında Japonya'nın Uzun Vadeli Ekonomi Planı'nın içinde çoktan yer alıyordu.

Japonya haricinde, Park'ın modernizasyon ideolojisini etkileyen bir diğer faktör ise milliyetçiliktir. Park'ın Japon ordusundaki görevi göz önünde bulundurularak onun ne kadar milliyetçi olup olmadığına dair birtakım tartışmalar vardır. Fakat Park için milliyetçilik, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak ve sivil toplumu bu uğurda mobilize etmek için oluşturduğu kırılğan siyasi gücü bir nevi meşrulaştırma yoluydu.

---

⁵ 1868-1912 yılları arasında İmparator Meiji tarafından *Batı Medeniyeti* örnek alınarak uygulanan modernleşme dönemidir.

⁶ 1962-1964 yıllarında Kurmay Başkanlığı 1964-1966 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı yapmıştır.

Amerika'nın Park'ın modernleşme stratejisindeki yeri, Japonya'ninkine kıyasla çok azdır. Bunun başlıca sebeplerinden biri dil engelidir. Çünkü Park, Japoncada uzmandır. Bir diğer etken ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerikan askerî istihbarat servisinin Park'ı, ağabeyinin komünist olduğu gerekçesiyle komünist olarak damgalayarak gözaltına almasıdır. Fakat Park Kore'nin modernizasyonu için Amerikan yardımının da gerekli olduğunun farkındaydı. Bu yüzden Amerika ile arasını çok açmamış ve Chung-in Moon ve Byung-joon'un belirttiği üzere Amerikan yardımları ve güvenlik şemsiyesi, Park'ın bazen aşırıya kaçan Japonya tarzı modernleşme stratejilerini uygulama girişimlerini de durdurmuştu (Moon, Jun 2012: 136).

Kıscacası Park Chung Hee'nin, modernizasyon ideolojileri kapsamında en çok etkilendiği ülke Japonya'dır. Bunun başlıca sebebi olarak Park'ın eğitim hayatı ve Kore'nin Japonya ile olan coğrafi yakınlığı söylenebilir. Buna ek olarak, Japonya'nın 1910-1945 yılları arasında Kore'yi ilhak etmesi sonucu görece geri kalmış Kore toplumunun, Batı'nın bilim ve tekniği ile ana buluşma ve tanışma süreci bu ilhak döneminde olduğu için Park'ın gözündeki modern ulus örneği Japonya'dır. Her ne kadar Japonya'da modernizasyonunu Batı'ya bakarak gerçekleştirmiş olsa da Park için örnek model, Meiji Restorasyonu'dur.

Genel bir karşılaştırma yapacak olursak Atatürk, modernizasyonu bizzat orijinal kaynağından görüp öğrenmiştir. Avrupa örneği, modernizasyon için orijinal kaynak olarak tanımlanabilirken Japonya, Avrupa modelini kopyalayarak bir kaynak olmuştur (Dündar 2020: 57). Atatürk'ün modernleşme stratejisi, reform hareketleri ile modernleşme sürecini başlatan Avrupa temelli olduğu için laiklik, Atatürk'ün modernleşme sürecinde uyguladığı politikalarda önemli bir yer tutarken, Park Chung Hee için laiklik, çok bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü zaten Kore toplumunda yöneticiler dini, siyasi bir araç olarak çok kullanmamıştır. Protestan Kilisesi, kimi zaman Japon karşıtı protestolarda halka destek vermek gibi faaliyetlerde bulunarak siyasi olaylara müdahil olmuşsa da devletin dinî söylemlerle siyasete müdahalesine rastlamak pek mümkün değildir.

Park Chung Hee, milliyetçiliği ekonomik kalkınmaya giden bir araç olarak kullanmıştır. Onun, Kore milliyetçiliğini canlandırmak için yaptığı önemli hamleler vardır. Bunun en somut örneklerden biri, 1968 yılında "ulusal uyanış" sloganıyla Ulusal Eğitim Tüzüğü'nü yayımlayarak Kore'nin ulusal kimliğini beslemeye ve canlandırmaya çalışma girişimleridir (Moon, Jun 2012:

123). Buna ek olarak Park, Kore tarihine mal olmuş, Kore alfabesini bulan Kral Sejong ile 16. yüzyılda Japon istilasından kurtulmayı sağlayan Amiral Yi Sun-sin gibi isimlerin yüceltilmesi ve 1910-1945 yılları arasında Japon işgali sırasında bastırılmış Kore kültürünün yeniden canlandırılması için geleneksel Kore mit, sembol ve ritüellerin yeniden hayata geçirilmesini içeren geniş çaplı projeler başlatmıştır.

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, Kurtuluş Savaşı yıllarında vatanın korunmasına dayanırken, Cumhuriyet ilk yıllarından itibaren bu kavram genişletilmiştir (Aydın 1998: 776). Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, genel olarak kültürel millet anlayışına dayanır ve buna göre aynı topraklar üzerinde doğan, ortak kültür ve tarih anlayışla büyüyen her insan Türk'tür. Bu yaklaşım, onun yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde görmek istediği vatandaş modelinin temeli olup, laik, ortak kültürel ve tarihsel miras esasına dayanan bir toplum yaratma çabasının ideolojik yansımasıdır. Bu sebeple Atatürk, yeni bir millî kimliğin oluşmasında büyük katkısı olan Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumları'nın açılmasına büyük önem vermiştir.

Her iki liderin de modernizasyon sürecinde benzer sayılabilecek yönleri, milliyetçi duruşlarıdır. Atatürk'ün modernleşme fikrinin özünü kısaca laiklik, milliyetçilik ve çağdaş uygarlığı ya da bunun temsilcisi konumundaki Avrupa'yı model almak şeklinde tanımlamak mümkünken, Park Chung Hee'nin modernizasyon ideolojisinin karakteristik özelliklerini, Japonya'yı örnek almak ve milliyetçilik olarak ifade etmek mümkündür. Her iki liderin ortak özelliklerinden biri de ülkelerinde endüstrileşme sürecine hız vermeleridir.

2. Modernleşme Sürecinde İki Liderin Uyguladığı Ekonomi Politikaları

Modernleşme sürecinin belki de en önemlisi sayılabilecek unsurlarından biri de ekonomik gelişme ve sanayileşme sürecidir. Atatürk ve Park Chung Hee de bunun bilincinde olan vizyon sahibi liderlerdi. Bu bölümde her iki liderin de yönetim süreleri boyunca uyguladığı ekonomi politikalarından bahsedilecektir.

2.1. Atatürk'ün Uyguladığı Ekonomi Politikaları

Ülkelerin ekonomik politikalarını, onların tarihlerinden ve uluslararası konjonktürden ayrı değerlendirmek pek mümkün değildir. Kurtuluş

Savaşı'nın ardından Atatürk ve cumhuriyetin ilk kadrolarının isteği, savaşla kazanılan zaferi, ekonomik zaferle taçlandırmaktı (Eroğlu 2007: 68). Fakat 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Atatürk'ün devraldığı ekonominin karşılaştığı belli başlı kısıtlamalarla sorunlar vardı. Bunlardan birincisi, Osmanlı Devleti'nin sanayileşme sürecine katılamaması sonucu yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde millî sermayenin olmamasıdır. İkinci sorun ise Lozan Barış Antlaşması hükmüyle alakalıdır. Lozan Barış Antlaşması'nın 28. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti'nde kapitülasyonların her bakımdan kalktığını belirtmekle beraber, antlaşma hükmü gereği gümrük tarifelerinin beş yıl süre ile 1916 yılındaki seviyede tutulacak olması, sanayi üretimini bir süreliğine daha, gümrük korumasından mahrum bırakmıştır (Eroğlu 2007: 66).

1929 yılında yaşanan Büyük Buhran sebebi ile Türk parasının değerinde sürekli düşüşler yaşanmaya başlamış ve Lozan Antlaşması'nın hükümleri, 1929 yılında kalktığında hem dış ticaret açığını hem de Türk parasının değerini koruma konusunda önlemler almak mecburi hale gelmiştir (Yeşilay 2005: 121). 1929 yılındaki krizden, uyguladığı otarşik ekonomi planları sayesinde kurtulan Sovyetler Birliği'nin uygulamaları bu dönemde Türkiye'nin dikkatini çekmiştir (Eroğlu 200: 69).

Atatürk, dönemin şartlarına göre değişik ekonomik politikalar izlemiştir. Buna göre yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı 1923-1929 yılları arasında uyguladığı ekonomi politikası ile 1929 sonrasındaki ekonomi politikasının farklı olduğunu söylemek mümkündür.

1923-1929 Arası Ekonomi Politikaları

1923-1929 yılları arasında benimsenen ekonomi politikalarının temelini, 17 Şubat 1923 İzmir İktisat Kongresi'nden alınan kararlar belirlemiştir.⁷ Kongrede alınan kararlar doğrultusunda, devlet işletmeciliği ve müdahaleleri asgari düzeyde tutulmuş ve piyasa şartlarında sanayileşmenin benimsendiği bir yapı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda devlet desteği ile millî burjuvazi yaratılmasını kalkınmanın temel mekanizması olarak gören anlayış benimsenmiştir (Eroğlu 2007: 65). Kısacası özel girişim eliyle serbest piyasa şartlarında sanayileşme politikası izlenmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfusun çoğunluğunun üretime katılımı, tarım üzerinden olduğu için sanayileşme için gerekli olan sermaye, döviz ve

⁷ <http://www.izmir.gov.tr/izmir-iktisat-kongresi> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021).

işgücünü sağlayacak tek sektör tarımdı. Bu sebepten dolayı tarımı ve çiftçiyi destekleyici politikalar benimsenmiştir. Bu bağlamda, 1925 yılında çiftçiyi rahatlatmak amacıyla Aşar Vergisi kaldırılmıştır. 1923'de tarımda çalışanlara yardım etmekle görevli olan Ziraat Bankası şube ve sandıklarının sayısı 110'dan 300'e çıkartılmış ve buna ek olarak bankaya bu dönemde 2 milyon TL'ye yakın bir sermaye sağlanmıştır. Banka, özellikle düşmandan kurtarılan vatan bölgelerine geniş bir şekilde kredi vermeye başlamıştır.⁸ Bunların haricinde, 1926 yılında Alpullu Şeker Fabrikası'nın işletmeye açılmış⁹ olup şeker fabrikaları, modernizasyon sürecinde tarımsal üretim üzerinden sanayileşmeyi beraberinde getirmesi açısından önemlidir.

1923-1929 yıllarında benimsenen ekonomi politikalarını yerli üretimin teşviki ve lüks ithalattan kaçınmak, girişim ve çalışma özgürlüğünü tekelciliğe sebebiyet vermeyecek ölçüde desteklemek, yabancı sermayeye ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacak ve bağımsızlığı tehdit etmeyecek şekilde izin vermek şeklinde özetleyebiliriz (Eroğlu 2007: 65). Ayrıca bu dönemdeki sanayileşme faaliyetleri, özel girişim eliyle serbest piyasa şartları oluşturma düşüncesi üzerine olmakla beraber devlet, özel girişimin yetmediği yerlerde devreye girmiştir (Eroğlu 2007: 66). Kısacası 1923-1929 yılları arasında özel sektörün daha ağır bastığı karma bir ekonomik kalkınma modeli benimsenmiştir.

Yapılan tüm bu çalışmalara rağmen yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti istenilen ekonomik kalkınma düzeyini sağlayamamıştır. Bunun sebepleri arasında Lozan Antlaşması'nın 1929 yılına kadar süren gümrük sınırlamalarının etkili bir dış ticaret politikası yapılmasına imkân tanınaması, altyapı yetersizlikleri, sermaye-girişimci-teknik eleman eksikliği gibi durumlar sıralanabilir (Eroğlu 2007: 66). Buna ek olarak 1929 Büyük Buhran'ı da ekonomide artık yeni politikalar düzenlemenin gerekliliğini gözler önüne sermiş, bu bağlamda 1929 sonrası dönemde devletçilik modeline geçiş yapılmıştır.

2.1.1. 1929 Sonrası Dönem

1929 Buhranı'nın, ülke üzerinde bıraktığı etkiyi anlamak amacıyla geziye çıkan Atatürk, Buhran'ın halk üzerinde yıkıcı bir etkisi olduğunu fark

---

⁸ <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/bankamiz/hakkimizda/bankamiz-tarihcesi> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021)

⁹ <http://www.turkseker.gov.tr/?ModulID=3&MenuID=3> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021)

etmiş ve hızlı bir iktisadi kalkınma planını gerçekleştirmek üzere 1931 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Kongresinde devletçilik ilkesini benimsemiştir (Yeşilay 2005: 121). Devletçilik ilkesinin benimsenme sebepleri arasında, bu dönemde ekonomik kalkınma için gerekli olan sermayede yabancı yatırımcılara güvenilemeyeceği, özel sermayenin yetersizliği ve 1929 Buhranı'nda tüm ülkeler arasında otokratik ekonomi politikaları sayesinde en az zararlı çıkan Sovyet Rusya'nın örnek alınması sayılabilir. Tüm bunlara ek olarak, 1929 dünya ekonomik krizi nedeniyle ticaret daraldığından ülkeler genel olarak iç piyasalarını korumak için gümrük tarifelerini yükselttiği bir durumda Türkiye'nin de haliyle müdahaleci ve otarşik bir ekonomi politikası izlemeye başladığı söylenebilir (Yeşilay 2005: 121) .

Devletçilik politikası kapsamında benimsenen Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı, Sovyetler Modeli örnek alınarak yapılmıştır. 1932 yılında, önce Türkiye'den iki heyet Rusya'ya gitmiş, ardından Sovyetler Birliği'nden bir heyet Türkiye'ye gelmiştir. Bu heyetin çalışmaları neticesinde hazırladığı rapor sonucunda 17 Nisan 1934 yılında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (BBYSP) kabul edilmiştir (Yeşilay 2005: 122). BBYSP'nin temel amaçları arasında hammaddeleri Türkiye'de üretilen ve yerli üretimin yeterli olmadığı alanlarda ülke ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli sanayi kuruluşlarının kurulması, yerli hammaddeleri ihracat için yarı işlenmiş ve tam işlenmiş bir hale getirecek bir sanayi kuruluşu sayılabilir (Yeşilay 2005: 123). BBYSP, temelde beş ana sanayi dalına ağırlık vermiş olup bunlar dokuma, maden işleme (demir-çelik-bakır-kükürt), kâğıt, kimya, taş-toprak (cam, çimento) olarak listelenebilir (Yeşilay 2005: 123).

BBYSP kapsamında yapılan önemli faaliyetlerden biri, 1933 yılında Sümerbank'ın kurulmasıdır. Sümerbank'ın temel kuruluş amacı, halkın tasarruflarını kalkınmada kullanma ve siyasal kadroyla özel kesimin uzlaştığı devletçilik modeli gereği devlet eliyle sanayileşme çabasının uygulamaya geçirilmesine yardım etmektir (Yeşilay 2005: 125). İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı, 1939 yılında benimsenmiş fakat İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik sıkıntılar yüzünden yürürlüğe girememiştir.

Tablo 1: Dönemlerin Makroekonomik Göstergeleri¹⁰

Göstergeler	1923-1929	1930-1932	1933-1939
Milli Gelir Büyüme Hızı (% ortalama)	10,9	1,5	9,1
Sanayi Büyüme Hızı (%)	8,5	14,8	10,2
Milli Gelirde Sanayi Payı (%)	11,4	13,6	16,9
Milli Gelirde Yatırım Payı (%)	9,1	9,7	10,7
Milli Gelirde İthalat Payı (%)	14,5	8,9	6,6
Dış Ticaret Açığı/Fazlası (Milyon) (%)	-56,6	+6,6	+12,4

Kaynak: T. Bulutay, Y. Tezel ve N. Yıldırım, **Türkiye Milli Geliri: 1923-1948**, Ankara 1974, Tablo 8.2.C, 8.3.A., 9.3, 9.5'ten aktaran, Boratav, Türkiye'de Devletçilik, ikinci baskıya önsöz, s.VIII:

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Türkiye, devletçilik politikalarını uygulamaya başladıktan sonra sanayi büyüme hızını ve millî gelirden sanayi payını arttırmış ve dış ticaret açığını kapatmayı başaramıştır. Tüm bunlara bakılarak Türkiye ekonomisi, korumacı devlet politikaları sayesinde toparlanma, büyüme ve sanayileşme süreci yaşamıştır (Eroğlu 2007: 71).

2.2. Park Chung Hee'nin Uyguladığı Ekonomi Politikaları

Park Chung Hee, 1961 yılında askerî darbe ile yönetime geldiğinde, kendinden önce cumhurbaşkanlığı yapmış ve Kore Savaşı sırasındaki lider olan Syngman Rhee'nin miras bıraktığı ekonomiyi de devralmıştır. Park Chung Hee'nin yönetime ilk geldiğindeki ekonomi politikaları ve sonrasını anlamak için Syngman Rhee Dönemi'nde benimsenen ekonomi politikaları ve ekonominin genel durumuna kısaca bakmak faydalı olacaktır.

1950'lerde Güney Kore'nin ekonomisi, çoğunlukla Amerikan yardımlarına bağlıydı. Amerikan yardımının temel amacı, savaş sonrası stabilizasyonu sağlamaktı. Fakat Amerika, Kore'nin ekonomik büyümesi konusunda birtakım şüphelere sahipti. Çünkü Syngman Rhee hükümetinin öncelikleri, ekonomik kalkınmadan ziyade komünist Kuzey Kore'ye karşı önlem almaktı (Kisung 2008: 18). Syngman Rhee'nin ekonomi politikası, ithal ikameci modeldi. Bu dönemde Kore'nin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayan başlıca sanayi kolları tekstil, çimento ve camdı (Kisung 2008: 18).

¹⁰ Nadir Eroğlu, "Atatürk Dönemi İktisat Politikaları (1923-1938)" *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 23 (2007), 70.

Syngman Rhee Dönemi'nde Güney Kore iç pazarı ve döviz kuru koruma altında olup ülke içinde üretilen ürünlerin Amerikan hükümetinin yardım politikaları sayesinde Amerikan pazarına erişimi kolaydı. Fakat tüm bunlar, istikrarlı bir ekonomik büyümeyi sağlayamamıştı (Kisung 2008: 18).

Park Chung Hee, 1961 yılında darbe ile yönetime geldiği için askerî yönetimini ekonomik kalkınma retoriği üzerinden meşrulaştırmak istiyordu (Kim, Park 2012: 270). O da 1964 yılına kadar Syngman Rhee'nin ithal ikameci politikalarını devam ettirdi. Ancak 1964 yılına gelindiğinde ihracata dayalı ekonomik büyüme modelini benimsemiştir. Bu model, Kore'nin ucuz ve eğitilmiş iş gücünden faydalanarak üretim yapıp ihraç etmek üzerine kuruluydu. Güney Kore'nin bu modelde sahip olduğu bir başka avantaj da onun jeopolitik konumu sebebiyle, Soğuk Savaş Dönemi'nde Amerikan yardımlarından fazlasıyla faydalanıyor oluşuydu.

Park'ın amacı, ithal ikameci ekonomik kalkınma modeli çerçevesinde devletin pazarlık gücünü artırarak devlet tarafından planlanacak kalkınma projelerine özel sektör katılımını sağlamaktır. Park'ın devlet projelerinde görmek istediği özel sektör yapılanması, Türkçeye holding diye çevirebileceğimiz “chaebol”du.

1961 yılında Güney Kore Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nı ortaya koydu. Bu planın temel hedeflerinin ilki, kendi kendine yeten endüstriyel yapıyı kurmaktır.¹¹ İkinci hedef ise Güney Kore'nin ekonomik büyüme hızını %7,1 düzeyinde tutarak, gayri safi milli hasılayı iki katına çıkartmaktır (Kim 2012: 101). Park Chung Hee, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nı güdümlü kapitalist politika olarak tanımlamıştır. Fakat planın uygulanması hususunda karşılaşılan bazı problemler vardı. Bunlar, planın uygulanması için gereken sermayenin dağıtımını sağlayacak kurumların olmayışı, kaynak tahsisi sorunu ve devlet içerisindeki politika koordinasyonsuzluğu olarak sıralanabilir (Kim 2012: 101). Bu sorunları gidermek amacıyla Park Chung Hee, devlet bürokrasisini güçlendirmek için uğraşmıştır. Bu bağlamda Park, ekonomik gücü devlet otoritesinde toplamak amacıyla 1961 yılında Ekonomik Planlama Kurulu'nu kurmuş ve sermaye akışını kontrol etmek amacıyla tüm bankaları kamulaştırmıştır (Kim, Park 2012: 270). Park'ın bürokrasiyi güçlendirmek ve

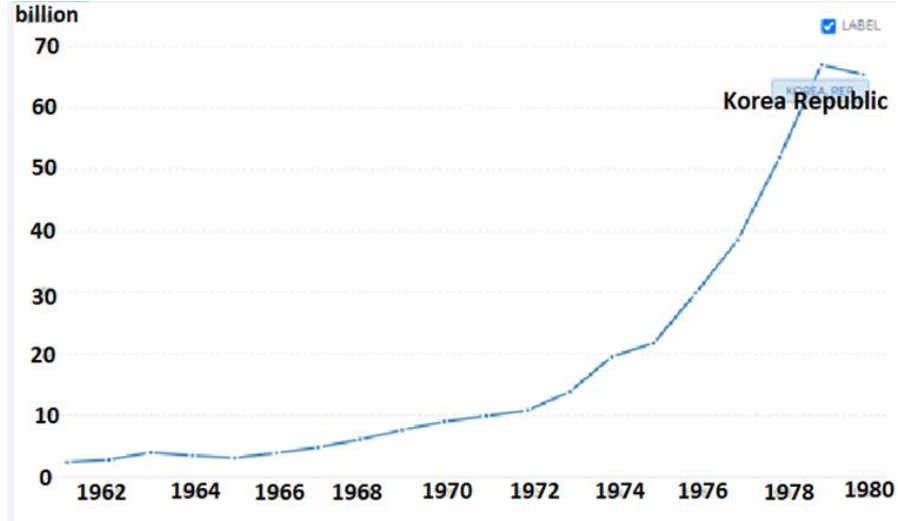
---

¹¹ https://overseas.mofa.go.kr/om-en/brd/m_11053/view.do?seq=686605&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=&page=4 (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021).

güdümlü kapitalizmi uygulamaya koymak istemesinin bir nedeni de chaebol tarafından gelebilecek olası karşı çıkma durumlarını sonlandırmaktı (Kim 2012: 101).

1964 yılına gelindiğinde ekonomi, istenilen performansı gösterememiş, sorunun Birinci Beş Yıllık Planın ötesinde daha derin yapısal bir probleme dayalı olduğunu fark eden Park Chung Hee, var olan kaynakların stratejik önem taşıyan birkaç sektörün gelişmesi için seferber edilmesini ön gören ihracata dayalı ekonomi planını uygulamaya başlamıştır (Kim, Park 2012: 278). Bu plana göre önce hafif sanayi ürünleri ihracatı ile başlayıp ardından ağır sanayi ürünleri ihracatına geçilecekti. 1973 yılında Ağır Kimyasal Endüstri ihracatına dayalı ekonomik politika benimsenmiştir. Bu politikanın temel amaçları arasında Nixon Doktrini yüzünden Amerikan birliklerini Güney Kore'den çekilmesinin planlanması üzerine Güney Kore'nin kendi savunma sanayini güçlendirme isteği yatmaktadır (Kisung 2008: 21).

Tablo ¹²

Güney Kore'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYH)'nı gösteren tablodan da anlaşılacağı üzere, 1973 yılından itibaren Güney Kore, gözle görülür bir gelişme göstermiştir. Park Chung Hee'nin Ağır Kimyasal Endüstri

¹² <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&locations=KR&start=1960&view=chart> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021).

Ürünlerine dayalı ekonomi politikası başarıya ulaşmış ve Güney Kore'deki modernizasyonun önemli bir ayağı olan sanayileşme sürecine o ve politikaları damgasını vurmuştur.

Her iki liderin de uyguladığı ekonomik politikalara baktığımızda ikisinin de ekonomide devlet müdahalesine sıcak baktığı sonucuna varılabilir. 1929 yılı öncesinde yeni kurulan Türkiye Cumhuriyet'inde amaç, özel sektör ve ülkenin kurucu felsefesine ters olmayacak şekilde gelen yabancı sermaye ile sanayileşmeyi sağlamaktı. Devlet müdahalesi, ancak gerekli zamanlarda özel sektörü destekleyici nitelikteydi. Fakat 1929 sonrasında özel sektörün sermaye yetersizliği ve ulusal burjuva sınıfının olmayışı nedeniyle devlet sermayesi ile sanayileşme modeline gidilmiştir. Park Chung Hee ise Güney Kore'de Japon koloni döneminden beri sermaye sahibi olan chaebollerin sermayelerini devlet projelerinde kullanmak amacıyla ekonomide devlet müdahalesini gerekli görüyordu. Kısacası, Atatürk için devletin ekonomiye müdahalesinin temel sebebi, ülkede sanayileşme için sermaye koyacak özel sektör olmayışıdır. Park Chung Hee içinse devletin ekonomiye müdahalesi, var olan özel sermayeyi devletin planlayacağı sanayileşme projelerinde kullanmak üzere yönlendirmek üzerinedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'nin ve Güney Kore'nin tarihine damga vurmuş iki önemli lider olan Atatürk ve Park Chung Hee'nin modernleşme sürecinde etkilendikleri ideolojileri, ülkeleri ve benimsedikleri ekonomi politikalarını karşılaştırmaya çalıştık. İki liderin de yaşadıkları dönemlerin farklı olması, liderlerin içinde buldukları uluslararası konjonktürün farklı olması durumunu beraberinde getirmiştir. Liderlerin içine doğdukları coğrafya da onların Batı modernleşmesi ile tanışma şeklini de doğrudan etkilemiştir. Kısacası coğrafi etmenler ve liderlerin içinde buldukları zaman diliminin getirileri, liderlerin izledikleri politikaların farklılık göstermesine neden olmuştur.

Atatürk'ün, Batı modernizasyonu bizzat Avrupa ülkeleri modeline bakarak özümlediği için modernleşme sürecinde Park Chung Hee'ye kıyasla daha demokratik bir süreç izlediği söylenebilir. Buna örnek olarak Atatürk'ün çok partili sisteme geçmek için Ağustos 1930'da Fethi Okyar'a bir muhalefet partisi kurmasını telkin etmesi gösterilebilir. Ayrıca Atatürk'ün modernizasyon sürecinde izlediği ve sonrasında da yeni kurulan Türkiye

Cumhuriyeti'nin kılavuzu sayılabilecek altı ok (cumhuriyetçilik, milliyetçilik, laiklik, halkçılık, devletçilik ve inkılapçılık) çatısı altında toplanan ana amaçlarına bakarak onun, modernizasyon sürecinde izlediği ve amaç edindiği ilkeleri rahatlıkla görebiliriz.

Park Chung Hee, Japonya ile etkileşimi sonucunda zengin halk, güçlü ordu mottosuna bağlı kalmış ve bu görüş modernleşme faaliyetlerinin ana sloganı olmuştur. Atatürk ve Park'ın modernizasyon stratejilerindeki en büyük farklılık onların demokrasiye bakışında yatar. Yukarda da değinildiği gibi çok partili sisteme geçiş denemelerine ve cumhuriyetçilik ilkesinin temelinde yatan "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ifadesine bakarak Atatürk'ün Park'a göre daha demokrat bir lider olduğunu söylemek mümkündür. Park Chung Hee ise demokrasiyi, yalnızca ihtiyaç duyulan Amerikan desteğini sağlamak için gerekli olan bir araç olarak görmektedir. Atatürk için demokrasi, modernizasyon sürecinin bir amacı iken Park için nihai bir amaç olmaktan çok uzaktadır. Liderlerin demokrasiye bakış açılarında farklılığın temelinde, onların modernizasyon nosyonunu öğrendikleri ülkelerin etkisinin olduğunu düşünmek mümkündür. Atatürk'ün modernizasyonu, Fransız İhtilali ile monarşik yapıyı sonlandırıp cumhuriyet yönetimini seçen Fransa'dan; Park Chung Hee'nin ise Meiji Restorasyonu ile imparatorun gücünü artırarak modernleşme sürecini başlatan Japonya'dan öğrendiği söylenebilir.

Atatürk ve Park Chung Hee'nin farklılıkları olduğu kadar benzedikleri birtakım noktalar da vardır. Bunlardan ilki iki liderin milliyetçi duruşları ve söylemleridir. İkincisi ise iki liderin de ekonomik kalkınmaya verdikleri önemdir. Ekonomik kalkınma ve sanayileşme yolunda farklı politikalar benimsemiş olsalar da iki liderin de temel amacı ülkede hızlı sanayileşmeyi sağlamaktır. Sonuç olarak Atatürk ve Park Chung Hee, ülkelerinin tarihlerine yön veren önemli liderler olup Asya'nın iki ucunda modern ülkeler kurmayı başarmış önemli devlet adamlarıdır.

KAYNAKÇA

- Kim, Young Jak (2011). "Park Chung Hee's Governing Ideas: Impact on National Consciousness and Identity" *In The Reassessing Park Chung Hee Era 1961-1979 Development, Political Thought, Democracy & Cultural Influence*, Ed. H. Kim & C.W. Sorensen. Seattle: University of Washington Press. 95-107.
- Kim, Hyung- A (2012). "State Building: The Military Junta's Path to Modernity through Administrative Reforms" *In The Park Chung Hee Era*, Ed. B.K. Kim & E. F. Vogel. Cambridge: Harvard University Press. 85-111.
- Kim, Eun Mee and Park, Gil-Sung (2012). "The Chaebol" *In the Park Chung Hee Era*, Ed. B.K. Kim & E. F. Vogel. Cambridge: Harvard University Press. 265-294.
- Moon Chung-in and Jun Byung-joon (2012). "Modernization Strategy: Ideas and Influences" *In the Park Chung Hee Era*, Ed. B. K. Kim & E. F. Vogel. Cambridge: Harvard University Press. 115-139.
- Vogel, F. Ezra (2012). "Nation Rebuilders: Mustafa Kemal Atatürk, Lee Kuan Yew, Deng Xiaoping, and Park Chung Hee" *In the Park Chung Hee Era*, Ed. B.K. Kim & E. F. Vogel. Cambridge: Harvard University Press. 513-542.
- Park, K. (2008). *Military authoritarian regimes and economic development the ROK's economic take-off under Park Chung Hee* (Doktora Tezi). Erişim Adresi: <https://calhoun.nps.edu/handle/10945/3773>
- Giritli, İsmet (1988). "Modernleşme İdeolojisi Olarak Atatürkçülük". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 4(10). 289-296.
- Hakov, Cengiz (2004). "Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi" *BAL-TAM TÜRK LÜK BİLGİSİ*, 1. 39-44.
- Aydın, Faruk (1998). "Atatürk ve Milliyetçilik". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 14(42). 758-777.
- Eroğlu, Nadir (2007). "Atatürk Dönemi İktisat Politikaları (1923-1938)". *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2). 63-73.
- Yeşilay, Rüstem Barış (2005). "Devletçiliğin Türkiye Ekonomisindeki İzduşümleri" *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 19 (1). 118- 132.

İnternet Kaynakları

- <https://www.ktb.gov.tr/EN-103908/biography-of-ataturk.html>
- https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/Tevhid-i_Tedrisat_Kanunu
- <http://www.izmir.gov.tr/izmir-iktisat-kongresi>

<https://www.ziraatbank.com.tr/tr/bankamiz/hakkimizda/bankamiz-tarihcesi>

<http://www.turkseker.gov.tr/?ModulID=3&MenuID=3>

https://overseas.mofa.go.kr/om-en/brd/m_11053/view.do?seq=686605&srchFr=&srchTo=&srchWord=&srchTp=&multi_itm_seq=0&itm_seq_1=0&itm_seq_2=0&company_cd=&company_nm=&page=4

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2019&locations=KR&start=1960&view=chart>

GÜNEY KORE VERGİ SİSTEMİNDE PATENT BOX REJİMİ

Çağıl SÜT GÖKER*

GİRİŞ

Bilgi çağının teknolojiye yarattığı hız, ülkeleri katma değeri yüksek teknolojik ürünlere ve yeni fikirlere açık hale getirmiştir. Bu ürünlerin üretimi, ekonomik gelişmeyi de hızlandırdığından araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile patent alanında son 30 yılda hiç olmadığı kadar büyük bir gelişim gerçekleşmiştir. Hukuk ve vergilendirme rejiminin göz ardı edemediği bu gelişmeler sonucunda özellikle sınai mülkiyet haklarından elde edilen gelirlere yönelik vergi teşvikleri OECD ülkeleri başta olmak üzere pek çok ülkede sistemleştirilmiştir. “Araştırma geliştirme (ar-ge) faaliyetlerinin desteklenerek yazılım, patent ve benzeri teknolojik buluşların üretim sürecine sokularak gelir elde edilmesi durumunda ödenmesi gereken vergiler bakımından bir indirim veya teşvik mekanizması oluşturulmasına patent box adı verilmektedir.”¹ Dünya üzerinde ilk uygulamasının İrlanda’da olduğu bu sistemin sağladığı gelişim, öyle bir noktaya ulaşmıştır ki neredeyse bu sistemi takip etmeyen gelişmiş ülke kalmadığı söylenebilir. Çalışmada öz olarak Güney Kore özelinde yazılım, ar-ge, patent vb. sınai mülkiyet alanlarında nasıl bir vergi teşviki mekanizması yaratıldığı irdelenmeye çalışılacaktır.

Güney Kore Vergi Sistemine Genel Bir Bakış

Güney Kore ekonomisi teknolojik ürünlerin yüksek katma değer yarattığı güçlü bir ekonomidir. Önceki yıllarda olduğu gibi 2021 yılında da inovasyon alanında tüm dünyada birinci sırada olmayı başarmıştır². Bu başarısı

---

* Dr. Araştırma Görevlisi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Bölümü, Mali Hukuk Anabilim Dalı ORCID 0000-0002-6353-5585.

¹ Göker, Cenker, “Patent Box Rejimi ve Türkiye Uygulaması” BATİDER, Mart 2019, s. 5’ten aynen.

² <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-03/south-korea-leads-world-in-innovation-u-s-drops-out-of-top-10>, Türkiye’nin 2021 yılında 33’üncü sırada olduğu bu index her yıl yayımlanmaktadır. (Erişim tarihi 01.07.2021)

yenilikçiliğe açık bir bakış açısıyla teknoloji tabanlı ekonomisinin gücünü göstermektedir. Bu kapsamda ekonomisini uluslararası ticaret ile entegre etmiş ve ihracat odaklı yapısını korumak için çeşitli kanunları kabul ederek ticaret sistemini sürdürülebilir kılmayı amaçlamıştır³. Güney Kore'nin gelişmiş ekonomisinin verimli kıldığı bir alan olarak vergilendirme konusunda, ulusal düzeyde alınan gelir, kurumlar, katma değer, özel tüketim vergisi gibi vergilerin yanında yerel yönetimler vergileri anlamında da emlak vergisi, yerel eğitim vergisi gibi vergiler öngörülmüştür.

Güney Kore, gelir vergisi ülkemizdekine benzer şekilde artan oranlı bir yapıdadır. İlk dilimi %6 olmak üzere, %15, %24 ve son olarak %45'lik tarife basamaklarıyla gerçek kişilerin gelirleri vergilendirilmektedir. Kurumlar vergisinde ise ülkemizden farklı olarak tek oranlı değil iki basamaklı bir artan oranlı tarife söz konusudur. Bu kapsamda ilk 200 milyon Won (yaklaşık 1,5 milyon TL) için %10, sonra gelen miktarlar için %25'lik⁴ bir kurumlar vergisi oranı mevcuttur. Katma değer vergisinin %10 olarak uygulandığı ülkede, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısının gerektirdiği vergi istisnaları da yoğun şekilde uygulanmaktadır. Örneğin, sağlık, eğitim hizmetleri, işlem görmemiş gıda, kitap satışı gibi alanlarda vergi istisnaları mevcuttur.⁵ Ekonomisinin gücünden hareketle hâlihazırdaki vergi sisteminin, Güney Kore'yi vergi gelirleri bakımından oldukça güçlü bir noktaya taşımış olduğu görülmektedir. Örneğin, 2018 yılında elde edilen vergi geliri 266 milyar USD civarındadır.⁶ Bu kadar verimli bir vergi sistemi oluşturulduğunda, elde edilen gelirlerin teknolojik altyapının gelişimine ve ar-ge çalışmalarına aktarılmasında bir tereddüt söz konusu olmamaktadır. Buradan hareketle vergi sisteminin gelişmesi, ekonomik kalkınmayı destekleyen tüm parametrelerin dikkatle incelenmesinde ve istisna ve muafiyetlerle sistemin gelişiminin yönlendirilmesinde kendisine karşılık bulabilmektedir.

³ <https://ticaret.gov.tr/data/5efaec4213b876a618413566/G%C3%BCney%20Kore%20Pazar%20Bilgileri%20%20m%C5%9Fv..pdf>, s. 3.

Bu anlamda 2007 yılından itibaren, Uluslararası Ticaret Yasası, Uluslararası Adil Olmayan Ticari Uygulamaları Soruşturma ve Zarar Gören Endüstrileri Onarma Yasası, Tekel Düzenleme ve Adil Ticaret Yasası ve Ulusal Güvenlik Yasası'nı kabul etmiştir.

⁴ <https://santandertrade.com/en/portal/establish-overseas/south-korea/tax-system>, (Erişim tarihi 01.07.2021), <https://tr.tradingeconomics.com/south-korea/corporate-tax-rate>, (erişim tarihi 01.07.2021)

⁵ http://www.tetsiad.org/files/downloads/bilgi_bankasi/ulke_raporlari/guneykore_ur.pdf, s. 13. (erişim tarihi 01.07.2021)

⁶ <https://www.ceicdata.com/en/indicator/korea/tax-revenue>, (erişim tarihi 01.07.2021)

Güney Kore Vergi Sisteminde Patent Box Uygulamaları

1970’li yıllardan itibaren özellikle OECD ülkelerinde uygulanmaya başlayan yeni bir yaklaşımla özellikle kurumlar vergisinde sınai mülkiyet haklarından elde edilen gelirlere vergi istisnası getirilmeye başlanmıştır. Bu anlamda ilk adımı 1973 yılında İrlanda atmıştır.⁷ Bu tarihten sonra ülkemiz de dâhil olmak üzere pek çok ülke, teknolojik yatırımları desteklemek için yazılım, ar-ge, patent gibi sınai mülkiyete ilişkin konularda elde edilen gelirlerin daha az vergi yüküne tabi olması üzerinden bu alanı bir çekim merkezi yapmaya çalışmaktadır. Ülkemizde Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 5/B maddesinde yer alan sınai mülkiyet haklarında istisna maddesinin yanında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun mevcuttur. Tüm bu kanunların ve öz olarak patent box sisteminin temel amacı, katma değeri yüksek bir şekilde ekonomik değer yaratacak bir sınai mülkiyet hakkının üretilmesi, tasarlanması ve geliştirilmesi sonrasında reel ekonomide istihdam artışı da sağlayarak, ülke ekonomisine ihracatı da ön plana alarak bir katkı sunmasını teşvik etmektir. Hal böyle olunca Güney Kore de ülkesinde sınai mülkiyet alanındaki gelişmeleri desteklemek adına vergi avantajları sunmayı amaçlayan ve fakat batı ülkelerindeki patent box rejimlerine tam olarak uymayan daha çok ar-ge destekleri ve patentlerin satılması veya kiralanmasından elde edilen gelirlerin daha az vergilendirilmesine yönelik bir uygulamayı tercih etmiş bulunmaktadır. Bu anlamda alışlagelmiş şablona uymadığından Güney Kore’de bir patent box rejiminin var olduğunu söylemek de zorlaşmaktadır.

Güney Kore’de uygulanan sistem bir patent box sistemi olarak kabul edilse de edilmese de ülkenin bu konuya ilişkin oluşturduğu temel yaklaşım şu şekildedir: Belirli bir satış geliri elde eden küçük ve orta ölçekteki işletmeler (KOBİ) için araştırma geliştirme faaliyetlerine yönelik olarak vergi indirimi söz konusudur. Bunun yanı sıra çevre koruma odaklı yatırımlar için de vergi avantajları sunulmaktadır. Burada dikkat çeken nokta, ancak patent haklarının bir başka Güney Koreli şirkete devredilmesi durumunda vergi istisnasından yararlanılabilesidir. Patent haklarının devriyle elde edilen kazançlar nedeniyle ödenmesi gereken kurumlar vergisinin %50’si vergiden

---

⁷ Şakar, Yiğit, “Innovation for a New Incentive: Patent Box Regime Turkey and EU Application, Social and Behavioral Sciences 2015, I. 195, s. 545.

istisna edilmektedir.⁸ KOBİ'lerin sınai mülkiyet haklarını kiralamaktan elde ettikleri gelirler için ise %25'lik bir vergi indirimi söz konusu olmaktadır.⁹ Her ne kadar özel olarak düzenlenmiş ve çerçevesi çizilmiş bir patent box rejimi mevcut olmasa da vergi indirimleri ve istisnalarıyla belirli bir destek mekanizmasının oluşturulduğu da açıktır.¹⁰

Vergi kolaylıkları patent veya faydalı modelin seri üretime geçmesi, bunun için yatırımlar, patentin geliştirilmesi için yapılan ar-ge harcamaları vb. konularda oldukça ayrıntılanmakta ve kapsamlı hale gelmektedir. Ne var ki her ülkede olduğu gibi karmaşık bir vergi sistemine dönüşebilme potansiyeli her zaman bulunmaktadır. Ancak öz bir ifadeyle Güney Kore vergi sisteminde teknolojik gelişmenin sağlanması amacıyla daha çok ar-ge'nin ilerlemesi için verilen desteklerin ve vergi kolaylıklarının ön plana çıktığı görülmektedir.¹¹ Ülkemizdeki sistemde ise, Kurumlar Vergisi Kanunu, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'la bir patent box rejimi oluşturulmuştur. Güney Kore'de yıllık patent başvurusu sayısı yirmi binin altına düşmezken, ülkemizde bini aşamamaktadır. Bu durumda, sınai mülkiyetin gelişmesi, teknolojik katma değerli ürünlerin üretimini sağlayabilmek için önemli olan noktanın temelde ar-ge'nin desteklenmesi olduğu ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, dünyaca ünlü Güney Koreli teknoloji firması Samsung dahi her yıl tek başına binlerce patent başvurusu yapmaktadır. Söz konusu farkın yapıcı ve eleştirel bir gözle değerlendirilmesi ülkemiz adına elzemdir. Güney Kore'nin başarısının, yani araştırma geliştirme odaklı teknolojik ürün geliştirme potansiyeline sahip yapısının örnek alınması gerekmektedir.

SONUÇ

Patent box adı verilen ve içeriği vergi avantajlarıyla sınai mülkiyet alanındaki gelişmeleri desteklemek olan sistemin temel mantığı, ekonomiye

---

⁸ <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-survey-of-global-investment-and-innovation-incentives-southkorea-2020.pdf>, (erişim tarihi 01.07.2021)

⁹ <https://taxsummaries.pwc.com/Republic-of-Korea/Corporate/Tax-credits-and-incentives>, (erişim tarihi 01.07.2021)

¹⁰ <https://thelawreviews.co.uk/title/the-corporate-tax-planning-law-review/south-korea>, (erişim tarihi 01.07.2021)

¹¹ Örneğin, ar-ge sonrasında ortaya çıkan ürünlerin satışından elde edilen gelirler bakımından %30'luk bir vergi avantajı sunulabildiği ifade edilmektedir. <https://taxfoundation.org/rd-tax-credit-rd-tax-subsidies-oecd/> (erişim tarihi 01.07.2021)

oldukça yüksek katma değer sunan teknolojik gelişmelerin artması ve bunun ticarileştirilebilmesinin sağlanmasıdır. Teknolojik gelişmişlik ve bunun ticarileştirilmesi anlamında önemli bir başarı öyküsüne sahip olan Güney Kore’de, Batı Avrupa ülkelerinden farklı olarak çerçevesi tam olarak çizilmiş bir patent box rejiminin var olduğunu söylemek zordur. Ancak özellikle araştırma geliştirme faaliyetlerinin önemli ölçüde desteklendiği görüldüğünden, aslında Güney Kore’nin patent box rejimlerinin amaçladığı sonuca başka bir bakış açısından ilerleyerek ulaştığı değerlendirilmektedir. Böylelikle, vergi kanunlarının her köşesinde ayrı bir istisna veya muafiyet oluşturarak, karmaşık bir vergi sistemi ile sınai mülkiyet alanını geliştirmektense, araştırmaya öncelik vermek ve firmaların ar-ge bölümlerini gözde birer çalışma alanına çevrilmesi ve sonucunda patentleşen ve artık ticarileşebilir konularda vergi indirimlerinin gerçekleştirilmesinin sade ama etkili bir yöntem olduğu gözlemlenmektedir.

KAYNAKÇA

Göker, Cenker, “Patent Box Rejimi ve Türkiye Uygulaması” BATİDER, Mart 2019.

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-02-03/south-korea-leads-world-in-innovation-u-s-drops-out-of-top-10>.

<https://ticaret.gov.tr/data/5efaec4213b876a618413566/G%C3%BCney%20Kore%20Pazar%20Bilgileri%20%20m%C5%9Fv..pdf>.

<https://santandertrade.com/en/portal/establish-overseas/south-korea/tax-system>.

<https://tr.tradingeconomics.com/south-korea/corporate-tax-rate>.

http://www.tetsiad.org/files/downloads/bilgi_bankasi/ulke_raporlari/guneykore_ur.pdf.

<https://www.ceicdata.com/en/indicator/korea/tax-revenue>.

Şakar, Yiğit, “Innovation for a New Incentive: Patent Box Regime Turkey and EU Application, Social and Behavioral Sciences 2015, I. 195.

<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-survey-of-global-investment-and-innovation-incentives-southkorea-2020.pdf>.

<https://taxsummaries.pwc.com/Republic-of-Korea/Corporate/Tax-credits-and-incentives>.

<https://thelawreviews.co.uk/title/the-corporate-tax-planning-law-review/south-korea>.

<https://taxfoundation.org/rd-tax-credit-rd-tax-subsidies-oecd/>.

KORE CUMHURİYETİ HAKKINDA (대한민국-GÜNEY KORE)

Eda SELÇUK*

Resim 1¹

* Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Mezunu.

Başkenti: Seul (1394'den beri)

Resmi Dili: Korece (한국어)

Ülkenin nüfusu homojen bir yapı gösterdiği için tüm Kore halkı Korece konuşmaktadır. Değişik şiveleri bulunmakla birlikte, Jeju-do bölgesi şivesinin dışında, bu şiveler insanların birbirleriyle anlaşmasına engel olmayacak ölçüde benzerdir. Filolojik ve etnolojik araştırmalar, Korece'nin Ural-Altay Dil Ailesi'nden olduğuna işaret etmektedir. Bu ailenin içinde Türkçe, Macarca, Fince, Moğolca, Tunguzca ve Japonca bulunmaktadır. Kore alfabesi 한글(Hangeul) 15. yüzyılda Kral Büyük Sejong'un desteğiyle oluşturulmuştur. Bunun öncesinde nüfusun çok az bir kısmı Çin harflerini (karakterlerini) öğrenebiliyordu. Hangeul alfabesinde on ünlü ve on dört ünsüz bulunmaktadır. Türkçe gibi heceleme sistemi esastır. UNESCO, her yıl Hangeul'ın mucitinin anısına "Kral Sejong Edebiyat Ödülü" vermektedir.

Para Birimi: Güney Kore Wonu (KRW), sembolü = ₩ ²

1 ABD Doları = 1,161.6629 KRW³ (15.08.2021 günü kuruna aittir).

Kurtuluş Günü (광복절): 15Ağustos 1945, Japon İmparatorluğu'nun II. Dünya Savaşı'nda yenilmesi ile Kore Japonya'nın işgali altından kurtulmuştur.⁴

Saat Dilimi: Kore Standart Zaman GMT+9, Yıl boyunca eş güdümlü evrensel zaman

(UTC) olduğu için yaz saati uygulaması yoktur.⁵

Uluslararası Telefon Kodu: +82

---

¹ Resim 1: <https://ekstremlbilgi.com/genel/guney-kore/> (Düzenleme Tarihi: 08.08.2021).

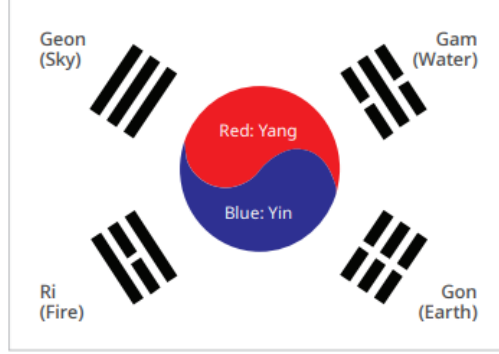
² <https://www.mfa.gov.tr/guney-kore-kunyesi.tr.mfa> (Erişim Tarihi:01.07.2021).

³ <https://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=USD&To=KRW> (Erişim Tarihi:15.08.2021).

⁴ <http://english1.president.go.kr/Contents/Infographics/109?page=1> (Erişim Tarihi:15.08.2021).

⁵ <https://saatkac.info.tr/Seoul> (Erişim Tarihi:03.08.2021)

Ulusal Bayrak

Resim 2

Kore bayrağı Korece’de “Tegukgi” 태극기 olarak adlandırılır. Felsefedeki Yin ve Yang prensiplerini sembolize eder. Kore bayrağının ortasındaki daire, iki eşit parçaya ayrılmıştır. Üstteki kırmızı bölüm, yang’ın proaktif kozmik gücünü temsil eder. Alttaki mavi bölüm ise yin’in hassas kozmik gücünü simgeler. İki güç sürekli gelişim, denge ve harmoninin birlikteliğini gösterir. Arka beyaz fon ise ışık, saflık ve Korelilerin barışa olan yatkınlığını simgeler. Dört trigram, yatay çizgilerin kombinasyonu doğrultusunda Ying ve Yang’ın karşılıklı gelişmesi ve değişmesini gösterir. Dairenin dört köşesi dört simge ile çevrilmiştir. Bunlar da cenneti (hava), dünyayı, suyu ve ateşi simgeler.⁶

Ulusal Çiçek

Resim 3

⁶ <http://seul.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/356130> (Erişim Tarihi:03.07.2021).

Azim, kibarlık ve dayanıklılığıyla temsil edilen ve Korelilerin duygularını en iyi ifade eden Mugunghwa 무궁화 çiçeği Korelilerin milli çiçeğidir. Mugunghwa (Ağaçhatmi), Kore dilinde "asla solmayan çiçek" anlamına gelmektedir. Ülkenin milli marşında da "Ağaçhatmi ile dolu olan üç bin tane görkemli dağ ve ırmak" sözleri yer almaktadır. Millet Meclisi ambleminde de mugunghwa deseni bulunmaktadır.⁷

Ulusal Marş

Aegeukga 애국가, 1900'lerin başlarında yazılan şarkı sözlerine 1935 yılında Ahn Eak-tai'nin melodi eklemesiyle bestelenmiştir. Bestesi yapılmadan önce şarkı sözleri İskoç halk müziği olan Auld Lang Syne melodisiyle okunmuştur. 15 Ağustos 1948 yılında Kore Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla milli marş olarak kabul edilmiştir.⁸

Bayramlar ve Kutlamalar⁹

20. yüzyılın başlarına kadar Kore, bir tarım topluluğu olup genellikle ay takvimi kullanılmaktaydı. Çiftçiler için bolluk dilenen çok fazla sayıda etkinlik bulunmaktaydı. Bu etkinlikler halkın inancını ve ay takvimini temel alarak eğlenceli bayramlara ve festivallere dönüşmüştür.

Ay takvimine göre yeni yılın başlangıcı olan 1 Ocak'ta tteokguk (pirinç keki çorbası-떡국) yenilmekte ve yenilen bir kâse tteokguk, bir yaş daha yaşlanma anlamına gelmektedir. Bu günde çocukların büyükler önünde eğilerek yaptığı selamlama, sebae (세배) olarak adlandırılmaktadır. Sebae yapıldıktan sonra genellikle büyükler, gençlere yeni yıl harçlığı vermektedir.

Ay takvimine göre 15 Ocak, Daeboreum (Büyük Dolunay, 대보름) olarak adlandırılmaktadır. Bu günde, ogokbap (오곡밥) isimli beş tahıllı pilavla beraber sebzeler yenilmektedir. Yörelere göre değişiklikler varsa da bölgesel uyum ve iyi bir hasatın dilendiği çeşitli oyunlar oynanmaktadır. Ay takvimine göre 15 Ağustos, Chuseok (Güz arifesi-추석) olarak adlandırılmaktadır. Kore halkının en büyük bayramlarından biri olan

⁷ <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> (Erişim Tarihi:03.07.2021).

⁸ <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> (Erişim Tarihi:03.07.2021).

⁹ <https://www.korea.net/AboutKorea/Korean-Life/Festivals> (Erişim Tarihi:10.07.2021).

Chuseok'ta (hasat bayramı) yeni hasat edilmiş mahsuller ve meyveler ataların ruhlarına sunulmakta ve dağılan aile üyeleri bir yerde toplanmaktadır.

Koreli aileler, bebekleri yüz günlük olduğunda baegil janchi (백일잔치, yüzüncü gün kutlaması) ve ilk doğum günlerinde dol janchi (돌잔치, ilk doğum günü kutlaması) düzenlemektedir. Bu zamanlarda akrabalar ve arkadaşlar davet edilerek bebeğin sağlıklı ve ilerde başarılı olması dilenmektedir. Kutlamada altın yüzük hediye etme âdeti vardır.

Düğünler de önemli kutlamalar arasında yer almaktadır. 20. yüzyıldan önce gelin ve damatların ince eleyip sık dokuyarak seçildiği zamanlarda, aileler ya da çöpçatanlar evliliklerde aracı olmuştur. Günümüzde, Korelilerin büyük bir kısmı eşlerini kendileri seçmektedir. İnsanların doğdukları yıl, ay, gün ve saat saju (사주) olarak adlandırılmış ve bunun insanların kaderini etkilediğine inanılmıştır.

Yeni yılda kâhinlerin ziyaret edilmesi ve o yıldaki kısmetlere bakılıp evlenmeden önce saju bilgilerinin verilmesi geleneği bu inançtan doğmuştur. Bir çeşit köy festivali olan geleneksel düğün törenleri, lüks evlilik kaftanı giyip mücevherli başlık takan gelin ve samogwandae (geleneksel damat giysisi-사모관대) diye adlandırılan bir kaftan giyen damadın aile, yakın arkadaşlar ve komşularla bir araya gelerek görkemli bir şekilde evlendiği törenlerdir. Günümüzde, geleneksel düğün törenleri yerine gelinlik giyilerek yapılan Batı tarzı evlilik törenleri daha yaygındır. Fakat pyebaek (피떡, yeni evli çift tarafından düğünlerinden hemen sonra damadın ailesine saygı göstermek için yapılan geleneksel tören) ve ibaji (이바지, gelinin damadın ailesine sunduğu düğün yemeği) gibi bazı geleneksel ritüeller hâlâ sürdürülmektedir.

Kore'de bir bebek doğar doğmaz bir yaşında kabul edilmekte ve 59. doğum günü hwangap (환갑, 60. yaş günü) olarak adlandırılmaktadır. Kore yaşıyla 60 yaşını dolduran kişinin cennetin ve dünyanın tüm prensiplerini deneyim edecek kadar yaşlı olduğu kabul edilmekte ve büyük bir kutlama düzenlenmektedir. Fakat ortalama yaşın 80 yıla kadar uzadığı günümüzde hwangap kutlaması artık eskisi kadar yapılmamaktadır. 70. yaşın kutlandığı yeni bir adet çıkmıştır.

Resmî Tatiller

Anayasa Günü (Jeheonjeol), 17 Temmuz 1948 tarihinde Kore Cumhuriyeti anayasasının yürürlüğe girmesinin anıldığı gündür. Anayasa Günü (Jeheonjeol) hariç bütün millî günler resmî tatildir. Kore'nin resmî tatillerinin sayısı Anayasa günü hariç bütün millî günler de dâhil olmak üzere toplam 15 gündür.

Tablo 1¹⁰

Tarih	İsim	Süre
1 Ocak	Yeni yıl	1 gün
1 Ocak (Ay Takvimi)	Sollal (설날)	3 gün
1 Mart	Bağımsızlık Hareketi Günü	1 gün, 1 Mart 1919 tarihinde Japonya'nın sömürgeciliğinden kurtulmak için tüm Kore halkının yaptığı barışçıl bağımsızlık ayaklanmasının anıldığı gündür.
8 Nisan (Ay Takvimi)	Buda'nın Doğum Günü	1 gün
5 Mayıs	Çocuk Günü	1 gün
6 Haziran	Anma Günü	1 gün, savaş kahramanlarının ve gazilerinin başarılarını onurlandırıldığı ve anıldığı gündür.
15 Ağustos	Kurtuluş/Özgürlük Günü	1 gün, 15 Ağustos 1945 tarihinde Japon İmparatorluğunun sömürgesi olmaktan kurtulup bağımsızlığın ilan edilmesinin anıldığı gündür.
15 Ağustos (Ay Takvimi)	Chuseok	3 gün
3 Ekim	Milli Kurtuluş Günü	1 gün, M.Ö. 3 Ekim 2333 tarihinde Kore halkının ilk devletinin kurulmasının anıldığı gündür.
9 Ekim	Hangıl Günü	1 gün, 9 Ekim 1446 tarihinde Kore alfabesi hangılın ilan edilmesinin anıldığı gündür.
25 Aralık	Noel Günü	1 gün

¹⁰ <https://www.korea.net/AboutKorea/Korean-Life/Festivals> sitesindeki bilgiler baz alınarak Tablo 1 düzenlenmiştir (Erişim Tarihi: 10.07.2021).

Etnik Gruplar ve Din

Kore Cumhuriyeti (Güney Kore), etnik açıdan 51,1 milyonluk homojen bir nüfus yapısına sahip bir ülkedir. Nüfusun neredeyse tamamı Korelilerden oluşmaktadır. Ulusal birlik bilinci güçlüdür. Korelilerin çoğu ortak soy isimlerine sahiptir. Kim (Korelilerin yaklaşık %21'i), Lee ya da Ree (%14), Park (%8), Cheong, Chang, Han ve Lim Kore'nin önde gelen soyadlarıdır. Bir Korelinin ismi, çoğunlukla tek heceli olan soyadı ve genellikle iki heceli olan isimden oluşur. Önce soy isim söylenir. Koreli kadın evlenince kocasının soyadını almaz, fakat çocuklar babasının soyadını alır. Kartvizit teatisi çok yaygın bir uygulamadır. Kartvizitlerin iki elle tutularak muhatabına verilmesi bir saygı işaretidir.¹¹

Kore'de, Şamanizm'den Budizm'e, Konfüçyanizm'den Hristiyanlık'a ve İslam'a kadar çok çeşitli dinler barışçıl bir şekilde bir arada bulunmaktadır. 2015 yılı istatistiklerine göre Güney Kore nüfusunun %44'ü bir dine inanmaktadır. Kore'nin kültürel miraslarının yarısından fazlası Koreliler için köklü bir geçmişi olan Budizm ve Konfüçyanizm ile alakalıdır. Budizm, M.S. 372 yılında Kore'ye ulaşmıştır. Ülke genelinde on binlerce tapınak bulunmaktadır.

Joseon Hanedanı'nın (1392-1910) devlet dini olarak kabul edilen Konfüçyanizm, dinden ziyade etnik bir davranış sistemine daha yakın olup sadakat, büyüklere saygı ve diğer erdemlerin önemini vurgulamaktadır. Ölen ataların, ardından gelenlerin başarısını etkileyebileceğine inanılan Konfüçyüs inancı, ataların iyi bir yere defnedilmesi geleneğini getirmiştir. Görkemli mezarların, iyi güneş alan Kore Dağlarında görülmesi bu gelenek yüzündendir. Ancak günümüzde bu gelenek yavaş yavaş kaybolmuş ve ölüleri gömmek yerine yakma usulü tercih edilmektedir.

Katoliklik Kore'ye, Joseon Hanedanı'nın son dönemlerinde Pekin'i ziyaret eden elçiler ve ülkeye yasal olmayan yollarla giriş yapan Batılı rahipler tarafından getirilmiştir. Katolik Mezhebi ilk kez XVII. yüzyılda Kore Yarımadası'na tanıtılmış olsa da 1784 yılında ilk defa Koreliler'den bu yeni dini benimseyenlerin olduğu bilinmektedir. Bu yeni dinin kendilerine cazip geldiği ilk grup, Katolisizm'deki inanç doktrinlerinden ziyade daha çok batı ile ilgili entelektüel merakları sonucu bu dini tercih eden eğitimli bir

¹¹ <http://seoul.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/356130> ve <https://www.mfa.gov.tr/guney-kore-kunyesi.tr.mfa> (Erişim tarihi: 01.08.2021).

kesimden müteşekkildir. O dönemde, inanç dünyaları Konfüçyanizmle yoğrulmuş Kore halkının bu yeni dine geçmesi elbet kolay olmamıştır. Ayrıca Hıristiyanlık, bu dönemde bu yeni dine karşı olan gruplar tarafından saldırılara maruz kalmış ve yine Japon işgali döneminde de Kiliseler baskı altına alınmıştır. Buna rağmen Kore’de Hıristiyanlık yayılmaya devam etmiştir. İnişli çıkışlı bir süreç yaşayan Katolik Kilisesi, Kore Savaşı (1950-1953) ile birlikte insani yardım yoluyla misyon hareketine hız katarak en çok bu dönemde büyüme gösterebilmiştir.

Katolik mezhebi son dönemde Protestanlığa göre zayıflamıştır. Buna, Katolik öğretilerinin Kore’nin geleneksel düşünce sistemi ve sosyal yapısı ile uyumsuzluk yaşaması sebep olarak gösterilmiştir. 1884 yılında bir Protestan Kilisesi olan Amerikan Presbiteryen Kilisesi’nin Dr. Horace Newton Allen’i (1858-1932) Çin’den Kore Yarımadası’na transferi ile yarımada misyonerlik faaliyetleri ciddi bir ivme kazanmıştır. Katolik Kilisesi’nin acı tecrübesini yaşamak istemeyen Protestan Kilisesi misyonerleri, devletin ve halkın güvenini kazanmak için öncelikle sağlık ve eğitim sektöründe hizmet etmiş ve bunda başarı sağlamıştır. Protestanlığın Katolikliğe göre daha çok benimsenmesi bağlamında Protestanlığın Batı liberal düşünce anlayışını savunuyor olması da etkili olmuştur. 20. yüzyılın başlarında ise, resmen kurulan Protestan Kilisesi “Mesih için milyonlarca ruh” kampanyası ile yarımada sürdürdüğü faaliyetlerine hız katarak büyümeye başlamıştır. Protestan anlayış halk arasında bir inanç sistemi olarak benimsenmesinden öte siyasi, sosyal ve kültürel atılım ve hizmetleri ile Korelilerin ilgisini çekmiştir.¹²

Kore’de Hıristiyanlık inancını öğreten çok fazla sayıda ortaokul, lise, üniversite ve hatta hastaneler bulunmaktadır. Bunlar dışında Çendoizm, Won Budizmi ve Daejonggyo gibi yerel dinler, ülke çapında misyonerlik çalışmalarında bulunmaktadır. Çendoizm, 19. yüzyılda bulunan Donghak (Doğu öğretisi) temeliyle ortaya çıkmıştır. ‘Bütün insanlar öncelikli olarak eşittir ve insanlar cennettir’ olarak bilinen innaecheon düşüncesinin Kore modernizasyonu üzerinde büyük etkisi vardır.

Daejonggyo, İlk Kore devletinin kurucusu olan Dangun'a ibadet etmek için bulunan bir dindir. 1955 yılında ilk defa İslam Topluluğu kurulmuş ve ilk Koreli imam göreve başlamıştır. 1967 yılında Kore Müslüman

---

¹² [http://ifder.igdir.edu.tr/Makaleler/517729832_06_Eker_\(93-120\).pdf](http://ifder.igdir.edu.tr/Makaleler/517729832_06_Eker_(93-120).pdf) (Erişim Tarihi:17.08.2021).

Federasyonu kurulmuş ve tüm ülkede 60 adet cami yapılmıştır. Güney Kore'de yaklaşık 100 bin civarında Müslüman bulunmaktadır. I. Dünya Savaşı sonrasında Rusya'dan kaçarak Kore'ye gelen az sayıda Müslüman Türk de (Türk-Tatar) Kore İslam tarihinde yerlerini almışlardır.

Bu dinler dışında, şamanların geleceği tahmin edebilip ölü ruhlarla iletişime geçebileceğine inanan ve ayrıca bir işe başlamadan veya evlenmeden önce falcıya giden insanlar da bulunmaktadır.¹³

Tablo 2¹⁴

Ateist	Budist	Hıristiyan	Diğer/Bilinmeyen
%49,3	%23,5	Protestan %19,7 Katolik %6,6	%1,3

Siyasal Sistem ve Devlet Yapısı

Güney Kore'de başkanlık sistemi uygulanmaktadır. Cumhurbaşkanı beş yıllık bir dönem için halk tarafından seçilmektedir. Cumhurbaşkanı aynı zamanda yürütmenin de başı olup, Başbakan ve Bakanların yanı sıra, yürütme ile ilgili üst düzey görevlilerin atamalarını yapar. Genel seçimler dört yılda bir yapılır. İlk Ulusal Meclis 31 Mayıs 1948'de kuruldu. Meclisteki sandalye sayısı 300'dür. Milletvekillerinden 54'ü nispi temsil sistemiyle belirlenir. 21. Ulusal Meclis, 15 Nisan 2020'de yapılan yasama seçimleriyle kuruldu. Ulusal Meclis, yerel seçim bölgelerinde seçilen 253 üyeden ve nispi temsil yoluyla seçilen 47 üyeden oluşmaktadır. Eylül 2020 itibarıyla, iktidar partisi, yasama organındaki çoğunluğu nedeniyle Kore Demokratik Parti'dir.¹⁵

1948 yılında Kore Yarımadasında Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) ve Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) olarak iki ayrı hükümet kurulmuştur. Güney Kore ve Kuzey Kore, aynı zamanda Birleşmiş Milletlere katılarak uluslararası hukuka göre ayrılmıştır, ancak iç hukuk sisteminde tek millet ikili bir hukuk sistemi vardır.¹⁶

¹³ <https://www.korea.net/AboutKorea/Korean-Life/Religion> (Erişim Tarihi: 11.08.2021).

¹⁴ <https://ticaret.gov.tr/data/6080600313b876afdc17e9c9/G%C3%BCney%20Kore%20%C3%9Cİke%20Profili.pdf.pdf> (Erişim tarihi: 11.08.2021).

¹⁵ <https://www.korea.net/Government/Constitution-and-Government/Executive-Legislature-Judiciary>

ve <http://seul.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/356130> (Erişim Tarihi: 05.08.2021).

¹⁶ <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> (Erişim Tarihi: 05.08.2021).

Önemli Siyasi Partiler:

Demokratik Parti, Adalet Partisi, Saenuri Partisi, Özgürlük Partisi, Halk Partisi, Bareun Partisi.¹⁷

Resim 4

Cumhurbaşkanı: MOON Jae-in

Kore Cumhuriyeti'nin XII. Cumhurbaşkanıdır. 24 Ocak 1953'te güneydoğudaki Geoje adasında çifti bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Ebeveynleri, Kore Savaşı sırasında sığınmak için Kuzey Kore'nin kuzeydoğudaki Heungnam Liman'ından ayrılan ve Geoje'ye yerleşen mültecilerdi. Liseyi Busan'da Kyungnam Lisesi'nde okumuştur. Kyung Hee Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1971 yılında mezun olmuştur. 1982 yılında 16. dönem Kore Devlet Başkanı olan Roh Moo-hyun ile insan hakları ve sivil toplum konusunda uzmanlaşmış bir hukuk bürosu açtı.¹⁸

Resim 5

Başbakan: Kim Boo Kyum

Kore Cumhuriyeti'nin XLVII. Başbakanı'dır. 14.05.2021 itibariyle başbakandır. 1958 yılında Sangju'da doğmuştur. 1975 yılında Gyeongbuk Lisesi'nden mezun olmuştur. 1987 yılında Seul Ulusal Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nden mezun olmuştur. 2000.5-2004.5 yılları arasında 16. Ulusal Meclis üyesi olarak siyasi alana atılmıştır.¹⁹

¹⁷ <https://www.mfa.gov.tr/guney-kore-kunyesi.tr.mfa> (erişim tarihi: 05.08.2021).

¹⁸ <https://english1.president.go.kr/President/Profile> (erişim tarihi: 06.08.2021).

¹⁹ <https://www.opm.go.kr/opm/prime/profile.do> (erişim tarihi: 06.08.2021).

İdari Yapı

Kore Cumhuriyeti'nde 9 il ve 7 büyükşehir belediyesi mevcut olup, idari yapı bu şehirler çerçevesinde geliştirilmiştir. Bunların dışında, daha küçük bir yapıya sahip, sayıları 230'u bulan belediyeler mevcuttur.

İller: Cheju-do, Cholla-bukto (North Cholla), Cholla-namdo (South Cholla), Ch'ungch'ong-bukto (North Ch'ungch'ong), Ch'ungch'ong-namdo (South Ch'ungch'ong), Kangwon-do, Kyonggi-do, Kyongsang-bukto (North Kyongsang), Kyongsang-namdo (South Kyongsang)

Büyükşehir Belediyeleri: Inch'on-gwangyoksi, Kwangju-gwangyoksi, Pusan-gwangyoksi, Soul-t'ukpyolsi, Taegugwangyoksi, Taejon-gwangyoksi, Ulsan-gwangyoksi.²⁰

Coğrafya, Doğal Kaynaklar ve Nüfus

Kuzeydoğu Asya'nın merkezi olan Kore Yarımadası, batıda Çin ve doğuda Japonya arasında yer alıp, 33~43 derece kuzey enlemiyle ve 124~132 derece doğu boylamında bulunur. Kore yarımadası Güney'den Kuzey'e 950 km uzunluğunda ve 540 km genişliğinde olup, Güney Kore'nin toplam alanı 100.364 km²'dir. Kıtanın bitişiğinde kuzey tarafının dışında üç tarafı sularla çevrili olup %30'u düz arazi, %70'i dağlık alandır. Dağlar çok olmasına karşın, deniz seviyesinden 1.000 metre üstündeki dağlar sadece %15 olup, 500 metre yüksekliğin altındaki alçak dağlar %65'in üzerindedir. Yarımadanın omurgasını oluşturan Taebaeksan'ı baz alarak Kore Yarımadası, doğusu yüksek ve batısı alçak asimetric bir arazidir. Ülkenin en yüksek noktası 1.950 m yüksekliğindeki Halla-san Dağı'dır.

Doğu taraftaki sıra dağların iklimi ile oradaki insanların yaşamları birbirleriyle yakından ilişkilidir. Doğu rüzgârı, sıradağları geçerek fön olayına neden olmaktadır ve yüksek sıcaklıktaki kuru fön rüzgârlarını üretmektedir. Oldukça yüksek olan sıradağlar yüzünden ulaşım elverişsiz ve kalkınma yavaştır. Fakat bunların aksine günümüzde doğallığın olduğu gibi kalmasıyla bu yerler göz önündedir.

Doğu Denizi özelliksiz bir sahil çizgisine sahiptir ve gelgit akışı ile oluşan alçalma ve yükselme 30 cm civarındadır. Ancak sahil çizgisinin deniz

²⁰ <https://ticaret.gov.tr/data/6080600313b876afdc17e9c9/G%C3%BCney%20Kore%20%C3%9Cлке%20Profili.pdf> Erişim tarihi: 06.08.2021).

tabanı genel olarak 1.000 m'den daha derindir. Kore Hidrografi ve Oşinografi Dairesi tarafından yapılan bir sonar ölçüm sonucuna göre en derin yer Ulleungdo Adası'nın kuzeyinde yer almaktadır ve derinliği 2.985 m çıkmıştır. Buna karşın Sarı Deniz sığ olduğu için tortulu olan kıyısı geniş düzlükler oluşturmaktadır.

Tatil dönemlerindeki yoğun sezonlarda, Busan'da bulunan Haeundae ilçesini yurtdışından ve yurtiçinden yaklaşık 1 milyon tatilci ziyaret etmektedir. Gangneung'daki Gyeongpodae Plajı ve Sarı Deniz'deki Daecheon Plajı da ünlü yaz tatili merkezleridir.

Kışın ülke genelinde kar yağışları ve buz görülmektedir ve insanlar bu dönemde buz pateni ve kayak yapmaktan hoşlanmaktadır. Özellikle kayak merkezleriyle ünlü olan Gangwon-do'da bulunan dağlık arazilere çok fazla kar yağmaktadır bir ya da iki gün içinde kar yağış oranı genellikle 50-60 cm'ye kadar çıkabilmektedir. İlkbahar ve sonbaharda gündüz ortalama sıcaklık 15-18 derece arasındadır. Açık ve iç açıcı bir hava olduğundan dolayı açık hava etkinlikleri ve seyahat için uygundur.

Son zamanlardaki küresel ısınma yüzünden subtropikal iklime geçiş sinyalleri ortaya çıkmıştır. Yazın sıcaklık 35°C'nin üstüne çıkmaya başlamış, ilkbaharda ise açelya ve altınçanak çiçekleri daha erken açmaya başlamıştır. Geçtiğimiz 4-5 yıl içinde iklimle ilgili rekor seviyede durumlar kaydedilmiştir.

Yaz sıcaklık dalgaları yaygındır ve yağış modelleri değişmektedir. Eskiden yağmurlu mevsimde, yağmur cephelerinin etkisi nedeniyle ülkenin her yerinde yağmur yağıyordu, ancak şimdi, dar bir alana dökülen yerel bir yağışa dönüştü. Ayrıca kışın yerel kar yağışları da görülmektedir. On yıl önce kışın üç gün soğuk olup dört gün ılık olduğu sıcaklık döngüsü olarak bilinen 'samhansaon' olayı normal olarak kabul edilmiştir fakat günümüzde bu olay yok olmuştur.²¹

Güney Kore zengin doğal kaynaklara sahip bir ülke değildir. Sanayinin en önemli kaynakları durumunda olan kömür, petrol, demir gibi madenler çok az miktarlarda bulunmakta ya da hiç çıkarılamamaktadır. G. Kore'nin ticari olarak tek zengin yeraltı kaynağı tungstendir ancak 1993 yılından itibaren onun da üretimi yapılmamaktadır. Azalan miktarlarda üretilen

---

²¹ <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> (Erişim tarihi: 12.08.2021).

kurşun, çinko ve bakır ise ülke ihtiyacının küçük bir kısmını karşılamaktadır. Ekilebilir alan, toplam alanın sadece %16,58'dir. Ülkenin büyük bir kısmı ormanlarla kaplıdır, fakat orman kaynakları ticari amaçla yoğun bir şekilde kullanılmamaktadır. Ülkenin su kaynakları yeterli derecededir.

Güney Kore enerji tüketiminde dışarıya bağımlı durumdadır. Ülkenin sınırlı iç kaynaklarına ilave olarak, kalabalık nüfusu ve gelişmiş sanayisi enerjiye olan ihtiyacı artırmaktadır. Güney Kore enerji ihtiyacının yaklaşık %97'sini ithal etmektedir. Özellikle petrol ürünleri genel ithalat içinde ciddi bir paya sahiptir. Özellikle 1979'daki petrol krizi sonrası bu bağımlılığın ne kadar pahalıya mal olduğu anlaşılmıştır. Hızla artan otomobil sayısı ise petrole bağımlılığı iyice artırmıştır. Hükümet bu noktada alternatif enerji kaynaklarına yönelmektedir. Özellikle elektrik üretiminde nükleer enerji ve hidro elektrik kapasitesini artırarak elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Güney Kore LNG (sıvılaştırılmış doğal gaz) ithalatında dünyada ikinci sıradadır ve bu ithalatın büyük kısmını Endonezya ve Malezya'dan yapmaktadır. LNG talebinin yüksek ısı üretim değeri ve çevre temizliği nedeniyle gelecek yıllarda artması beklenmektedir. Güney Kore dünyanın altıncı büyük nükleer enerji kapasitesine sahiptir. Hükümetin nükleer enerjiye bakışı ülkenin enerji konusunda kendine yeterliliğine ve fosil yakıt ithalatına bağımlılığın azaltılmasına dayanmaktadır. Bunlara ek olarak nükleer enerjiden elektrik üretiminin, fosil yakıtlardan elektrik üretiminden daha ucuz olması CO₂ emisyonlarını düşürmek ve yükselen enerji fiyatlarını durdurmak konusunda bilinçli olan hükümet içinde daha cazip hale getirmektedir. Ülkede aktif nükleer enerji santrali sayısı 23'tür. İnşası devam eden 6 ve planlama aşamasında olan 5 santral bulunmaktadır. Enerjide dışa bağımlılığın azaltılabilmesi bağlamında, alternatif kaynak arayışı sürmektedir. Özellikle elektrik üretiminde nükleer enerji ve hidro elektrik santrallardan yararlanılmaktadır. Güney Kore hükümeti nükleer enerji konusunu stratejik öncelikli konular arasında değerlendirmekte ve üretim kapasitesini arttırmayı planlamaktadır.²²

Nüfus

Arkeologlar, Kore Yarımadasına yapılan ilk yerleşimin, M.Ö. 700.000 yılı Yontma Taş Devri Döneminde olduğunu düşünmektedir. 2017 yılında

²² <https://ticaret.gov.tr/data/6080600313b876afdc17e9c9/G%C3%BCney%20Kore%20%C3%9Cİke%20Profili.pdf> (Erişim tarihi:12.08.2021).

toplam Koreli sayısı 51,42 milyon olup, “2017 Nüfus ve Konut Sayımı” sonuçlarına göre, büyükşehir bölgesinin nüfus oranı %49,6 ile 2010 yılında %49,1 nüfus oranına göre %0,5 artan kentsel nüfus yoğunlaşması olduğunu göstermiştir.

Güney Kore, mevcut doğum oranının düşüklüğünü ciddi bir sorun olarak görmektedir. Bir kadının yaşamı boyunca sahip olduğu ortalama çocuk sayısını temsil eden toplam doğurganlık oranı 2016 yılında 1.17'dir. 2005 yılında rekor azalma göstererek 1,08'e düşen doğum oranı, hükümetin doğumları teşvik etmek için aldığı tedbirler nedeniyle bir süredir yükselişe geçip tekrar düşüşe geçti.

2016 yılında doğum sayısı 406.300 ile en düşük seviyededeydi. Kore İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan verilere göre, 2018 yılındaki doğum sayısı 466.392 olmuştur. İstatistikler Korelilerin özellikle hayat pahalılığı nedeniyle bebek yapmayı ertelediklerine işaret etmektedir. Kore'deki doğum oranı son yıllarda Hükümetin gösterdiği çabalara rağmen %1,05'e gerilemiş olup, ülkenin mevcut nüfus düzeyini koruyabilmesi için oranın asgari %2,1 olması gerekmektedir. Öte yandan Korelilerin ortalama yaşam beklentisi Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) üyesi ülkelerin ortalama yaşam beklentisinden daha yüksek olarak 82,1dir.

Koreli halkın denizaşırı hareketi, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Çin ve Rusya'ya hareketle başladı. 20. yüzyılın ortalarından itibaren bağımsızlıktan sonra, Amerika Birleşik Devletleri'ne göç ön plana çıktı ve insanlar Avrupa, Orta Doğu ve Güney Amerika gibi dünyanın çeşitli ülkelerine göç etmeye başlamışlardır. Bunun sonucu olarak, yabancı ülkelerde yaşayan Güney Korelilerin sayısı 194 ülkede 7,4 milyona (2016) ulaşmaktadır. İstatistiklere göre, Çin'de yaşayan Korelilerin sayısı 2,55 milyon ile en büyüğü, ardından ABD (2,49 milyon), Japonya (820.000) ve Kanada (240.000)'dir. Ülkede yaşayan toplam yabancı sayısı 2018 yılında 1.246.626'a ulaşmıştır. Ağırlıklı olarak Seul ve çevresinde yaşayan yabancıların büyük çoğunluğunu, Asyalılar oluşturmaktadır. Ülkedeki en büyük yabancı topluluğunu, 553.095 kişiliyle Çinliler teşkil etmektedir. ÇHC vatandaşları içinde yaklaşık 345.318 kadar etnik Kore kökenli bulunmaktadır

2010 yılına kadar nüfusun yurtdışına çıkış oranı fazlayken, 2011 yılından sonra nüfusun yurtiçine geliş oranı artmıştır. Özellikle 2000 yılından sonra yabancıların ülkeye giriş yapmasında büyük artış görülmüştür.

Ulusal İstatistik Bürosu'nun Uluslararası Nüfus ve Göç araştırmasına göre 2020'de Güney Kore, 113 bin kişilik pozitif bir net göç (Gelen göçmenler-Giden göçmenler) kaydetti. Bu rakam 2019'a göre 81 bin kişi arttı.²³

Nüfus: 51.829.136 (2020)

Tablo 3²⁴

Kadın	Erkek
25.913.929	25.915.207

GENEL EKONOMİK YAPISI

Başlıca Ticaret Ortakları: Çin, ABD, Japonya, Vietnam

GSYİH: 1.933.152,40 milyon KRW (2019)

Kişi Başına Düşen Milli Gelir: 37.274 bin KRW (2019)

İşsizlik Oranı: %3,2²⁵

1960 başlarında savaştan çıkmış bir tarım ülkesi olan Güney Kore, 1962'de başlatılan ihracat amaçlı kalkınma planı çerçevesinde bugün dünyada ve Uzak doğuda sosyal ve ekonomik açıdan sağladığı gelişme ile örnek gösterilecek bir ülkedir. Güney Kore ekonomisi önemli ölçüde uluslararası ticarete büyük oranda bağlı olmasıdır. Ülkedeki işsiz sayısının toplam işgücüne oranı 2020 yılında %3,2 olmuştur. 2020 yılında 51,8 milyon kişi olan Güney Kore nüfusunun 2026 yılında 51,92 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir. 1960'lardan beri bir düzenli bir büyüme gösteren Güney Kore, bugün dünyanın önemli sanayileşmiş ülkeleri arasında yer almaktadır. 2020 yılında devletin genel net borcunun GSYİH'ya oranı %18,2 olurken, 2022 yılında %26,8 olması beklenmektedir.

Güney Kore, 1988 yılında Seul Olimpiyatları'na ev sahipliği yapmıştır ve ekonomik olarak gelişmiş ülke düzeyine girebilme şansı sağlamıştır. Yabancı basın Güney Kore'yi Tayvan, Hong Kong ve Singapur ile beraber 'Dört Asya Kaplanı' olarak nitelemiştir. Aralık 1996'da büyük oranda

²³ <http://kostat.go.kr/portal/eng/pressReleases/1/index.board?bmode=read&aSeq=390995> ve <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> ve <http://seul.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/356130> (Erişim tarihi: 12.08.2021).

²⁴ https://kosis.kr/eng/statisticsList/statisticsListIndex.do?menuId=M_01_01&vwcd=MT_ETITLE&parmTabId=M_01_01&statId=1962001&themald=#SelectStatsBoxDiv (Erişim tarihi: 12.08.2021).

²⁵ <https://kosis.kr/search/search.do> (Erişim Tarihi:14.08.2021).

gelişmiş ülkelerin yer aldığı Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'ne katılan 29. ülke olmuştur.²⁶

Başlıca İhracat Kalemleri: Yarı iletkenler, elektronik cihazlar, mobil iletişim cihazları, ekran ve paneller (LED/LCD/OLED), elektrikli makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, makine ve mekanik cihazlar, gemiler, rafine fosil yakıtlar ve petrokimya ürünleri, optik alet ve cihazlar, plastikler ve mamulleri, demir ve çelik, organik kimyasallar.

Başlıca İthalat Kalemleri: Fosil yakıtlar, elektrikli makina ve cihazlar, makina ve mekanik cihazlar, demir ve çelik, optik alet ve cihazlar, organik kimyasallar, metal cevherleri, cüruf ve kül, plastikler ve mamulleri, bakır ve mamulleri, motorlu kara taşıtları, gıda mamulleri.

Türkiye ile Dış Ticareti

2000 yılında 1,3 milyar dolar olan ikili ticaret hacmimiz, Kore Uluslararası Ticaret Birliği'nin (KITA) verilerine göre 2018 Aralık ayı itibarıyla 6,34 milyar dolar seviyesindedir. Güney Kore'ye ihracatımız bu dönemde 923,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İkili ticaretimizde Güney Kore lehine büyük oranda bir dengesizlik mevcuttur.

Başlıca İhraç Ürünlerimiz: Sıvılaştırılmış hidrokarbon gazı (lastik hammaddesi), taşıt aksamları, eczacılık ürünleri, elektrikli makine ve cihazlar, giyim eşyaları, bor ve diğer metal cevherleri, gıda maddeleri (fındık, deniz ürünleri, şekerlemeler, makarna, meyve suyu, baharatlar), dericilik ürünleri.

Başlıca İthal Ürünlerimiz: Cep telefonları, elektronik cihazlar, bilgisayar çipleri, LCD, LED ve OLED gösterge panelleri/ekranlar, motorlu taşıtlar, taşıt aksam ve parçaları, kazan, makine ve mekanik cihazlar, plastik mamulleri, gemiler, demir-çelik, optik alet ve cihazlar, demiryolu taşıtları ile aksam ve parçaları, kauçuk ve kauçuktan eşya ile dokumaya elverişli suni ve sentetik lifler.

Güney Kore ile 1 Ağustos 2012 tarihinde imzalanan “Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Çerçeve Anlaşma” (Çerçeve Anlaşma) ile “Mal Ticareti Anlaşması” 1 Mayıs 2013 tarihinde, 26 Şubat 2015 tarihinde imzalanan

---

²⁶ <https://www.korea.net/AboutKorea/Economy/The-Miracle-on-The-Hangang> (Erişim Tarihi: 14.08.2021).

“Yatırım Anlaşması” ve “Hizmet Ticareti Anlaşması”da 1 Ağustos 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye-Kore KEK toplantısının sonucusu 15 Ocak 2015 tarihinde Seul’de düzenlenmiştir.

Türkiye-Kore İş Konseyi 1989 yılında kurulmuştur. İş Konseyi en son 18 Ekim 2017 tarihinde Seul’de toplanmıştır.

Merkez Bankası verilerine göre Türkiye’deki teyit edilmiş Güney Kore yatırımlarının toplamı 881 milyon dolar civarındadır. Diğer ülkeler üzerinden getirilen yatırımı da dikkate alan Güney Kore verilerine göre ise bu rakam 2,24 milyar dolardır. 2019 yılında ülkemizi ziyaret eden Güney Koreli turist sayısı 212.970’tir.²⁷

KORE YEMEKLERİ

Kore yemekleri besleyici, vitamini bol ve genelde düşük kalorilidir. Dünyaca ünlü Kore mutfağında öne çıkan tatların başında bol sarımsak ve kırmızıbiber gelmektedir. Ayrıca, lezzeti artırmak için çeşitli baharatlar, soya sosu, susam yağı ve zencefil de kullanılmaktadır. Korelilerin geleneğinde yemekleri arka arkaya servis etmek yoktur. Tüm yemekler aynı anda masaya konur. Yemek sonrası tatlı olarak pirinçten yapılan bazı tatlılar (rice cake) ve taze meyve yenir. Ana yemek genellikle çorba, pilav ve “kimchi” (turşu) ile tamamlanır. “Kimchi”, Kore’ye özgü geleneksel turşunun adıdır. Kore mutfağında çok önemli bir yeri vardır. Temelde Kore lahanası ve turpla yapılır. 187 farklı yöresel çeşidi vardır. Ulusal yemek olarak görülen Kimchi için ülkede festivaller de düzenlenmektedir. Kore’ye ilk defa Goryeo Hanedanlığı zamanında gelen “yeşil çay”, ülkenin en çok tercih edilen geleneksel içeceği. Rahatlatıcı özellikleri sebebiyle meditasyonun da vazgeçilmez bir parçasıdır. Koreliler için çay içmek yalnızca bir zevk değil, aynı zamanda yaşam tarzlarına yerleşmiş köklü bir gelenektir. Koreliler için çayın hazırlanması, servis edilmesi ve içilmesi adeta bir seremoni haline gelmiştir ve bu merasime "Dado" denmektedir. Geleneklere göre çay demlendikten sonra bardaklara fazla doldurulmamalıdır. Her bardağa az miktarda konmalı ve bittikçe servis eden kişi bardakları tekrar doldurmalıdır. Çayın tadı ve rengi durdukça güzelleşmektedir.²⁸

²⁷ https://www.mfa.gov.tr/guney-kore_ekonomisi.tr.mfa (Erişim tarihi:14.08.2021).

²⁸ <http://seul.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/356130> (Erişim tarihi:16.08.2021).

HANBOK

“Hanbok”한복, Kore halkının geleneksel giysisine verilen addır. Erkekler “jeogari” isimli Kore ceketi ve “baji” isimli pantolon giyerler. Kadınlar da “jeogari”yi “chima” isimli etekle giyerler. Günümüzde hanbok, düğün, Ay Yeni Yıl Günü veya Chuseok Şükran Günü gibi özel kutlama günlerinde giyilmektedir.²⁹

Türkiye - Güney Kore Siyasi İlişkileri

Türkiye ile Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) arasındaki siyasi ilişkiler 11 Ağustos 1949 tarihinde ülkemizin Kore Cumhuriyeti’ni bağımsız bir devlet olarak tanımasıyla başlamıştır. Kore Savaşı’na katılmamız ikili ilişkilerimizde özel bir bağ yaratmıştır. Güney Kore kaynaklarına göre Türkiye, Kore Savaşı’na katılan 16 ülkeden asker sayısı bakımından dördüncü (21.212), şehit verenler bakımından üçüncü (966), toplam zayıat (yaralı ve savaş esirleri dâhil) bakımından üçüncü (2.365) sıradadır. Savaşta şehit olan 462 askerimiz Kore’nin Busan kentinde bulunan BM Kore Anıtsal Mezarlığı’nda (UNMCK) yatmaktadır. Güney Kore halkı, Türk halkını “kan kardeş” olarak nitelendirmektedir.

Kore Savaşı’na katılan Türk Tugayı, savaşa katılan askeri birlikler içinde öksüz ve yetim kalan Koreli çocuklar için okul inşa eden tek birliktir ve bu durum Kore halkı tarafından günümüzde dahi hatırlanmaktadır.1957 yılında diplomatik ilişkiler kurulmuştur. 2012 yılında Stratejik Ortaklık seviyesine yükseltelen ilişkilerimiz düzenli karşılıklı üst düzey ziyaretlerle gelişmektedir. TBMM’de ve Kore Ulusal Meclisi’nde karşılıklı olarak Parlamentolararası Dostluk Grupları teşkil edilmiştir.

Türkiye ve Güney Kore, başta BM ve G20 olmak üzere uluslararası örgütlerde de yakın işbirliği içindedirler. Dışişleri Bakanları da 2013 yılında oluşturulan MIKTA platformu çerçevesinde sık sık bir araya gelmektedirler.³⁰

²⁹ <http://seul.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/356130> (Erişim tarihi:16.08.2021).

³⁰ <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim tarihi:16.08.2021).

Kore Cumhuriyeti'nin Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Tablo 4³¹

ADB	EBRD	ICCT	ILO	ITUC	OSCE (ortak)	UNIDO
AFDB	FAO	ICRM	IMF	LAIA	Paris Club (iş ortağı)	UNIFIL
APEC	FATF	IDA	IMO	MIGA	PCA	UNMIL
APT	G-20	IEA	Interpol	MINURSO	PIF (ortak)	UNMUS
ARF	IADB	IFAD	IOC	NEA	SAARC (gözlemci)	UNMOGIP
ASEAN (diyalog ortağı)	IAEA	IFC	IOM	NSG	UN	UNOCI
Australia Group	IBRD	IFRCs	IPU	OAS (gözlemci)	UNCTAD	UPU
BIS	ICAO	IHO	ISO	OECD	UNESCO	WCO
CICA	ICC	ITSO	ITU	OPCW	UNHCR	WFTU
CP	WHO	WIPO	WMO	WTO	ZC	EAS

Güney Kore-Kuzey Kore İlişkileri

15 Ağustos 1945 tarihinde, Japonya'nın teslim beyanıyla İkinci Dünya Savaşı sona ermiştir. Japonya'nın baskıcı yönetimi altında olan Kore Yarımadasına ABD ve Sovyetler ordusu gelerek 38. paralelin sırasıyla güneyine ve kuzeyine konuşlanmış ve ardından Kore Yarımadası güney ve kuzey olarak ikiye bölünmüştür. 25 Haziran 1950 tarihinde Kuzey Kore silahlı saldırıyla savaş başlatmış ve Kore Yarımadası uluslararası ideolojik çatışmaların yaşandığı bir savaş alanına dönüşmüştür.

27 Temmuz 1953 tarihinde imzalanan ateşkes anlaşmasıyla savaş durdurulana kadar Kore vatandaşları, daha önce duyulmamış bir kardeş

³¹ <https://ticaret.gov.tr/data/6080600313b876afdc17e9c9/G%C3%BCney%20Kore%20%C3%9C%9C%20Profili.pdf> (Erişim tarihi: 17.08.2021).

kavgası trajedisi yaşamıştır. Kore Yarımadası'nın bölünmesi o zamandan beri sürmüştür ancak yakın zamanda birçok krizden sonra barışçıl bir hal almıştır.³²

Cumhurbaşkanı Moon Jae-in, Kore yarımadasını çevreleyen gerilimi çözmek ve barış yolunu açmak için sürekli olarak diyalog çağrısında bulunmuştur. Kuzey Kore ve ABD, bu sebat ve samimiyete olumlu cevap verdi, Pyeong Chang'daki 2018 Kış Olimpiyat Oyunları ile Kore yarımadası durumu muazzam bir dönüşüme uğradı.

Kuzey-Güney Arasındaki Uzlaşmanın Başlangıcı ‘Panmunjom Deklarasyonu

27 Nisan 2018'de yapılan Güney-Kuzey Kore zirvesi, bölünmenin ardından Kuzey Kore Lideri'nin Güney Kore bölgesine ilk ziyareti ve bölünmenin sembolü Panmunjom'un bir bölümü olan “Barış Evi” nde bir yapılan toplantı dünyanın dikkatini çekti. Başkan Moon Jae-in ve Kim Jong-un, Kore yarımadasında nükleer silahlardan tam olarak arınmayı öngören Panmunjom Barış, Refah ve Yeniden Birleşme Deklarasyonu'nu açıkladı ve Kore-içi ilişkilerin gelişmesi ve Kore yarımadasında kalıcı bir barış sisteminin kurulması için bir temel oluşturdu.

Panmunjom Deklarasyonu'nun maddeleri aşağıdaki gibidir:

- △ Nükleer silahlardan arınmış bir Kore Yarımadası gerçekleştirmek.
- △ 2018 yılında savaşın sona erdiğinin deklarasyonu ve kalıcı barış rejimi oluşturmak için çok taraflı görüşmeler.
- △ Cumhurbaşkanı Moon Jae-in'in 2018 sonbaharında Pyongyang'a ziyareti ve düzenli görüşmeler.
- △ Gaeseong'da Güney-Kuzey Ortak İrtibat Bürosu'nun kurulması ve her iki tarafın da ikametgâhı.
- △ Tüm düşmanlıkların durdurulması ve tarafsız bölgede (DMZ) barışın inşası
- △ 8.15 Ayrılmış ailelerin görüşmesi ve değişim aktivasyonu.

---

³² <https://www.korea.net/AboutKorea/Inter-Korean-Relations/Historical-Background> (Erişim tarihi: 16.08.2021).

△ Donghae ve Gyeongui demir yolu ve yol bağlantısı. Mayıs 2018'de Kuzey'in nükleer test sahasının kapanmasının kamuya açıklanması konusu ve iki ülke arasındaki saat diliminin eşitlenmesi konusunda ayrıca karara varıldı.

"Panmunjom Deklarasyonu'nun" en önemli kısmı olan Kuzey Kore'nin nükleer silahların çekilmesi için güçlü bir irade ilan etmesinin hemen ardından, yabancı medyanın tepkisi de sıcak oldu. "64 yıl süren düşmanlığın bitişi ve bu yılki resmi ateşkesin ilanı gibi görünüyor" (CNN), "Güney ve Kuzey Kore, askeri gerginlikleri hafifletti ve Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arınması sağlandı" (CCTV) gibi haberlerle yeni bir dönemin başladığı haberini duyurdular.

26 Mayıs 2018'de, iki Kore arasında, Panmunjom Ateşkes ve Barış Köyü'nde bir zirve daha gerçekleştirildi. Bu zirvede Panmunjom Deklarasyonu'nun uygulanması ve Kuzey Kore-Amerika zirvesinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için iş birliği yolları konuşulup, acil ihtiyaç durumunda, Güney ve Kuzey arasında dönüşümlü olarak zaman geçirmek ve pratik toplantılar düzenlemenin mümkün olduğu doğrulandı.

2018 Güney-Kuzey Kore Zirvesi, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılıp barışın tesis edilmesi ve iki Kore arasındaki ilişkilerin gelişmesi için bir dönüm noktasıydı. Uzun zamandır kesilen Kore ilişkileri yeniden başladı ve bölünmenin bir simgesi olan Panmunjom, bir barış sembolü haline dönüştü.

Singapur'da gerçekleşen 2018 Güney-Kuzey Kore zirvesi'ni 12 Haziran 2018'de tarihte ilk kez gerçekleşen Kuzey Kore-Amerika Zirvesi izledi. Güney-Kuzey Zirvesi ve Kuzey Kore-Amerika zirveleri dizisi, uluslararası toplumun beklediği, desteklediği Kuzey Kore nükleer meselesinin barışçıl çözümü ve Kore Yarımadasında barışın tesisi tarihi bir dönüm noktası oldu.

Kore Cumhuriyeti hükümeti, Güney Kore ve Kuzey Kore arasındaki diyalog, alışveriş ve iletişimle Kore Yarımadası'na huzur getirmek ve iki ülke ilişkilerini geliştirmek için çaba sarf etmiştir. Gaeseong Sanayi Bölgesi'nin geçici bir şekilde kapatılması gibi iki ülke arasında istikrarsızlık olduğu zamanlarda veya gelecekte yaşanabilecek herhangi bir gerginlik durumunda da Kuzey Kore ile yine diyalog ve iletişim temelinde ilişkilerini geliştirecek olan Güney Kore hükümetinin temel politikasında bir değişiklik yoktur. Güney Kore hükümeti ve vatandaşları, sakin ve istikrarlı toplum

ortamını korumaktadır. Üstelik komşu ülkelerle de barışı sağlamak için diyalogu ve iş birliğini devamlı bir şekilde sürdürerek Kore Yarımadası'ndaki gerginlikle esnek bir şekilde baş etmektedir. Yurt içindeki ve yurtdışındaki çok yönlü çabalarıyla Kore Cumhuriyeti, bölünmüş bir devlet olsa da en güvenli ülkelerden biri olduğu söylenebilir.

Mayıs 2017'de kurulan Moon Jae-in hükümeti, diyalog ve iş birliğine dayalı karşılıklı güven oluşturarak iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirerek Kore Yarımadası'nda barışı sağlamak ve iki ülkenin birleşmesinin temellerini oluşturabilmek için çaba sarf etmektedir. Özellikle, 27 Nisan 2018'de Panmunjom Deklarasyonu, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması hedefini doğruladı, bir barış rejimi oluşturma isteğini güçlendirdi ve ilgili ülkelerin ve uluslararası toplumun desteğini sağladı.

Güney Kore hükümeti, Kuzey Kore ile birlikte, ortak kalkınmayı hızlandıracak ve barışçıl yeniden birleşme için temeli güçlendirecektir. Bunun için Güney ve Kuzey, düzenli toplantılarla ve doğrudan telefon görüşmeleriyle sorunu zaman zaman tartışarak güçlü bir güven ortamı oluşturuyor, bunun sayesinde eninde sonunda ülkeler birleşerek Kuzeydoğu Asya'yı geçip dünyanın barış ve refahına katkıda bulunacak şekilde çaba gösterecektir.³³

---

³³ https://www.korea.net/AboutKorea/Inter-Korean-Relations/Peace_A_New_Start_The_Panmunjeom_Declaration (Erişim tarihi:16.08.2021).

KAYNAKÇA

- <https://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=USD&To=KRW> (Erişim tarihi: 15.08.2021).
- <http://english1.president.go.kr/Contents/Infographics/109?page=1> (Erişim tarihi: 15.08.2021).
- <https://english1.president.go.kr/President/Profile> (Erişim Tarihi:06.08.2021).
- [http://ifder.igdir.edu.tr/Makaleler/517729832_06_Eker_\(93-120\).pdf](http://ifder.igdir.edu.tr/Makaleler/517729832_06_Eker_(93-120).pdf) (Erişim tarihi: 17.08.2021).
- <https://saatkac.info.tr/Seoul> (Erişim tarihi:03.08.2021).
- <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> (Erişim tarihi: 03.07.2021).
- <https://www.korea.net/AboutKorea/Korean-Life/Festivals> (Erişim tarihi:10.07.2021).
- <https://www.korea.net/AboutKorea/Korean-Life/Religion> (Erişim tarihi:11.08.2021).
- <https://www.korea.net/Government/Constitution-and-Government/Executive-Legislature-Judiciary> (Erişim tarihi:05.08.2021).
- <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> (Erişim tarihi: 05.08.2021).
- <https://www.korea.net/AboutKorea/Economy/The-Miracle-on-The-Hangang> (Erişim tarihi: 14.08.2021).
- <https://www.korea.net/AboutKorea/Inter-Korean-Relations/Historical-Background> (Erişim tarihi: 16.08.2021). https://www.korea.net/AboutKorea/Inter-Korean-Relations/Peace_A_New_Start_The_Panmunjeom_Declaration (Erişim tarihi: 16.08.2021).
- <http://kostat.go.kr/portal/eng/pressReleases/1/index.board?bmode=read&aSeq=390995>
- https://kosis.kr/eng/statisticsList/statisticsListIndex.do?menuId=M_01_01&vwcd=MT_ETITLE&parmTabId=M_01_01&statId=1962001&themaId=#SelectStatsBoxDiv (Erişim tarihi: 12.08.2021).
- <https://kosis.kr/search/search.do> (Erişim tarihi:14.08.2021).
- <https://www.mfa.gov.tr/guney-kore-kunyesi.tr.mfa> (Erişim tarihi:01.07.2021).
- <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Erişim tarihi: 16.08.2021).
- <https://www.opm.go.kr/opm/prime/profile.do> (Erişim tarihi: 06.08.2021).

<http://seul.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/356130> (Erişim tarihi:16.08.2021).

<https://ticaret.gov.tr/data/6080600313b876afdc17e9c9/G%C3%BCney%20Kore%20%C3%9Clke%20Profili.pdf> (Erişim tarihi:11.08.2021).

Resimler

Resim 1= <https://ekstrembilgi.com/genel/guney-kore/> (Düzenleme tarihi: 08.08.2021).

Resim 2 ve 3 = <https://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> (03.07.2021).

Resim 4 = <https://english1.president.go.kr/President/Profile> (Erişim tarihi: 06.08.2021).

Resim 5 = <https://www.opm.go.kr/opm/prime/profile.do> (Erişim tarihi: 06.08.2021).

Tablolar

Tablo 1 = <https://www.korea.net/AboutKorea/Korean-Life/Festivals>

Tablo 2 = <https://ticaret.gov.tr/data/6080600313b876afdc17e9c9/G%C3%BCney%20Kore%20%C3%9Clke%20Profili.pdf> (Erişim tarihi:11.08.2021).

Tablo 3 = https://kosis.kr/eng/statisticsList/statisticsListIndex.do?menuId=M_01_01&vwcd=MT_ETITLE&parmTabId=M_01_01&statId=1962001&themaId=#SelectStatsBoxDiv (Erişim tarihi: 12.08.2021).

Tablo 4 = <https://ticaret.gov.tr/data/6080600313b876afdc17e9c9/G%C3%BCney%20Kore%20%C3%9Clke%20Profili.pdf> (Erişim tarihi:17.08.2021).